EURÓPA • ZSEBKÖNYVEK

W. SOMERSET MAUGHAM

TÉLI UTAZÁS

ELBESZÉLÉSEK

EURÓPA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1972

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
W. S. Maugham Collected Short Stories,
© Penguin Books Ltd., Harmondsworth, 1963

Második kiadás

ESŐ

Már körülbelül itt volt a lefekvés ideje, s másnap reggel, ébredéskor, meglátják a szárazföldet. Dr. Macphail pipára gyújtott, és a korlátra támaszkodva kereste az égen a Dél Keresztjét. Kétévi frontszolgálat s egy sebesülés után, melyből a vártnál lassabban gyógyult fel, örült, hogy legalább egy évre békésen letelepedhetik Apiában, és már az utazástól is jobban érezte magát. Mivel az utasok egy része másnap kiszáll Pago-Pagóban, este egy kis táncmulatságot rendeztek, s a villanyzongora harsány zenéje még a fülében dobolt. De a födélzet végül elcsöndesedett. Kissé odább meglátta feleségét egy nyugágyon, Davidsonékkal beszélgetve, s átballagott hozzájuk. Mikor leült a lámpa alatt, és levette kalapját, látszott élénkvörös haja, feje búbján a kopasz folt, s a vöröshajúakra jellemző vöröses, szeplős arcbőre. Negyvenéves volt; sovány, beesett az arca, szerette a pontosságot, sőt hajlott a pedantériára; skót tájszólással beszélt halk, nyugodt hangon.

Macphailék és Davidsonék, a hittérítő-házaspár között útitársi barátság fejlődött ki, mely inkább az összezártságból születik, mintsem az ízlés közösségéből. Elsősorban az kötötte őket össze, hogy rossz szemmel nézték azokat, akik éjt-napot a dohányzóban töltöttek, itallal, kártyával. Mrs. Macphailnek meglehetősen hízelgett a gondolat, hogy Davidsonék rajtuk kívül senkivel sem hajlandók érintkezni a hajón, s ezt még a félénk, de nem ostoba doktor is kitüntetésként fogadta, félig öntudatlanul. Pusztán mert vitakedvelő szellem volt, esténként a kabinjukban egy kicsit zsörtölődött.

- Mrs. Davidson azt mondta, nem is tudja, hogy bírták volna ki az utat nélkülünk - szólt Mrs. Macphail, miközben gondosan kikefélte vendéghaját. Azt mondta, az összes utasok közül igazán csak velünk volt érdemes megismerkedni.

- Mióta olyan nagyágyú egy misszionárius, hogy ilyen allűrjei lehetnek?

- Nem allűr ez. Teljesen megértem. Nagyon kellemetlen lett volna Davidsonéknak ezzel a dohányzóbeli közönséges bandával érintkezni.

- A vallásuk alapítója nem volt ilyen válogatós - mondta Dr. Macphail nevetve.

- Számtalanszor kértelek, ne tréfálkozz a vallással - felelte a felesége. - Igazán örülök, hogy nem olyan a természetem, mint a tiéd, Alec. Te sose keresed az emberekben a jót.

A férfi fakókék szemével feleségére sandított, de nem válaszolt. Sok évi házasság megtanította arra, hogy a békét leginkább az szolgálja, ha az utolsó szó az asszonyé. Hamarabb levetkőzött, mint a felesége, felmászott a felső ágyba, kényelmesen elhelyezkedett, s elalvás előtt olvasott egy darabig.

Mikor másnap reggel felment a fedélzetre, már közel voltak a szárazföldhöz. Sóvár tekintettel nézte. A keskeny, ezüstösen csillogó homokpart hirtelen dombos vidékbe csapott át, melyet sűrűn borított a buja növényzet. A vastag, sötétzöld kókuszpálmák majdnem a vízbe értek, s közülük kilátszottak a bennszülöttek fűkunyhói; itt-ott egy-egy kis templom fala villogott fehéren. Feljött Mrs. Davidson is, és odalépett a doktor mellé. Fekete ruha volt rajta, nyakában aranylánc, amelyen kis kereszt fityegett. Az alacsony asszony nagyon gondosan fésülte fénytelen barna haját, s keret nélküli cvikkere mögött kidülledt kék szeme. Hosszú birkaarca ellenére sem látszott ostobának, inkább rendkívül ébernek: gyors mozdulatai madárszerűvé tették. Legfeltűnőbb sajátsága magas, érces, monoton hangja volt: kemény egyhangúsággal kalapálta az ember fülét, s úgy ingerelte az idegeket, mint egy fúrógép könyörtelen zörgése.

- Itt már nyilván otthon érzi magát - mondta Dr. Macphail, keskeny ajkú, nehezen születő mosollyal.

- A mi szigeteink laposak, tudja, nem úgy, mint itt. Korallszigetek. Ezek vulkáni eredetűek. Még tíz míg odaérünk.

- Errefelé ez úgy hangzik, mintha azt mondaná: ott lakunk a sarkon túl - mondta Macphail doktor tréfásan.

- Ez ugyan kissé túlzás, de azért itt, a Déli-tengeren az ember valóban másképp nézi a távolságokat. Ennyiben kétségtelenül igaza van.

Dr. Macphail halkan sóhajtott.

- Örülök, hogy nem ide helyeztek - folytatta Mrs. Davidson. - Azt mondják, itt rettentő nehéz dolgozni. A nagy gőzhajóforgalom felzaklatja a lelkeket; aztán itt van a haditengerészeti garnizon, ami rossz hatással van a bennszülöttekre. A mi körzetünkben ilyen nehézségek nincsenek. Ott is akad persze egy-két kereskedő, de ügyelünk, hogy megbecsüljék magukat, s ha nem, hát oly forróvá tesszük a talpuk alatt a talajt, hogy örülnek, ha ép bőrrel menekülhetnek.

Csíptetőjét orrára illesztve, könyörtelen tekintetet vetett a zöld szigetre.

- Itt szinte reménytelen a hittérítő feladata. Nem adhatok eléggé hálát Istennek, hogy legalább ettől megkímélt bennünket.

Davidsonék körzete egy Samoától északra fekvő szigetcsoport volt; a szigetek elég messze estek egymástól, s a misszionáriusnak gyakran nagy távolságokat kellett kenuban megtennie. Ilyenkor felesége maradt a telephelyükön, és vezette a missziót. Dr. Macphail szíve elnehezedett, ha arra gondolt, mily energikusan láthatja ei ez az asszony a dolgát. Szenvedélyes, kenetes borzadállyal, engesztelhetetlen hangon beszélt a bennszülöttek züllöttségéről. Szemérmessége egészen rendkívüli volt. Ismeretségük kezdetén azt mondta a doktornak:

- Tudja, mikor ide kerültünk a szigetre, oly botrányosak voltak a házassági szokásaik, hogy el se mondhatom. De majd elmesélem a feleségének, s ő elmondja magának.

Aztán látta a feleségét, amint Mrs. Davidsonnal szorosan egymás mellé húzott nyugszékeiken komoly beszélgetésbe merülnek közel két órán át. Miközben egészségi sétája során fel-le járt előttük, mint távoli zuhatag moraját hallotta Mrs. Davidson izgatott suttogását, és felesége tátott szája és sápadt arca elárulta,

hogy hajmeresztő élményben részesült. Este, a kabinjukban elfúló lélegzettel ismételte el a hallottakat.

- Nos, nem megmondtam? - kiáltott másnap reggel Mrs. Davidson diadalmasan. - Hallott már valaha ehhez fogható szörnyűséget? Ugye, most már megérti, miért nem mesélhettem el magának? Annak ellenére, hogy orvos.

Mrs. Davidson a doktor arcát fürkészte. Drámai mohósággal leste, vajon elérte-e a kívánt hatást.

- Csodálja hát, hogy eleinte elvesztettük a bátorságunkat? Talán el se hiszi, ha mondom, de egyetlen rendes lány sem akadt az összes faluban.

A „rendes" szót szigorúan technikai értelemben használta.

- Az urammal megbeszéltük a dolgot, s elhatároztuk, hogy elsősorban a táncnak kell véget vetni. A bennszülöttek megőrülnek a táncért.

- Magam sem vetettem meg ifjabb éveimben - mondta Dr. Macphail.

- Sejtettem, mikor láttam tegnap este, hogy felkéri a feleségét. Nem is látok semmi rosszat abban, ha valaki a feleségével táncol, de azért örültem, hogy Mrs. Macphail nem akart. Az adott körülmények között helyesebbnek tartom, ha magunk közt maradunk.

- Miféle körülmények között?

Mrs. Davidson gyorsan rápillantott a csíptetőjén át, de nem válaszolt.

- Fehér emberek között ez persze más - folytatta -, bár be kell vallanom, igaza van az uramnak: nem érti, hogyan tűrheti el egy férj, hogy egy másik férfi ölelgesse a feleségét. Ami engem illet, én egyetlenegyszer sem táncoltam, mióta férjnél vagyok. De a bennszülöttek tánca egészen más. Náluk ez nemcsak önmagában véve erkölcstelen, hanem még erkölcstelenségre is kapat. Hálás is vagyok Istennek, mert sikerült kiirtanunk, s remélem joggal állíthatom, hogy a mi körzetünkben nem táncoltak az elmúlt nyolc évben.

Ekkor már a kikötő bejáratához értek, s Mrs. Macphail csatlakozott hozzájuk. A hajó élesen kanyarodott, és lassan siklott a kikötőbe. Hatalmas öböl volt ez, elfért volna benne akár egy egész hadiflotta is; körös-körül magasan és meredeken emelkedtek a zöld dombok. A kikötő bejáratához közel, ahová a tengeri szél még valamennyire elért, állt a kormányzó háza egy kert közepén. A sávos-csillagos lobogó bágyadtan csüngött a zászlórúdon. Elhajóztak két-három takaros bungaló meg egy teniszpálya mellett, s megérkeztek a raktárakkal szegélyezett kikötőparthoz. Mrs. Davidson rámutatott arra a szkúnerre, amelyik majd Apiába viszi őket: két-háromszáz ölnyire horgonyzott a parttól. Nagy csomó nyüzsgő, lármás, vidám bennszülött sereglett ide: részben kíváncsiságból, részben, mert csereberélni akartak a Sydneybe tartó utasokkal. Hoztak ananászt és hatalmas kötegekben banánt, *(apa-szöveteket,* kagyló- és cápafog-nyakéket, *kava*-tálakat és harci kenuk miniatűr mását. Borotvált és nyílt arcú, jól öltözött amerikai tengerészek őgyelegtek közöttük, meg egy kis csapat hivatalos személy. Mialatt csomagjaikat partra tették, Macphailék és Mrs. Davidson a tömeget figyelték. Dr. Macphail a trópusi bőrbetegségeket nézte érdeklődéssel, melyeknek eleven példája volt a legtöbb gyerek és fiatalember; az éktelen sebeket, elvarasodott fekélyeket; s a szakember szeme felcsillant, mikor pályafutása során először pillantott meg elefántiázis-eseteket, hatalmasra duzzadt, elnehezedett karokat vagy szörnyen elformátlanodott lábakat. Férfiak és nők egyaránt *lava-lavá*-ban voltak.

- Rendkívül illetlen viselet - mondta Mrs. Davidson. - Az uram szerint törvényt kellene hozni ellene. Hogyan várhatnánk az emberektől jó erkölcsöt, ha nincs rajtuk más, csak egy vörös szövetcsík az ágyékukon?

- Az éghajlathoz eléggé illik - mondta a doktor, verejtékét törölgetve.

Most, hogy szárazföldre értek, a korai óra ellenére nyomasztó volt a hőség. A dombokkal körülvett Pago-Pagóba egy fuvallat sem hatolt be.

- A mi szigeteinken - folytatta Mrs. Davidson éles fejhangján - gyakorlatilag felszámoltuk a *lava-lavá*-t. Már csak egypár öregember ragaszkodik hozzá. A nők már mind vászonruhát hordanak, a férfiak meg nadrágot és trikót. Ittlétünk legelején férjem azt írta egyik jelentésében: ezek a szigetlakók addig nem lehetnek igazán kereszténnyé, amíg minden tíz évesnél idősebb fiút nem kényszerítenek nadrágviselésre.

Mrs. Davidson madárszerű pillantásával közben már két-szer-háromszor is felsandított az öböl bejárata felől közeledő nehéz, szürke felhőkre. Pár csepp eső esett.

- Jobb lenne tető alá kerülni - mondta.

A tömeggel együtt egy hullámlemez tetejű pajta felé tartottak, s mire odaértek, már ömlött az eső. Itt álldogáltak egy darabig, majd Mr. Davidson is csatlakozott hozzájuk. Macphailékkel ő is udvariasan bánt az úton, de nem volt társaságkedvelő, mint a felesége, s ideje nagy részét olvasással töltötte. Hallgatag, sőt komor ember volt - nyájassága érezhetően kötelesség volt csak, amelyet keresztényi türelemmel teljesített -, zárkózott természetű, mogorva és külsőre is furcsa. Nagyon magas volt és sovány, lazán beakasztott végtagokkal; arca beesett, pofacsontja szokatlanul ki-állt; valóságos halálfej volt, és az ember meglepetten vette észre telt, érzéki ajkait. Haját hosszúra növesztette. Nagy, sötét szeme mélyen ült üregében, s tragikusan nézett a világba; finom művű, hosszú ujjú keze nagy erőről tanúskodott. De a legmeglepőbb tulajdonsága mégis a belőle áradó elfojtott tűz volt. Ez lenyűgöző és kissé nyugtalanító hatást tett mindenkire. Ezzel az emberei nem lehet bizalmasabb kapcsolatba kerülni.

Most kellemetlen híreket hozott. Kanyarójárvány van Pago-Pagón, és ez a súlyos betegség gyakran halálos a kanakák közt; egy eset már a legénység között is előfordult a szkúneren, amellyel folytatni kellene az útjukat. A beteget partra hozták, és

kórházba szállították a vesztegzár-állomáson, de Apiából távirati értesítés jött, hogy a szkúnert nem engedik be a kikötőbe, amíg nem egészen bizonyos, hogy a legénységből senki más nem betegedett meg.

- Eszerint legalább tíz napot kell itt töltenünk.

- De rám sürgős szükség van Apiában - mondta Macphail doktor.

- Ezen nem lehet segíteni. Ha nem fordul elő több megbetegedés a hajón, fehér utasokkal útra kelhet, de a bennszülöttforgalmat három hónapra betiltották.

- Van itt szálloda? - kérdezte Mrs. Macphail.

Davidson halkan elnevette magát.

- Nincs.

- Akkor mit csináljunk?

- Már beszéltem a kormányzóval. A rakparton lakik egy kereskedő, annál lehet szobát bérelni, s azt javaslom, hogy amint az eső szűnik egy kicsit, menjünk oda, és nézzük meg a lehetőségeket. Kényelmet, persze, ne várjanak. Hálásak lehetünk, ha szerzünk egy ágyat, amelyben meghálhatunk, s lesz fedél a fejünk fölött.

De az eső nem akart elállni, végtére hát nekiindultak esőköpenyekkel, esernyőkkel felszerelve. Nem lehetett ezt városnak nevezni: egy csoport hivatalos épületen kívül egy-két bolt, hátrább, a kókuszdió- és pizangfák között néhány bennszülött kunyhó. Az épület, amelyet kerestek, vagy öt perc járásra lehetett a kikötőtől. A favázas ház földszintjén és emeletén széles veranda s a teteje hullámvaslemez. Tulajdonosa egy Horn nevű félvér - bennszülött felesége körül nyüzsögtek az apró barna gyerekek. A földszinti boltban konzervet és pamutszövetet árult. Felvezette őket a nagyon gyéren berendezett szobákba. A Macphailékében nem állt más, csak egy nyomorúságos, rogyadozó ágy, rongyos szúnyoghálóval, egy rozoga szék meg egy mosdó. Csüggedten néztek körül. Az eső szünet nélkül ömlött.

- Csak azt csomagolom ki, amire feltétlenül szükségünk van - mondta Mrs. Macphail.

Az egyik útitáskát nyitotta ki éppen, amikor Mrs. Davidson belépett a szobába. Friss volt, eleven. A kedélytelen környezet nem hatott rá.

- Fogadja meg a tanácsomat, ragadjon tűt és cérnát, és foltozza meg azonnal a szúnyoghálót - mondta -, különben a szemüket sem tudják lehunyni az éjszaka.

- Olyan sok itt a szúnyog? - kérdezte Dr. Macphail.

- Most van az évadjuk. Ha Apiában meghívják fogadásra a kormányzósági palotába, majd meglátja, a hölgyek vánkoshuzatot kapnak, hogy abba dugják a ... az alsó végtagjaikat.

- Csak az eső elállna egy kicsit - mondta Mrs. Macphail. - Napsütésben több kedvem lenne kényelmesebbé tenni ezt a szobát.

- Ó, ha arra vár, akkor sokáig várhat. Pago-Pago a Csendes-óceán legcsapadékosabb pontja. Tudja, a dombok s ez az öböl szinte vonzzák a felhőket, és az évnek ebben a szakában úgyis mindig eső várható.

Macphailre, majd a feleségére nézett, amint tehetetlenül álltak a szoba sarkában, mint az elveszett lelkek, s elbiggyesztette ajkát. Látta már, hogy kézbe kell vennie őket. Bosszantották a tehetetlen emberek, de már viszketett a tenyere, hogy mindent a saját ízlése szerint rendezzen el.

- No, adjon csak tűt meg cérnát, majd én kijavítom azt a hálót, míg maga kicsomagol. Ebéd egykor lesz. Dr. Macphail, legokosabb lenne, ha lemenne a rakpartra, és utánanézne, hogy a nagy csomagjaikat száraz helyre tegyék. Tudja, milyenek ezek a bennszülöttek, képesek olyan helyre rakni, ahol egész idő alatt ázik.

A doktor felvette esőköpenyét, és lement a földszintre. Horn a kapunál állott, s annak a hajónak a szállásmesterével beszélgetett, amellyel éppen érkeztek, meg egy másodosztályú utassal, akit Dr. Macphail gyakran látott a fedélzeten. A szállásmester - kicsi,

ráncos, rendkívül piszkos ember - odabólintott, mikor elment mellettük.

- Bosszantó ez a kanyaró, ugye, doktor úr - mondotta. - Látom, maguk már berendezkedtek.

Dr. Macphail úgy vélte, kissé közvetlen ez a hang, de szerény ember volt, s nem sértődött meg egykönnyen.

- Igen, az emeleten kaptunk szobát.

- Miss Thompson is magukkal utazik Apiába, hát ide hoztam őt is.

A szállásmester hüvelykujjával a mellette álló nőre mutatott. Talán huszonhét éves lehetett, vaskos, és a maga durva módján csinos. Fehér ruhát s széles karimájú fehér kalapot hordott. Fehér pamutharisnyába bújtatott izmos lábikrája kidagadt magas szárú fehér glaszécipőjéből. Nyájas mosollyal fordult Macphail felé.

- Ez a fickó napi másfél dollárt akar kivasalni belőlem egy ócska kis lyukért - mondta érdes hangon.

- Már mondtam magának, a hölgy jó barátom, Joe - szólt a szállásmester. - Nem tud egy dollárnál többet fizetni, ennyiért csak befogadja?

A kereskedő kövéren, békésen mosolygott.

- Persze, ha így áll a helyzet, Mr. Swan, akkor meglátjuk, mit tehetünk. Majd beszélek az asszonnyal, s ha tudjuk, olcsóbban megszámítjuk.

- Ne próbálja velem megetetni ezt a tésztát - mondta Miss Thompson. - Intézzük el, de most azonnal. Kap a szobáért napi egy dollárt, de többet egy vasat se.

Dr. Macphail mosolygott. Bámulta, milyen arcátlanul alkuszik a nő. Ő maga mindig megfizette, amit kértek. Inkább túlfizetett, mintsem alkudnia kelljen. A kereskedő sóhajtott.

- Nem bánom, Mr. Swan kedvéért megteszem.

- Na akkor jó - mondta Miss Thompson. - Gyerünk mindjárt be, igyunk rá egyet. Igazi jó whisky van a szatyromban, hozza csak be, Mr. Swan. Jöjjön maga is, doktor úr.

- Sajnos nem mehetek, köszönöm - felelte Macphail. - A csomagjaink után kell néznem.

Kilépett az esőbe. Az eső széles pászmákban zúdult a kikötő bejárata felől, a túlsó part épp hogy sejlett. Elment két-három bennszülött mellett, akiken nem volt más, mint *iava-iava,* kezükben meg terebélyes esernyő. Szép volt a járásuk, a tartások, a nyugodt mozgásuk; mosolyogtak, s különös nyelvükön köszöntötték.

Majdnem ebédidő volt, mire visszaért; a kereskedő nappali szobájában terítettek a számukra. Ezt a szobát nem használták, csak az előkelőség kedvéért rendezték be, s levegőjében valami dohos melankólia úszott. Préselt mintájú plüss garnitúra állt katonás rendben a fal körül, a mennyezet közepéről aranyozott csillár lógott, amelyet sárga selyempapír védett a legyek ellen. Davidson még nem érkezett meg.

- A kormányzóhoz ment vizitbe - mondta Mrs. Davidson -, s biztosan ott tartották ebédre.

Egy kis bennszülött lány behozott egy tál vagdalt húst, s hamarosan a kereskedő is előbukkant, utánanézni, rendben van-e minden.

- Hát lakótársunk akadt, Mr. Horn - mondta Dr. Macphail.

- Csak szobát vett ki - felelte a kereskedő. - Maga kosztol.

Alázatosan pillantott a két hölgyre.

- A földszinten helyeztem el, hogy ne legyen útban. Nem fogja zavarni önöket.

- A mi hajónkkal érkezett? - kérdezte Mrs. Macphail.

- Igenis, kérem, másodosztályon. Apiába utazik. Kaszírnőnek szerződtették.

- Úgy!

Mikor a kereskedő kiment, Macphail így szólt:

- Nem lehet nagy mulatság egyedül ennie a szobájában.

- Ha másodosztályon jött, akkor jobb így - felelte Mrs. Davidson. - Vajon ki lehet?

- Történetesen épp ott voltam, amikor a szállásmester idehozta. Thompsonnak hívják.

- Csak nem az a nő, aki tegnap este a szállásmesterrel táncolt? - kérdezte Mrs. Davidson.

- Bizonyára az - mondta Mrs. Macphail. - Már akkor is kíváncsi voltam, ki lehet. Könnyelmű nőcskének látszott.

- Valami jóféle - mondta Mrs. Davidson.

Aztán másról kezdtek beszélni, majd ebéd után elváltak, és aludni mentek, mert fáradtak voltak a korai felkeléstől. Mikor felébredtek, az ég szürke volt ugyan, és a felhők alacsonyan úsztak, de már nem esett, így hát kimentek sétálni egyet az országúton, amelyet az amerikaiak építettek az öböl mentén.

Mire hazatértek, ott volt már Davidson is.

- Tán két hétig is itt kell maradnunk - mondta ingerülten. - Vitatkoztam a kormányzóval, de azt mondja, ezen nem lehet segíteni.

- Mr. Davidson már alig várja, hogy újra dolgozhassék - mondta a felesége, és aggódó pillantást vetett rá.

- Egy évig voltunk távol - mondta a férfi, fel-le járkálva a verandán. - A missziót ezalatt bennszülött hittérítők vezették, s nagyon aggódom, hogy kicsúsztak a kezükből a dolgok. Derék emberek, igazán egy szót se szólhatok ellenük, istenfélők, jámborok, igaz keresztyének, hitük sok otthoni úgynevezett keresztyént megszégyenítene, de szánalmasan hiányzik belőlük az erély. Megállják a helyüket egyszer, megállják kétszer, de nem képesek állandóan helytállni. Ha az ember bennszülöttre bízza a missziót, bármennyire megbízható is, egy idő múlva elburjánzik a gyalázat.

Davidson megállt. Magas, sovány alakja, sápadt arcából villámló nagy szeme impozáns jelenséggé tette, őszinteség áradt tüzes mozdulataiból, és mély, zengő hangjából.

- Pontosan tudom, mi vár rám. Cselekedni fogok, habozás nélkül. Ha korhadt a fa, ki kell vágni, és tűzre vetni.

Este, utolsó étkezésük, a hideg vacsora és tea után, a hölgyek kézimunkáztak, Dr. Macphail pipázott, a misszionárius pedig mesélt nekik munkájáról a szigetvilágban.

- Mikor odakerültünk, semmi bűntudat sem volt bennük - mondotta. - Egyik parancsolatot a másik után szegték meg, és nem is sejtették, hogy rosszat cselekszenek. Azt hiszem, ez volt munkám legnehezebb része: a bennszülöttekbe bűntudatot oltani.

Macphailék már tudták, hogy Davidson öt éve működött a Salamon-szigeteken, mikor megismerkedett a feleségével. Az asszony Kínában volt hittérítő, és Bostonban találkoztak, ahol mindketten egy misszionárius-kongresszuson töltötték szabadságuk egy részét. Házasságkötésük után nevezték ki őket azokra a szigetekre, ahol azóta is működnek.

A Davidsonnal folytatott beszélgetésekből napnál világosabban kitűnt: ez az ember rendíthetetlenül bátor. A hittérítés mellett gyógyított is, és mindig készen kellett lennie arra, hogy elhívják a csoport egyik vagy másik szigetére. Az esős évszakban még a bálnavadász-bárka sem valami biztonságos jármű a viharos Csendes-óceánon, de gyakran csak kenut küldtek érte, s az bizony veszélyes dolog. Betegség vagy baleset alkalmával soha nem habozott. Már vagy egy tucatszor megesett, hogy kenujában egész éjjel élethalálküzdelmet vívott a hullámokkal, és Mrs. Davidson nemegyszer föladta a reményt, hogy élve viszontlátja.

- Néha könyörögtem neki, ne menjen - mesélte -, vagy legalább várja meg, míg a vihar kissé lecsitul, de sose hallgatott rám. Makacs ember, s ha egyszer valamit a fejébe vesz, attól semmi nem térítheti el.

- Kívánhatom-e a bennszülöttektől, hogy bízzanak az Úrban, ha én magam nem merek bízni benne? - kiáltott fel Davidson. - De én bízom, bízom. Tudják, ha a bajban értem küldenek, én megyek, ha ember elmehet. Tán azt hiszik, az Úr elhagy engem, ha az ő ügyében fáradozom? A szél az ő parancsára fúj, s a habok az ő szavára tornyosulnak és csitulnak.

Dr. Macphail félénk ember volt. Sose tudta megszokni az ágyúgolyók sivítását a lövészárok fölött, s ha előretolt kötözőállomáson kellett operálnia, a veríték patakzott a homlokáról, és elhomályosította szemüvegét, olyan erőfeszítéssel kellett uralkodnia keze remegésén. Kissé megborzongott, ahogy a hittérítőre nézett.

- Bár én is elmondhatnám, hogy sose félek - szólt.

-Bár elmondhatná, hogy hisz Istenben! - vágott vissza Davidson.

Ki tudja miért, ezen az estén a misszionárius gondolatai visszakalandoztak a múltba, azokba az időkbe, mikor feleségével a szigetekre kerültek.

- Néha csak egymásra néztünk, s könny patakzott a szemünkből. Szünet nélkül dolgoztunk éjjel-nappal, s úgy látszott, nem jutunk előbbre. Nem is tudom, mit tettem volna akkor nélküle. Ha kishitűség szállt meg, ha közel voltam a kétségbeeséshez,-ő adta vissza a bátorságot és a reményt.

Mrs. Davidson kézimunkájára szögezte a szemét, keskeny arcát enyhe pír színezte. A keze reszketett kissé. Nem mert megszólalni.

- Nem volt segítségünk. Egyedül voltunk, sok ezer mérföldre a magunk fajtájától. Körülöttünk sötétség. Ha összetörtem, kimerültem, ő félretette munkáját, elővette a Bibliát, és addig olvasott fel belőle, míg rám nem szállt a béke, mint az álom a kisgyermek szemére, s ha ilyenkor becsukta végre a könyvet, azt szokta mondani: „Megmentjük őket, akaratuk ellenére is." És én újra megerősödtem az Úrban, és azt feleltem: „Igen, Isten segítségével megmentjük őket. Meg kell őket menteni."

Az asztalhoz lépett, s úgy állt meg előtte, mintha szószéken lenne.

- Meg kell érteni, ezek természettől fogva annyira romlottak voltak, rá sem lehetett venni őket, hogy belássák gonoszságukat. Bűnné kellett változtatnunk azt, ami nekik mindennapi dolog volt. Bűnné kellett változtatnunk nemcsak a házasságtörést, a hazugságot meg a tolvajlást, de azt is, hogy a testüket mutogatták, hogy táncoltak, hogy nem jártak templomba. Bűnné változtattam

a lányok szemében, ha szabadon hagyják keblüket, és a férfiak számára, ha nem hordanak nadrágot.

- Hogyan? - kérdezte Dr. Macphail meglepetten.

- Bírságot szabtam ki. Nyilvánvaló, az embereket csak úgy lehet meggyőzni cselekedetük bűnösségéről, ha megbüntetjük őket, mikor elkövetik. Megbírságoltam őket, ha nem jártak templomba, és megbírságoltam őket, ha táncoltak. Megbírságoltam, ha illetlenül öltözködtek. Árszabást dolgoztam ki, s minden bűnért fizetni kellett, pénzzel, vagy munkával. Így aztán sikerült megértetni velük.

- És sose tagadták meg a fizetést?

- Hogy merték volna? - kérdezte a hittérítő.

- Ember legyen a talpán, aki szembe mer szegülni az urammal - mondta a felesége, s összeszorította ajkát.

Dr. Macphail zavart tekintetet vetett Davidsonra. Amit hallott, felháborította, de nem merte kifejezni rosszallását.

- Ne felejtse el, végső fokon kitagadhattam őket az egyházból.

- És bánták?

Davidson elmosolyodott, és szelíden dörzsölte a kezét.

- Akkor nem tudták eladni a koprájukat. Ha a férfiak halászni mentek, nem kaptak részt a zsákmányból. Ez körülbelül az éhhalállal egyenlő. Igen, nagyon is bánták.

- Meséld el Fred Ohlson esetét - mondta Mrs. Davidson.

A hittérítő Dr. Macphailre szögezte tüzes tekintetét.

- Fred Ohlson, dán kereskedő, már jó ideje élt a szigeteken. Igen gazdag ember volt még a kereskedők között is, és nem nagyon örült az érkezésünknek. Tudja, addig úgyszólván azt csinált, amit akart. A kopra árát tetszése szerint szabta meg, és áruval meg whiskyvel fizetett a bennszülötteknek. Bennszülött nőt vett feleségül, de nyíltan csalta. Amellett ivott erősen. Módot adtam neki arra, hogy jó útra térjen, de nem élt vele. Kinevetett.

Davidson hangja mély basszussá változott az utolsó szavaknál, s egy-két percig hallgatott. A csöndből súlyos fenyegetés áradt.

- Két év alatt tönkrement. Mindent elvesztett, amit egy negyedszázad alatt megtakarított. Megtörtem őt, és végül arra kényszerült, hogy koldus módjára jöjjön hozzám, és könyörögjön útiköltségért Sydneyig.

- Ha látták volna, hogy ment az uramhoz! - mondta a hittérítő felesége. - Az egykor hatalmas, erős ember, rengő hassal, zengő hanggal, akkorra már csak csont és bőr volt, és minden tagja reszketett. Hirtelen vénember lett belőle.

Davidson szórakozott tekintettel nézett ki az éjszakába. Az eső újra megeredt. Egyszerre zene hangzott lentről, és Davidson kérdő tekintettel fordult a feleségéhez. Egy gramofon harsány és nyers dzsesszzenét bömbölt.

- Ez meg mi? - kérdezte.

Mrs. Davidson határozott mozdulattal megigazította csíptetőjét.

- Az egyik másodosztályú utas itt lakik a házban. Azt hiszem, onnan jön.

Csöndben figyeltek, s nemsokára tánc zaját is hallották. Majd a zene abbamaradt, dugódurrogás hangzott, és élénk beszélgetés.

- Nyilván hajóbeli barátaitól búcsúzik - mondta Dr. Macphail. - A hajó tizenkettőkor indul, ugye?

Davidson nem szólt semmit, csak az órájára nézett.

- Készen vagy? - kérdezte feleségét.

Az fölállt és összehajtotta kézimunkáját.

- Igen - felelte.

- Nincs még korán lefeküdni? - kérdezte a doktor.

- Sok az olvasnivalónk - magyarázta Mrs. Davidson. - Akárhol vagyunk is, lefekvés előtt még elolvasunk egy fejezetet a Bibliából, áttanulmányozzuk a kommentárokat, és alaposan megvitatjuk. Remek elmetorna.

A két házaspár jó éjszakát kívánt egymásnak. A doktor és felesége egyedül maradtak. Két-három percig egyikük sem szólt.

- Megyek, hozom a kártyát - mondta végül a doktor.

Mrs. Macphail bizonytalanul nézett rá. A Davidsonékkal folytatott beszélgetés egy kis nyugtalanságot hagyott benne, de nem akarta kimondani, hogy talán jobb lenne, ha nem kártyáznának, amikor Davidsonék minden pillanatban rájuk nyithatnak. Dr. Macphail behozta a kártyát, s az asszony enyhe bűntudattal figyelte, amint rakja a pasziánszot. Odalent folytatódott a mulatozás.

Másnapra kiderült, és Macphailék, mivel arra voltak ítélve, hogy két hetet töltsenek tétlenül Pago-Pagóban, megpróbáltak valamennyire berendezkedni. Lementek a kikötőbe, és poggyászukból kivettek egy csomó könyvet. A doktor meglátogatta a haditengerészeti kórház főorvosát, és végigjárta vele a betegeket. Leadták névjegyüket a kormányzónál. Útközben találkoztak Miss Thompsonnal. A doktor kalapot emelt, s a lány hangosan, vidáman válaszolt:

- Jó reggelt, doktorkám. - Úgy volt öltözve, mint előző nap, fehér ruhája és magas sarkú, fényes fehér fűzős cipője, kidagadó kövér lába különös látványt nyújtott ezen az egzotikus helyen.

- Nem valami megfelelően öltözik - mondta Mrs. Macphail. - Nagyon közönségesnek látszik.

Mikor visszatértek a házba, a lány a verandán a kereskedő egyik sötét bőrű gyerekével játszott.

- Szólj hozzá egy jó szót - suttogta Dr. Macphail a feleségének. - Egyes-egyedül van itt, s gorombaság lenne tudomást sem venni róla.

Mrs. Macphail félénk volt, de megszokta, hogy teljesítse férje kéréseit.

- Úgy látszik, lakótársak vagyunk - mondta elég együgyűen.

- Rémes, mi, hogy beszorultunk ebbe az istenverte fészekbe? - felelte Miss Thompson. - És azt mondják, szerencsém van, hogy szobát kaptam. Nem lett volna gusztusom bennszülöttekkel együtt lakni, pedig van, akinek más nem jutott. Mi a csudáért nincs itt egy szálloda!

Még váltottak néhány szót. A hangos és bőbeszédű Miss Thompson szemlátomást hajlott volna egy kis tereferére, de Mrs. Macphailnek sose volt tehetsége a csevegéshez, és nemsokára így szólt:

- Azt hiszem, fel kell mennünk.

Este, mikor vacsorához ültek, Davidson, ahogy belépett, azt mondta:

- Láttam egypár matrózt ennél a nőnél odalent. Szeretném tudni, hogyan ismerkedett meg velük.

- Nem lehet valami válogatós - felelte Mrs. Davidson. Valamennyien elég fáradtak voltak a tétlen, céltalan nap után.

- Ha ez így megy két hétig, nem tudom, mi lesz a vége - mondta Dr. Macphail.

- Egyetlen megoldás van; ha az ember feladatokkal tagolja a napot - felelte a hittérítő. - Én néhány órát tanulmányoknak szentelek, és néhányat a sétának, akár esik, akár süt. Az esős évszakban nem szabad törődni az idővel. A nap egy részét meg pihenésre szánom.

Dr. Macphail rosszallóan nézett útitársára. Davidson programja nyomasztóan hatott rá. Megint vagdalt húst kaptak. Úgy látszik, a szakács csak ezt az ételt tudja elkészíteni. Aztán odalent megszólalt a gramofon. Davidson idegesen összerezzent, ahogy meghallotta, de nem szólt semmit. Férfihangok hallatszottak föl. Miss Thompson vendégei egy közismert dalba kezdtek, és most már a lány rekedt, harsány hangja is felhallatszott. A házat kiabálás, kacagás zaja töltötte be. Ők négyen odafönt megpróbáltak beszélgetni, de akaratuk ellenére is a pohárcsengésre, széktologatásra figyeltek. Nyilván még többen érkeztek. Miss Thompson mulatságot rendezett.

- Nem is értem, hogy férnek be annyian - szólt Mrs. Macphail hirtelen, megszakítva férje és a hittérítő orvosi tárgyú beszélgetését.

Ez megmutatta, hol kószálnak a gondolatai. Davidson arcának rángatózása is bizonyította, hogy bár tudományos dolgokról

beszél, ugyanabba az irányba figyel. S miközben a doktor a flandriai fronton szerzett szakmai tapasztalatáról számolt be meglehetősen prózaian, a hittérítő hirtelen kiáltott egyet és felpattant.

- Mi baj, Alfred? - kérdezte Mrs. Davidson.
- Hát persze! Eddig eszembe se jutott. Ez a nő Iwelei-ből jött.
- Lehetetlen.
- Honoluluban szállt hajóra. Világos. És itt folytatja a„ mesterségét. Éppen itt.

Az utolsó szavakat a szenvedélyes felháborodás hangján mondotta.

- Mi az az Iwelei? - kérdezte Mrs. Macphail.

Davidson feléje fordította szomorú tekintetét, de a hangja borzadálytól remegett.

- Honolulu szégyenfoltja. A vöröslámpás negyed. Civilizációnk gyalázata volt.

Iwelei a város peremén volt. A kikötőből vezető sötét mellékutcákon rozoga hídhoz, majd elhagyott, hepehupás országútra jutott az ember, s akkor hirtelen fényözönbe ért. Az út mindkét oldalán parkírozó hely az autók számára, cifra, fényesen kivilágított, villanyzongorától zengő kocsmák, s köztük borbélyműhely meg trafik. Izgalom vibrált a levegőben és a várakozó jókedv érzése. Ha az ember akár jobbra, akár balra befordult az egyik keskeny sikátorba - mert az országút kettéosztotta Iweleit -, máris a negyed szívébe került. Csinos kis zöld bungalók sorakoztak itt, közöttük széles és egyenes gyalogút. Mintha kertvárost terveztek volna ide. Furcsa módon éppen tiszteletet parancsoló szabályossága, rendje és takarossága hatott borzalmasan: a szereleméhséget még soha, sehol nem rendszabályozták, rendszerezték ennyire. Itt-ott állt csak lámpa, a gyalogutat sötétség burkolta volna be, ha a bungalók nyitott ablakából nem árad a fény. Férfiak sétáltak itt, nézegették az ablakban ülő nőket, akik olvastak vagy varrtak, s legnagyobbrészt ügyet sem vetettek a járókelőkre; s a férfiak, akárcsak a nők, mindenféle

nemzetiséget képviseltek. Voltak itt amerikaiak, a kikötőben horgonyzó hajók matrózai, tökrészeg haditengerészek, fehér és fekete katonák a szigeten állomásozó csapatoktól; kettesével, hármasával sétáló japánok; hawaiiak, hosszú köntösű kínaiak, és filippinók, elképesztő kalapban. Hallgatagok valamennyien, nyomott hangulatban. A vágy szomorú.

- Ez volt a Csendes-óceán legégbekiáltóbb botránya - kiáltott fel Davidson hevesen. - A hittérítők már évek óta tiltakoztak ellene, és végül a helyi sajtó is felkapta a dolgot. A rendőrség nem volt hajlandó megmozdulni. Nyilván ismerik az érveiket. Hogy a bűn elkerülhetetlen, tehát a legokosabb lokalizálni és ellenőrizni. Persze, az igazság az, hogy megvesztegették őket. Megvesztegették. Megvesztegették a kocsmárosok meg a selyemfiúk, meg maguk a nők is. Végül aztán cselekvésre kényszerültek.

- Olvastam erről a lapban, ami Honolulúban került a hajóra - mondta Dr. Macphail.

- Iwelei, minden bűnével és gyalázatával együtt megszűnt azon a napon, amikor mi megérkeztünk. Egész lakosságát utolérte az igazságszolgáltatás. Nem is értem, hogy nem jöttem rá azonnal, miféle ez a nő.

- Most, hogy erről beszél - szólalt meg Mrs. Macphail -, eszembe jut, láttam, amint hajóra szállt egy perccel az indulás előtt. Emlékszem, még arra gondoltam, no, ez hajszál híján lemaradt.

- Hogy merészel ez ide jönni! - kiáltott fel Davidson méltatlankodva. - Ezt nem tűröm el.

Az ajtó felé indult.

- Mit akar csinálni? - kérdezte Macphail.

- Mit képzel, mit csinálok? Véget vetek az egésznek. Nem tűröm, hogy ebből a házból...

Olyan szót keresett, amely nem sérti a hölgyek fülét. A szeme szikrázott, és sápadt arca felindulásában még jobban elsápadt.

- A zajból ítélve, legalább három-négy férfi van odalent - mondta a doktor. - Nem lenne kissé elhamarkodott dolog éppen most odamenni?

A hittérítő megvetően mérte végig, és egy szó válasz nélkül kirontott a szobából.

- Nagyon rosszul ismeri Mr. Davidsont, ha azt hiszi, hogy a veszélytől való félelem megakadályozhatja kötelessége teljesítésében - mondta a felesége.

Idegesen összekulcsolta kezét, arcán lázrózsa gyúlt, úgy figyelte, mi történik odalent. Valamennyien arra figyeltek. Hallották, amint Davidson ledobog a falépcsőn, és kivágja az ajtót. Az ének megszakadt, de a gramofon tovább rikoltozta közönséges nótáját. Hallották Davidson hangját, aztán valami nehéz tárgy zuhanását. A zene elhallgatott. Földhöz vágta a gramofont. Aztán megint Davidson hangja emelkedett fel, a szavakat nem értették, majd újra Miss Thompson beszélt, hangosan rikoltozva, erre zűrzavaros lárma tört ki, mintha több ember egyszerre kiabálna teli tüdőből. Mrs. Davidson összerezzent, és még szorosabban kulcsolta össze a kezét. Dr. Macphail határozatlanul nézett hol rá, hol a feleségére. Nem volt kedve lemenni, de vajon nem ezt várják-e tőle? Aztán dulakodás zaját hallották. Lehet, hogy Davidsont kidobták a szobából. Az ajtót bevágták. Pillanatnyi csönd után Davidson felfelé jött a lépcsőn. Egyenesen a szobájába ment.

- Megyek, megnézem - mondta Mrs. Davidson.

Felkelt és kiment.

- Ha szüksége volna rám, csak szóljon - mondta Mrs. Macphail, majd mikor a másik asszony már eltűnt, hozzátette: - Remélem, nem sebesült meg.

- Minek ártja bele magát mindenbe? - mondta Dr. Macphail.

Egy-két percig némán ültek, aztán fölriadtak, mert a gramofon megint kihívó módon zenélni kezdett, és csúfondáros hangok trágár nótát bömböltek rekedten.

Másnap Mrs. Davidson sápadtan és fáradtan jött le. Fejfájásra panaszkodott, öregnek, töpörödöttnek látszott. Elmondta Mrs.

Macphailnek, hogy férje a szemét le nem hunyta; az egész éjszakát szörnyű izgalomban töltötte, és már ötkor felkelt és elment. Leöntötték egy korsó sörrel, ruhája foltos lett és büdös. Mrs. Davidson szeme sötéten égett, miközben Miss Thompsonról beszélt.

- Keservesen meg fogja emlegetni a napot, amikor csúfot űzött belőle - mondotta. - Mr. Davidson rendkívül jószívű, ha bárki hozzá fordul a bajban, és mindenkinek vigasztalást tud adni, de a bűn iránt nem ismer könyörületet, és ha fellobban jogos haragja, akkor rettenetes.

- Miért, mit fog csinálni? - kérdezte Mrs. Macphail.

- Nem tudom, de semmi pénzért sem szeretnék ennek a teremtésnek a bőrében lenni.

Mrs. Macphail megborzongott. A kicsi asszony diadalmas biztonsága határozottan nyugtalanító volt. Délelőtt együtt indultak el, s lementek a lépcsőn. Miss Thompson ajtaja nyitva áll, s látták, amint gyűrött pongyolában főz valamit a gyorsforralón.

- Jó reggelt szólt ki. - Mr. Davidson jobban van ma reggel?

Némán, felhúzott orral mentek el mellette, mintha nem is léteznék, gúnyos kacajára mégis elpirultak. Mrs. Davidson hirtelen feléje fordult.

- Ne merészeljen hozzám szólni - visította. - Ha sértegetni mer, kidobatom innen.

- Talán én hívtam Mr. Davidsont, hogy látogasson meg?

- Ne feleljen neki - suttogta sietve Mrs. Macphail. Továbbmentek, míg hallótávolon kívül nem értek.

- Arcátlan, arcátlan! - tört ki Mrs. Davidsonból.

A düh fojtogatta.

Hazamenet újra találkoztak vele, amint a kikötő felé tartott. Teljes díszben pompázott. Nagy, fehér kalapja, közönséges, feltűnő virágaival már magában sértés volt. Jókedvűen odakiáltott nekik, mikor elment mellettük, s néhány ott álldogáló amerikai matróz elvigyorodott, ahogy meglátta a hölgyek jeges arckifejezését. Ahogy hazaértek, újból eleredt az eső.

- Remélem, tönkremegy a szép ruhája - mondta Mrs. Davidson keserű fintorral.

Davidson csak ebéd közben érkezett meg. Bőrig ázott, nem volt hajlandó átöltözni. Komoran és némán ült, alig evett egy-két falatot, s kibámult a zuhogó esőbe. Mikor Mrs. Davidson elmesélte neki két találkozásukat Miss Thompsonnal, nem válaszolt. Csak homlokának elmélyülőráncai mutatták, hogy figyel.

- Szerinted nem kellene kidobatni Mr. Hornnal? - kérdezte Mrs. Davidson. - Nem tűrhetjük, hogy sértegessen minket.

- Nemigen van hova mennie - mondta Macphail.

- Költözzön bennszülötthöz.

- Ilyen időben nagyon kényelmetlen lehet bennszülött kunyhóban lakni.

- Évekig így laktam - mondta a hittérítő.

Mikor a bennszülött kislány behozta a sült banánt, a mindennapos desszertet, Davidson hozzáfordult:

- Kérdezze meg Miss Thompsont, mikor látogathatom meg.

A lány félénken bólintott és kiment.

- Miért akarod meglátogatni, Alfred? - kérdezte a felesége.

- Kötelességem beszélni vele. Nem cselekedhetem, míg minden lehetőséget meg nem adtam neki.

- Nem tudod, ki ez a nő. Sértegetni fog.

- Hadd sértegessen. Hadd köpjön szemen. A lelke halhatatlan, s nekem mindent meg kell próbálnom, hogy megmentsem.

Mrs. Davidson fülében még ott csengett a szajha gúnyos nevetése.

- Már túl mélyre süllyedt.

- Talán odáig már Isten kegyelme sem érhet el? - A hittérítő szeme kigyúlt, s hangja lágyan, szelíden zengett. - Soha. A bűnös mélyebben merülhet a bűnbe, mint a poklok mélységes feneke, de a mi urunk Jézus Krisztus szereim még ott is eléri.

A lány a következő üzenettel jött vissza:

- Miss Thompson üdvözli, és Davidson tiszteletes urat bármikor szívesen látja, hivatalos órái kivételével.

A társaság megkövült csendben fogadta az üzenetet, és Dr. Macphail gyorsan eltüntette ajkáról a kikívánkozó mosolyt. Tudta, bosszantaná a feleségét, ha mulatságosnak tartaná Miss Thompson szemtelenséget.

Csöndben fejezték be az étkezést. Mikor végeztek, a két hölgy felkelt, és elővette kézimunkáját; Mrs. Macphail megint csak érmelegítőt kötött, mint a háború kezdete óta mindig, és a doktor pipára gyújtott. Davidson azonban ülve maradt, és elmerengő szemmel az asztalra bámult. Egyszer csak fölkelt, szó nélkül kiment a szobából. Hallották, amint lemegy, s hallották Miss Thompson kihívó „tessék" kiáltását, mikor kopogott az ajtón. Egy óra hosszat maradt nála. Dr. Macphail az esőt nézte. Lassan már az idegeire ment. Ez nem olyan, mint a mi lágy angol esőnk, mely szelíden hull a földre; könyörtelen és félelmetes; a természet őserejének rosszindulatát érezni benne. Nem hullott: ömlött, mint az égből szakadó vízözön, s őrjítő egyhangúsággal kopogott a hullámfedélen. Mintha személyes dühét akarná kiönteni. Az ember néha úgy érezte, ordítania kell, ha azonnal el nem áll, aztán hirtelen elerőtlenedett, mintha csak meglágyultak volna csontjai; nyomorultnak és reménytelennek érezte az életet.

A misszionárius visszatért, és Macphail feléje fordult. A két asszony is fölpillantott.

- Minden lehetőséget megadtam neki. Bűnbánatra buzdítottam. Rossz nő ez.

Szünetet tartott, és Dr. Macphail látta, hogy a szeme elsötétült, sápadt arca kemény és elszánt.

- Most pedig kézbe veszem a korbácsot, amellyel az Úr Jézus kiűzte a kufárokat és pénzváltókat az Isten házából.

Föl-alá járkált a szobában. Ajkát összeszorította, fekete szemöldökét összevonta.

- Ha a világ végére menekülne, ott is üldözni fogom.

Sarkon fordult és kiment a szobából. Hallották, amint újra lemegy a lépcsőn.

- Mire készül? - kérdezte Mrs. Macphail.

- Nem tudom. - Mrs. Davidson levette csíptetőjét, és törölgetni kezdte. - Ha az Úr ügyében fáradozik, sosem faggatom.

Sóhajtott.

- Mi baj?

- Felőrlődik. Nem kíméli magát.

A hittérítő tevékenységének első eredményeit Dr. Macphail házigazdájuktól, a félvér kereskedőtől tudta meg. Mikor a doktor elment a bolt előtt, Horn megállította, és kijött beszélgetni vele a tornácra. Kövér arca aggodalmat tükrözött.

- Davidson tiszteletes úr rám támadt, mert Miss Thompsonnak adtam ki a szobámat - mondta -, pedig igazán nem tudhattam, miféle, mikor befogadtam. Ha jön valaki, és szobát kér, én csak arra vagyok kíváncsi, van-e pénze, ő pedig egy hétre előre fizetett.

Dr. Macphail nem akart véleményt nyilvánítani.

- Száz szónak is egy a vége, ez a maga háza. Valamennyien le vagyunk magának kötelezve, hogy egyáltalán a fedele alá fogadott minket.

Horn kételkedve nézett rá. Még nem látta világosan, nem a hittérítő oldalán áll-e Macphail.

- A misszionáriusok mind összetartanak - mondta habozva. - Ha belekötnek egy kereskedőbe, az már akár szedheti is a sátorfáját.

- Azt kívánta magától, hogy dobja ki?

- Nem, azt mondta, amíg tisztességesen viseli magát, ezt nem kívánhatja tőlem. Azt mondta, korrekt akar lenni velem. Megígértem, hogy Miss Thompson nem fogadhat többet látogatót. Épp most mondtam meg neki.

- Mit szólt hozzá?

- Nagy cirkuszt csinált.

A kereskedő toporgott ócska vászonnadrágjában. Miss Thompson nehéz vendégnek bizonyult.

- Szerintem biztosan elköltözik. Nem hinném, hogy kedve lenne itt maradni, ha nem fogadhat senkit.

- Nem mehet sehova se, legfeljebb bennszülötthöz, de most már az se venné be, amióta hittérítők fenik rá a fogukat.

Dr. Macphail a zuhogó esőt nézte.

- Gondolom, hiába várnék arra, hogy kiderüljön.

Este, a szalonban Davidson fiatalságáról mesélt, amikor még főiskolára járt. Szegény fiú volt, úgy tudta csak elvégezni az iskoláit, ha a szünidőben munkát vállalt. A földszinten csönd volt. Miss Thompson egyedül ült kis szobájában. De hirtelen megszólalt a gramofon. Dacból indította meg, hogy megcsalja magányát, de nem énekelt senki, s mélabú áradt a hangból. Úgy hangzott, mint egy könyörületért esdeklő kiáltás. Davidson nem vett tudomást róla. Éppen egy hosszú történet közepén tartott, és arcrándulás nélkül folytatta. A gramofon tovább játszott. Miss Thompson egyik lemezt a másik után tette fel. Úgy látszik, az esti csönd idegesítette. Fojtó és tikkasztó volt a levegő. Mikor Macphailék lefeküdtek, nem tudtak elaludni. Egymás mellett hevertek tágra nyílt szemmel, hallgatták a szúnyoghálón kívül rekedt moszkitók könyörtelen énekét.

- Hát ez mi? - suttogta Mrs. Macphail.

Egy hangot hallottak, Davidson hangját, a szobájukat elválasztó deszkafalon át. Egyhangúan, konok kitartással hangosan imádkozott. Imádkozott Miss Thompson lelkiüdvéért.

Eltelt két-három nap. Ha most az úton találkoztak Miss Thompsonnal, már nem köszöntötte őket ironikusan szívélyes mosollyal: emelt fővel ment el mellettük, festett arcán dac, s úgy tett, mintha nem ismerné őket. A kereskedő elmondta Macphailnek, hogy megpróbált máshol szobát kivenni, de kudarcot vallott. Esténként végigjátszotta összes gramofonlemezeit, de a jókedvet nyilvánvalóan csak tettette. A

dzsesszdarabok szaggatott, szívszakasztó ritmusa a kétségbeesés *one-step*-je lett. Mikor vasárnap is elkezdett játszani, Davidson beküldte hozzá Hornt: kéreti, hagyja abba azonnal, mert ez az Úr megszentelt napja. A lemezt levették, és a ház csöndbe borult, csak az eső kopogott kitartón a vasfödélen.

- Azt hiszem, kicsit ideges - mondta másnap a kereskedő Macphailnek. - Nem tudja, mit forral Mr. Davidson, és fél tőle.

Macphail megpillantotta a lányt aznap reggel, és meglepte, mennyire megváltozott az arca. A pökhendiségnek nyoma sem maradt, inkább az űzött vad kifejezése ült a szemében. A félvér Macphailre sandított.

- Nem tudja, mire készül Mr. Davidson? - kockáztatta meg.

- Nem, nem tudom.

Furcsállta Horn kérdését, mert ő is élt a gyanúperrel, hogy a hittérítő valami titokzatos munkába kezdett. Az volt a benyomása, hálót fon a nő körül, óvatosan, rendszeresen, s majd ha elérkezett a pillanat, hirtelen szorosra rántja a szálakat.

- Azt mondta, adjam értésére - mesélte a kereskedő -, hogy ha bármikor szüksége lenne rá, csak üzenjen érte, ő eljön.

- És mit szólt erre a lány?

- Nem szólt semmit. Nem is vártam. Éppen csak átadtam az üzenetet, és már ott se voltam. Attól féltem, elsírja magát.

- Kétségtelenül idegeire megy a magány - mondta a doktor. - És az eső ... ettől egymagában is kiugrik az ember a bőréből - folytatta ingerülten. - Sose áll el ezen az átkozott helyen?

- Bizony elég kitartó szokott lenni az esős évszakban. Háromszáz hüvelyk csapadék évente. Tetszik tudni, az öböl miatt van. Ez ide vonz minden esőt a Csendes-óceánról.

- Isten verje meg az öblöt - mondta a doktor.

Vakarózott, mert összecsípték a moszkitók. Nagyon ingerült volt. Ha elállt az eső, és kisütött a nap, az atmoszféra megváltozott, az üvegház levegője sem lehetett forróbb, párásabb, fülledtebb, fojtóbb, és az embernek az a furcsa érzése támadt,

hogy az egész környező világ ádáz féktelenséggel burjánzik. A bennszülöttek vidám és gyermeteg lények hírében állnak, de ilyenkor tetovált testükkel, festett hajukkal félelmetesnek látszottak; és ha az ember háta mögött dobogott meztelen talpuk, ösztönszerűen megfordult mert az az érzése támadt, hogy bármely pillanatban hosszú kést döfhetnek a lapockái közé. Ki tudná megmondani, milyen sötét gondolatok bujkálnak távol ülő szemük mögött? Kissé hasonlítottak a templomok falára festett régi egyiptomiakra, s az időtlenség borzalma lebegett körülöttük.

A hittérítő jött és ment. El volt foglalva, de Macphailék nem tudták, miben mesterkedik. Horn mesélte a doktornak, hogy mindennap meglátogatja a kormányzót, s egyszer Davidson is szóba hozta:

- Igen határozottnak látszik, de mikor cselekedni kellene, hiányzik a gerince.

- Ez, gondolom, annyit jelent, hogy nem hajlandó pontosan azt tenni, amit kíván tőle - jegyezte meg a doktor - tréfálkozva.

A misszionárius nem mosolyodott el.

- Én csak azt kívánom, tegye, ami helyes. Igazi férfit erre nem kéne rábeszélni.

- Megoszolhatnak a vélemények a fölött, mi helyes, mi nem.

- Ha valakinek üszkösödik a lába, maga eltűrné, hogy habozzanak amputálni?

- Az üszkösödés ténykérdés.

- És a Gonosz?

Csakhamar kiderült, miben fáradozik Davidson. Éppen befejezték déli étkezésüket, és még nem vonultak vissza ebéd utáni pihenésre, amit a hőség kényszerített a hölgyekre és a doktorra. Csak Davidsonnak nem volt türelme a henyéléshez. Hirtelen kivágódott az ajtó, és Miss Thompson lépett be. Körülnézett a szobában, és egyenesen Davidsonhoz lépett.

- Mondja, maga aljas dög, mit mesélt rólam a kormányzónak?

Csak úgy fröcskölt belőle a düh. Pillanatnyi csönd állt be. Ekkor a hittérítő előhúzott egy széket.

- Nem foglalna helyet, Miss Thompson? Reméltem, hogy alkalmam lesz még egyszer beszélgetni magával.

- Ronda disznó!

Zúdult belőle a mocskos és gyalázatos sértések áradata. Davidson le nem vette róla súlyos tekintetét.

- Engem nem érinthetnek a gorombaságai, Miss Thompson - mondotta -, de kénytelen vagyok felhívni a figyelmét arra, hogy hölgyek is vannak a társaságban.

Most már könnyekkel küzdött a lány dühében. Az arca vörös lett és duzzadt, mintha fuldokolna.

- Mi történt? - kérdezte Dr. Macphail.

- Az előbb jött egy pasas, hogy pusztuljak innen a következő hajóval.

Felvillant valami a hittérítő szemében? Az arca szenvtelen maradt.

- Aligha várhatja a kormányzótól, hogy az adott körülmények között megtűrje itt magát.

- Maga az oka! - rikoltozott a lány. - Engem nem tud becsapni. Maga az oka!

- Nem is akarom becsapni. Én sürgettem a kormányzót, hogy tegye meg az egyetlen lehetséges lépést, amely kötelessége.

- Miért nem hagy békében? Ártottam én magának?

- Higgye el, ha így volna, én lennék az utolsó, aki neheztelne érte.

- Hát azt hiszi, itt akarok ragadni ebben a nyomorult fészekben? Tán úgy nézek ki, mint akinek pont ez hiányzik?

- Akkor valóban nem értem, mi oka lehet a panaszra - felelte Davidson.

A lányból a düh artikulátlan kiáltása tört ki, és kirohant a szobából. Egy darabig csend volt.

- Megnyugtató, hogy a kormányzó végül is cselekedett - szólt aztán Davidson. - Gyönge ember, és sokat tétovázott. Azt mondta, úgyis csak két hétről van szó, és ha Apiába megy, akkor már brit fennhatóság alá kerül, amihez neki semmi köze.

A hittérítő felugrott, és ide-oda járkált a szobában.

- Borzasztó, hogy hatalmon levők mennyire igyekeznek kitérni a felelősség elől. Úgy beszélnek, mintha a bűn, ha egyszer látókörükön kívül kerül, már nem is létezne. Ennek a nőnek a puszta léte is botrány, és ezen nem segít, ha egyik szigetről a másikra tologatják. A végén már nagyon határozott hangon kellett beszélnem.

Davidson összehúzta szemöldökét, s kemény álla előreugrott. Kegyetlennek és elszántnak látszott.

- Hogy érti ezt?

- A mi missziónknak van valamelyes befolyása Washingtonban. Figyelmeztettem a kormányzót, hogy nem lenne hasznára, ha panaszra adna okot az itteni ügyvitele miatt.

- Mikor kell a nőnek elutaznia? - kérdezte a doktor egy kis szünet után.

- Jövő kedden ér ide a Sydneyből San Franciscóba tartó hajó. Azzal kell mennie.

Addig öt nap volt hátra. Másnap, mikor Macphail hazaért a kórházból, ahol jobb híján délelőttjeit eltöltötte, a félvér megállította a lépcső aljában.

- Bocsásson meg doktor úr, de Miss Thompson rosszul van. Nem nézné meg?

- Természetesen.

Horn a lány szobájába vezette. Tétlenül ült egy széken, nem olvasott, nem varrt, csak bámult maga elé. Fehér ruhájában volt, meg virágos nagy kalapjában. Macphail észrevette, hogy a bőre sárgás és foltos a púder alatt, s a szeme karikás.

- Sajnálattal hallom, hogy rosszul érzi magát - mondta.

- Ó, nem is igaz. Csak úgy mondtam, mert beszélni akartam magával. Az a helyzet, hogy takarodnom kell innen a friscói hajóval.

A doktorra emelte tekintetét, s az riadalmat vett észre a lány szemében. Markát görcsösen kinyitotta, és összecsukta. A kereskedő az ajtóban állt és figyelt.

- Én is úgy tudom - mondta a doktor. A lány nyelt egyet.

- Nekem most nagyon alkalmatlan lenne Friscóba menni. Tegnap délután felmentem a kormányzóhoz, de nem tudtam elcsípni. A titkárral beszéltem, az meg azt mondta, el kell hogy utazzak azzal a hajóval, nincs mese. Feltétlenül beszélni akartam a kormányzóval, hát ma reggel elkaptam az utcán, amikor kijött a házából. Először nem akart szóba állni velem, de én nem hagytam magam lerázni, és végül is azt mondta, nem bánja, ha megvárom a következő sydneyi hajót, feltéve, hogy Davidson tiszteletesnek nincs ellene kifogása.

Elhallgatott és aggódva nézett Macphailre.

- Nem tudom, mit tehetnék - szólt a doktor.

- Gondoltam, talán szólhatna neki. Bizonyisten nem csinálnék itt semmit, csak engedje meg, hogy maradjak. Akár ki se megyek a házból, ha úgy akarja. Hisz csak két hétről van szó.

- Majd megkérem.

- Nem megy bele - szólt most Horn. - Ragaszkodik a keddhez, hát legjobb lesz, ha beletörődik.

- Mondja neki, Sydneyben munkába állok, tisztességes munkába, érti, ugye. Ez igazán nem nagy kérés.

- Megpróbálom.

- Aztán mindjárt jöjjön le, és mondja meg, jó? Nem tudok semminek se nekikezdeni, amíg meg nem tudom, széna-e vagy szalma.

A doktornak nem volt nagyon kedvére való feladat, s talán jellemző rá, hogy kerülő úton fogott hozzá. A feleségének elmondta beszélgetését Miss Thompsonnal, és megkérte, szóljon ő

Mrs. Davidsonnak. A hittérítő viselkedése eléggé önkényesnek tetszett, s igazán nem árthat senkinek, ha a lány még két hetet Pago-Pagóban tölt. Taktikázása váratlan eredménnyel járt. A misszionárius egyenesen hozzá jött.

- A feleségem szólt, hogy Miss Thompson beszélt magával.

A közvetlen támadásra Dr. Macphailben - mint a félénk emberekben általában - bosszúság gyulladt, mert színvallásra kényszerítették. Egyre ingerültebb lett és elvörösödött.

- Nem látom be, mi a különbség, ha Sydneybe megy San Francisco helyett; és ha megígéri, hogy rendesen viselkedik, amíg itt van, nem értem, minek ennyire üldözni.

A hittérítő rászögezte kemény tekintetét.

- Miért nem hajlandó visszamenni San Franciscóba?

- Nem kérdeztem - felelt a doktor kissé nyersen. - Szerintem helyesebb, ha mindenki a maga dolgával törődik.

Lehet, hogy ez nem volt nagyon tapintatos válasz.

- A kormányzó elrendelte, távozzék az első hajóval. Csak a kötelességét teljesítette, és én ebben nem akadályozhatom meg. Ennek a személynek a puszta jelenléte is veszedelem.

- Szerintem ön önkényes és kegyetlen.

A két hölgy riadtan pillantott a doktorra, de nem kellett veszekedéstől félniük, mert a hittérítő szelíden mosolygott.

- Rendkívül sajnálom, ha ezt gondolja rólam, Dr. Macphail. Higgye el, a szívem vérzik ezért a szerencsétlen nőért, s én csak kötelességemet igyekszem teljesíteni.

A doktor nem felelt. Mogorván nézett ki az ablakon. Kivételesen nem esett, s az öböl túlsó oldaláról ide látszottak egy fák között fészkelő bennszülött falu kunyhói.

- Talán kihasználom az alkalmat, hogy elállt az eső, és sétálok egyet - mondotta.

- Kérem, ne nehezteljen rám, mert nem teljesíthetem a kívánságát - szólt Davidson mélabús mosollyal. – Nagyra becsülöm önt, doktor úr, s fájna, ha rossz véleménye lenne rólam.

- Önnek viszont nyilvánvalóan oly jó a véleménye saját magáról, hogy az enyémet könnyen elviseli - vágott vissza az orvos.

- Jól megkaptam - kuncogott Davidson.

Dr. Macphail haragudott magára, hogy ilyen oktalanul udvariatlan volt, s ahogy lement a lépcsőn, Miss Thompson már ott várta, a nyitott szobaajtóban.

- Nos - kérdezte -, beszélt vele?

- Igen, de sajnálom, nem hajlandó engedni - felelte a doktor, s zavarában nem nézett a lányra. Majd gyors tekintetet vetett rá, mert a lány zokogásban tört ki. Látta, hogy valósággal elfehéredett a félelemtől. Ez nagyon elkeserítette. Hirtelen ötlete támadt.

- Azért még ne adja fel a reményt. Szerintem gyalázatosan bánnak itt magával, s majd én magam is beszélek a kormányzóval.

- Most?

Bólintott. A lány arca felderült.

- Nahát, ez csuda rendes magától. Biztosan megengedi, hogy maradjak, ha maga beszél vele. Igazán úgy fogok viselkedni, ahogy illik, amíg itt lehetek.

Dr. Macphail maga sem értette hirtelen elhatározását, hogy beszél a kormányzóval. Miss Thompson dolgai hidegen hagyták, de a hittérítő felbosszantotta, s az indulat benne hosszan izzott. Otthon találta a kormányzót. Magas, jóképű ember volt, tengerész, szürkülő kefebajusszal. Kifogástalan fehér vászonegyenruhát hordott.

- Egy nő ügyében keresem föl önt, akivel egy házban lakunk - mondta. - Thompsonnak hívják.

- Hallottam már róla eleget, Dr. Macphail - mondta a kormányzó mosolyogva. - Parancsot adtam, hogy kedden hagyja el a szigetet, mást nem tehetek.

- Arra szeretném kérni, adjon neki egy kis haladékot, hadd várja meg a San Franciscóból jövő hajót, hogy Sydneybe mehessen. Én kezeskedem a jó magaviseletéért.

A kormányzó tovább mosolygott, de a szeme összeszűkült és elkomolyodott.

- Örömmel lennék szolgálatára, doktor úr, de kiadtam a parancsot, s azt végre kell hajtani.

A doktor előadta az esetet, felhozott minden lehetséges érvet, de a kormányzó már nem mosolygott. Komoran hallgatott, elfordította tekintetét. Macphail látta, nem ér el semmit.

- Sajnálom, ha egy hölgynek kellemetlenséget kell okoznom, de kedden hajóra kell szállnia, mást nem mondhatok.

- De hát miért?

- Bocsásson meg, doktor úr, de hivatali tényked esemről csak az illetékes hatóságoknak tartozom számot adni.

Macphail élesen ránézett. Eszébe jutott Davidson célzása, hogy fenyegetőzött is, s a kormányzó magatartásában némi zavart fedezett fel.

- Az a Davidson átkozott egy minden lében kanál - mondta hevesen.

- Köztünk maradjon a szó, Dr. Macphail, magam sem alkottam valami előnyös véleményt Mr. Davidsonról, de be kell vallanom, kötelessége szerint járt el, mikor figyelmemet felhívta arra, milyen veszedelmet jelent egy ilyen Thompson-féle nőszemély ilyen helyen, ahol egy csomó katona állomásozik a bennszülött lakosság között.

Felállt, s Dr. Macphail is kénytelen volt követni.

- Megbocsát, de hív a kötelesség. Kérem, adja át tiszteletemet kedves feleségének.

A doktor csüggedten távozott. Tudta, Miss Thompson vár rá, s mivel nem volt kedve személyesen beszámolni kudarcáról, a hátsó ajtón lopakodott be a házba, úgy surrant fel a lépcsőn, mintha tilosban járna.

Vacsoránál hallgatag volt és rosszkedvű, a hittérítő viszont kedélyes és eleven. Dr. Macphail úgy érezte, a szeme időnként diadalmas jókedvvel nyugszik rajta. Hirtelen gyanút fogott, hogy

Davidson tud a kormányzónál tett sikertelen látogatásáról. De hogy a csudába hallhatott volna róla? Félelmes ennek az embernek az ereje. Vacsora után meglátta Hornt a verandán, s mintha valami dolga volna vele, kiment hozzá.

- Miss Thompson tudni szeretné, hogy doktor úr beszélt-e a kormányzóval - suttogta a kereskedő.

- Beszéltem. Nem hajlandó semmire. Nagyon sajnálom, de mást már nem tehetek.

- Tudtam. A misszionáriusok ellen nem mernek semmit se csinálni.

- Miről beszélgetnek? - kérdezte Davidson barátságosan, hozzájuk lépve.

- Éppen mondom, még legalább egy hétig semmi remény, hogy Apiába jussanak - válaszolt a kereskedő könnyedén.

Elvált tőlük, s a két férfi visszament a szalonba. Davidson minden étkezés után egy órát szentelt a társaságnak. Ekkor félénk kopogás hallatszott az ajtón.

- Szabad - mondta Mrs. Davidson élesen.

Az ajtó nem nyílt ki. Mrs. Davidson felkelt és kinyitotta. Miss Thompson állt a küszöbön. Külseje azonban rendkívüli módon megváltozott. Ez már nem az a hetyke lány volt, aki gúnyolódott az utcán, hanem egy összetört, riadt nő. Általában oly gondosan fésült haja most kócosan omlott a vállára. Papucs volt rajta meg gyűrött, viseltes szoknya és blúz. Az ajtóban állt, a könny patakzott az arcán, és nem mert belépni.

- Mit akar? - kérdezte Mrs. Davidson nyersen.

- Beszélhetnék Mr. Davidsonnal? - kérdezte elfúló hangon.

A hittérítő felállt, és feléje indult.

- Fáradjon be, Miss Thompson - mondta szívélyesen. - Mivel lehetek szolgálatára?

A lány belépett a szobába.

- Kérem szépen, bocsánatot akarok kérni azért, amit a múltkor mondtam, meg ... meg mindenért. Akkor kicsit be lehettem csípve. Nagyon sajnálom.

- Ó, nem tesz semmit. Elég széles a vállam, elbír egy-két kemény szót.

A lány szörnyen megalázkodó mozdulattal lépett feléje.

- Győzött. Kikészültem. Ugye, nem kényszerít vissza Friscóba?

A hittérítő barátságos mosolya eltűnt, hangja hirtelen kemény lett és rideg.

- Miért nem akar visszamenni?

A lány hirtelen szinte összement előtte.

- Ott a család. Nem akarom, hogy így lássanak. Elmegyek, ahova akarja, csak oda ne küldjön.

- Miért nem akar visszamenni San Franciscóba?

- Hát mondom.

Davidson előrehajolt, merően nézett a lányra, s nagy, fénylő szeme valósággal belefúródott a lelkébe. Felhördült.

- A börtön.

A lány felsikoltott, térdre zuhant, és átölelte a férfi térdét.

- Ne küldjön vissza. Esküszöm magának az élő Istenre, tisztességes leszek! Abbahagyom az egészet!

Zavaros könyörgés zuhataga tört ki belőle, könnyei patakzottak festett arcán. Davidson föléje hajolt, felemelte az állát, és kényszerítette, hogy a szemébe nézzen.

- Az az, ugye? ... a börtön?

- Megléptem, mielőtt elkaphattak volna - zihálta amaz. - Ha a zsaruk elcsípnek, három évet sóznak rám ...

Davidson eleresztette a lányt, az összerogyott a padlón, és keservesen zokogott. Dr. Macphail felállt.

- Ez megváltoztatja a helyzetet - mondotta. - Ezek után nem kényszerítheti, hogy visszamenjen. Adjon neki még egy lehetőséget. Új életet akar kezdeni.

- Élete legnagyszerűbb lehetőségét nyújtom neki. Ha megbánta bűneit, fogadja el a büntetést is.

A lány félreértette szavait, és feltekintett. A remény sugara csillant meg karikás szemében.

- Elenged?

- Nem. Kedden indul San Franciscóba.

A lányból rémült hörgés szakadt ki, majd mély, rekedt, szinte nem is emberi hangon sikoltozni kezdett, és fejét szenvedélyesen a földhöz verte. Dr. Macphail odaugrott és felemelte.

- Ugyan, ugyan, hogy tehet ilyet. Menjen szépen vissza a szobájába, és feküdjék le. Majd adok magának valamit.

Talpra állította, és félig vonszolva, félig emelve levitte a lépcsőn. Dühös volt a feleségére és Mrs. Davidsonra, mert nem is próbáltak segíteni. A félvér a folyosón állt, ketten valahogy ágyba fektették Miss Thompsont. A lány jajgatott és sírt. Szinte önkívületi állapotban volt. Injekciót adott neki. Egészen felhevült és kimerült, mire újra felért.

- Sikerült lefektetni.

A két asszonyt és Davidsont pontosan abban a helyzetben találta, mint ahogy elhagyta őket. Azóta meg sem mozdultak, szót sem váltottak.

- Önt vártam - szólalt meg Davidson különös, távoli hangon. - Szeretném, ha valamennyien velem imádkoznának tévelygő testvérünk lelki üdvéért.

Levette a Bibliát a polcról, és leült az asztalhoz, amelynél vacsoráztak. Még nem volt leszedve, hát félretolta a teáskannát. Nagy erejű, zengő és mély hangon felolvasta a jézus Krisztus és a házasságtörő asszony találkozásáról szóló fejezetet.

- Most pedig térdeljünk le, és imádkozzunk szeretett testvérünk, Sadie Thompson lelki üdvéért.

Hosszú, szenvedélyes imában könyörgött Istennek, irgalmazzon a bűnös asszonynak. Mrs. Macphail és Mrs. Davidson tenyerébe temette arcát, úgy térdelt. A meglepett doktor félszegen és

ügyetlenül szintén letérdelt. A hittérítő imája az elemi ékesszólás kitörése volt. Rendkívül megindult volt, s míg imádkozott, a könny patakzott az arcán. Odakint zuhogott, szüntelenül zuhogott a könyörtelen eső, szinte már emberi, dühös rosszindulattal.

Végül Davidson elhallgatott. Rövid szünet után így szólt:

- Most mondjuk el a Miatyánkot.

Elmondták, majd a misszionárius nyomában valamennyien felálltak. Mrs. Davidson arca sápadt volt és nyugodt. Kibékült a világgal, de Macphailék egyszerre elszégyellték magukat. Azt se tudták, hova nézzenek.

- Leszaladok, megnézem, hogy van - mondta a doktor.

Mikor kopogott a lánynál, Horn nyitott ajtót. Miss Thompson egy hintaszékben ült, és csöndesen sírt.

- Mit csinál? - kiáltott fel Macphail. - Megmondtam, hogy feküdjön le.

- Nem bírok feküdni. Mr. Davidsonnal akarok beszélni.

- Szegény gyermekem, mi haszna lenne? Soha nem fogja megindítani.

- Azt mondta, jön, ha hívatom. Macphail intett a kereskedőnek.

- Menjen, hívja le.

- Szótlanul vártak, míg a kereskedő felment érte.

Davidson bejött.

- *Bocsásson meg, hogy kérettem* - mondja a lány, sötét tekintettel.

- Vártam erre. Tudtam, az Úr meghallgatja imámat.

Egy pillanatra mereven nézték egymást, aztán a lány elfordította tekintetét. Lesütött szemmel szólalt meg:

- Rossz nő voltam. Meg akarom bánni bűneimet.

- Istennek hála! Istennek hála! Az Úr meghallgatta imánkat.

A két férfihoz fordult.

- Hagyjanak magunkra. Mondják meg a feleségemnek, hogy az Úr meghallgatta imánkat.

Kimentek s becsukták az ajtót.

- Hű, a mindenit - mondta a kereskedő.

Éjszaka Dr. Macphail sokáig nem tudott elaludni, s mikor hallotta a hittérítőt feljönni a lépcsőn, órájára nézett. Két óra elmúlt. De az még akkor sem feküdt le azonnal, a szobáikat elválasztó deszkafalon át hallotta hangos imáját, míg őt kimerültségében el nem nyomta az álom.

Másnap reggel meglepte Davidson külseje. Sápadtabb volt, mint valaha, elcsigázott, de a szemében emberfeletti tűz égett. Mintha csak túláradó öröm töltené cl.

- Kérem, menjen le azonnal, és nézze meg Sadie-t - mondotta. - Attól tartok, testileg nincs jobban, de a lelke ... a lelke megújhodott.

A doktor kimerült volt és ideges.

- Sokáig maradt nála az éjszaka - mondta.

- Igen, nem bírt elválni tőlem.

- Úgy látom, nagyon meg van elégedve - mondta a doktor ingerülten.

Davidson szeme ekszt̀ázisban fénylett.

- Nagy kiváltságban részesültem. Az éjszaka megadatott nekem, hogy egy eltévelyedett lelket visszavezessek Jézus szerető karjába.

Miss Thompson megint a hintaszékben ült. Az ágy vetetlen volt. A szoba rendetlen. Nem fáradt az öltözködéssel, piszkos pongyolába bújt, haját kócos csomóba kötötte. Arcát letörölte nedves törülközővel, de duzzadt és árkos maradt a sírástól. Szörnyű látvány volt.

Szomorúan emelte szemét a doktorra, mikor az belépett. Megtörve, megfélemlítve.

- Hol van Mr. Davidson? - kérdezte.

- Azonnal jön, ha kívánja - felelte Macphail savanyúan. - Csak azt szeretném tudni, hogy érzi magát.

- Ó, egészen jól. Ne aggódjék miattam.

- Evett valamit?

- Horn adott egy kis kávét.

Aggódva nézte az ajtót.

- Gondolja, tényleg jön hamarosan? Amikor velem van, úgy érzem, nem is olyan borzasztó.

- Hát csakugyan utazik kedden?

- Igen, ő azt mondja, muszáj. Kérem, szóljon neki, siessen. Maga nem segíthet rajtam. Már csak ő menthet meg.

- Kérem - mondta Dr. Macphail.

A következő három napon a hittérítő minden idejét Sadie Thompsonnal töltötte. Csak étkezéskor csatlakozott a többiekhez. Dr. Macphailnek feltűnt, hogy alig eszik.

- Felőrli magát - aggódott Mrs. Davidson. - Még ideg-összeomlást kap, ha nem vigyáz, de nem hajlandó kímélni magát.

Az asszony maga is fehér volt és sápadt. Álmatlanságról panaszkodott Mrs. Macphailnek. Amikor férje feljön Miss Thompsontól, addig imádkozik, míg teljesen ki nem merül, de aztán sem sokat pihen. Egy-két órai alvás után újra felkel, felöltözik és elmegy sétálni a vízpartra. Különös álmai vannak.

- Ma például Nebraska hegyeiről álmodott - mondta Mrs. Davidson.

- Furcsa - felelte Dr. Macphail.

Amikor keresztülutazott Amerikán, a vonatablakból látta ezeket a hegyeket. Mint hatalmas vakondtúrások, gömbölyűen, simán, hirtelen emelkedtek ki a síkságból. Dr. Macphailnek már akkor is feltűnt, hogy női mellhez hasonlítanak.

Davidson maga is alig bírta nyugtalanságát. De valami csodálatos derű tartotta fenn. Gyökerestől irtotta ki a bűn utolsó maradványait a szegény nő szíve legrejtettebb redőiből. Vele olvasott és imádkozott.

- Csodálatra méltó - mondta nekik egyszer vacsora közben. - Igazi újjászületés. Lelke, mely fekete volt, mint az éjszaka, most tiszta és fehér, akár a szűz hó. Tele vagyok alázattal és félelemmel.

Bűnbánata egyedülálló. Nem vagyok méltó arra, hogy megérintsem a ruhája szegélyét.

- És van szíve visszaküldeni San Franciscóba? - kérdezte a doktor. - Három évre egy amerikai börtönbe. Ettől igazán megmenthetné.

- Hát még mindig nem érti? Erre szükség van. Azt hiszi, az én szívem nem vérzik érte? Úgy szeretem, akár a feleségemet vagy a nővéremet. Egész idő alatt, míg börtönben lesz, vele fogok szenvedni.

- Ezek csak szavak! - kiáltott fel a doktor türelmetlenül.

- Maga ezt nem érti, mert vak. Ez a lány vétkezett, tehát szenvednie kell. Tudom, mi vár rá. Éhezés, kínzás, megaláztatás. Szeretném, ha úgy fogadná a földi büntetést, mint Istennek hozott áldozatot. Szeretném, ha örömmel vállalná. Olyan lehetőség nyílik előtte, mint nagyon kevesek előtt. Isten mérhetetlenül jó és könyörületes.

Davidson hangja remegett a felindulástól. Alig tudta érthetővé formálni az ajkára toluló szenvedélyes szavakat.

- Egész nap imádkozom vele, s mikor elválok tőle, újra imádkozom, imádkozom minden erőmből, hogy Jézus részesítse ebben a nagy kegyelemben. Szívébe akarom oltani a bűnhődés szenvedélyes vágyát, hogy a végén, még ha felajánlom is neki a menekülést, ő maga utasítsa vissza. Szeretném, ha átérezné: a börtön keserves büntetése hálaadó áldozat, melyet az Úr Jézus vérző lába elé helyez, amiért feláldozta az életét őérette.

A napok lassan múltak. Az egész háznép természetellenes izgalom állapotában élt, a szerencsétlen, megkínzott nőre összpontosított figyelemmel. Olyan volt, mint egy áldozat, akit valami véres bálványimádás vad szertartására készítenek elő. A rémület elkábította. Nem bírta elviselni, ha Davidson nincs mellette; csak az ő társaságában érzett bátorságot, és szolgai ragaszkodással csüggött rajta. Sokat sírt, a Bibliát olvasta és imádkozott. Néha kimerült fásultságba hullott. Akkor már szinte

vágyott a rá váró megpróbáltatásra, mert közvetlen és kézzel fogható menekvést nyújtott a rettegésből, amelyben élt. Nem bírta tovább ezt a megfoghatatlan borzadályt. Bűneivel együtt levetette minden hiúságát, fésületlenül, ziláltan ténfergett a szobájában, cifra pongyolájában. Négy napja nem vetette le hálóingét, és nem húzott harisnyát. Szobája rendetlen volt, holmija szétszórva. Közben az eső kegyetlen kitartással zuhogott. Az ember azt gondolta, most már kiürültek az egek csatornái, de csak esett, egyenletesen, súlyosan, őrjítő egyhangúsággal kopogott a vasfödélen. Nyirkos és nedves volt minden. A falakon kiütött a penész, a cipőkön is, ha a padlón álltak. Az álmatlan éjszakákon a moszkitók dühös éneke zengett.

- Ha csak egy napra elállna az eső, már kibírhatóbb lenne - mondta Dr. Macphail.

Alig várták már a keddet, amikor a San Franciscó-i hajó érkezik Sydneyből. A feszültség tűrhetetlenné vált. Dr. Macphail szánalmát és haragját egyaránt elhomályosította a vágy, hogy szabaduljon végre ettől a szerencsétlen nőtől. A változhatatlant el kell fogadni. Érezte, szabadabban lélegzik majd, ha a hajó elindul. Sadie Thompsont a kormányzói hivatal egyik tisztviselője fogja a hajóra kísérni. Az illető megjelent hétfő este, és felszólította, másnap délelőtt tizenegyre készüljön el. Davidson a lánynál volt.

- Majd ügyelek arra, hogy minden rendben legyen. Magam akarom elkísérni a hajóra.

Miss Thompson nem szólt semmit.

Mikor Dr. Macphail elfújta a gyertyát, és óvatosan a szúnyogháló alá mászott, a megkönnyebbülés sóhaja szakadt ki belőle.

- No, hála Istennek, ezen is túl vagyunk. Holnap ilyenkor már hűlt helye lesz.

- Mrs. Davidson is örülni fog. Azt mondja, Davidson már csak a tulajdon árnyéka - mondta Mrs. Macphail. - őt meg mintha kicserélték volna.

- Kit?

- Sadie-t. Sose hittem volna, hogy ez lehetséges. Az ember igazán elszégyelli magát.

Dr. Macphail nem válaszolt, s mindjárt elaludt. Kimerült, és mélyebben aludt, mint rendesen.

Reggel arra ébredt, hogy valaki megérinti a karját, s felriadva Hornt látta az ágya mellett. A kereskedő, hogy megakadályozza Dr. Macphail kiáltását, ajkára tette ujját, majd intett, hogy kövesse. Általában rossz vászonnadrágban járt de most mezítláb volt, s csak a bennszülöttek *lava-lavá*-ja volt rajta. Egyszerre vadembernek tűnt, s Dr. Macphail, miközben felkelt, meglátta a sűrű tetoválást a testén. Horn intett neki, menjen ki a verandára. Dr. Macphail felkelt, és követte a kereskedőt.

- Csendesen! - suttogott. - Szükség van önre. Vegyen kabátot és cipőt. Gyorsan.

Dr. Macphail első gondolata az volt, hogy bizonyára Miss Thompsonnal történt valami.

- Mi a baj? Hozzam a műszereimet?

- Siessen kérem, siessen.

Dr. Macphail visszaosont a hálószobába, pizsamája fölé esőkabátot vett, s gumitalpú cipőt húzott. Aztán visszament a kereskedőhöz, s együtt lesiettek lábujjhegyen a lépcsőn. Az utcai ajtó nyitva állt, vagy fél tucat bennszülött várakozott előtte.

- Mi történt? - ismételte a doktor.

- Csak jöjjön velem - mondta Horn.

Elindult, a doktor utána. A bennszülöttek kis csapatban a nyomukban. Átvágtak az úton, elértek a tengerpartra. A doktor egy csomó bennszülöttet látott, amint körülállt valamit a vízparton. Futni kezdett, tíz-tizenkét métert talán, s a bennszülöttek szétváltak, ahogy a doktor közeledett. A kereskedő előretolta. Aztán valami szörnyű dolgot látott, félig a vízben, félig a parton fekve: Davidson tetemét. Dr. Macphail - nem volt az a fajta, aki fejét veszti a bajban - lehajolt és megfordította a

holttestet. A torka át volt metszve s jobb kezében még fogta a borotvát, amellyel a tettet elkövette.

- Már hideg - mondta a doktor. - Jó ideje halott már.

- Az egyik fiú épp most vette észre munkába menet, szólt nekem. Gondolja, öngyilkos lett?

- Igen. Menjen valaki rendőrért.

Horn szólt néhány szót a bennszülöttek nyelvén, és két fiú elindult.

- Itt kell hagyni, amíg megérkeznek - mondta a doktor.

- Nem vihetik a házamba! Nem engedem a házamba.

- Oda viszik, ahová a hatóság parancsolja - felelt a doktor élesen. - Különben szerintem a halottasházba szállítják.

Álltak, vártak. A kereskedő *lava-lavá*-ja egyik hajtásából cigarettát vett elő, s Dr. Macphailt is megkínálta. Cigarettáztak, miközben a holttestet bámulták. Dr. Macphail nem értette a dolgot.

- Mit gondol, miért tette? - kérdezte Horn.

A doktor vállat vont. Nemsokára bennszülött rendőrök jöttek egy tengerészgyalogos vezetésével, hordágyat hoztak, utánuk meg két tengerész jött és egy hajóorvos. Szakszerűen elrendeztek mindent.

- Mi lesz a feleségével? - kérdezte az egyik tiszt.

- Most, hogy önök megérkeztek, visszamegyek a házba és felöltözöm. Majd kíméletesen tudtára adjuk. Jobb, ha nem látja, amíg egy kicsit rendbe nem hozták.

- Ez a helyes - mondta a hajóorvos.

Mikor Dr. Macphail visszatért, feleségét már majdnem felöltözve találta.

- Mrs. Davidson szörnyen aggódik az ura miatt - mondta, ahogy a férje belépett. - Egész éjjel nem feküdt le. Mrs. Davidson hallotta, ahogy kijött Miss Thompson szobájából két óra tájban, de kiment a házból. Ha azóta is járkál, hullafáradt lehet.

Dr. Macphail elmondta a történteket, s megkérte, adja az asszony tudtára.

- De vajon miért tette? - kérdezte Mrs. Macphail, dermedten a rémülettől.

- Fogalmam sincs.

- Én ezt nem bírom megmondani. Nem bírom.

- Muszáj.

Az asszony ijedt tekintetet vetett a férjére és kiment. A doktor hallotta belépni Mrs. Davidson szobájába. Várt egy pillanatig, míg kissé össze nem szedte magát, aztán megborotválkozott, megmosdott. Mikor elkészült az öltözködéssel, leült az ágyra, és várta a feleségét. Végre visszajött.

- Látni akarja - mondta.

- A halottasházba vitték. Legokosabb lesz, ha mi is vele megyünk. Hogy fogadta a hírt?

- Egészen belekábult. Nem sír. De reszket, mint a falevél.

- Akkor induljunk most mindjárt.

Kopogtak az ajtaján, és Mrs. Davidson kilépett. Nagyon sápadt volt, de a szeme száraz. A doktor úgy érezte, hogy természetellenesen fegyelmezett. Egy szó sem esett. A halottasháznál Mrs. Davidson szólalt meg először.

- Egyedül szeretnék bemenni.

Félreálltak. Egy bennszülött kinyitotta az ajtót az asszony előtt, s becsukta mögötte. Leültek és vártak. Egy-két fehér ember jött oda; halkan beszélgettek. Dr. Macphail újra elmondta, amit tudott a tragédiáról. Végül csöndesen kinyílt az ajtó, és Mrs. Davidson kilépett. Valamennyien elnémultak.

- Mehetünk - mondta.

A hangja kemény és határozott. Dr. Macphail nem értette a tekintetét. Sápadt arca nagyon szigorú volt. Lassan ballagtak visszafelé, szótlanul, s végül a kanyarhoz értek, melynek túlsó végén állt a házuk. Mrs. Davidson összerezzent, és egy pillanatra megtorpantak. Elképesztő hang ütötte meg a fülüket. A hosszú

ideje néma gramofon üvöltött, üvöltve rikácsolt egy dzsessz-számot.

- Mi ez? - kiáltott fel Mrs. Macphail dermedten.
- Gyerünk - mondta Mrs. Davidson.

Felmentek a lépcsőn, és beléptek a hallba. Szobája ajtajában ott állott Miss Thompson, és egy matrózzal beszélgetett. Hirtelen visszaváltozott ismét. Nem volt már az utóbbi napok megfélemlített teremtése. Minden cifraságát magára öltötte, fehér ruháját, fényes, magas cipőjét, melyből kidagad kövér, pamutharisnyás lába; a haja gondosan fésülve, s a fején a hatalmas, rikító virágokkal ékes kalap. Az arca kifestve, szemöldöke befeketítve, ajka vérvörös. Egyenesen állt. Újra az a szemtelen ringyó volt, akinek először megismerték. Mikor beléptek, hangos, gúnyos nevetésben tört ki. amikor Mrs. Davidson önkéntelenül megtorpant, összegyűjtötte nyálát és kiköpött. Mrs. Davidson hátrahőkölt, és két piros folt támadt hirtelen az arcán. Aztán eltakarta arcát, felszaladt a lépcsőn. Dr. Macphail fel volt háborodva.

Félretolta a nőt, és a szobájába rontott.

- Mi az ördögöt csinál? - kiáltotta. - Állítsa meg ezt átkozott masinát.

Odament és lerántotta róla a lemezt. A lány nekitámadt.

- Hallja doktor, hagyja ezeket a vicceket! Mi keresnivalója van az én szobámban?

- Hogy érti ezt? - kérdezte Macphail. - Hogy érti ezt.

A lány összeszedte magát. Leírhatatlanul megvető volt az arckifejezése, és a hangjából áradó lenéző gyűlölet.

- Ti férfiak! Ti aljas, piszkos disznók! Egyformák vagytok mind, ahányan vagytok. Disznók! Disznók!

Dr. Macphailnek elállt a lélegzete. Most már mindent értett.

Fordította Nagy Péter

KERTI MULATSÁG

Mrs. Skinner nem szeretett elkésni. Már végzett az öltözködéssel: fekete selyemruha volt rajta, korához illően, és különben is gyászt viselt a vejéért. Most éppen föltette a kalapját, igaz, némi kétellyel, mert tudta, hogy díszei, a kócsagtollak könnyen csípős megjegyzésekre fakaszthatják egyes barátnőit, akikkel bizonyára találkozik majd a kerti mulatságon; persze csakugyan rémes, hogy a tollaikért lelövik azokat a szép fehér madarakat, méghozzá épp a párzási időszakban; de hát most már úgyis mindegy, olyan szép és elegáns kalapdísz, csacsiság lett volna visszautasítani, és meg is bántotta volna a vejét. Messze Borneóból hozta, mert örömet akart szerezni az anyósának. Kathleen akkor elég undokul viselkedett, most már biztosan megbánta, a történtek után, de hát Kathleen sohasem szerette igazán Haroldot. Mrs. Skinner az öltözőasztalka előtt állva föltette a kalapot; mégiscsak ez az egyetlen rendes kalapja, és beleszúrta a nagy, fekete gombos kalaptűt. Ha valaki megjegyzést tenne a kócsagtollakra, lesz mit válaszolnia.

- Tudom, hogy rémes - mondja majd -, és álmomban sem vásárolnék ilyesmit, de a szegény vőm hozta ajándékba, amikor utoljára itthon volt szabadságon.

Ennyi elég lesz magyarázatnak, hogy miképpen jutott hozzá, és mentségnek is, amiért viseli. Egyébként mindenki nagyon kedves volt. Mrs. Skinner kivett a fiókból egy tiszta zsebkendőt, és egy kis kölnivizet locsolt rá. Sohasem használt parfümöt, mindig úgy gondolta, hogy kissé ledér dolog, de a kölnivíz olyan üdítő. Most már csaknem készen volt, elkalandozott a szeme, kinézett a tükör mögötti ablakon. Szép idő van, Heywood kanonok jókor rendezi a kerti mulatságot. Meleg volt, az égbolt tiszta kék; a fák még nem vesztették el a tavasz üde zöldjét. Mrs. Skinner meglátta unokáját a ház mögötti keskeny kertecskében, és elmosolyodott: a kislány buzgón gereblyézte az ő saját külön virágágyát. Joan igazán

nagyon sápadt, nem lett volna szabad ennyi ideig lent tartani a trópusokon; meg aztán olyan komoly gyerek a korához képest, sohasem futkározik, csöndes játékai vannak, amiket ő maga talál ki, és a kertjét locsolgatja. Mrs. Skinner lesimította egy kicsit a ruháját, fölvette a kesztyűjét, és lement a földszintre.

Kathleen az íróasztalnál ült az ablakban, listákat állított össze, mert tiszteletbeli titkárnője volt a Hölgyek Golfklubjának, és versenyek idején meggyűlt a dolga. De már ő is felöltözött a kerti mulatságra.

- Látom, mégis a dzsömperedet vetted föl - mondta Mrs. Skinner.

Ebéd közben arról tárgyaltak, hogy Kathleen mit vegyen föl: a dzsömpert vagy a fekete bársonyruhát. A dzsömper fekete-fehér volt, és Kathleen nagyon elegánsnak találta, de gyászviseletnek nemigen való. Millicent mégis erre szavazott.

- Semmi értelme, hogy úgy nézzünk ki, mintha egyenesen a temetésről jönnénk - mondta. - Már nyolc hónapja, hogy Harold meghalt.

Mrs. Skinner egy kissé szívtelennek érezte az ilyen beszédet. Millicent nagyon furcsán viselkedik, amióta hazajött Borneóból.

- Csak nem akarod máris levetni a gyászt, kislányom? - kérdezte.

Millicent nem adott egyenes választ.

- Manapság már nem gyászolnak úgy, mint régen - mondta. Elhallgatott, és amikor újra megszólalt, volt valami a hangjában, amit Mrs. Skinner nagyon különösnek talált. Nyilván Kathleen is észrevette, mert kíváncsian fölnézett a nővérére. - Harold egész biztosan nem kívánná, hogy a végtelenségig gyászt hordjak érte.

- Korábban öltöztem föl, mert mondani akartam valamit Millicentnek - mondta Kathleen, válaszul anyja megjegyzésére.

- Igen? Mit?

Kathleen nem magyarázta meg. De letette a listákat, és összevont szemöldökkel másodszor is elolvasott egy levelet: egy hölgy arról panaszkodott, hogy a bizottság igazságtalanul

leszállította a játékelőnyét huszonnégyről tizennyolcra. Nagyfokú tapintatosságra van szükség, ha valaki egy női golfklub tiszteletbeli titkárnője. Mrs. Skinner lassan felhúzta új kesztyűjét. A szobában hűvös volt és sötét, hála a redőnyöknek. Mrs. Skinner pillantása a fából faragott, tarkára festett nagy szarvcsőrű madárra tévedt, amelyet Harold hagyott itt megőrzésre; egy kicsit furcsának és barbárnak találta, de Harold nagyon sokra becsülte. Volt valami vallási jelentősége, és Heywood kanonokra is nagy hatást gyakorolt. A falon, a dívány fölött, maláji fegyverek lógtak, már elfelejtette a nevüket, itt-ott pedig az elszórt asztalkákon ezüst- és réztárgyak álltak, ugyancsak Harold ajándékai különböző időkből. Mrs. Skinner szerette Haroldot, és szeme önkéntelenül is a fényképét kereste, amely a zongorán szokott állni két lányának, unokájának, nővérének és nővére fiának a képével együtt.

- Nézd csak, Kathleen, hova lett Harold fényképe? - kérdezte. Kathleen körülnézett. Nem volt a helyén.

- Valaki elvitte - mondta Kathleen.

Csodálkozva, meglepődve felállt, és odament a zongorához. A fényképeket átrendezték, nem maradt hézag közöttük.

- Talán Millicent ki akarta tenni a hálószobájában - vélte Mrs. Skinner.

- Azt észrevettem volna. Egyébként Millicentnek több képe is van Haroldról. Elzárva tartja őket.

Mrs. Skinner úgy gondolta, nagyon furcsa, hogy a lánya nem teszi ki a szobájában Harold fényképét. Ezt egyszer meg is említette, de Millicent nem felelt semmit. Millicent rendkívül hallgatagon viselkedett, amióta hazajött Borneóból, és egy csöppet sem bátorította Mrs. Skinnert, aki pedig szerette volna kimutatni együttérzését. Úgy látszott, nem szívesen beszél nagy veszteségéről. Az emberek különféleképpen reagálnak a fájdalomra. Apja azt mondta, legjobb, ha békén hagyják. Az apáról Mrs. Skinnernek megint eszébe jutott a kerti mulatság.

- Apa megkérdezte, mit gondolok, vegyen-e cilindert - mondta. - Azt feleltem, sosem lehet tudni, inkább csak vegyen, a biztonság kedvéért.

A kerti mulatság egészen előkelő összejövetelnek ígérkezett. A fagylaltot, epret és vaníliát, Boddy cukrászatából hozatják, de a jegeskávét Heywoodék maguk készítik otthon. Mindenki ott lesz. Azért hívták meg őket, hogy találkozzanak a Hong Kong-i püspökkel, a kanonok régi diáktársával, aki most nála szállt meg, és beszélni fog a kínai missziókról. Mrs. Skinner lázas izgalomban égett, hiszen a lánya nyolc évig élt a Távol-Keleten, és a veje egy borneói körzet helytartója volt. Persze, hogy ő egészen másként látja a dolgot, mint a többiek, akiknek soha semmi közük nem volt a gyarmatokhoz meg az ilyesmihez.

„Mit tud az Angliáról, ki Angliáról tud csak?"[1] - szokta mondogatni Mr. Skinner.

Épp ebben a pillanatban lépett be a szobába. Ügyvéd volt, akárcsak előtte az apja, és a Lincoln's Inn Fieldsen tartott irodát. Minden reggel bement Londonba, és csak este jött haza. Most is csak azért tudta elkísérni a feleségét és a lányait a kanonok kerti mulatságára, mert a házigazda nagy bölcsen a szombati napot választotta. Mr, Skinner igen jó benyomást keltett zsakettjében és milpoen nadrágjában. Nem túlozta el az eleganciát, de kifogástalanul öltözködött. Szakasztott a tiszteletre méltó családi jogtanácsos, aminthogy csakugyan az is volt; cége csak abszolúte tiszta ügyekkel foglalkozott, és ha egy ügyfél olyasmivel kereste föl, ami nem látszott egészen rendesnek, Mr. Skinnernek elkomorult az arca.

- Azt hiszem, ez az ügy nem egészen olyan, hogy mi jó lélekkel elvállalhatnánk - mondta. - Gondolom, jobban tenné, ha máshoz fordulna.

---

[1] Rudyard Kipling (1835-1936) The English Flag (Az angol zászló) c. verséből.

Magához húzta jegyzettömbjét, és ráfirkantott egy nevet meg egy címet. Letépte a lapot, és átnyújtotta az ügyfélnek.

- Az ön helyében ezt a címet keresném fel. Ha rám hivatkozik, azt hiszem, mindent meg fognak tenni, amit lehet.

Mr. Skinner simára borotválta az arcát, és erősen kopaszodott. Sápadt ajka feszes volt és keskeny, de kék szemében félszegség bujkált. Színtelen arcát összevissza barázdálták a ráncok.

- Látom, felvetted az új nadrágodat - mondta Mrs. Skinner.

- Gondoltam, itt a jó alkalom - felelte a férje. - Csak azt nem tudom, tűzzek-e virágot a gomblyukamba.

- Nem ajánlanám, apa - mondta Kathleen. - Azt hiszem, nem lenne túlságosan illendő.

- Sok mindenkinek lesz virág a gomblyukában - jelentette ki Mrs. Skinner.

- Csak a hivatalnokoknak meg az ilyeneknek - mondta Kathleen. - Tudod, hogy Heywoodéknak mindenkit meg kellett hívniuk. Azonkívül pedig gyászban vagyunk.

- Kíváncsi vagyok, lesz-e gyűjtés a püspök beszéde után - tűnődött Mr. Skinner.

- Ugyan, nagyon valószínűtlen - mondta Mrs. Skinner.

- Hát nem lenne valami elegáns dolog - vélte Kathleen is.

- Azért mégiscsak jobb, ha számítunk rá - mondta Mr. Skinner. - Majd én adok mindannyiunk nevében. Azon tűnődtem, elég lesz-e tíz shilling, vagy adjak egy fontot?

- Ha egyáltalán adsz valamit, apa, azt hiszem, legalább egy fontot kell adnod - felelte Kathleen.

- Majd meglátom, ha sor kerül rá. Nem akarok kevesebbet adni, mint akárki más, viszont annak sem látom értelmét, hogy többet adjak, mint amennyit muszáj.

Kathleen eltette papírjait az íróasztal fiókjába, és felállt. A karórájára pillantott.

- Millicent készen van már? - kérdezte Mrs. Skinner.

- Bőven ráérünk még. Csak négyre vagyunk híva, és azt hiszem, éppen elég, ha valamivel fél öt előtt érkezünk oda. Szóltam Davisnek, hogy negyedkor hozza ki a kocsit.

A kocsit általában Kathleen szokta vezetni, de az ilyen ünnepélyes alkalmakkor Davis, a kertész, felvette egyenruháját, és vállalta a sofőr szerepét. Jobban néz ki a dolog, ha sofőrje van az embernek, meg aztán Kathleen nem nagyon szívesen vezetett volna, amikor az új dzsömperét viselte. Amint anyja egyenként beleerőltette ujjait az új kesztyűjébe, eszébe jutott, hogy neki is fel kell vennie a magáét. Az orrához tartotta, hogy érződik-e még rajta a tisztítás szaga. Alig érződött. Senki sem fogja észrevenni.

Végre kinyílt az ajtó, és Millicent bejött. Gyászban volt. Mrs. Skinner nem tudta megszokni, de persze belátta, hogy Millicentnek egy évig gyászt kell viselnie. Kár, hogy nem áll jól neki; némelyik asszonynak olyan remekül illik. Egyszer felpróbálta Millicent kalapját, a fehér szalaggal meg a hosszú fátyollal, és úgy érezte, nagyon jól néz ki benne. Drága férje, Alfred, remélhetőleg túl fogja élni, de ha fordítva lenne, ő ugyan sohasem veti le a gyászt. Mint Viktória királynő. Millicenttel más a helyzet; Millicent sokkal fiatalabb; csak harminchat éves: nagyon szomorú, ha valaki harminchat éves korában elözvegyül. És nem sok remény van rá, hogy újra férjhez menjen. Most már Kathleen sem igen megy férjhez, harmincöt éves, amikor Millicent és Harold utoljára itthon járt, Mrs. Skinner azt ajánlotta, hogy vigyék magukkal Kathleent; Harold bele is egyezett volna, de Millicent azt mondta, nem lesz jó. Mrs. Skinner nem értette, miért. Hátha ott megismerkedne valakivel. Persze, igazán nem akartak megszabadulni tőle, de egy lánynak férjhez kell mennie, és itthon valahogy minden férfi-ismerősük nős volt. Millicent azt mondta, nehéz kibírni az éghajlatot. Igaz, ő is nagyon rossz színben van. Most már senki sem hinné, hogy a két lány közül Millicent volt a csinosabbik. Kathleen szikárabb lett, ahogy múlt az idő, és néhányan persze túl soványnak tartják, de amióta levágatta a haját, és az arca mindig piros, mert jó időben, rossz időben

egyformán golfozik, Mrs. Skinner úgy találta, hogy egészen csinos. Szegény Millicentről ezt már nem lehet elmondani; teljesen kiment a formájából; sohasem volt magas, most pedig, hogy megtelt az alakja, olyan vaskos lett. Nagyon elhízott; nyilván azért, mert a trópusi melegben nem sokat mozoghatott. A bőre sárgás volt és fonnyadt; és kék szeme, egykor a legfőbb vonzóereje, teljesen megfakult.

„Valamit csinálnia kellene a nyakával - gondolta Mrs. Skinner. - Rémesen tokásodik."

Egyszer-kétszer már szólt erről a férjének. Azt a választ kapta, hogy Millicent már nem olyan fiatal; lehet, de azért nem volna szabad teljesen elhagynia magát. Mrs. Skinner elhatározta, hogy komolyan beszél a lányával, de persze tisztelnie kell a bánatát, és megvárja, amíg letelik a gyászév. Tulajdonképpen örült ennek az akadálynak: legalább elhalaszthatja a beszélgetést, amelynek a gondolatától is ideges lett egy kissé. Millicent ugyanis határozottan megváltozott. Volt az arcában valami mogorvaság, ami feszélyezte az anyját. Mrs. Skinner többnyire kimondott mindent, ami az eszébe jutott, de Millicentnek megvolt az a kellemetlen szokása, hogy ha az ember mondott valamit (no, nem valami fontosat, csak épp a beszéd kedvéért, ugyebár), egy szót sem válaszolt, úgyhogy nem lehetett tudni, egyáltalán meghallotta-e, amit mondtak. Mrs. Skinner ezt néha nagyon bosszantónak találta, és kedve lett volna élesen rászólni Millicentre, de aztán türtőztette magát, mert arra gondolt, hogy csak nyolc hónap telt el, amióta szegény Harold meghalt.

Amint az özvegy szótlanul közeledett, az ablakból beeső fény megvilágította puffadt arcát, de Kathleen háttal állt a fénynek. Egy pillanatig figyelmesen a nővérére nézett.

- Millicent, szeretnék mondani neked valamit - szólalt meg azután. - Ma reggel Gladys Heywooddal golfoztam.

- Megverted? - kérdezte Millicent.

Gladys Heywood volt a kanonok egyetlen hajadon lánya.

- Mondott rólad valamit, gondolom, tudnod kell róla.

Millicent szeme továbbsiklott húgáról: most a kertbe nézett, ahol a kislánya virágokat locsolt.

- Anya, szóltál Annie-nak, hogy a konyhában adjon Joannak uzsonnát? - kérdezte.

- Szóltam: majd megkapja, amikor a cselédek is uzsonnáznak.

Kathleen hűvösen nézett a nővérére.

- Hazafelé jövet a püspök két-három napot töltött Singapore-ban - folytatta. - Nagyon szeret utazni. Borneóban is járt, és sok embert ismer, aki neked is ismerősöd.

- Örülni fog, hogy találkozhat veled, drágám - mondta Mrs. Skinner. - Ismerte szegény Haroldot?

- Igen, Kuala Solorban találkozott vele. Nagyon jól emlékszik rá. Azt mondja, egészen odavolt, amikor hallotta, hogy meghalt.

Millicent leült, és kezdte felhúzni fekete kesztyűjét. Mrs. Skinner furcsának találta, hogy mindezeket a megjegyzéseket teljesen szótlanul fogadja.

- Ja igen, Millicent - mondta -, Harold fényképe eltűnt. Te vetted el?

- Én. Elraktam.

- Azt hittem, szereted, ha kint van.

Millicent megint nem szólt semmit. Igazán végtelenül bosszantó ez a szokása.

Kathleen megfordult egy kicsit, hogy szembenézhessen nővérével.

- Millicent, miért mondtad azt, hogy Harold mocsárlázban halt meg?

Az özvegy meg se moccant, szemrebbenés nélkül nézett vissza Kathleenre, de sápadt arca sötétebb lett a felszökő vértől. Nem válaszolt.

- Micsoda, Kathleen? - döbbent meg Mr. Skinner.

- A püspök azt mondja, hogy Harold öngyilkos lett.

Mrs. Skinnerből kiszaladt egy kis rémült sikoly, de a férje rosszallóan felemelte a kezét.

- Igaz ez, Millicent?

- Igaz.

- De hát miért nem mondtad el?

Millicent hallgatott egy pillanatig. Keze tétován babrált egy brunei réztárggyal, amely a mellette levő asztalon hevert. Azt is Harold küldte ajándékba.

- Gondoltam, jobb lesz Joannak, ha azt hiszik, hogy az apja mocsárlázban halt meg. Azt sem akartam, hogy ő megtudja az igazat.

- Szörnyen kínos helyzetbe hoztál bennünket - mondta Kathleen, és egy kissé összevonta a szemöldökét. - Gladys Heywood azt mondta, nagyon rossz néven veszi tőlem, hogy nem mondtam meg neki az igazat. Rettentő nehéz volt elhitetnem vele, hogy én magam sem tudtam semmit. Azt mondta, az apja komolyan haragszik. Hosszú évek óta ismerjük egymást, azt mondja, ő esketett benneteket, közeli barátságban vagyunk, ésatöbbi, ésatöbbi, hát elvárta volna, hogy megbízzunk benne. És ha nem akartuk megmondani az igazat, legalább nem kellett volna hazudnunk.

- Ebben kétségtelenül van valami - mondta Mr. Skinner epésen.

- Persze megmondtam Gladysnek, hogy mi nem vagyunk hibásak. Mi csak azt mondtuk, amit tőled hallottunk.

- Remélem, azért nyugodtan tudtál golfozni - mond Millicent.

- Nahát, drágám, ez a megjegyzés igazán nem volt helyénvaló! - kiáltotta az apja.

Felállt a székéről, átsétált az üres kandallóhoz, és szokásból megállt előtte, széttárva a zsakettje két szárnyát.

- Egyedül rám tartozik a dolog - mondta Millicent -, nem látom be, miért ne hallgattam volna róla, ha úgy t szett.

- Úgy látszik, nem nagyon szereted az anyádat, ha még neki sem szóltál róla - jegyezte meg Mrs. Skinner.

Millicent vállat vont.

- Tudhattad volna, hogy előbb-utóbb úgyis kiderül - mondta Kathleen.

- Miért? Nem gondoltam arra, hogy két fecsegő vén papnak más témája nem is lesz, csak én.

- Nagyon természetes, hogy Heywoodék megkérdezték a püspöktől, ismert-e téged meg Haroldot, miután közölte, hogy Borneóban is járt.

- Nem erről van szó - mondta Mr. Skinner. - Szerinte nekünk feltétlenül meg kellett volna mondanod az igazat, mi majd eldöntöttük volna, hogy mi a teendő. Mint ügyvédnek, elhiheted nekem, hogy aki titkolózni akar, végső soron csak ront a helyzetén.

- Szegény Harold - mondta Mrs. Skinner, és erősen festett arcára csorogni kezdtek a könnyek. - Borzasztó dolog. Mindig olyan jó vőm volt. De hát miért is tett ily szörnyűséget?

- Az éghajlat miatt.

- Azt hiszem, jobb lenne, ha részletesen is tájékoztatnád a családodat, Millicent - mondta az apja.

- Kathleentől majd megtudtok mindent.

Kathleen tétovázott. Igazán szörnyű, amit közölnie kell. Rémes, hogy az ő családjukban ilyesmi történhetik.

- A püspök azt mondja, hogy Harold elvágta a torkát.

Mrs. Skinnernek elakadt a lélegzete, majd önkéntelenül odalépett gyászoló lányához. Karjába akarta zárni.

- Szegény gyermekem - zokogta.

De Millicent elhúzódott tőle.

- Ugyan, anya, hagyj békén. Ki nem állhatom, ha nyalnak-falnak.

- No de Millicent! - mondta Mr. Skinner, összevonva a szemöldökét.

Úgy vélte, a lánya nem viselkedik valami illedelmesen. Mrs. Skinner óvatosan megnyomkodta szemét a zsebkendőjével, majd sóhajtva, s egy kissé reszkető fejjel visszament a székéhez. Kathleen a nyakán lógó hosszú láncot babrálta.

- Igazán képtelenség, hogy egy barátnőmtől kell meghallanom a sógorom halálának részleteit. Az egész család nagyon ostobának

tűnik föl ebben a helyzetben. A püspök nagyon szeretne találkozni veled, Millicent; ki akarja fejezni a részvétét. - Elhallgatott, de Millicent nem szólt semmit. - Azt mondja, hogy Millicent elutazott Joannal, és amikor hazaérkezett, holtan találta szegény Haroldot az ágyán.

- Szörnyű lehetett - mondta Mr. Skinner.

Mrs. Skinner megint sírni kezdett, de Kathleen gyöngéden a vállára tette a kezét.

- Ne sírj, anya - mondta. - Vörös lesz a szemed, és az emberek majd mindenféléket gondolnak.

Valamennyien hallgattak, miközben Mrs. Skinner megtörülte a szemét, és végül sikerült erőt vennie magán. Nagyon furcsának érezte, hogy épp e pillanatban is azokat a kócsagtollakat viseli a kalapján, amelyeket szegény Haroldtól kapott ajándékba.

- Még valamit el kell mondanom - szólalt meg ismét Kathleen.

Millicent megint a húgára nézett, lassan, nyugodt szemmel, de figyelmesen. Olyan volt, mintha feszülten várna egy hangra, amelyet semmiképpen sem akar elszalasztani.

- Igazán nem szeretném, ha megbántanálak, szívem - folytatta Kathleen -, de van itt még valami, és azt hiszem, tudnod kell róla. A püspök azt mondja, hogy Harold ivott.

- Jaj, Istenem, ezt a szörnyűséget! - kiáltotta Mrs. Skinner. - Hogy is lehet ilyesmit állítani? Gladys Heywood mondta? És te mit feleltél?

- Azt mondtam, hogy egy szó sem igaz belőle.

- Tessék, ez az eredmény, ha titkolózunk - mondta ingerülten Mr. Skinner. - Mindig így van. Ha el akarunk hallgatni valamit, nyomban lábra kap a pletyka, és százszor rosszabb az igazságnál.

- Singapore-ban azt mondták a püspöknek, hogy Harold egy delírium tremenses rohamban ölte meg magát. Azt hiszem, ezt mindannyiunk érdekében meg kell cáfolnod, Millicent.

- Igazán szörnyű, hogy ilyeneket beszélnek egy halottról - mondta Mrs. Skinner. - És Joannak nagyon kellemetlen lesz, ha majd felnő.

- De hát mi az alapja ennek a történetnek, Millicent? - kérdezte az apja. - Harold mindig nagyon mértékletes volt.

- Itthon - mondta az özvegy.

- Csakugyan ivott?

- Mint a kefekötő.

A válasz olyan váratlan volt, és a hang olyan gunyoros, hogy mind a hárman összerezzentek.

- Millicent, hogy beszélhetsz így a férjedről, amikor meghalt? - kiáltotta az anyja, elegáns kesztyűs kezét tördelve. - Nem tudlak megérteni. Olyan furcsa vagy, amióta hazajöttél. Sohasem hittem volna, hogy az én lányom így reagálhat a férje halálára.

- Hagyjuk ezt, anya - mondta Mr. Skinner. - Később majd eleget beszélhetünk róla.

Odasétált az ablakhoz, kinézett a napfényes kis kertbe, aztán visszajött a szoba közepére. Kivette zsebéből a csíptetőjét, s bár egyáltalán nem akarta feltenni, megtörülte a zsebkendőjével. Millicent ránézett, félreérthetetlenül gúnyos, sőt, cinikus szemmel. Mr. Skinner bosszús volt. Egész héten dolgozott, és hétfő reggelig szabad lett volna. Bár közölte a feleségével, hogy ez a kerti mulatság nagyon terhes a számára, és sokkal szívesebben uzsonnázna békésen a maga kertjében, azért örült neki. A kínai missziók nem nagyon érdekelték, de a püspökkel jó lesz találkozni. Most pedig ez! Egy csöppet sem szeretett ilyen dolgokba keveredni; roppant kellemetlen, ha az emberrel egyszerre csak közlik, hogy a veje részeges volt, és öngyilkos lett. Millicent elgondolkozva simogatta fehér kézelőjét. Hűvös nyugalma ingerelte Mr. Skinnert; de ahelyett, hogy rászólt volna, a fiatalabbik lányához fordult:

- Mért nem ülsz le, Kathleen? Talán nincs elég szék ebben a szobában?

Kathleen odahúzott egy széket, és szó nélkül leült. Mr. Skinner megállt Millicent előtt, és a szemébe nézett.

- Persze megértem, miért mondtad, hogy Harold mocsárlázban halt meg. Úgy gondolom, hibát követtél el, mert az ilyesmi

előbb-utóbb úgyis kiderül. Nem tudom, hogy amit a püspök Heywoodéknak mondott, mennyire egyezik a tényekkel, de ha megfogadod a tanácsomat, szépen elmondasz nekünk mindent, amilyen részletesen csak lehet, és aztán majd meglátjuk. Mivel a kanonok és Gladys már tud a dologról, nem remélhetjük, hogy nem terjed tovább. Egy ilyen helyen, persze, mindenki fecseg. De mindenesetre könnyebb lesz a számunkra, ha pontosan tudjuk, mi az igazság.

Mrs. Skinner és Kathleen úgy vélte, hogy apa nagyon jól foglalta össze a dolog lényegét. Most azt várták, mit felel Millicent. Ő közömbös arccal hallgatta végig az előbbi szavakat; annak a hirtelen pirulásnak még a nyoma is eltűnt róla, s az arca megint olyan volt, mint máskor: puffadt és sárgás.

- Nem hiszem, hogy örülni fogtok az igazságnak, ha elmondom - szólalt meg végül.

- Tudnod kell, hogy számíthatsz együttérzésünkre és megértésünkre - mondta Kathleen komolyan.

Millicent odapillantott, és összepréselt ajka körül felvillant egy mosoly árnyéka. Lassan végignézett mindhármójukon. Mrs. Skinnernek az a kínos benyomása támadt, hogy úgy nézi őket, mintha próbabábuk volnának a varrónőnél. Mintha Millicent egy másik világban élne, és semmi köze nem volna hozzájuk.

- Tudjátok, hogy nem voltam szerelmes Haroldba, amikor hozzámentem - mondta elgondolkozva.

Mrs. Skinner már-már felkiáltott, amikor férje elhallgattatta egy gyors kézmozdulattal, amelyet alig lehetett észrevenni, de azért a házasélet hosszú évei után így is tökéletesen érthető volt. Millicent tovább beszélt, lassan, egyenletesen, s a hangja nemigen lett kifejezőbb.

- Huszonhét éves voltam, és úgy látszott, hogy senki más nem akar feleségül venni. Igaz, ő negyvennégy éves volt, vagyis az én szememben nagyon öreg, no de milyen jó állást töltött be. Jobb partit nemigen remélhettem.

Mrs. Skinner megint szerette volna elsírni magát, de eszébe jutott a kerti mulatság.

- Persze, most már értem, miért tetted el a fényképét - mondta panaszosan.

- Ugyan hagyd már, anya! - fakadt ki Kathleen.

A felvétel akkor készült, amikor Harold eljegyezte Millicentet, és nagyon jól mutatott a képen. Mrs. Skinner mindig egész csinos férfinak tartotta. Nagydarab ember volt, magas, és talán egy kissé kövér, de jól tartotta magát, és tekintélyesnek látszott. Már akkor is gyérült a haja, de manapság a férfiak nagyon korán kopaszodnak, és Harold azt mondta, hogy a topi, a trópusi sisak, ugyebár, nem tesz jót a hajnak. Kis fekete bajsza volt, és az arcát sötétre égette a nap. No de a legvonzóbb a szeme volt: nagy, barna, mint Joané. Érdekesen tudott társalogni. Kathleen azt mondta, hogy nagyképű, de Mrs. Skinner nem értett vele egyet, ő nem bánta, ha egy férfi mindenről fölényesen ítélkezik; mikor azután észrevette, márpedig hamar észrevette, hogy Harold érdeklődik Millicent iránt, még jobban megtetszett neki. Mindig nagyon figyelmes volt Mrs. Skinnerhez, ő pedig úgy tett, mintha csakugyan roppant érdeklődéssel hallgatná, amikor a körzetéről mesélt, meg a vadállatokról, amelyeket elejtett. Kathleen azt mondta, hogy Haroldnak nagyon is jó véleménye van önmagáról, de Mrs. Skinner nemzedéke éppen azt szerette, hagy egy férfinak jó véleménye van magáról, és fenntartás nélkül hitt neki. Millicent hamarosan megérezte, merről fúj a szél, s bár nem szólt semmit az anyjának, Mrs. Skinner tudta, hogy ha Harold megkéri a kezét, igent fog mondani.

Harold ismerősöknél lakott, akik harminc évet töltöttek Borneóban, és csupa jókat mondtak az országról. Bármely asszony nagyon kényelmesen élhet ott; a gyerekeknek persze hétéves korukban haza kell jönniük, de Mrs. Skinner úgy gondolta, hogy ezzel még korai volna foglalkozni. Meghívta Haroldot vacsorára, és közölte vele, hogy mindig szívesen fogadnak uzsonnavendéget. Úgy látszott, Harold nemigen tud mit kezdeni az idejével, és

amikor régi barátainál a vége felé közeledett a vendégeskedése, Mrs. Skinner azt mondta, nagyon szívesen látná vagy két hétre. A második hét vége felé történt Harold és Millicent eljegyzése. Nagyon szép esküvőjük volt, nászútra Velencébe utaztak, aztán elindultak a Távol-Keletre. Millicent minden kikötőből írt, ahol a hajó megállt. Úgy látszott, hogy boldog.

- Kuala Solorban mindenki kedvesen fogadott - mondta. Kuala Solor volt Sembulu állam fővárosa. - A helytartónál laktunk, és mindenki meghívott vacsorára. Egyszer-kétszer hallottam, hogy a férfiak itallal kínálják Haroldot, de ő visszautasította: azt mondta, most, hogy megnősült, új életet kezdett. Nem értettem, miért nevetnek. Mrs. Gray, a helytartó felesége, azt mondta, mindnyájan nagyon örülnek, hogy Harold megnősült. Odakint, a messzi állomáshelyeken, szörnyen magányos egy agglegény élete. Amikor elutaztunk Kuala Solorból, Mrs. Gray olyan furcsán búcsúzott tőlem, hogy egészen meg voltam lepve. Mintha ünnepélyesen rám bízta volna Haroldot.

Mindannyian némán hallgatták. Kathleen egy pillanatra sem vette le a szemét nővére közömbös arcáról; de Mr. Skinner egyenesen maga elé bámult, a maláji fegyverekre, krisekre és parangokra: ott lógtak a falon, a dívány fölött, amelyen a felesége ült.

- Csak akkor jöttem rá, miért volt olyan furcsa a viselkedésük, amikor másfél év múlva visszamentem Kuala Solorba. - Valami különös hang jött ki Millicent torkán: mintha gúnyos nevetés visszhangja volna. - Akkor már tudtam sok mindent, amit azelőtt nem is sejtettem. Harold legutóbb azért jött Angliába, hogy megnősüljön. Mindegy volt neki, kit vesz el. Emlékszel, anya? Mi mindent elkövettünk, hogy megfogjuk. Kár volt annyira megerőltetni magunkat.

- Nem értem, miket beszélsz, Millicent - mondta Mrs. Skinner egy kissé csípősen, mert nem tetszett neki, hogy ravasz mesterkedéssel vádolják. - Nagyon jól láttam, hogy Harold vonzódik hozzád.

Millicent megvonta párnás vállát.

- Megrögzött iszákos volt. Minden este egy üveg whiskyvel feküdt le, és reggelig kiitta. Az államtitkár megmondta neki, hogy le kell mondania, ha nem hagyja abba az ivást. Azt mondta, még egy utolsó lehetőséget ad neki. Vegye ki a szabadságát, és menjen haza Angliába. Azt tanácsolta, nősüljön meg, hogy amikor visszajön, legyen, aki gondját viseli. Harold azért vett engem feleségül, mert ápolónőre volt szüksége. Kuala Solorban arra fogadtak az emberek, vajon mennyi ideig sikerül rákényszerítenem a józanságot.

- De hiszen szerelmes volt beléd - vágott a szavába Mrs. Skinner. - Te nem is tudod, hogyan beszélt nekem rólad, és éppen abban az időben, amit most említesz, amikor Kuala Solorba mentél szülni, igazán elragadó levelet írt felőled.

Millicent megint az anyjára nézett, és sárgás bőrét sötétre festette a vér. Keze, amely az ölében hevert, most megreszketett. Házaséletének első hónapjaira gondolt. Az állami motorhajó elvitte őket a folyó torkolatáig, és az éjszakát ott töltötték egy bungalowban, amelyet Harold tréfásan a tengerparti villájuknak nevezett. Másnap egy prahuban indultak felfelé a folyón. A regények alapján, amelyeket olvasott, Millicent úgy képzelte, hogy a borneói folyók sötétek és ijesztően komorak, de az ég kék volt, kis bárányfelhők úsztak rajta, s a folyóvízmosta mangrove-fák és nipa-pálmák zöldje csillogott a napfényben. Kétoldalt úttalan dzsungel, a távolban egy hegység szaggatott körvonalai rajzolódtak ki az égre. A kora reggeli levegő friss volt és pezsdítő. Millicent úgy érezte, hogy barátságos, termékeny földre érkezett, és hatalmas szabadság veszi körül. Figyelték a part menti fák összefonódott ágait, néhol majmok üldögéltek rajtuk, és Harold egyszer rámutatott valamire: olyan volt, mint egy fatörzs, de ő azt mondta, krokodilus. A stégnél a helyettes helytartó fogadta őket, fehér vászonnadrágban és topiban, s egy tucatnyi jól öltözött kiskatona is felsorakozott a tiszteletükre. A helyettes bemutatkozott Millicentnek. Simpsonnak hívták.

- A kutyafáját - mondta Haroldnak -, örülök, hogy visszajött, uram. Fene unalmas volt itt egyedül.

A helytartó bungalowja egy dombocskán állt, kert vette körül, amelyben vadon nőttek a legkülönfélébb tarka virágok. A bungalowt megviselte egy kissé az idő, és bútor sem akadt benne valami sok, de a szobák hűvösek voltak és tágasak.

- A kampong ott van lent - mutatta Harold.

Millicent arra nézett: a kókuszpálmák között éppen megkondult egy gong. Furcsa kis visszhangot vert a szívében.

Bár nemigen akadt tennivalója, elég könnyen teltek-múltak a napok. Hajnalban egy fiú behozta a teájukat, s aztán a verandán heverésztek, élvezve a nap első üde illatait (Harold atlétatrikóban és sarongban, Millicent pongyolában), amíg föl nem kellett öltözni a reggelihez. Aztán Harold bement az irodájába, ő meg egy-két óra hosszat malájul tanult. Ebéd után Harold visszament az irodába, Millicent pedig aludt. Egy csésze teától mind a ketten felfrissültek, és elmentek sétálni vagy golfoztak a kilenclyukú pályán, amely a bungalow alatt terült el egy sík tereprészen, ahol Harold kiirtatta a dzsungelt. Hatkor leszállt az este, és Mr. Simpson átjött egy pohár italra. Egészen a kései vacsoráig beszélgettek, és Harold néha sakkozott Mr. Simpsonnal. A balzsamos éjszakák elbűvölőek voltak. Közvetlenül a veranda alatt a szentjánosbogarak hűvösen szikrázó, reszkető lámpákká varázsolták a bokrokat, és a virágzó fák édes illattal töltötték be a levegőt. Vacsora után elolvasták az újságokat, amelyek hat héttel azelőtt keltek útra Londonból, majd nemsokára lefeküdtek. Millicent élvezte, hogy férjes asszony, saját háza van, és meg volt elégedve a tarka sarongos bennszülött szolgákkal, akik mezítláb járkáltak a bungalowban, nesztelenül, de barátságosan. Kellemes büszkeséggel töltötte el az a tudat, hogy ő a helytartó felesége. Felnézett Haroldra, amiért olyan folyékonyan beszéli a nyelvet, olyan méltóságteljes, és tiszteletet tud kelteni. Néha átment a törvényházba, és végighallgatta, hogyan ítélkezik a férje. Tisztelte a hozzáértéséért, amellyel sokrétű feladatát ellátta. Mr. Simpson azt mondta, hogy nincs még egy ember az országban,

aki Haroldnál jobban megértené a bennszülötteket. Megvolt benne a keménység, tapintat és jókedély, ami nélkül semmit sem lehet kezdeni ezzel a félénk, bosszúvágyó és gyanakvó fajtával. Millicent csakhamar némi csodálatot érzett a férje iránt.

Majdnem egy éve voltak már házasok, amikor útban az ország belseje felé két angol természetkutató érkezett hozzájuk néhány napra. Nyomatékos ajánlólevelet hoztak a kormányzótól, és Harold azt mondta, fényesen meg akarja vendégelni őket. Érkezésük kellemes változatosságot jelentett.

Millicent meghívta Mr. Simpsont is vacsorára (ő az erődben lakott, és csak vasárnap esténként szokott náluk vacsorázni), vacsora után pedig a férfiak bridzsezni kezdtek. Millicent nemsokára otthagyta őket és lefeküdt, de olyan hangosak voltak, hogy jó ideig nem bírt elaludni. Nem tudta, hány óra volt, amikor arra ébredt, hogy Harold betántorog a szobába. Millicent csendben maradt. Harold elhatározta, hogy lefekvés előtt megfürdik; a fürdőház épp a szobájuk alatt volt, és Harold meg is indult lefelé a lépcsőn. Nyilván megcsúszott, mert nagy dübörgés verte fel a csendet, és Harold káromkodott. Azután görcsösen hányni kezdett. Millicent hallotta, amint vödörszámra önti magára a vizet, majd egy kis idő múlva felkapaszkodott a lépcsőn, ezúttal nagyon óvatos léptekkel, és bebújt az ágyba. Millicent úgy tett, mintha aludna. Undorodott tőle. Harold részeg. Elhatározta, hogy másnap reggel szóvá teszi. Mit gondolhatnak róla a kutatók? De reggel Harold olyan méltóságteljesen viselkedett, hogy nem tudta rászánni magát a vitára. Nyolckor Harold, Millicent és a két vendég reggelihez ült. Harold körülnézett az asztalon.

- Zabkása - mondta. - Millicent, a vendégeid talán le tudnak nyelni reggelire egy kis Worcester-mártást, de nem hiszem, hogy bármi másra is kedvük lenne. Ami engem illet, én megelégszem a szódás whiskyvel.

A kutatók nevettek, de restelkedve.

- Szörnyű egy ember a férje - mondta az egyik.

- Azt hiszem, nem lettem volna igazán vendégszerető házigazda, ha itt-tartózkodásuk első estéjén józanul küldöm ágyba magukat - mondta Harold a maga kenetes, méltóságteljes modorában.

Millicent fanyarul mosolygott, de megnyugtatta az a gondolat, hogy a vendégei éppen olyan részegek voltak, mint a férje. Este fent maradt velük, és a társaság kellő időben tért nyugovóra. De azért örült, amikor az idegenek továbbmentek. Az élet visszatért csendes, megszokott medrébe. Néhány hónap múlva Harold ellenőrző körútra ment a körzetében, és súlyos maláriarohammal jött vissza. Millicent most látta először ezt a betegséget, amelyről már annyit hallott, és amikor Harold meggyógyult, nem csodálkozott rajta, hogy alig áll a lábán. Pedig furcsán viselkedett. Amikor hazajött az irodából, üveges szemmel bámult rá; megállt a verandán, egy kissé imbolyogva, de még mindig méltóságteljesen, és hosszú szónoklatokat tartott az angol politikai helyzetről ; aztán elvesztette a gondolatok fonalát, és hamiskás képpel, ami sehogy sem illett egyébként oly ünnepélyes magatartásához, Millicentre nézett, s azt mondta:

- Szörnyen lehúzza az embert ez a nyavalyás malária. Hja, kicsikém, te nem is tudod, milyen nehéz dolog világbirodalmat építeni.

Millicentnek úgy rémlett, hogy Mr. Simpson arca egyre aggodalmasabbá válik, és egyszer-kétszer, amikor kettesben voltak, mintha már-már ki is mondana valamit, de félszegsége az utolsó pillanatban visszatartja. Ez az érzése annyira elhatalmasodott, hogy ideges lett tőle, és egy este, amikor Harold, nem tudta, miért, a szokottnál tovább maradt az irodában, nekitámadt Simpsonnak.

- Mit akar közölni velem, Mr. Simpson? - fakadt ki.

Simpson elpirult, zavarba jött.

- Semmit. Miért gondolja, hogy van valami különleges közölnivalóm?

Mr. Simpson huszonnégy éves, sovány, szikár fiatalember volt; szép, hullámos haját rendkívüli erőfeszítések árán igyekezett egészen simára leragasztani. Csuklója megdagadt és kisebesedett a szúnyogcsípésektől. Millicent merően a szemébe nézett.

- Ha Haroldról van szó, nem gondolja, hogy jobb lenne mindent őszintén elmondani?

Simpson most már bíborvörös volt. Kínosan feszengett a nádszéken. Millicent nem hagyta annyiban.

- Talán nagyon szemtelennek fog tartani - mondta végül Simpson. - Utálatos dolog, hogy a háta mögött beszélek a főnökömről. A malária szörnyű ronda betegség, és ha az ember átesett egy lázrohamon, utána pocsékul érzi magát.

Megint zavarba jött. A szája széle legörbült, mintha el akarná sírni magát. Millicent azt gondolta, olyan, mint egy kisfiú.

- Néma leszek, mint a sír - mondta, és mosolyogni próbált, hogy leplezze nyugtalanságát. - Kérem, mondja el.

- Azt hiszem, nagy kár, hogy a férje whiskyt tart az irodájában. Így többször belekortyol, mint ahogy különben tenné.

Mr. Simpson hangja rekedt volt az izgalomtól. Millicent hirtelen megborzongott, végigfutott rajta a hideg. Uralkodott magán, mert tudta, hogy nem szabad megijesztenie a fiút, ha mindent ki akar szedni belőle. Simpson nem nagyon akart beszélni. Millicent unszolta, könyörgött neki, a kötelességérzésére hivatkozott, és végül sírva fakadt. Akkor Simpson elmondta, hogy Harold már két hete állandóan részeg többé-kevésbé, a bennszülöttek is beszélnek róla, és azt; mondják, nemsokára megint olyan lesz, mint a házassága előtt. Akkoriban ugyanis nagyon sokat ivott, de a részletekről Mr. Simpson a világért sem volt hajlandó beszámolni, hiába faggatta Millicent.

- Gondolja, hogy most is iszik? - kérdezte.

- Nem tudom.

Millicentet hirtelen elöntötte a forróság szégyenében és haragjában. Az erőd - azért hívták így, mert a puskákat és a muníciót is ott tartották - egyúttal törvényháznak is szolgált.

Szemben állt a helytartó bungalowjával, kert közepén. A nap éppen lemenőben volt, nem kellett kalapot venni. Millicent felállt és átment. Haroldot az irodájában találta, a nagyterem mögött, ahol ítélkezni szokott. Egy üveg whisky állt előtte. Cigarettázva szónokolt három-négy malájnak, aki alázatos és egyben gúnyos mosollyal hallgatta. Az arca vörös volt.

A bennszülöttek eltűntek.

- Átjöttem megnézni, hogy mit csinálsz - mondta Millicent.

Harold felállt, mert mindig végtelenül udvariasan viselkedett a feleségével, és megtántorodott. Érezte, hogy nem áll biztosan a lábán, és éppen ezért most még szertartásosabb volt, mint máskor.

- Foglalj helyet, szívem, foglalj helyet. Bokros teendőim miatt nem tudtam idejében hazamenni.

Millicent haragos szemmel nézett rá.

- Részeg vagy - mondta.

Harold rábámult, szeme kidülledt egy kissé, és nagy, húsos arcán lassanként gőgös kifejezés jelent meg.

- Fogalmam sincs róla, mit akarsz mondani ezzel.

Millicentnek a nyelve hegyén volt a dühös szemrehányás, de most hirtelen sírva fakadt. Lerogyott egy székre, és kezébe temette arcát. Harold nézte egy pillanatig, aztán az ő arcán is folyni kezdtek a könnyek; széttárt karral odament hozzá, és teljes súlyával térdre rogyott. Zokogva magához szorította az asszonyt.

- Bocsáss meg, bocsáss meg - mondta. - ígérem, hogy soha többé nem fog előfordulni. Az a nyomorult malária az oka.

- Olyan megalázó - nyögte Millicent.

Harold úgy sírt, mint egy gyerek. Volt valami megrázó benne, hogy ez a nagy, méltóságteljes ember így elengedi magát. Végül Millicent felnézett. Harold szeme könyörögve, bűnbánóan kereste az övét.

- Megfogadod, becsületszavadra, hogy hozzá se nyúlsz többé az italhoz?

- Meg, meg. Undorodom tőle.

Millicent ekkor mondta meg neki, hogy gyereket vár. Harold azt se tudta, hová legyen örömében.

- Ezt az egyet kívántam csak. Ez majd erőt ad.

Visszamentek a bungalowba. Harold megfürdött, és aludt egy kicsit. Vacsora után hosszan, nyugodtan beszéltek egymással. Harold elismerte, hogy a házassága előtt néha többet ivott a kelleténél; ilyen távoli állomáshelyeken az ember könnyen rászokik a rosszra. Mindenbe beleegyezett, amit Millicent kívánt. S azokban a hónapokban, mielőtt az asszonynak Kuala Solorba kellett mennie, hogy szüljön, Harold mintaférj volt: gyöngéd, figyelmes, büszke, csupa szeretet; semmi hibát nem követett el. Azután Millicentért eljött a motorcsónak; úgy volt, hogy hat hétig lesz távol, és Harold megígérte, hogy egy kortyot sem iszik a távollétében. Millicent vállára tette a kezét.

- Sohasem szegem meg a szavam - mondta szokott méltóságteljes modorában. - De különben is, csak nem képzeled, hogy amíg te annyit szenvedsz, én olyasmit tennék, amivel megnehezítem a helyzetedet?

Megszületett Joan. Millicent a helytartónál lakott, és Mrs. Gray, a felesége - kedves, középkorú asszony - nagyon jó volt hozzá. A két asszony sok időt töltött kettesben, a beszélgetésen kívül nemigen akadt más dolguk, és Millicent lassanként mindent megtudott férje alkoholista múltjáról. Különösen nehéz volt megbékélnie azzal a tudattal, hogy Haroldnak megmondták, csak egy feltétellel maradhat az állásában: ha asszonyt hoz Angliából. Ettől valami tompa harag fogta el. S amikor megértette, milyen javíthatatlan iszákos volt Harold azelőtt, balsejtelmek kezdték gyötörni. Rettenetesen félt, hogy amíg ő távol van, a férje nem bír a szenvedélyével. Végül hazaindult a csecsemővel és egy dajkával. Egy éjszakát töltött a folyó torkolatánál, és futárt küldött előre, kenuban, hogy jelezze az érkezését. Izgatottan leste a stéget, ahogy a motorcsónak egyre közeledett hozzá. Harold és Mr. Simpson ott állt. A jól öltözött kis katonák is felsorakoztak. Millicentnek elszorult a szíve, mert Harold dülöngélt egy kissé,

mint aki egy imbolygó hajón igyekszik megőrizni az egyensúlyát: tudta, hogy részeg.

Nem volt valami kellemes hazaérkezés. Millicent csaknem megfeledkezett anyjáról, apjáról, húgáról, akik szótlanul hallgatták. Most magához tért, és újra tudomást vett a jelenlétükről. Mindaz, amiről beszélt, nagyon távolinak rémlett.

- Akkor éreztem, hogy gyűlölöm - mondta. - Meg tudtam volna ölni.

- Jaj, Millicent, ne mondj ilyet! - kiáltott az anyja. - Ne feledd, hogy meghalt szegény.

Millicent az anyjára nézett, és közömbös arca egy pillanatra elsötétült a haragtól. Mr. Skinner kínosan feszengett.

- Folytasd - mondta Kathleen.

- Amikor rájött, hogy mindent tudok róla, már nem nagyon türtőztette magát. Három hónap múlva megint delírium tremensbe esett.

- Miért nem hagytad ott? - kérdezte Kathleen.

- Mit értem volna vele? Két héten belül elbocsátották volna az állásából. És akkor ki tart el engem meg Joant? Maradnom kellett. És amikor józan volt, semmire sem panaszkodhattam. Egyáltalán nem volt szerelmes belém, de azért szeretett; én sem szerelemből mentem hozzá, hanem azért, mert férjhez akartam menni. Mindent megtettem, amit csak bírtam, hogy ne juthasson italhoz; sikerült rávennem Mr. Grayt, ne engedje, hogy Kuala Solorból whiskyt küldjenek hozzánk, de akkor szerzett a kínaiaktól. Lestem

minden mozdulatát, mint macska az egeret. De túljárt az eszemen. Kis idő múlva megint rátört a roham. Elhanyagolta a kötelességét. Féltem, hogy bepanaszolják. Két napra voltunk Kuala Solortól, ez adott biztonságot, de azt hiszem, valami mégis kiszivároghatott, mert kaptam egy figyelmeztető magánlevelet Mr. Graytől. Megmutattam Haroldnak. Dühöngött, tombolt, de láttam, hogy megijedt, és két-három hónapig teljesen józan maradt. Aztán újra kezdte. Ez így ment tovább, amíg el nem érkezett a szabadságunk ideje.

Mielőtt hazajöttünk volna, kértem, könyörögtem neki, hogy vigyázzon magára. Nem akartam, hogy megtudjátok, milyen emberhez mentem feleségül. Amíg Angliában voltunk, nem is volt semmi baj, és mielőtt elutaztunk volna, megint figyelmeztettem. Nagyon megszerette Joant, és nagyon büszke is volt rá, és a gyerek is ragaszkodott hozzá. Mindig jobban szerette az apját, mint engem. Megkérdeztem tőle, mit szólna hozzá, ha a gyerek megtudná, amikor felnő, hogy az apja alkoholista, és rájöttem, hogy ezzel végre sakkban tudom tartani. A gondolatától is elborzadt. Megmondtam neki, hogy *én* nem tűrném, és ha csak egyszer is részegen mutatkozik Joan előtt, azonnal elviszem tőle. Tudjátok, erre egészen elsápadt. Akkor éjszaka térdre estem, és hálát adtam Istennek, amiért módot találtam rá, hogy megmentsem a férjemet.

Azt mondta, ha kitartok mellette, újra megpróbálja. Elhatároztuk, hogy közös erővel vesszük fel a harcot. És ő csakugyan megfeszítette minden erejét. Ha úgy érezte, hogy innia kell, hozzám jött. Tudjátok, hogy egy kicsit hajlamos volt a nagyképűségre; velem mindig alázatosan viselkedett, mint egy gyerek; teljesen rám bízta magát. Amikor feleségül vett, talán nem szeretett, de akkor már igen, mind a kettőnket, Joant meg engem. Én addig gyűlöltem, a szégyen miatt, mert undorító volt, amikor részegen próbált fölényeskedni, és játszotta a nagy embert, de most valami különös érzés támadt föl a szívemben. Nem szerelem, csak valami furcsa, szemérmes gyöngédség. Mintha több lett volna, mint a férjem: egy gyerek, akit hosszú, nehéz hónapokon át hordoztam a szívem alatt. Olyan büszke volt rám, és valahogy én is büszke voltam. A hosszú szónoklatai már nem ingereltek, inkább mulatságosnak és kedvesnek találtam az ünnepélyességét. Végül is győztünk. Két évig egy kortyot sem ivott. Teljesen megszűnt a szenvedélye. Még tréfálni is tudott róla.

Mr. Simpsont elhelyezték, és egy Francis nevű fiatal ember jött a helyébe.

„Tudja, Francis, én megtért iszákos vagyok - mondta neki egyszer Harold. - Ha a feleségem nem segít, már régen kirúgtak volna az állásomból. Nekem van a legjobb feleségem a világon, Francis."

Nem tudjátok elképzelni, mit jelentett nekem, hogy így beszél. Úgy éreztem, érdemes volt elszenvedni mindazt, amit szenvedtem. Kimondhatatlanul boldog voltam.

Millicent elhallgatott. A széles, sárga, iszapos folyóra gondolt, amelynek olyan sokáig élt a partján. Csillogóan fehér kócsagok szálltak csapatostul a víz fölött a rezgő alkonyatban, alacsonyan és sebesen röpültek, azután szétszóródtak. Mintha csilingelő, hófehér hangok lettek volna, lágyak, tiszták, tavasziasak, mennyei futam, amelyet egy láthatatlan kéz csalt ki egy láthatatlan hárfából. Úgy röpködtek az esthomályba merülő zöld partok között, mint egy elégedett lélek boldog gondolatai.

- Aztán Joan megbetegedett. Három hétig komolyan aggódtunk érte. Kuala Solornál közelebb nem volt orvos, meg kellett elégednünk egy bennszülött gyógyszerésszel. Amikor meggyógyult, levittem a folyó torkolatához a tengeri levegőre. Egy hétig maradtunk ott. Amióta Joan megszületett, most hagytam először magára Haroldot. Volt a közelben egy cölöpökre épült halászfalu, de tulajdonképp teljesen egyedül voltunk. Sokat gondoltam Haroldra, egészen ellágyultam, és egyszerre csak megértettem, hogy szerelmes vagyok belé. Örültem, amikor értünk jött a prahu, mert meg akartam mondani neki. Azt gondoltam, meghatódik tőle. Nem is tudom elmondani, milyen boldog voltam. Amint felfelé eveztünk a folyón, a vezető elmesélte, hogy Mr. Francisnek el kellett utaznia az ország belsejébe, hogy letartóztasson egy asszonyt, aki megölte a férjét. Már két napja odavolt.

Meglepett, hogy Harold nem vár kint a stégen; az ilyesmire mindig nagyon kínosan vigyázott; azt szokta mondogatni, hogy férjnek és feleségnek éppen olyan udvariasan kell viselkednie egymással, mint más ismerőseikkel; nem tudtam elképzelni, mi

dolga akadhatott. Felmentem a kis dombra, amelyen a bungalow állt. Joant a dajka hozta mögöttem. A bungalow furcsa módon néma volt. Szolgákat sehol sem láttam; nem értettem, arra gondoltam, Harold talán nem várt ilyen korán, és elment hazulról. Felmentem a lépcsőn. Joan szomjas volt, és a dajka elvitte a cselédházba, hogy inni adjon neki. Harold nem volt a nappaliban. Kiáltottam, de nem válaszolt. Csalódást éreztem, mert szerettem volna, ha ott találom. Bementem a hálószobába. Harold mégsem ment el hazulról; az ágyon feküdt, és aludt. Még mulattam is rajta, mert mindig azt állította, hogy sohasem alszik délután. Azt mondta, csak mi, fehér emberek vettük fel ezt a rossz szokást. Halkan odaléptem az ágyhoz. Gondoltam, megtréfálom. Félrehúztam a szúnyoghálót. A hátán feküdt, rajta semmi más, csak egy sarong, mellette egy üres whiskys üveg. Részeg volt.

Hát újra. Hiába küszködtem annyi éven keresztül. Szétfoszlott az álmom. Odalett minden reményem. Elfogott a féktelen düh.

Millicent arca megint sötétvörösre vált. Megmarkolta a szék karfáját.

- Megragadtam a vállát, és teljes erőmből megráztam. „Disznó - kiáltottam -, te disznó." Olyan dühös voltam, hogy nem tudtam, mit teszek, nem tudtam, mit mondok. Csak ráztam tovább. Nem tudjátok elképzelni, milyen undorító volt, az a nagydarab kövér ember, félmeztelenül; napok óta nem borotválkozott, az arca puffadt és bíborvörös. Zihálva lélegzett. Ráordítottam, de nem hallotta meg. Ki akartam húzni az ágyból, de túl nehéz volt. Úgy feküdt ott, mint egy fatönk. „Nyisd ki a szemed" - visítottam. Újra megráztam. Gyűlöltem. Annál inkább gyűlöltem, mert egy hétig tiszta szívből szerettem. Cserbenhagyott. Cserbenhagyott. Meg akartam mondani neki, hogy piszkos disznó. Nem bírtam életet verni belé. „Azonnal kinyitod a szemed" - ordítottam. Elhatároztam, hogy ha törik, ha szakad, rám kell néznie.

Az özvegy megnedvesítette száraz ajkát. Szaggatottan lélegzett. Elhallgatott.

- Ha olyan állapotban volt, jobb lett volna hagyni, hogy aludja ki magát - mondta Kathleen.

- A falon egy parang lógott az ágy mellett. Tudjátok mennyire szerette Harold az ilyen tárgyakat.

- Mi az a parang? - kérdezte Mrs. Skinner.

- Ugyan, anya - felelte a férje ingerülten. - Ott is van egy a falon, mindjárt a hátad mögött.

A maláji kardra mutatott, amelyet már egy ideje bámult öntudatlanul, maga sem tudta, miért. Mrs. Skinner ijedten felkapta a kezét, és gyorsan a dívány sarkába húzódott, mintha azt mondták volna, hogy egy kígyó tekerőzik mellette.

- Harold torkából hirtelen felszökött a vér. Nagy, piros vágás metszette végig.

- Millicent - kiáltotta Kathleen felpattanva, és csaknem odaugrott hozzá -, az Isten szerelméért, mit beszélsz?

Mrs. Skinner tágra meredt szemmel, tátott szájjal bámult rá.

- A parang már nem volt a falon. Az ágyon hevert. Akkor Harold kinyitotta a szemét. Éppen olyan volt, mint a Joané.

- Nem értem - mondta Mr. Skinner. - Hogyan lehetett öngyilkos, ha olyan állapotban volt, mint ahogy mondod?

Kathleen elkapta a nővére karját, és dühösen megrázta.

- Millicent, magyarázd meg, az Istenért!

Millicent kiszabadította magát.

- Mondtam, hogy a parang a falon lógott. Nem tudom, mi történt. Mindent elöntött a vér, és Harold kinyitotta a szemét. Szinte mindjárt meghalt. Nem szólt semmit, csak valahogy felsóhajtott.

Mr. Skinnernek végre megjött a hangja.

- De hiszen ez gyilkosság, te szerencsétlen!

Millicent piros foltos arccal és olyan gúnyos gyűlölettel nézett rá, hogy hátrahőkölt. Mrs. Skinner felkiáltott:

- Millicent, nem te voltál az, ugye nem te?

Akkor Millicent olyasmit tett, amitől mindannyian érezték, hogy megfagy ereikben a vér. Vihogni kezdett.

- Nem tudom, ki más lett volna - mondta.
- Uramisten - dadogta Mr. Skinner.

Kathleen egyenesen állt, két kezét a szívére szorítva, mintha nem bírná elviselni a dobogását.

- És mi történt azután? - kérdezte.
- Sikítottam. Odamentem az ablakhoz és feltéptem. A dajkáért kiáltottam. Már jött is Joannal a kerten át. „Joant nem - kiáltottam -, ne hozza." Odahívta a szakácsnőt, és rábízta a gyereket. Kiabáltam, hogy siessen. Amikor bejött, megmutattam neki Haroldot. „A tuan megölte magát!" - kiáltottam. Felvisított és kiszaladt a házból.
- Senki sem mert a közelbe jönni. Szinte megbolondultak a félelemtől mindannyian. Levélben megírtam Mr. Francisnek, hogy mi történt, és kértem, jöjjön azonnal vissza.
- Hogy érted azt, hogy megírtad neki, mi történt?
- Azt írtam, hogy amikor visszajöttem a folyó torkolatától, Haroldot holtan találtam, el volt vágva a torka. Tudjátok, a trópusokon nemigen lehet várni a temetéssel. Szereztem egy kínai koporsót, és a katonák megásták a sírt az erőd mögött. Amikor Mr. Francis megjött, Harold már két napja el volt temetve. Francis még kamasz. Azt tehettem vele, amit akartam. Azt mondtam neki, hogy a parangot Harold kezében találtam, nyilván megölte magát egy delíriumos rohamban. Megmutattam az üres üveget. A cselédek azt mondták, állandóan ivott, amióta csak elmentem a tengerpartra. Kuala Solorban én is ezt meséltem. Mindenki nagyon kedves volt hozzám, és a kormányzó elintézte, hogy nyugdíjat kapjak.

Egy ideig nem szólt senki. Végül Mr. Skinner összeszedte magát.

- Én az ügyvédi kar tagja vagyok. Jogtanácsos vagyok. Kötelességeim vannak. A cégünk hírnevéhez soha nem fért kétség. Rettenetes helyzetbe hoztál.

Elakadt, keresgélte a szavakat, amelyek bújócskát játszottak szédült agyában. Millicent gúnyosan nézett rá.

- Mit akarsz csinálni?

- Gyilkosság volt, igenis gyilkosság; csak nem képzeled, hogy bűnpalástolást fogok elkövetni?

- Ne csacsiskodj, apa - mondta Kathleen élesen. - Nem jelentheted fel a saját lányodat.

- Rettenetes helyzetbe hoztál - hajtogatta Mr. Skinner.

Millicent megint csak vállat vont.

- Ti kényszerítettetek rá, hogy elmondjam. Különben is elég sokáig viseltem egymagam. Ideje, hogy megosszátok velem a terhet.

E pillanatban a szobalány benyitott az ajtón.

- Nagyságos úr, Davis előállt a kocsival - mondta.

Kathleennek volt annyi lélekjelenléte, hogy válaszoljon valamit, és a lány kiment.

- Azt hiszem, indulhatunk - mondta Millicent.

- Így igazán nem mehetek el a kerti mulatságra! - kiáltotta Mrs. Skinner iszonyodva. - Teljesen fel vagyok dúlva! Hogyan nézzünk Heywoodék szemébe? És a püspök majd meg akar ismerkedni veled.

Millicent közömbösen legyintett. Szemében megmaradt az a gúnyos kifejezés.

- El kell mennünk, anya - mondta Kathleen. - Nagyon furcsa lenne, ha itthon maradnánk. - Dühösen Millicent felé fordult. - Igazán szörnyű tapintatlanság az egész, ez a véleményem.

Mrs. Skinner tehetetlenül nézett a férjére. Mr. Skinner odament hozzá, és a kezét nyújtotta, hogy felsegítse a díványról.

- Sajnos azt hiszem, mennünk kell, anya - mondta.

- És a kalapomon ezek a tollak, amiket Harold adott, a saját kezével - nyögte Mrs. Skinner.

Férje kivezette a szobából, Kathleen közvetlenül mögötte ment, Millicent pedig egy-két lépéssel hátrább.

- Higgyétek el, meg fogjátok szokni - mondta csendesen. - Eleinte folyton rágondoltam, de most már két-háron napig is megfeledkezem róla. Egyébként nem kell tartani semmitől.

Senki sem válaszolt. Átmentek a hallon, azután ki a bejárati ajtón. A három hölgy a kocsi hátulsó ülésén foglalt helyet, Mr. Skinner pedig elöl, a sofőr mellett. A régi típusú kocsinak nem volt önindítója, úgyhogy Davis előrement és felkurblizta. Mr. Skinner hátrafordult, és ingerülten Millicentre rézett.

- Ezt sohasem lett volna szabad elmondanod - szólt. Rendkívül önző módon viselkedtél.

Davis besült a kocsiba, és a társaság elhajtatott a kanonokhoz a kerti mulatságra.

Fordította Réz Ádám

JANE

Igen jól emlékszem arra az alkalomra, amikor megismertem Jane Fowlert. És mondhatom, csakis azért adok hitelt emlékezetemnek, mivel az egykori futó benyomás részletei még egészen tisztán élnek bennem; egyébként visszagondolva be kell vallanom, ma is alig hiszem, nem űz-e memóriám képtelen tréfát velem. Akkoriban tértem vissza Kínából Londonba, és Mrs. Towernál teáztam. Mrs. Towert épp a lakberendezés hóbortja kerítette hatalmába, és nemének könyörtelenségével áldozott fel szenvedélyének olyan székeket, amelyeken évek óta kényelmesen üldögélt, asztalokat, fiókos szekrényeket, dísztárgyakat, amelyeken tekintete sokszor pihent meg azóta, hogy férjhez ment, képeket, melyek egy emberöltőn át szívéhez nőttek; egy szakértő kezére adta magát. Egyetlen olyan darab sem maradt szalonjában, amihez valami emlék fűzné, valami érzelem kötné; azon a bizonyos napon azért hívott meg, hogy tekintsem meg azt a legújabb divatú pompát, amelyben most lakik. Minden bepácolható tárgyat bepácoltak, s amit nem lehetett pácolni, azt befestettek. Egyetlen darab sem illett a másikhoz, mégis teljes volt a harmónia.

- Emlékszik arra a régi, nevetséges szalongarnitúrára? - kérdezte Mrs. Tower.

A függöny pazar volt, mégis szolid; a pamlagot olasz brokát borította, a széket, amelyen ültem, a legfinomabb gobelin. Nagyon szép volt a szoba, fényűző, de nem hivalkodó, eredeti, de nem mesterkélt. Azért nekem valami hiányzott belőle, és miközben ajkam dicsérő szavakat zengett, azon gondolkoztam, miért volt kedvesebb nekem a lefitymált régi bútor valóban már elnyűtt kartonja, régi ismerőseim, a Viktória-korabeli akvarellek, és a kandallópárkányt díszítő nevetséges drezdai porcelán. Mit is hiányolok ezekből a szobákból, melyeket a lakberendezők jól

kifizetődő buzgalma dob a piacra. Talán a szívet? De Mrs. Tower boldogan tekingetett körül.

- Hogy tetszenek az alabástromlámpáim? - kérdezte. - Olyan kellemes tompa fényt adnak.

- Én valahogy jobban szeretem az olyan világítást amelynél lát az ember - mosolyodtam el.

- De azt nagyon nehéz olyan fénnyel kombinálni, amelynél nem látják az embert túlságosan - nevetett Mrs. Tower.

Fogalmam sem volt, hány éves lehet. Amikor én még egészen fiatal ember voltam, ő már férjnél volt, és jó néhány évvel idősebb nálam, most azonban úgy kezelt, mintha egyívásúak lennénk. Szüntelen hangoztatta, hogy nem csinál titkot életkorából, negyvennek mondta magát, azután mosolyogva hozzátette: öt évet minden nő letagad. Sohasem próbálta eltitkolni, hogy festi a haját (nagyon szép barna haja volt, vöröses árnyalattal), és azt mondta, azért festi, mert az őszülő haj borzasztóan csúnya; amint teljesen megőszül, abbahagyja a festést.

- Akkor majd azt mondják, milyen fiatal az arcom.

Addig is festette, ha diszkréten is, és szemének elevenségét is jórészt a kikészítésnek köszönhette. Csinos asszony volt, kitűnően öltözködött, és az alabástromlámpa tompa fényében egy nappal sem látszott idősebbnek negyvennél; ennyinek mondta magát.

- Csak az öltözőasztalom mellett tudom elviselni a százas égő csupasz ragyogását - fűzte hozzá mosolygó öngúnnyal. - Ott egyenesen szükségem van rá, hogy szemembe mondja a rideg valót, s aztán segítsen helyrehozni a helyrehozandókat.

Kellemesen elpletykálgattunk közös ismerőseinkről, és Mrs. Tower beavatott a legfrissebb botrányokba. Annyi hányattatás után kellemes volt elüldögélni egy kényelmes karosszékben, a tűz barátságosan lobog a kandallóban, a bájos asztalkán bájos teáskészlet, s elbeszélgetünk ezzel a szórakoztató, vonzó asszonnyal. Úgy kezelt, mint valami kalandozásaiból megtért tékozló fiút, és ugyancsak nagy hűhót csapott körülöttem. Eldicsekedett vacsoráival, igen nagy gondot fordított arra, hogy jól

válogassa össze vendégeit, s arra is, hogy kitűnő ételeket tálaljon föl nekik; mindenki ritka örömnek tarthatta, ha meghívást kapott egy ilyen vacsorára. Megállapodtunk a napban, majd megkérdezte, kivel szeretnék találkozni.

- Egyet azonban előre kell bocsátanom. Ha Jane Fowler akkor még itt lesz, el kell halasztanom a meghívást

- Ki az a Jane Fowler? - kérdeztem.

Mrs. Tower arcát bánatos mosoly felhőzte be.

- Jane Fowler az én keresztem.

- Ah!

- Emlékszik arra a fényképre, amelyik a zongorán állt, mielőtt átrendeztem a szobát? Egy nő volt rajta, testhez álló, szorosra szabott ruhában, arany medalionnal, széles homloka és a füle kilátszott hátrafésült haja alól, tömpe orrán pápaszem ült. Nos, ez a kép Jane Fowlert ábrázolta.

- Annyi fénykép volt szerte a szobájában az újjászületés előtt - feleltem bizonytalanul.

- Végigfut a hideg a hátamon, ha csak eszembe jutnak. Becsomagoltattam valamennyit, és a padlásra dugtam.

- Tulajdonképpen ki ez a Jane Fowler? - kérdeztem ismét, mosolyogva.

- A sógornőm. Férjem testvére; egy észak-angliai gyároshoz ment feleségül. Évek óta özvegy, és nagyon jómódú.

- És miért mondja, hogy a keresztje?

- Derék, rosszul öltözött, vidéki asszonyság. Húsz esztendővel látszik idősebbnek, mint én, mégis képes elmondani mindenkinek, akivel csak összeakad, hogy osztálytársak voltunk. Nyomasztóan túlteng benne a családi érzés, és mivel én vagyok egyetlen élő rokona, odaadó szeretettel csüng rajtam. Amikor Londonba jön, eszébe se jut, hogy másutt szálljon meg - azt gondolja, különben megbántana -, és három-négy hétig elvendégeskedik nálam. Itt üldögélünk, ő kötöget meg olvas. Időnként addig erősködik, míg elvisz ebédelni a Claridge-be, az emberek valami hóbortos, öreg takarítónőnek nézik, és a szomszédos asztaloknál ott ülnek

mindazok, akikkel a legkevésbé szeretnék Jane társaságában találkozni. Miközben hazafelé hajtunk, közli, mennyire örül, hogy megvendégelhetett. Teababákat köt nekem, amelyeket aztán kénytelen vagyok használni is, amikor itt van, meg zsúrterítőket és kézimunkákat az ebédlőasztalra.

Mrs. Tower elhallgatott, hogy lélegzethez jusson.

- Sose hittem volna, hogy egy ilyen tapintatos hölgy, mint ön, ne tudjon kikeveredni egy ilyen helyzetből.

- Ó, értse meg, egyszerűen lehetetlen ... Olyan mérhetetlenül kedves hozzám. Arany szíve van. Halálra untat, de a világ minden kincséért sem szeretném, hogy megsejtse.

- Mikor érkezik?

- Holnap.

Alig ejtette ki e szót, csöngettek. A hallból halk izgalom zaja hallatszott, és egy-két perc múlva a komornyik egy idősebb hölgyet vezetett be.

- Mrs. Fowler - jelentette.

- Jane! - kiáltott fel Mrs. Tower, és talpra szökött. - Nem mára vártalak.

- Ezt mondta a komornyikod is. Pedig biztos, hogy a levelemben mára jeleztem érkezésemet.

- Mrs. Tower visszanyerte önuralmát.

- Nos, annyi baj legyen. Mindig nagyon örülök, ha láthatlak, akármikor jössz is. Szerencsére nincs semmi elfoglaltságom ma este.

- Ne zavartasd magad miattam. Ha vacsorára kaphatok egy keménytojást, már nincs is más kívánságom.

Mrs. Tower csinos arca enyhe fintorba torzult. Keménytojást!

- Ó, azt hiszem, azért különb vacsorával is meg tudlak kínálni.

Kajánul nevettem magamban, amikor eszembe jutott, hogy a két hölgy egyidős. Mrs. Fowler legalább ötvenöt évesnek látszott. Meglehetősen nagydarab nő volt; széles karimájú fekete szalmakalapot viselt, vállára omló fekete csipkefátyollal, egyszerű kabátja különös módon mégis mintha agyon volna díszítve, hosszú

fekete ruhája olyan terebélyes volt, mintha több alsószoknyát hordana alatta, és cipője ormótlan. Nyilván rövidlátó volt, mert nagy, aranykeretes pápaszemmel mustrálgatta az embert.

- Kérsz egy csésze teát? - kérdezte Mrs. Tower.

- Ha nem okoz nagy vesződséget. Leteszem a kabátomat. Lehúzta fekete kesztyűjét, azután kabátját vetette le.

Nyakán tömör aranylánc, arról meg hatalmas arany medalion csüngött le, s ebben - esküdni mernék rá - elhunyt férjének fényképe. Azután letette kalapját, és kesztyűjével meg kabátjával egyetemben gondosan a pamlag sarkára helyezte. Mrs. Tower lebiggyesztette ajkát. Szentigaz, ezek a ruhadarabok sehogy sem illettek Mrs. Tower szépséges, keresetlenül egyszerű szalonjához. Honnan a csudából kerítette Mrs. Fowler különös öltözékét? Holmija nem volt régi, és drága anyagból készült. Elcsodálkoztam azon, hogy akad még szabó, aki olyan ruhát varr, ami huszonöt éve kiment a divatból. Mrs. Fowler őszülő haját nagyon egyszerűen fésülte, középen elválasztotta, szabadon hagyva homlokát és fülét. Nyilván sohasem találkozott Monsieur Marcel sütővasával. Tekintete most a teaasztalkára esett, melyen György-korabeli ezüst teáskanna állt, és régi Worcester-porcelán csészék.

- Hova tetted a teababát, amit legutóbb hoztam neked, Marion? - kérdezte. - Nem használod?

- Dehogynem. Állandóan használtam, Jane - felelte Mrs. Tower könnyedén. - Sajnos, nemrégiben egy kis baleset történt vele. Megégett.

- De hiszen az előző is megégett.

- Bizony, ilyen gondatlan háztartás ez.

- Nem baj - mosolygott Mrs. Fowler. - Szíves-örömest csinálok neked másikat. Holnap elmegyek a Libertybe, és veszek egy kis selymet.

Mrs. Tower elszántan uralkodott az arcán.

- Igazán nem érdemlem meg. A lelkészetek feleségének nincs szüksége rá?

- Ó, éppen most csináltam neki is egyet - felelte Mrs. Fowler vidáman.

Észrevettem, hogy amikor mosolyog, kivillannak fehér, apró és szabályos fogai. Gyönyörű fogsora volt. Mosolya pedig egyenesen bájos.

De éreztem, nagyon is ideje már, hogy magára hagyjam a két hölgyet, így hát eltávoztam.

Másnap korán reggel felhívott Mrs. Tower, és hangjából azonnal hallottam, hogy madarat lehetne vele fogatni.

- Csodás hírem van a maga számára - mondta. - Jane férjhez megy.

- Képtelenség.

- Vőlegénye ma este eljön vacsorára, hogy bemutatkozzék. Szeretném, ha maga is itt lenne.

- De hiszen csak útban lennék.

- Korántsem. Jane maga javasolta, hogy hívjam meg magát. Feltétlenül jöjjön el.

Mrs. Towerből bugyogva tört ki a nevetés.

- Kicsoda az illető?

- Nem tudom. Mrs. Fowler azt mondta, építész. El tudja képzelni, miféle ember lehet az, akihez Jane hajlandó feleségül menni?

Nem volt aznap különösebb dolgom, abban pedig bízhattam, hogy Mrs. Tower jó vacsorával fogad.

Amikor megérkeztem, Mrs. Tower egyedül volt. Pompásan festett kissé fiatalos fogadóruhájában.

- Jane most végzi az utolsó simításokat külsején. Alig várom, hogy megláthassa. Lázas izgalomban ég. Azt mondja, vőlegénye imádja. Gilbertnek hívják, és amikor Jane róla beszél, furcsán remeg a hangja. Alig állom meg nevetés nélkül.

- Kíváncsi vagyok, miféle ember.

- Ó, én látatlanban is tudom. Nagydarab kopasz ember, hatalmas pocakján ormótlan aranylánc. Széles, kövér, simára borotvált vörös arc, harsogó hang.

Mrs. Fowler belépett. Nehéz, fekete selyemruhát viselt, uszályos, bő szoknyával. Ruhája a nyaknál épphogy csak ki volt vágva, az ujja könyékig ért. Ezüst foglalatú gyémánt nyakéket hordott hozzá. Kezében hosszú fekete kesztyű és fekete strucctoll-legyező. Elérte, amit kevés ember: pontosan annak látszott, aki. Semmi másnak nem nézhette az ember, mint egy jómódú észak-angliai gyáros tiszteletre méltó özvegyének.

- Milyen szép a nyakad, Jane - mondta Mrs. Tower kedves mosollyal.

Mrs. Fowler dekoltázsa valóban meglepően fiatalos volt cserzett bőrű arcához képest. Sima volt, ránctalan és fehér. Ekkor figyeltem fel arra is, milyen szép a tartása.

- Elmondta Marion az újságot? - kérdezte felém fordulva, igazán bájos mosollyal, mintha máris régi barátok lennénk.

- Engedje meg, hogy gratuláljak - mondtam.

- Várjon csak vele, míg meglátja az én ifjú emberemet.

- Olyan édes vagy, amikor a te ifjú kis emberedet emlegeted - mosolygott Mrs. Tower.

Mrs. Fowler hamiskásan hunyorított az ormótlan szemüveg mögött.

- Ne várj valami nagyon idős férfit. Azt hiszem, te se örülnél, ha holmi rozoga öregemberhez mennék feleségül, aki fél lábbal már a sírban van.

Ez volt az egyetlen figyelmeztetés. Habár nem is volt időnk a további beszélgetésre, mert az inas kitárta az ajtót, és hangosan jelentette:

- Mr. Gilbert Napier.

Egy fiatalember lépett be, jól szabott szmokingban. Karcsú volt, nem túlságosan magas, szőke haján természetes hullám nyoma, borotvált arcú, kék szemű. Nem volt különösen csinos, de arca kellemes, megnyerő. Tíz év múlva valószínűleg megsápad és megráncosodik: de most ifjúsága teljében üde volt, tiszta és viruló. Mert semmiképpen sem lehetett több huszonnégy évesnél. Először arra gondoltam, hogy Jane Fowler vőlegényének fia (nem is

tudtam, hogy özvegyember), s azért jött, hogy közölje, apja nem tud eljönni a vacsorára, mert köszvényroham támadta meg. De a fiatalember tekintete nyomban Mrs. Fowlert kereste, arca felderült, és két kezét előrenyújtva sietett feléje. Mrs. Fowler is odanyújtotta kezét, ajkán tartózkodó mosoly jelent meg, és így fordult sógornőjéhez:

- Ez az én ifjú emberem, Marion - mondta.

Gilbert kezet nyújtott.

- Remélem, barátságába fogad, Mrs. Tower - szólt. - Jane elmondta, hogy ön az egyetlen rokona.

Mrs. Tower arca csodálatra méltó látványt nyújtott. Elragadtatva szemléltem, mily pompásan száll szembe a jólneveltség és a társadalmi rutin a természetes női ösztönnel. Mert a döbbenet és az elképedés, amely egy pillanatra kiütközött, nyomban el is tűnt, és Mrs. Tower arcára nyájas üdvözlő mosoly terült. De szemmel láthatóan nem tudott szóhoz jutni. Abban nem volt semmi meglepő, hogy Gilbert kissé feszengett, engem meg annyira lefoglalt az igyekezet, hogy visszafojtsam a nevetést, hogy gondolkozni sem tudtam azon, mit is kellene mondani. Csak Mrs. Fowler őrizte meg nyugalmát.

- Tudom, meg fogod szeretni, Marion. Senki a világon nem élvezi jobban nála a finom ételeket. - A fiatalember felé fordult. - Marion vacsorái messze földön híresek.

- Tudom - felelte Gilbert derűsen.

Mrs. Tower sebtiben válaszolt valamit, és lementünk a lépcsőn. Nem felejtem el egyhamar a vacsora alatt zajló élvezetes komédiát. Mrs. Tower nem tudta eldönteni, vajon otromba tréfát űz-e vele ez a két ember, vagy pedig Jane csak azért titkolta el vőlegénye életkorát, hogy nevetséges helyzetbe hozza őt. De Jane sohasem ugratott be senkit, és képtelen volt bármiféle rosszindulatú dologra. Mrs. Tower zavart volt, bosszús és meglepett. De visszanyerte önuralmát, és nem feledkezett meg arról, hogy tökéletes háziasszony, akinek kötelessége gondoskodni a vacsora zavartalan menetéről. Élénken csevegett; de én azon tűnődtem,

vajon Gilbert Napier észrevette-e, milyen kemény és gyűlölködő kifejezés rejtőzik szemében a barátságos álarc mögött, amellyel feléje fordult. Mrs. Tower Gilbertet méregette. Bele akart látni, lelkének mélyére hatolni, felderíteni a titkot. Láttam, hogy haragszik, mert arca a festék alatt haragos vörös színben parázslott.

- Nagyon kipirultál, Marion - mondta Jane, s nagy, kerek szemüvege alól barátságosan tekintett sógornőjére.

- Sietve öltözködtem. Lehetséges, hogy túl sok rúzst raktam magamra.

- Ó, hát ez rúzs? Azt hittem, a természetes színed. Különben meg sem említem. - Szégyenlős kis mosollyal fordult Gilberthez. - Tudod, együtt jártunk Marionnal iskolába. Nem gondoltad volna ugye, ha így együtt elnézel bennünket? Persze, az én életem oly nyugodalmas volt.

Nem tudom, milyen szándékkal tette ezt a megjegyzést; szinte hihetetlennek látszott, hogy Mrs. Fowler ártatlan naivsággal mondjon ilyet; Mrs. Towert mindenesetre olyan éktelen dühbe hozta, hogy hirtelen sutba vágta minden hiúságát. Szélesen elmosolyodott.

- Egyikünk sem lesz még egyszer ötvenesztendős, Jane - jegyezte meg.

Ha ezzel a megjegyzéssel zavarba akarta hozni az özvegyet, akkor célt tévesztett.

- Gilbert arra kért, az ő kedvéért ne valljak be többet negyvenkilencnél - felelte szelíden.

Mrs. Tower keze enyhén remegett, de azért csak megtalálta a kellő választ.

- Hát persze, elég nagy közöttetek a korkülönbség - mosolygott.

- Huszonhét esztendő - felelte Jane. - Sokallod? Gilbert szerint fiatalabb vagyok a koromnál. Hiszen mondtam neked, nem szeretnék olyan férfihoz menni, aki fél lábbal már a sírban van.

Ezen aztán igazán nevetnem kellett, és nevetett Gilbert is. Nevetése őszintén és kisfiúsan csengett. Mintha minden szórakoztatná, amit Jane mond. De Mrs. Tower már végére ért teherbíró képességének, és attól tartottam, ha hamarosan nem kap segítséget, ez egyszer meg talál feledkezni társaságbeli hölgy mivoltáról. Segítségére siettem hát, amennyire csak tőlem telt.

- Gondolom, nagyon elfoglalják a kelengye beszerzésének gondjai - mondtam.

- Dehogy. Mindent azzal a liverpooli varrónővel akartam csináltatni, aki első házasságom óta dolgozik nekem. De Gilbert nem engedi. Nagy zsarnok, és persze remek az ízlése.

Gilbertre mosolygott, gyengéden, tartózkodóan, mint egy tizenhét éves kislány. Mrs. Tower elsápadt a rúzs alatt.

- Olaszországba megyünk nászútra. Gilbertnek sohasem adódott lehetősége, hogy a reneszánsz építészetet tanulmányozza, és egy építésznek persze nagyon fontos, hogy maga is lássa a dolgokat. Útközben megállunk Párizsban, és ott fogom beszerezni a ruháimat.

- Sokáig maradtok?

- Gilbert fél évi szabadságot kért a hivatalában. Biztosan nagy élvezet lesz számára. Tudod, eddig sohasem volt két hétnél több szabadsága.

- Miért nem? - kérdezte Mrs. Tower olyan hangon, amelyből minden erőfeszítése ellenére, áradt a rideg barátságtalanság.

- Szegénykém, sohasem engedhette meg magának.

- Úgy? - szólt Mrs. Tower sokat mondó csodálkozással.

Fölszolgálták a kávét, majd a hölgyek elvonultak. Beszélgetésbe kezdtünk Gilberttel, amolyan felületes társalgásba, mikor két embernek egyáltalán nincs mondanivalója egymás számára; de két perc múlva egy levélkét hozott nekem az inas. Mrs. Tower küldte, és a következőképpen szólt:

Jöjjön fel gyorsan, azután távozzon, mihelyt tud. Vigye őt is magával. Ha nem sikerül azonnal tisztáznom az ügyet Jane-nel, beleőrülök.

Gyorsan kitaláltam valami kézenfekvő kis hazugságot.

- Mrs. Towernek fáj a feje, és szeretne lefeküdni. Azt hiszem, legjobb lenne, ha eltávoznánk, amennyiben önnek sincs kifogása ellene.

- Természetesen - felelte Gilbert.

Fölmentünk, és öt perc múlva kint voltunk az utcán. Taxit hívtam, és felajánlottam a fiatalembernek, hogy hazaviszem.

- Nem, köszönöm - válaszolta. - Elsétálok a sarokig, és fölszállok a buszra.

Mihelyt Mrs. Tower meghallotta, hogy becsukódik mögöttünk a kapu, kitört belőle a visszafojtott indulat.

- Megőrültél, Jane? - kiáltotta.

- Vagyok olyan józan, mint bárki, akit még nem csuktak az őrültek házába - felelte Jane szelíden.

- Szabadna tudnom, miért szándékozol hozzámenni ehhez a fiatalemberhez? - kérdezte Mrs. Tower félelmetes udvariassággal.

- Részben azért, mert ha nemet mondok, egyszerűen nem veszi tudomásul. Öt ízben kért meg. Belefáradtam már abba, hogy szüntelenül visszautasítsam.

- És mit gondolsz, miért akar annyira feleségül venni?

- Mert szórakoztatom.

Mrs. Tower bosszúsan kiáltott fel.

- Gátlástalan csirkefogó! Kis híján a szemébe vágtam.

- Nem lett volna igazad, és nem is lett volna udvarias a részedről.

- Nincs egy fillérje sem, te pedig gazdag vagy. Nem lehetsz olyan bolond, hogy ne lásd, a pénzedért akar elvenni.

Jane megőrizte nyugalmát. Közönyösen figyelte sógornője izgatottságát.

- Nem hiszem - válaszolta. - Azt hiszem, nagyon szeret.

- Öregasszony vagy, Jane.

- Egyidősek vagyunk, Marion - mosolygott Jane.

- Én sohasem engedtem el magam. És nagyon fiatal vagyok koromhoz képest. Senki sem gondolná, hogy elmúltam negyven.

De még nekem sem jutna eszembe, álmomban sem, hogy nálam húsz évvel fiatalabb fiúhoz menjek hozzá.

- Huszonhét - javította ki Jane.

- Csak nem akarod elhitetni magaddal, hogy egy fiatalember szerethet egy asszonyt, aki akár az anyja lehetne?

- Sokat éltem vidéken, évekig. Bizonyára sok minden rejtőzik az emberi természetben, amiről nem tudok. Azt hallottam, van egy Freud nevű ember, osztrák, azt hiszem ...

De Mrs. Tower félbeszakította, csöppet sem udvarias módon.

- Ne légy nevetséges, Jane. Az olyan méltatlan, oly suta. Mindig azt hittem, értelmes nő vagy. Igazán rólad tételeztem volna fel legkevésbé, hogy beleszeretsz egy ilyen fiúba.

- Nem is szerettem bele. Ezt meg is mondtam neki. Természetesen nagyon kedvelem, különben eszembe se jutna hozzámenni. De kötelességemnek tartottam világosan megmondani neki, milyen érzelmeket táplálok iránta.

Mrs. Towernak elállt a lélegzete. Fejébe szállt a vér, és levegő után kapkodott. Nem volt nála a legyezője, megragadta hát az esti lapot, s buzgón legyezni kezdte magát vele.

- Ha nem vagy belé szerelmes, akkor miért akarsz hozzámenni?

- Régóta özvegy vagyok, és nagyon csöndes életet éltem. Jólesik majd egy kis változatosság.

- Akkor meg, ha csak a házasság kedvéért akarsz férjhez menni, miért nem választasz egy magad korabeli férfit?

- Mert egyetlen korombéli férfi sem kérte meg öt ízben a kezem. Sőt az igazság az, hogy korombéli férfi egyáltalán nem kért meg.

Jane kis kuncogással kísérte válaszát. Ettől aztán Mrs. Tower végképp elvesztette önuralmát.

- Ne nevess, Jane! Nem tudom elviselni! Nem is hiszem, hogy eszednél vagy. Ó, szörnyűség!

Ez már több volt a soknál, és Mrs. Tower könnyekben tört ki. Jól tudta, hogy az ő korában végzetes dolog a sírás, szeme huszonnégy órára bedagad, és egyébként is nagyon meglátszik

rajta. Mégsem állta meg könnyek nélkül. Sírt. Jane tökéletesen nyugodt maradt. Nagy szemüvege mögül nézte Marionť, és elgondolkozva simítgatta fekete selyemruhájának redőit.

- Borzasztóan boldogtalan leszel - zokogta Mrs. Tower, miközben zsebkendőjével óvatosan nyomogatta szemét, abban a reményben, hogy így nem mázolódik szét szempilláján a fekete festék.

- Nem hiszem - felelte Jane nyugodt, szelíd hangján, s mintha egy kis mosoly bujkált volna szavai mögött. - Jól meghánytuk-vetettük a dolgot. Mindig is az volt a meggyőződésem, hogy velem nagyon könnyű együtt élni. Azt hiszem, nagyon boldoggá és, kellemessé fogom tenni Gilbert életét. Nem volt soha senkije, aki megfelelően gondoskodjék róla. Csak alapos megfontolás után döntöttünk úgy, hogy összeházasodunk. És elhatároztuk, hogy ha egyikünk vissza akarja kapni a szabadságát, a másik semmiféle akadályt nem gördít elébe.

Mrs. Tower ezalatt kissé összeszedte magát, és élesen közbevágott:

- Mekkora évjáradékot szedett ki belőled?

- Évi ezret akartam ráíratni, de ő hallani sem akar róla. Egészen odavolt, mikor felajánlottam. Azt mondta, keres annyit, hogy a szükségleteit fedezze.

- Ravaszabb, mint gondoltam - jegyezte meg Mrs. Tower epésen.

Jane hallgatott egy darabig, és jóindulatú, de határozott tekintettel nézett sógornőjére.

- Nézd, drágám, a te helyzeted más - mondta. - Te sohasem voltál úgy istenigazában özvegy, ugye?

Mrs. Tower Jane-re pillantott. Enyhén elpirult. Kissé még kényelmetlenül is érezte magát. De Jane persze túlságosan egyszerű lélek ahhoz, hogy burkolt célzásokat tegyen. Mrs. Tower úrrá lett zavarán, és méltóságteljesen jelentette ki:

- Annyira fölzaklatott ez a história, hogy le kell feküdnöm. Majd holnap délelőtt folytatjuk a beszélgetést.

- Attól tartok, drágám, nemigen fog menni. Holnap délelőtt akarjuk Gilberttel kiváltani a házassági engedélyt.

Mrs. Tower kétségbeesetten emelte fel a kezét, de ezek után már nem tudott mit mondani.

Polgári esküvőt tartottak; Mrs. Tower meg én voltunk a tanúk. Gilbert divatos kék öltönyében hihetetlenül fiatal volt, és láthatóan ideges. Keserves pillanat ez minden férfi számára, Jane azonban megőrizte bámulatra méltó lelki nyugalmát. Mintha már megszokta volna, hogy olyan sűrűn kössön házasságot, akár valami nagyvilági hölgy. Csupán kipirult arca árulta el, hogy nyugodt magatartása mögött izgalom vibrál. Minden nő szívét felzaklatja ez a pillanat. Bő, kivágott, ezüstszürke bársonyruhát viselt, szabásán fölismertem annak a bizonyos liverpooli varrónőnek keze nyomát (nyilván tántoríthatatlan jellemű özvegy, aki évek óta varrja Jane ruháit); de Jane annyiban mégis engedett a világias alkalom csábításának, hogy széles karimájú, kék strucctollal díszített kalapot tett a fejére. Aranykeretes szemüvege páratlanul groteszkké tette megjelenését. Amikor véget ért a szertartás, az anyakönyvvezető (akit egy kissé megdöbbentett - úgy gondolom - az ifjú házasok közötti korkülönbség), kezet fogott Jane-nel, és elrebegte a szigorúan hivatalos gratulációt, a vőlegény pedig enyhén pirulva megcsókolta a menyasszonyt. Rezignáltan, de engesztelhetetlenül Mrs. Tower is megcsókolta Jane-t. A menyasszony várakozóan nézett rám. Nyilván úgy illett, hogy én is megcsókoljam. Meg is tettem. Bevallom, kissé szégyenkeztem, amikor kiléptünk az anyakönyvi hivatalból, s elhaladtunk az ácsorgók között, akik nagy gúnyosan szemügyre vették az ifjú párt, és megkönnyebbülten szálltam be Mrs. Tower kocsijába. A Viktória pályaudvarra hajtottunk, mert a boldog pár a kétórai vonattal indul Párizsba, és Jane ragaszkodott hozzá, hogy az esküvői ebédet a vasúti étteremben fogyasszuk el. Azt mondta, idegesíti, ha nincs ott idejében a pályaudvaron. Mrs. Tower, aki

csak azért jelent meg, mert erősen élt benne a család iránti kötelességérzet, nem sokat lendített az ebéd hangulatán; egy falatot sem evett (amit nem is róhattam fel hibájául, mert az étel botrányosan rossz volt, és különben is, ki nem állhatom az ebédhez a pezsgőt), és mesterkélt, ideges hangon beszélt. De Jane lelkiismeretesen végigette a menüt.

- Mindig is az volt a véleményem, hogy mielőtt nekivágunk egy nagy útnak, alaposan jól kell lakni - jelentette ki.

Kikísértük őket, utána hazavittem Mrs. Towert.

- Mennyi időt ad nekik? - kérdezte. - Fél évet?

- Reméljük a legjobbakat - mosolyogtam.

- Ugyan már, ne beszéljen képtelenségeket. Itt nem lehet szó „legjobbról". Maga szerint nem kizárólag a pénzéért vette el? Ez a házasság nem lehet tartós. Csak abban reménykedem, hogy Jane nem fog annyit szenvedni, amennyit megérdemelne.

Elnevettem magam. Olyan hangon mondta el e kegyes szavakat, alig lehetett kétségem Mrs. Tower valódi érzelmei felől.

- Nos, ha nem lesz tartós a dolog, legalább azzal vigasztalódhat, hogy maga előre megmondta - válaszoltam.

- Ígérem, hogy ezt sohasem említem.

- Akkor meg belső elégtétellel gratulálhat önmagának, amiért olyan fegyelmezett, hogy nem mondja: „Megmondtam előre."

- Jane öreg, slampos és buta.

- Biztos benne, hogy buta? - kérdeztem. - Igaz, nem sokat beszél, de ha mond valamit, akkor fején találja a szöget.

- Soha életemben nem hallottam tőle egy szellemes mondatot.

Én megint csak Távol-Keleten tartózkodtam, amikor Gilbert és Jane visszatért a nászútról, és ez alkalommal csaknem két esztendeig maradtam távol. Mrs. Tower rossz levélíró, s bár én időnként küldtem neki egy-egy képeslapot, tőke egyáltalán nem érkezett hír. De hazaérkezésem után már az első héten találkoztam vele; meghívtak valahová vacsorára s egyszerre csak észrevettem, hogy mellette ülök. A társaság roppant népes volt; annyian voltunk, mint égen a csillag. Késve érkeztem, kissé

megzavart a tömeg, amibe belecsöppentem, nem néztem hát körül, ki mindenki van jelen. De amikor leültünk, és szemügyre vettem a hosszú asztalt, láttam, hogy a vendégsereg nagy részét jól ismeri a közönség a képeslapok fényképeiről. Háziasszonyunknak gyengéi voltak az úgynevezett híres személyiségek, és ezúttal kivételesen pompás együttest sikerült összetoboroznia. Miután Mrs. Towerrel elmondtuk egymásnak a hosszú idő után találkozók mondatait, Jane felől érdeklődtem.

- Nagyon jól van - felelte Mrs. Tower kissé kimérten.

- Milyennek bizonyult a házassága?

Mrs. Tower hallgatott egy darabig, és sós mandulát vett ki az előtte álló tálból. - Úgy látszik, egészen jól sikerült.

- Ezek szerint tévedett?

- Én csak azt mondtam, hogy nem lesz tartós, és ezt most is állítom. Ez ellentmondana az emberi természetnek.

- Jane boldog?

- Mindketten boldogok.

- Gondolom, nemigen látja őket.

- Eleinte meglehetősen sokat találkoztunk. De most... - Mrs. Tower lebiggyesztette kissé ajkát - Jane nagy nő lett.

- Hogy érti ezt? - kérdeztem nevetve.

- Meg kell mondanom, ő is itt van ma este. Elképedtem. Körülnéztem újra, kik ülnek az asztalnál.

Háziasszonyunk elragadó és vendégszerető asszony volt, de egyszerűen elképzelhetetlennek tűnt, hogy eszébe jusson meghívni egy tizedrangú építész koros és lompos feleségét, Mrs. Tower észrevette megrökönyödésemet, és éles eszével kitalálta, mi jár a fejemben. Alig észrevehetően elmosolyodott.

- Nézze csak, ki ül házigazdánk balján.

Odanéztem. Bármennyire különös is, az ott ülő hölgy fantasztikus ruhája már abban a pillanatban magára vonta figyelmemet, amikor beléptem a zsúfolt szalonba. Az az érzésem támadt, hogy a felismerés szikrája villan fel szemében, pedig legjobb tudomásom szerint még sohasem láttam. Nem volt fiatal,

haja már acélszürke; igen rövidre vágott frizurát viselt, és a tömör hajfürtök dúsan övezték formás fejét. Nem is kísérelte meg, hogy fiatalabbnak lássék koránál, és ebben a társaságban azáltal tűnt fel, hogy sem ajakrúzst, sem pirosítót, sem púdert nem használt. Arca nem volt különösebben csinos, piros és napbarnított; de miután mesterkedésnek nyoma sem látszott rajta, természetesnek tűnt, és ez igen megnyerővé tette. Arcszíne furcsán elütött vállának fehérségétől. S a válla valóban pompás volt. Egy harmincéves nő is büszke lehetett volna rá. Ruhája pedig egészen különleges volt, nemigen láttam még merészebb szabásút. Dereka mélyen kivágott, fekete-sárga szoknyája az akkori divatnak megfelelően rövid. Szinte már jelmeznek nézte az ember, mégis annyira illett rá, hogy míg bárki máson botrányosan kihívó lett volna, rajta a természetes egyszerűség erejével hatott. Az eredeti, de minden póztól mentes, feltűnő és mégsem hivalkodó öltözéket széles fekete szalagra erősített monokli egészítette ki.

- Csak nem akarja azt mondani, hogy ez a sógornője: - hebegtem.

- Ő az, Jane Napier - felelte Mrs. Tower hűvösen.

Jane éppen beszélt, szomszédja, a házigazdánk, várakozásteljes mosollyal fordult feléje. Egy kopaszodó, ősz hajú éles vonású, intelligens arcú férfi, aki balján ült, mohó érdeklődéssel hajolt előre, és a szemközt ülő pár abbahagyta a beszélgetést, feszülten figyeltek. Jane elmondta a mondókáját, a többiek meg hátravetették magukat a székükön, és harsány nevetésben törtek ki. Az asztal túlsó végéről egy férfi átszólt Mrs. Towernek: felismertem, az egyik híres államférfi volt.

- Sógornője megint valami szellemeset mondott, Mrs. Tower.

Mrs. Tower elmosolyodott.

- Páratlan asszony, ugye?

- Hadd igyam egy jót ebből a pezsgőből, utána pedig, az isten szerelmére, meséljen el róla mindent! - mondtam.

Nos hát, ha jól értettem, valahogy így történhetett. Nászútjuk kezdetén Gilbert elvitte Jane-t a legkülönbözőbb párizsi

szabókhoz, és semmi ellenvetést sem tett; hagyta, hadd válasszon Jane kedve szerinti ruhákat, de rábeszélte, hogy csináltasson egy-két toalettet az ő rajzai alapján. Kiderült, hogy Gilbert roppant érti a módját az ilyesminek. Amellett felfogadott egy takaros kis francia komornát. Jane házában idáig nem volt ilyen szerzet. Maga varrt, stoppolt, ha meg „ki akarta csípni magát", akkor rendszerint becsöngette a cselédlányt. A Gilbert tervezte ruhák ugyancsak különböztek addigi holmijától, de Gilbert ügyelt arra, hogy ne vesse el a sulykot; Jane meg, látva, hogy az efféle ruhák tetszenek a férjének, némi habozás után ráállt, hogy elsősorban ezeket viselje, nem pedig amiket ő maga választott. Természetesen az új darabokat nem hordhatta megszokott terebélyes alsószoknyáival, így hát szívbéli fájdalommal sutba vágta valamennyit.

- Most pedig, képzelje csak el - mondta Mrs. Tower, s majd hogy fel nem horkant, annyira helytelenítette az ügyet -, kizárólag testhez simuló, vékony selyem alsóneműt visel. Szerintem a csodával határos, hogy nem fagy agyon, ebben a korban.

Gilbert és a francia komorna megtanították, hogyan viselje ruháit, és mit tesz isten, igen gyorsan beletanult. A francia komorna el volt ragadtatva Madame karjától és vállától. Egyenesen botrány ennyi szépséget elrejteni az emberek elől.

- Várjon csak, Alphonsine - mondta Gilbert. - A következő ruhasorozat, amelyet Madame számára tervezek, megteszi majd a magáét.

A pápaszeme persze szörnyűséges volt. Aranykeretes szemüvegben nem festhet igazán jól senki. Gilbert teknőckeretes szemüveggel próbálkozott, de az sem tetszett. Fejét rázta. - Egy kislányon még mutatna valahogy. Te öreg vagy ahhoz, hogy szemüveget hordj, Jane. - Egyszer csak remek ötlete támadt. - Az ám, megvan! Monoklit fogsz hordani!

- De Gilbert, az lehetetlen.

Jane férjére pillantott, és Gilbert izgatottsága, a művész izgalma - mosolyra fakasztotta. Annyira megszerette ezt a fiút, hogy mindent meg akart tenni, amivel kedvében járhat.

- Megpróbálom - felelte.

Elmentek az optikushoz, és amikor megtalálták a megfelelő méretet, s Jane hetykén szemére biggyesztette a monoklit, Gilbert összecsapta a kezét. S az ámuló kereskedő előtt nyomban jobbról-balról megcsókolta Jane-t.

- Csodálatos vagy! - kiáltotta.

Ezek után lementek Olaszországba, és boldog hónapokat töltöttek a reneszánsz és barokk építészet tanulmányozásával. Jane nemcsak megszokta, meg is szerette megváltozott külsejét.

Eleinte kissé szégyenkezett, amikor belépett egy hotel étteremébe, és az emberek megfordultak utána, úgy bámulták - azelőtt nem akadt emberfia, aki akár csak egy futó pillantásra méltatta volna -, de hamarosan rájött, hogy nem is olyan kellemetlen, ha feltűnést kelt az ember. Előkelő hölgyek keresték fel, és érdeklődtek, hol csináltatja a ruháit.

- Tetszik? - kérdezte szerényen. - Férjem tervezte valamennyit, nekem.

- Szeretnék mintát venni róla, ha nincs ellenére.

Bár Jane hosszú éveken át igen csendes, magányos életet élt, egyáltalán nem volt híjával neme természetes ösztöneinek. Könnyedén és találóan válaszolt.

- Sajnálom, de férjem roppant kényes erre, és nem szeretné, ha bárki is lemásolná ruháimat. Azt akarja, hogy *unikum* legyek.

Attól tartott, kinevetik, ha ilyeneket mond, de nem nevettek, csupán azt válaszolták:

- Ó, természetesen, tökéletesen megértem. Ön valóban unikum.

De észrevette, hogy emlékezetükbe vésik, mit visel, és ez különös módon felbosszantotta. Mert most, gondolta, amikor először életében nem olyan holmit hord, mint mindenki más, érthetetlen, miért akarja mindenki őt utánozni.

- Gilbert - mondta szokatlanul éles hangon -, ha ismét ruhákat tervezel nekem, kérlek, csinálj olyat, amit mások *nem tudnak* lemásolni.

- Ez csak úgy lehetséges, ha olyasmit tervezek, amit egyedül csak te tudsz viselni.
- Hát akkor tervezz olyat.
- Szívesen, ha te is megteszel valamit a kedvemért.
- Mit?
- Vágasd le a hajad.

Azt hiszem, ekkor történt első ízben, hogy Jane makacsul ellenállt. Hosszú, sűrű haja volt, lánykorában roppant büszke volt rá; levágatni a haját - ez már sok. Ezzel aztán végképp felégeti a hidat maga mögött. Az ő esetében nem az első lépés követelte a legnagyobb áldozatot, hanem az utolsó: de megtette („tudom, Marion sült bolondnak tart majd, és most már soha többé nem mehetek vissza Liverpoolba" - mondta), és amikor útban hazafelé átutaztak Párizson, Gilbert elvitte a világ legjobb fodrászához (Jane-t közben rosszullét környékezte, oly hevesen vert a szíve). Pajkos, hetyke, szemtelen tincsekbe kunkorodó őszülő fejjel lépett ki az üzletből. Pygmalion befejezte fantasztikus mesterművét: Galatea életre kelt.

- Igen, igen - hümmögtem -, de mindez nem magyarázza meg, hogy kerül ide Jane a hercegnők, miniszterek és más effélék közé, valamint arra sem ad választ, - miért ül egyik oldalán a házigazda, a másikon meg egy admirális.

- Jane ugyanis humorista - felelte Mrs. Tower. - Nem látja, hogy nevet mindenki azon, amit mond?

Most már kétség sem fért hozzá, Mrs. Tower szívében keserűség lappang.

- Amikor Jane megírta, hogy visszatértek nászútjukról, úgy gondoltam, meg kell hívnom őket vacsorára. Nem rajongtam az ötletért, de úgy éreztem, kötelességem. Tudtam, hogy az este halálosan unalmas lesz, és nem akartam áldozati bárányként meghívni olyasvalakit, aki igazán számít. Másrészt viszont azt sem akartam, hogy Jane azt higgye, nincs egyetlen valamire való barátom sem. Tudja, sohasem hívok meg nyolc vendégnél többet, de ez alkalommal úgy gondoltam, jobban megy a dolog, ha

tizenketten leszünk. Rengeteg dolgom volt akkoriban, s így addig a bizonyos estéig nem is találkoztam Jane-nel. Kissé megváratott bennünket - ez Gilbert eszére vallott -, végül aztán belibegett.

- Majd hanyatt vágódtam a meglepetéstől. Mellette minden nő lomposnak és vidékinek tűnt. Úgy éreztem magam, mint egy kifestett öreg szajha.

Mrs. Tower egy korty pezsgőt ivott.

- Bárcsak le tudnám írni Jane ruháját. Mindenki máson képtelenül hatott volna: rajta tökéletes volt. És a monokli! Harmincöt éve ismertem, de sohasem láttam még pápaszem nélkül.

- De azt csak tudta, hogy jó az alakja?

- Honnan tudhattam volna? Sohasem láttam másban, mint csupa olyan ruhában, amilyenben maga is megismerte. Maga talán észrevette, hogy jó alakja van? Látszott, hogy tudja, milyen feltűnést kelt, de ezt természetesnek vette.

A vacsorára gondoltam, és megkönnyebbülten sóhajtottam fel. Ha kicsit nehézkes társalgó is, ezzel a megjelenéssel már nem lehet olyan nagy baj. Az asztal túlsó végén ült, s minduntalan nevetést hallottam. Örültem, mert azt gondoltam, a többi vendég kitesz magáért: de vacsora után ugyancsak megdöbbentem, amikor nem kevesebb mint három férfi jött oda hozzám, és közölte, hogy sógornőm páratlan teremtés, és mit gondolok, megengedné-e, hogy felkeressék? Hirtelen azt se tudtam, fiú vagyok-e vagy lány. Huszonnégy óra múlva felhív ma esti háziasszonyunk, hogy hallotta, sógornőm Londonban van, és páratlan teremtés, és meghívnám-e ebédre, hogy találkozhasson vele? Ennek az asszonynak csalhatatlan az ösztöne: egy hónapon belül mindenki Jane-ről beszélt. Én ma nem azért vagyok itt, mert húsz éve ismerem a ház asszonyát, és százszor is meghívtam már vacsorára, hanem azért, mert Jane sógornője vagyok.

Szegény Mrs. Tower. Keserves egy szituáció, és ámbár engem, megvallom, mulattatott, hogy a sors ilyen kegyetlen bosszút áll rajta, úgy éreztem, megérdemli együttérzésemet.

- Az emberek sohasem tudnak ellenállni azoknak, akik megnevettetik őket - próbáltam vigasztalni.

- *Engem* még sohasem nevettetett meg.

Ismét hahotát hallottam az asztalvég felől, alighanem megint csak Jane mondott valami mulatságos dolgot.

- Vagyis egyedül maga nem találja őt szórakoztatónak? - kérdeztem mosolyogva.

- Magának talán már akkor feltűnt, hogy szellemes és mulatságos teremtés?

- Kénytelen vagyok bevallani, hogy nem.

- Ugyanazokat a dolgokat meséli, amiket harmincöt éve egyre mondogat. Nevetek, amikor látom, hogy mindenki nevet, mert nem akarom, hogy teljesen hülyének nézzenek, de egyáltalán nem szórakoztat.

- Akárcsak Viktória királynő - mondtam.

Ostoba tréfa volt, és Mrs. Tower azon nyomban meg is mondta a véleményét. Más nyomon indultam hát.

- Gilbert is itt van? - kérdeztem, végignézve az asztalon.

- Gilbertet is meghívják, mert Jane nem megy sehová nélküle, de ma este vacsorára ment az Építészek Intézetébe, vagy mi a csudába.

- Égek a vágytól, hogy felújítsam ismeretségemet Jane-nel.

- Menjen oda hozzá vacsora után. Meg fogja hívni a fogadónapjára, keddre.

- Fogadónapjára?

- Kedd esténként fogad. Mindenkit ott talál, aki csak számít. Ezek a legremekebb estélyek Londonban. Egy év alatt elérte azt, ami nekem húsz esztendő alatt nem sikerült.

- De hiszen amit most elmondott nekem, az egyszerűen csoda. Hogy történt ez?

Mrs. Tower megvonta formás, de párnás vállát.

- Örülnék, ha meg tudná magyarázni nekem - felelte.

Vacsora után megpróbáltam a pamlag felé közelíteni, melyen Jane ült, de útközben elfogtak, és nem sokkal utóbb a ház asszonya jött oda hozzám a következő szavakkal:

- Meg kell ismernie estélyem sztárját. Ismeri Jane Napiért? Páratlan teremtés. Sokkal szórakoztatóbb, mint a maga vígjátékai.

A pamlaghoz vezetett. Az admirális, aki vacsoránál Jane mellett ült, vele volt most is. Mivel a legkisebb jelét sem adta, hogy hajlandó elmozdulni mellőle, Jane kezet fogott velem, majd bemutatott neki.

- Ismeri Sir Reginald Frobishert?

Csevegni kezdtünk. Ugyanolyan volt, amilyennek megismertem, roppant egyszerű, szerény és mesterkéletlen, bár fantasztikus megjelenése valóban különös ízt kölcsönzött szavainak. Egyszerre csak azon vettem észre magam, hogy rázkódom a nevetéstől. Valami megjegyzést tett, értelmes volt, és telibe talált, de a legkevésbé sem különösebben elmés, mégis a mód, ahogyan mondta és a gunyoros tekintet, melyet monokliján át rám vetett, ellenállhatatlanná tette. Ragyogó kedvem kerekedett. Amikor elköszöntem, így szólt:

- Ha nincs jobb dolga, jöjjön el hozzánk kedden este. Gilbert nagyon örül majd, hogy találkozhat magával.

- Ha már egy hónapja Londonban lesz, tudni fogja, hogy ezt az alkalmat nem szabad elszalasztania - mondta az admirális.

Így azután kedden este, meglehetősen későn ugyan, de elmentem Jane-hez. Bevallom, kicsit meglepett a társaság, írók, festők és politikusok, színészek, nagyvilági hölgyek és híres szépségek ritka pompás együttesét találtam ott: Mrs. Tower igazat mondott, nagy estély volt. Amióta a Stafford House árverésre került, nem láttam ilyet Londonban. Nem volt semmiféle különös trakta, csupán az alkalomnak megfelelő frissítők, minden fényűzés nélkül. Jane a maga nyugodt módján, láthatóan jól szórakozott; nem vettem észre, hogy különösebben vesződött volna vendégeivel, azok mégis jól érezték magukat, és a vidám, kellemes társaság csak hajnali kettőkor oszlott szét. Ezután sűrűn láttam őt.

Nemcsak azért, hogy gyakran látogattam el hozzájuk, hanem mert ritkán mentem el úgy ebédre vagy vacsorára, hogy ne találkozzam vele. Én kedvemet lelem a humorban, és szerettem volna megfejteni, miben rejlik Jane különös adottsága. Lehetetlen elismételni, amit mondott, mert az éle, akárcsak egyik-másik borfajta, nem bírja a szállítást. Az epigrammák iránt nem volt érzéke. Egyetlen ragyogó visszavágást sem hallottam tőle. Megjegyzéseiben nem volt rosszmájúság, válaszaiban tüske. Sokan azt képzelik, hogy a szellem nem is annyira a tömörségben, mint inkább az ízléstelenségben rejlik; de Jane sohasem tett egyetlen olyan megjegyzést sem, melynek hallatára akár egy Viktória-korabeli arc is elpirult volna. Úgy vélem, humora öntudatlan volt, és bizonyára spontán. Csapongott, akár a pillangó, virágról virágra, csupán saját szeszélyének engedett, s nem volt benne se módszer, sem szándékosság. Beszédmódja tette, meg a külseje. Humora finomabb lett ugyan a Gilbert teremtette feltűnő és rendkívüli külsőségek révén, de Jane megjelenése mégis csupán egyik összetevője volt e hatásnak. Aztán meg persze divatba jött, és az emberek akkor is nevettek, ha csak kinyitotta a száját. Már nem csodálkoztak azon, hogy Gilbert ennyivel idősebb nőt vett feleségül. Látták, hogy Jane-nél nem számít a kor. Pokolian szerencsés fickónak tartották Gilbertet. Az admirális Shakespeare-t idézte nekem:

... Nem fogja ezt az asszonyt
A hervadás, nem kopik új varázsa.[2]

Gilbert hallatlanul élvezte Jane sikerét. Amikor jobban megismertem a fiatalembert, megszerettem. Nyilvánvaló volt, hogy nem csirkefogó, és nem is hozományvadász. Mérhetetlenül büszke volt Jane-re, őszintén, odaadóan szerette is. Megindítóan

[2] Shakespeare: Antonius és Kleopátra II. 2. (Vas István fordítása).

kedves volt hozzá. Gilbert rendkívül önzetlen és jóindulatú fiatalember volt.

- Nos, most hogy tetszik Jane? - kérdezte tőlem egyszer kisfiúsan diadalittas hangon.

- Nem tudom, kit csodáljak jobban kettőjük közül? - feleltem.

- Ó, én nem vagyok senki.

- Képtelenség. Csak nem tart annyira ostobának, hogy nem tudom, maga, és csak maga tette Jane-t azzá, aki?

- Az én érdemem csupán az, hogy már akkor megláttam, mi rejlik benne, amikor az avatatlan szem számára még nem volt nyilvánvaló - felelte.

- Azt még megértem, hogy meglátta benne a ragyogó megjelenés lehetőségét, de hogy a csudába faragott belőle humoristát? ...

- De hiszen nekem mindig is az volt a véleményem, hogy meg kell pukkadni attól, amit mond. Jane született humorista.

- Maga az egyetlen, aki eleve így vélekedett róla.

Mrs. Tower nagylelkűen beismerte, hogy tévesen ítélte meg Gilbertet. Azóta egyenesen megkedvelte. De a látszat ellenére nem ingott meg abbeli véleményében, hogy ez a házasság nem lehet tartós. Kénytelen voltam kinevetni.

- Ugyan már, hisz sohasem láttam ilyen remek házasságot - mondtam.

- Gilbert huszonhét esztendős. Éppen itt az ideje, hogy megjelenjen az a csinos kislány az életében. Látta múltkor este Jane-nél Sir Reginald csinos kis unokahúgát? Azt hiszem, Jane meglehetősen nagy figyelemmel szemlélte kettőjüket, és ez engem is elgondolkoztatott.

- Nem hinném, hogy akad a nap alatt olyan lény, akit Jane vetélytársnak tartana.

- Várjuk ki a végét - felelte Mrs. Tower.

Hat hónapot jósolt az ügynek.

- Nos, most megtoldom, legyen három esztendő.

Ha valaki nagyon harciasan hangoztatja a véleményét, akkor már az emberi természetből következik, hogy azt kívánjuk, bárcsak tévedne. Mrs. Tower túl biztos volt a dolgában. Nekem mégsem jutott ki ilyen elégtétel, noha az a végkifejlés, amit ő az össze nem illő házaspárnak szüntelenül és magabiztosan megjövendölt, csakugyan bekövetkezett. Ám a sors ritkán szolgál azzal, amit kívánunk, és ahogy szeretnénk és bár Mrs. Tower méltán kérkedhet azzal, hogy igaza lett, úgy vélem, végül is jobban örült volna, ha melléfog. Mert a dolgok más fordulatot vettek, mint amire ő számított.

Egyik nap sürgős üzenetet kaptam tőle, és szerencsére azon nyomban fel is kerestem. Amikor bevezettek szobájába, Mrs. Tower fölugrott, és a zsákmányra leső leopárd óvatos fürgeségével tartott felém. Láttam, hogy izgatott.

- Jane és Gilbert elválnak - közölte.

- Csak nem? Tehát végül is magának lett igaza.

Mrs. Tower kifürkészhetetlen arccal nézett rám.

- Szegény Jane - mormogtam.

- Szegény Jane! - ismételte, de olyan gunyoros hangon, hogy elképedtem.

Alig tudta pontosan elmesélni a történteket.

Gilbert egy perccel azelőtt távozott tőle, hogy ő a telefonhoz sietett, és magához rendelt. Amikor Gilbert sápadtan és zaklatottan belépett a szobába, Mrs. Tower rögtön sejtette, hogy valami szörnyű dolog történt. Gilbert ki sem nyitotta még a száját és Mrs. Tower máris tudta, mit akar mondani.

- Marion, Jane elhagyott.

Mrs. Tower rámosolygott, és megfogta a kezét.

- Mindig tudtam, hogy úriember módjára fog viselkedni. Szörnyű lett volna Jane-nek, ha az emberek azt hiszik, *maga* hagyta ott őt.

- Azért jöttem magához, mert tudom, számíthatok az együttérzésére.

- Nem hibáztatom magát, Gilbert - mondta Mrs. Tower nagyon kedvesen. - Ennek így kellett történnie.

Gilbert fölsóhajtott.

- Én is azt hiszem. Nem is remélhettem, hogy mellettem marad. Jane csodálatra méltó nő, én meg csak egy szürke, hétköznapi fickó vagyok.

Mrs. Tower megveregette Gilbert kezét. Igazán ragyogóan viselkedik ez a fiú.

- És most mi lesz?

- El fog válni tőlem.

- Jane mindig mondta, ha maga valaha feleségül akar venni egy lányt, ő nem áll az útjába.

- Csak nem gondolja, hogy eszembe jutna bárkit feleségül venni, miután Jane férje voltam? - kiáltotta Gilbert.

Mrs. Tower zavarba jött.

- Bizonyára úgy áll a helyzet, hogy *maga* hagyta el Jane-t.

- Én? Soha!

- De hát akkor miért válnak el?

- Jane hozzámegy Sir Reginald Frobisherhez, mihelyt kimondják a válást.

Mrs. Tower a szó szoros értelmében fölvisított. Azután olyan rosszullét fogta el, hogy repülősót kért.

- Azok után, amit érte tett?

- Semmit sem tettem érte.

- Azt akarja mondani, belenyugszik, hogy ilyen rútul elbánjanak magával?

- Mielőtt összeházasodtunk, megegyeztünk abban, hogy ha bármelyikünk vissza kívánja kapni a szabadságát, a másik nem gördít akadályt elébe.

- De ebben maga miatt állapodtak meg. Mert huszonhét évvel fiatalabb nála.

- Nos, most Jane él a joggal - felelte Gilbert keserűen.

Mrs. Tower vitatkozott, érvelt és okoskodott, de Gilbert kitartott amellett, hogy Jane-re semmiféle szabály nem

alkalmazható, és neki azt kell tennie, amit az asszony kíván. Leverten távozott Mrs. Towertól. Mrs. Tower jócskán megkönnyebbült, hogy részletesen beszámolhatott nekem erről a beszélgetésről. Jólesett látnia, hogy legalább annyira meglepődtem, mint ő, s hogy felháborodásom nem volt olyan mély, mint az övé, azt a férfinem rovására írta, amely bűnösen érzéketlen az erkölcsi kérdések iránt.

Mrs. Tower még mindig rendkívül izgatott volt, amikor kitárult az ajtó, és az inas bevezette - Jane-t. Fekete-fehérbe öltözött, ami kétségtelenül jól illett kissé kétértelmű helyzetéhez, de ruhája olyan eredeti és fantasztikus volt, kalapja olyan feltűnő, hogy bizony elhűltem láttára. De most is éppolyan szelíd volt és higgadt, mint mindig. Közelebb lépett, hogy megcsókolja Mrs. Towert, de Mrs. Tower hűvös méltósággal elhúzódott tőle.

- Itt volt Gilbert - közölte.

- Tudom - mosolygott Jane. - Én küldtem el hozzád. Ma este Párizsba utazom, és szeretném, ha törődnél vele, kedves lennél hozzá, míg én távol leszek. Attól tartok, eleinte meglehetősen magányos lesz, és sokkal nyugodtabb lennék, ha tudnám, hogy rajta tartod a szemed.

Mrs. Tower összekulcsolta a kezét.

- Gilbert éppen most közölt velem valamit, amit alig akarok elhinni. Azt mondta, elválsz tőle, és hozzámégy Reginald Frobisherhez.

- Nem emlékszel, hogy mielőtt hozzámentem Gilberthez, te tanácsoltad, hogy inkább magam korabeli férfit válaszszak? Az admirális ötvenhárom éves.

- De Jane, hiszen te mindent Gilbertnek köszönhetsz - mondta Mrs. Tower méltatlankodva. - Nem lehetsz meg nélküle. Ha ő nem tervezi a ruháidat, véged.

- Ó, megígérte, hogy továbbra is megtervezi a ruháimat - felelte Jane szelíden.

- Egy nő sem kívánhatna jobb férjet. Maga volt a megtestesült kedvesség.

- Ó, tudom, aranyos volt.

- Hogyan lehetsz ilyen szívtelen?

- De hiszen én sohasem voltam szerelmes Gilbertbe - mondta Jane. - Ezt mondtam is neki mindíg. Most meg már hiányát érzem egy magam korabeli férfi társaságának. Azt hiszem, elég sokáig voltam Gilbert felesége. A fiatalok nem tudnak kellemesen csevegni. - Hallgatott egy darabig, majd kedvesen ránk mosolygott. - Természetesen nem vesztem el szem elől Gilbertet. Ezt megbeszéltem Reginalddal. Az admirális unokahúga éppen hozzá való. Mihelyt megházasodtunk, meghívjuk őket Máltába - tudod, Reginald lesz a földközi-tengeri flotta parancsnoka -, és egyáltalán nem lepne meg, ha beleszeretnének egymásba.

Mrs. Tower elfintorította az orrát.

- És azt is megbeszélted az admirálissal, hogy ha vissza akarjátok nyerni szabadságotokat, egyikőtök sem gördít akadályt a másik elé?

- Szóba hoztam - felelte Jane nyugodtan. - De az admirális azt mondta, tudja ő, mi a jó, és soha életében nem óhajt mást elvenni, csak engem, ha pedig engem akarna feleségül venni valaki - rövid úton elintézi a dolgot a parancsnoki hajón díszelgő nyolc darab tizenkéthüvelyes ágyúval. - Monoklija mögül olyan tekintetet vetett ránk, hogy bármennyire féltem is Mrs. Tower haragjától, elnevettem magam.

- Ilyen vérmes ember az admirális?

Mrs. Tower dühösen nézett rám.

- Én sohasem tartottalak mulatságosnak, Jane - mondta Mrs. Tower. - Sohasem értettem, miért nevetnek az emberek azon, amit mondasz.

- Én magam sem gondoltam, hogy mulatságos vagyok, Marion - mosolygott Jane, s közben kivillant ragyogó, szabályos fogsora. - Örülök is, hogy elmegyek Londonból, mielőtt túl sokan jutnának veled egy véleményre.

- Szeretném, ha elmondaná bámulatos sikerének titkát - mondtam.

Jól ismert, szerény, egyszerű mosolyával fordult felém.

- Tudja, amikor Gilberthez mentem, és Londonba költöztünk, és az emberek nevetni kezdtek azon, amit mondtam, én lepődtem meg legjobban. Harminc esztendeje mondom ugyanazokat a dolgokat, és soha senki sem talált bennük semmi nevetnivalót. Azt hittem, a ruhám teszi, vagy a rövidre vágott hajam, vagy pedig a monoklim. Azután rájöttem, azért nevetnek, mert az igazat mondom. Ez annyira szokatlan volt, hogy az emberek humorosnak tartották. Hamarosan más is fölfedezi majd ezt a titkot, és ha az emberek általában igazat fognak beszélni, akkor természetesen már semmi mulatságosat nem találnak benne.

- És vajon miért egyedül én nem találtam benne semmi mulatságosat? - kérdezte Mrs. Tower.

Jane habozott egy darabig, mintha lelkiismeretesen keresné a kielégítő magyarázatot.

- Valószínűleg azért, mert nem ismered fel az igazságot akkor sem, ha látod, Marion drága - felelte a maga szelíd, jóindulatú módján.

Erre aztán tényleg nem lehetett válaszolni. Úgy éreztem mindig is Jane-é lesz az utolsó szó. Mert Jane valóban páratlan teremtés.

Fordította Vásárhelyi Miklós

KEREK TUCAT

Szeretem Elsomot. Tengerparti üdülőhely Dél-Angliában, közel Brightonhoz, s akárcsak ez a kedves város, őriz valamit a késő-georgiánus[3] bájból, csak éppen se nem nyüzsgő, se nem hivalkodó. Tíz évvel ezelőtt, amikor gyakran megfordultam ott, helyenként még látni lehetett azokat a szolid, igényes, tetszetős öreg házakat (jó családból származó, tönkrement úrinőkre emlékeztetnek, akiknek diszkrét családi büszkesége inkább mulatságos, mint sértő), amelyek az Első Gavallér[4] uralkodásának idején épültek Európában, s melyekben egy-egy leapadt vagyonú udvari ember kellemesen tölthette el élete alkonyát. A főutca képében volt valami érzelgős ábrándosság, s az orvos autója kissé kirítt a környezetből. A háziasszonyok kényelmesen végezték munkájukat. Elpletykáztak a hentessel, miközben figyelték, hogyan vág le egy darab pompás nyakrészt a közeli dombvidék híres birkapecsenyéjéből, s míg a fűszeres fél font teát és egy csomag sót rakott a szatyrukba, kedvesen érdeklődtek a felesége után. Nem tudom, volt-e valaha is divatos hely Elsom; akkoriban bizonyára nem; ezzel szemben jó hírű volt és olcsó. Idősebb hölgyek éltek ott, hajadonok és özvegyek, indiai köztisztviselők és nyugdíjas katonák, valamennyien enyhe irtózással és félelemmel várták az augusztust és szeptembert, mikor a nyaralók jönnek, azt azonban nem tartották méltóságukon alulinak, hogy a szobáikat kiadják, s a bevételből néhány nagyvilági hetet töltsenek egy svájci penzióban. Jómagam sohasem láttam Elsomot ezekben a lázas napokban, amikor a vendégfogadók megtelnek, és sportkabátos fiatalemberek őgyelegnek a parti sétányokon, amikor bohócok produkálják magukat a strandon, s a Delfin biliárdtermében este tizenegyig hallatszik a golyók koccanása. Én csak télvíz idején

---

[3] A négy György (I-IV.) király uralkodásának időszaka (1740-1830).

[4] IV. György.

vetődtem arra. A száz éve épült, stukkódíszes, veranda-ablakos tengerparti házakon ilyenkor táblák hirdették a kiadó szobákat, s a Delfin vendégeit egy szál pincér és londiner szolgálta ki. Tíz órakor a portás bejött a dohányzóba, s olyan jelentőségteljesen nézett az emberre, hogy kénytelen-kelletlen felkelt az asztaltól, s elment lefeküdni. Ilyenkor nyugodalmas hely volt Elsom, s a Delfin kényelmes fogadó. Kellemes volt arra gondolni, hogy a régensherceg[5], Mrs. Fitzherbert kíséretében többször is kikocsikázott ide, s megivott egy csésze teát az étteremben. A hallban Mr. Thackeraynek egy bekeretezett levelét őrizték, amelyben egy nappali- és két tengerre nyíló hálószobát rendel, s megbízást ad, hogy küldjenek érte kocsit az állomásra.

Két-három esztendővel a háború után, egy csúnya influenzából lábadozva, egyszer novemberben mentem le Elsomba, hogy egy kicsit erőre kapjak. Délután érkeztem, kicsomagoltam, aztán lementem egyet járni a tengerpartra. Az égbolt felhős volt, s a nyugodt tenger szürke és hideg. Néhány sirály röpködött közel a parthoz. A kavicsos fövenyen messzire kihúzott vitorláscsónakok - árbocaikat télre leszerelték - és egymás mellé állított fürdőkabinok hosszú, szürke, kopott sora. A városi tanács elszórt padjain senki sem ült; néhányan föl-alá járkáltak, nyilván egészségügyi sétájukat végezték. Egy öreg, rezes orrú ezredest kerültem el, aki golfnadrágban totyogott, s egy terriert vezetett, két idősebb nőt, rövid szoknyában, vastag talpú cipőben, és egy skót sapkás, csúnyácska lányt. Ennyire elhagyottnak még sosem láttam a sétányt. A vendégfogadók mint megannyi kopott vénlány, akik vissza nem térő szerelmesüket várják, s még a barátságos Delfin is ridegnek és kihaltnak látszott. Összeszorult a szívem. Hirtelen igen sivárnak éreztem az életet. Visszamentem a szállodába, összehúztam

[5] IV. György még walesi herceg korában mint régens uralkodott apja, III. György helyett, akin az elmebaj tünetei mutatkoztak. Mrs. Fitzherbert IV. György morganatikus felesége volt.

nappali szobám függönyét, felpiszkáltam a tüzet, s egy könyvvel próbáltam elűzni mélabúmat. A vacsorához már valamivel jobb hangulatban öltöztem föl. Bementem az étterembe, s a fogadó vendégeit már asztaluknál találtam. Futólag szemügyre vettem őket: egy magányos, középkorú hölgy, két idősebb úr, mindkettő vörös képű és kopaszodó, valószínűleg golfozók, akik mogorván és hallgatagon ették a vacsorájukat. Rajtuk kívül nem is ült más a teremben, csak egy háromtagú csoport a boltíves ablakmélyedésben, de rájuk tüsténT felfigyeltem. Az asztaltársaság egyidős férfiból és két nőből állt: egyikük öreg, feltehetőleg a felesége, a másik fiatalabb, bizonnyal a leánya. Először az idős hölgy vonta magára érdeklődésemet. Terjedelmes fekete selyemruhát viselt és fekete csipke főkötőt; csuklóján nehéz aranykarkötők, nyakában tekintélyes aranylánc, nagy arany medalionnal; a ruha kivágásában nagy arany bross. Nem hittem volna, hogy efféle ékszereket visel még valaki. Egyszer-másszor, ha régi ékszereket árusító üzlet vagy zálogfiók mellett mentem el, elidőztem egy pillanatra, hogy megnézzem ezeket a furcsa, ódivatú tárgyakat - milyen komolyak, drágák és borzalmasak! -, s kissé szomorú mosollyal gondoltam azokra a rég halott asszonyokra, akik viselték őket. Arra a korra emlékeztettek, amikor a krinolin helyét a turnür és a fodor foglalta el, s az alacsony tetejű, kerek, puha kalap kiszorította a nagy szélű, kötős kalapot. Abban az időben az angolok szerették a komoly és megbízható dolgokat. Vasárnap délelőtt templomba mentek, s istentisztelet után sétáltak a parkban. Tizenkét fogásos vacsorákat adtak, ahol a ház ura maga szeletelte fel a marhasültet és a csirkét, s vacsora után a zeneértő hölgyek Mendelssohn *Szöveg nélküli dalaival* szórakoztatták a társaságot, a bariton hangú úriember pedig régi angol népdalt énekelt.

A fiatalabb nő háttal ült felém, s először csak annyit láttam, hogy karcsú, fiatalos alakja van. Nagy barna hajkoronáján látszott, hogy fáradságos gonddal fésüli. Szürke ruhát viselt. Hármasban halkan csevegtek, s egy pillanatra úgy fordította a fejét, hogy

megláthattam a profilját. Feltűnően szép volt. Egyenes, finom orr, tökéletes metszésű arcvonások; akkor vettem észre, hogy haját Alexandra királyné módjára hordja. A vacsora lassan befejeződött, s a társaság felkelt az asztaltól. Az idős hölgy kivitorlázott az étteremből, nem nézve sem jobbra, sem balra, s a fiatal követte. Akkor láttam csak megdöbbenéssel, hogy már egyáltalában nem fiatal. A ruhája meglehetősen egyszerű volt, a szoknya valamivel hosszabb, mint ahogy akkoriban hordták, s volt valami divatjamúlt a szabásában, valószínűleg a derékvonal érvényesült a szokottnál jobban - de azért mégiscsak leányruha volt. Magas, törékeny termet, Tennyson hősnőire emlékeztető, hosszú lábbal és könnyed járással. Az orra, nem tévedtem az előbb, csakugyan egy görög istennőé; szép szája, és nagy kék szeme volt. A bőre, persze, kicsit már megfeszült a csontokon, s a homlokán és a szeme körül ráncosodott, de fiatal korában igen szép lehetett. Azokra a tökéletesen szabályos arcvonású nőkre emlékeztetett, akiket Alma-Tadem[6] festményeiről ismerünk, s akik antik öltözékükben is makacsul angolok maradnak. A hideg tökéletesség mintapéldánya volt, amilyet vagy huszonöt éve nem lehetett már látni. Ez a típus ma éppen olyan halott, mint az epigramma. Úgy éreztem magam, mint a régész, aki régen eltemetett szoborra bukkan. Megborzongtam a gondolatra, hogy ilyen váratlanul egy elmúlt kor maradványára akadok. Mert nincs más nap, amely annyira halott lenne, mint a tegnapelőtt.

A két nő távozásakor a férfi felállt, aztán visszaereszkedett székébe. A pincér egy pohár nehéz vörös bort hozott neki. Megszagolta, ivott egy kortyot, megforgatta szájában. Szemügyre vettem. Kicsi ember volt, sokkal alacsonyabb, mint tiszteletet parancsoló felesége, jó húsban levő, de nem kövér; finom fején göndör, szürkülő haj. Az arcán sok ránc, s valami enyhén mulatságos kifejezés. Keskeny ajka és szögletes álla, öltözködése,

---

[6] Sir Lawrence Alma-Tadema (1836-1912) - holland származású angol festő.

mai fogalmak szerint, kissé különc. Fekete bársony zakót viselt, alacsony gallérú fodros inget nagy fekete nyakkendővel, s igen bő szárú pantallót. Mintha jelmezben lenne. Szép kényelmesen megiszogatta vörös borát, felszedelőzködött és kiballagott a teremből.

Kíváncsi voltam, kik lehetnek ezek a fura emberek, s mikor átmentem a hallon, bepillantottam a vendégkönyvbe. Szögletes női kézírással, amilyet negyven évvel ezelőtt, vagy még régebben tanítottak a divatos iskolákban az ifjú hölgyeknek, a következő neveket láttam beírva: Mr. és Mrs. Edwin St. Clair, és Miss Porchester. Címük: Leinster Square 68, Bayswater, London. Bizonyára ezek az én embereim, gondoltam. Megkérdeztem az üzletvezetőnőt, ki ez a Mr. St. Clair, s ő azt válaszolta, hogy tudomása szerint üzletember a Cityben. Átmentem a biliárdterembe, s egy darabig lökdöstem a golyókat, aztán felfelé mentemben áthaladtam a társalgón. A két vörös képű úriember az esti újságot olvasta, az idősebb hölgy pedig egy regény fölött bóbiskolt. Azok hárman egy sarokban ültek. Mrs. St. Clair kötött, Miss Porchester a hímzésével foglalatoskodott, Mr. St. Clair pedig felolvasott, diszkrét, de zengő tónusban. Amikor elmentem mellettük, rájöttem, hogy az *Örökösök*-et olvassa.

A következő nap jó részét olvasással és írással töltöttem, de délután lementem egyet sétálni, s hazafelé jövet leültem kicsit egyik kényelmes padra a tengerparti sétányon. Most nem volt olyan hideg, mint előző nap, s a levegő is kellemes. Mivel jobb dolgom nem akadt, egy alakot figyeltem, amint messziről közeledett felém. Az illető férfi volt, s amint közelebb ért, láttam, elég kopott kis emberke. Vékony, fekete nagykabátot viselt, s meglehetősen viharvert keménykalapot. Kezét zsebre dugta, s látszott, hogy fázik. Mikor elhaladt előttem, rám pillantott, továbbment pár lépéssel, tétovázott, aztán megállt és visszafordult. Mikor újra odaért a padomhoz, kezét kihúzta a zsebéből, és megbökte a kalapját. Észrevettem, hogy elnyűtt fekete kesztyűt hord, s azt gondoltam, hogy szűkös körülmények közt élő

özvegyember lehet - vagy esetleg temetkezési alkalmazott, aki akárcsak én, influenzából lábadozik.

- Bocsánat, uram - mondta -, nincs véletlenül egy szál gyufája?
- Dehogynem.

Leült mellém, s míg én a zsebembe nyúltam a gyufáért, ő cigaretta után kutatott a magáéban. Egy üres *Gold Flake*-es dobozt húzott elő megnyúlt ábrázattal.

- Ej, ej, de bosszantó! Elfogyott a cigarettám!
- Engedje meg, hogy megkínáljam - mondtam mosolyogva.

Előhúztam a tárcámat, s ő vett belőle.

- Arany? - kérdezte megkoppintva a tárcát, amint becsuktam. - Arany? Nálam sose maradt meg. Három volt: mindet ellopták.

Mélabúsan szemlélte szánalmas állapotban levő cipőjét, amelyre igazán ráfért volna a javítás. Aszott, apró emberke volt, hosszú orrú, fakó kék szemű; bőre színtelen és erősen barázdált. Életkorát nem tudtam volna megmondani; harmincöt éves éppúgy lehetett, mint hatvan. Jelentéktelensége volt egyedüli jellegzetessége. Szembeszökő szerénysége ellenére is ápolt benyomást keltett. Tiszteletre méltó ember volt, és láthatóan ügyelt is tisztes külsejére. Nem, mégsem temetkezési alkalmazott, gondoltam, inkább egy ügyvéd írnoka, aki nemrég temethette el a feleségét, s jóakaratú gazdája elküldte Elsomba, hogy magához térjen a gyász első fájdalmából.

- Hosszabb időt tölt itt, uram? - kérdezte.
- Tíz napot vagy két hetet.
- Most jött először Elsomba, uram?
- Már jártam itt.
- Én jól ismerem a helyet, uram. Azzal büszkélkedhetem, hogy alig akad tengerparti üdülőhely, ahol egyszer-másszor meg ne fordultam volna. Elsom felülmúlhatatlan. Igen kellemes emberek jönnek itt össze. Elsomban nincs lárma vagy közönségesség; ugye érti, mire gondolok? Nagyon szép emlékeim fűződnek Elsomhoz, uram. Hajdanában igen jól ismertem ezt a környéket. A St. Martin templomban esküdtem, uram.

- Igazán? - kérdeztem különösebb érdeklődés nélkül.
- Nagyon boldog házasság volt, uram.
- Örömmel hallom - válaszoltam.
- Ezúttal kilenc hónapig tartott - mondta elgondolkozva.

A megjegyzés kétségtelenül kissé különös volt. Nem nagy lelkesedéssel néztem elébe annak, amivel egyébként számoltam, hogy megtisztel házassági tapasztalatainak elmondásával, most azonban mégiscsak vártam a további tájékoztatást, ha nem is türelmetlenül, de legalábbis kíváncsian, ő azonban hallgatott. Sóhajtott egyet. Végül én szólaltam meg.

- Úgy látszik, nem sokan vagyunk itt - jegyeztem meg.
- Én örülök neki. Nem szeretem a tömeget. Mint épp az imént mondtam, jó néhány esztendőt töltöttem el egyik tengerparti fürdőhelyen a másik után, de sohasem mentem főszezonban. A telet szeretem.
- Nem találja kicsit mélabúsnak?

Felém fordult, és fekete kesztyűs kezét egy pillanatig karomra tette.

- Igen, mélabús. De éppen ez a mélabú teszi, hogy szívesen fogadják a legkisebb napsugarat is.

A megjegyzést egészen együgyűnek tartottam, és nem válaszoltam. Visszahúzta a kezét a karomról és felállt.

- Hát akkor nem tartom fel tovább, uram. Örülök, hogy megismerhettem.

Nagyon udvariasan megemelte kopott kalapját, és elbandukolt. Kezdett éppen hűvösödni, s arra gondoltam, vissza kellene térnem a Delfinbe. Amikor a lépcsőfeljárathoz értem, egy hintó közeledett, két girhes ló húzta, s Mr. St. Clair szállt ki belőle. Kalapja egy keménykalap és egy cilinder félresikerült kombinációjának látszott. Lesegítette feleségét, aztán unokahúgát. A portás plédeket és párnákat vitt be utánuk. Mr. St. Clair kifizette a kocsist, s hallottam, amint azt mondja neki, hogy másnap is a szokásos időben jöjjön; így megtudtam, hogy St. Clairék minden

délután kikocsiznak a hintóval. Nem lepődtem volna meg, ha azt hallom, hogy egyikük sem ült még gépkocsiban.

Az üzletvezetőnőtől hallottam, hogy nagyon zárkózottan élnek, s nem keresik a szálloda vendégeinek ismeretségét. Szabadjára engedtem képzeletemet. Figyeltem, hogyan esznek, naponta három étkezésnél. Figyeltem Mr. és Mrs. St. Clairt, amint délelőttönként a szálló halljában ülnek. A férfi a *Times-t* olvasta, az asszony kötött. Azt hiszem, Mrs. St. Clair soha életében nem olvasott újságot, mivel a *Times*-on kívül mást nem járattak, ezt pedig - természetesen - Mr. St. Clair mindennap magával viszi a Citybe. Miss Porchester déltájban csatlakozott hozzájuk.

- Élvezted a sétádat, Eleanor? - kérdezte Mrs. St. Clair.

- Nagyon kellemes volt, Gertrude néni - felelte Miss Porchester.

Ebből aztán megértettem, hogy amint Mr. és Mrs. St. Clair minden délután „kikocsizott", úgy Miss Porchester minden délelőtt „kisétált".

- Ha leköti a tűt, kedvesem - mondta Mr. St. Clair, felesége kötésére pillantva -, kimehetnénk ebéd előtt egy kis egészségügyi sétára.

- Nagyon jó lesz - felelte Mrs. St. Clair. Összehajtogatta munkáját, és átadta Miss Porchesternek. - Ha felmész, Eleanor, magaddal vinnéd a kötésemet?

- Természetesen, Gertrude néni.

- Biztosan fáradt lehetsz, drágám, a sétád után.

- Lepihenek kicsit ebéd előtt.

Miss Porchester bement a szállóba, Mr. és Mrs. St. Clair pedig karonfogva, lassan elsétáltak a parti sétány egy bizonyos pontjáig, aztán kényelmesen visszasétáltak.

Ha találkoztam valamelyikőjükkel a lépcsőn, meghajoltam, amit is ők mosolytalanul, udvarias fejbólintással viszonoztak, s reggelenként megkockáztattam egy ,,jó reggelt"-et is, de ennél tovább aztán nem is jutottunk. Úgy látszott, soha nem lesz alkalmam beszédbe elegyedni egyikőjükkel sem. Újabban azonban észrevettem, hogy Mr. St. Clair időnként rám pillant, s gondolván,

hogy hallotta a nevemet, azt képzeltem - talán tévesen -, hogy kíváncsian nézeget. Egy vagy két nappal ezután történt, hogy éppen a szobámban ültem, amikor a portás üzenetet hozott.

- Mr. St. Clair üdvözletét küldi, s nagyon lekötelezné, uram, ha kölcsönadná neki a Whitaker Almanachot.

Elképedtem.

- Honnan a csudából veszi, hogy van nálam egy Whitaker Almanach?

- Az üzletvezetőnőtől hallotta, uram, hogy ön író.

Nem értettem az összefüggést.

- Mondja meg Mr. St. Clairnek, nagyon sajnálom, de nincs Whitaker Almanachom; ha azonban lenne, örömmel kölcsönadnám neki.

Eljött hát a kedvező alkalom! Mohó kíváncsiság fogott el, hogy közelebbről is megismerjem ezeket a furcsa embereket. Ázsia szívében egyszer-másszor magányos törzsre akadtam, amely másfajta nép közé ékelve él a maga kis falujában. Senki sem tudja, hogyan kerültek oda, vagy miért telepedtek le ezen a területen. Élik a maguk életét, beszélik a maguk nyelvét, és az égvilágon semmi kapcsolatuk nincs a szomszédaikkal. Senki sem tudja, hogy annak a csapatnak leszármazottjai-e, amely visszamaradt, amikor népük, óriási hordában, végigsöpört a kontinensen, vagy pedig egy olyan nagy népnek kihaló maradékai, melynek hajdanában birodalma volt ezen a vidéken. A létük titok. Nincs jövőjük és nincs történelmük. Ebben a különös kis famíliában, érzésem szerint, volt valami ezekből a jellegzetességekből. Egy halott és elmúlt korszak emberei voltak. Azoknak a divatjamúlt, szórakoztató regényeknek szereplőire emlékeztettek, amelyeket apáink olvastak. A nyolcvanas évekhez tartoztak, s azóta nem változtak. Elképesztő, hogy az elmúlt negyven esztendőt sikerült úgy átélniük, mintha megállt volna az idő! A gyermekkoromat varázsolták vissza, s olyan emberekre emlékeztettek, akik már régen meghaltak. Nem tudom, csupán a távolság-e az oka, hogy úgy érzem: ők sokkal jellegzetesebbek voltak, mint manapság bárki is. Ha akkoriban azt

mondták valakiről: „Ez aztán egyéniség!" - szavamra, ennek aztán volt jelentősége!

Így hát ezen az estén, vacsora után, bementem a társalgóba, és nagy merészen megszólítottam Mr. St. Clairt.

- Sajnálom, hogy nincs Whitaker Almanachom - mondtam -, de ha lenne valami más könyvem, ami érdekelné önt, készséggel kölcsönadnám.

Mr. St. Clair láthatóan meglepődött. A két nő nem nézett fel kézimunkájáról. Zavart csend következett.

- Szóra sem érdemes, csupán értesültem az üzletvezetőnőtől, hogy ön regényíró.

Törtem a fejemet. Nyilvánvalóan kell valami összefüggésnek lennie a foglalkozásom és a Whitaker Almanach között, csak én nem tudok róla.

- Régebben gyakran vacsorázott nálunk Mr. Trollope a Leinster Square-en, s emlékszem, mindig azt mondta, hogy egy regényírónak a Biblia és Whitaker Almanach a két leghasznosabb könyve.

- Látom, hogy egy ízben Thackeray lakott ebben a szállodában - jegyeztem meg, mert féltem, hogy félbeszakad a beszélgetés.

- Sohasem szerettem túlzottan Mr. Thackerayt, noha többször is vacsorázott feleségem néhai atyjánál. Nekem túl cinikus. Unokahúgom máig sem olvasta a *Hiúság vásárá*-t. Ennél a reá vonatkozó utalásnál Miss Porchester könnyedén elpirult. A pincér behozta a kávét, és Mrs. St. Clair a férjéhez fordult.

- Kedvesem, talán megtisztelne bennünket az úr azzal, hogy velünk kávézik.

Azonnal rávágtam, noha nem közvetlen nekem szólt:

- Nagyon köszönöm, asszonyom. Leültem.

- Mindig Mr. Trollope volt a kedvenc regényíróm - mondta Mr. St. Clair. - Igazi úriember. Charles Dickenst csodálom. De Charles Dickens soha nem értett az úriemberek ábrázolásához. Értésemre jutott, hogy a mai fiatalok kicsit unalmasnak tartják Mr.

Trollope-ot. Unokahúgom, Miss Porchester, jobban kedveli Mr. William Black regényeit.

- Sajnos, semmit sem olvastam tőle - mondtam.

- Ó, úgy látom, ön hasonlít hozzám; nem modern gondolkodású. Unokahúgom egyszer rávett, hogy elolvassam egy bizonyos Miss Rhoda Broughton regényét, de száz oldalnál többre nem jutottam.

- Nem mondtam, hogy nekem tetszik, Edwin bácsi - mentegetőzött Miss Porchester, s újra elpirult. - Figyelmeztettek, hogy elég merész könyv, de mindenki beszél róla.

- Meggyőződésem szerint, Eleanor, Gertrude nénéd nem szívesen lát a kezedben efféle könyveket.

- Eszembe jut, amit Miss Broughton mesélt nekem egyszer: fiatalkorában azt mondták könyveire, hogy merészek, s mire megöregedett, hogy unalmasak ... s ebben az volt a legkeservesebb, hogy negyven éven át pontosan ugyanolyan könyveket írt.

- Ó, ön ismerte Miss Broughtont? - kérdezte Miss Porchester. Most szólított meg először. - Milyen érdekes! És Ouidát is ismerte?

- Miket nem beszélsz, kedves Eleanorom! Egész biztos vagyok benne, hogy soha semmit sem olvastál Ouidától.

- De igen, Edwin bácsi. Olvastam a *Két zászló alatt*-ot és borzasztóan tetszett.

- Elképesztesz és megbotránkoztatsz. Nem tudom, mire jutnak még a mai lányok.

- Mindig azt mondta, bácsikám, hogy ha harmincéves leszek, teljes szabadságot ad, hogy kedvem szerint olvashatok bármit.

- Különbség van, kedves Eleanor, a szabadság és a szabadosság között - felelte Mr. St. Clair, enyhén mosolyogva, hogy elvegye szemrehányása élét, anélkül hogy csökkentené jelentőségét.

Nem tudom, sikerült-e érzékeltetnem, milyen hatást tett rám ez az elbűvölően ódivatú beszélgetés. Egész este elhallgattam volna csevegésüket annak a kornak a romlottságáról, amely a nyolcvanas években volt fiatal. Sokért nem adtam volna, ha egy pillanatra

láthatom Leinster Square-i nagy és tágas házukat. Ráismertem volna a vörös brokáthuzatos merev szalongarnitúrára - minden egyes darab a megfelelő helyen -, s a drezdai porcelánnal rakott vitrinek visszavittek volna gyermekkoromba. Az ebédlőben, a család szokásos tartózkodási helyén - mivel a szalont csak összejövetelekre használták -, perzsaszőnyeg s egy ezüsttel zsúfolt óriási mahagóni tálalószekrény. A falakon levő festmények a nyolcvanas évek kiállításain csodálatot váltottak ki Mrs. Humphrey Wardból[7] és Matthew bátyjából.

Másnap délelőtt, amikor Elsom túlsó végében kószáltam egy kis ösvényen, találkoztam Miss Porchesterrel, aki éppen „kisétált". Szívesen csatlakoztam volna hozzá egy darabig, de biztosra vettem, hogy ezt az ötvenéves leányzót ugyancsak feszélyezné, hogy kettesben andalogjon egy férfival, ha még olyan tisztes korú is, mint én. Mikor elmentem mellette, bólintott és elpirult. Néhány lépéssel arrébb, elég különös módon, azzal a furcsa, kopott, fekete kesztyűs emberkével akadtam össze, akivel a minap a parti sétányon beszélgettem. Megemelte ócska keménykalapját.

- Bocsánat, uram, nincs véletlenül egy szál gyufája?

- Dehogyis nincs ... de sajnos nincs nálam cigaretta.

- Engedje meg, hogy megkínáljam - mondta, és elővette a papírdobozt. Üres volt. - Ej, ej nálam sincs. Micsoda különös véletlen!

Folytatta útját, s az volt az érzésem, hogy kicsit meggyorsította lépteit. Kezdtem gyanakodni erre az emberre. Reméltem, nem fogja háborgatni Miss Porchestert. Egy pillanatig arra gondoltam, hogy visszafordulok, de aztán mégsem tettem. Jól nevelt emberke volt, s nem tételeztem fel róla, hogy kellemetlenkednék egy magányos hölgynek.

Délután újra viszontláttam. Kint ültem a sétányon. Apró, tétova léptekkel közeledett felém. Gyenge szél fújt, s mintha csak ez

[7] Regényíró (1851-1926).

sodorta volna maga előtt, száraz levélként. Ezúttal egyenesen mellém telepedett.

- Megint csak találkozunk, uram. Kicsi a világ. Ha nincs terhére, engedje meg, hogy pár percig kifújjam magamat. Kicsit fáradt vagyok.

- Ez nyilvános pad, s önnek éppen annyi joga van itt ülni, mint nekem.

Nem vártam meg, míg tüzet kér, hanem mindjárt megkínáltam cigarettával.

- Igazán kedves öntől, uram! Korlátoznom kell magamat egy bizonyos napi cigarettamennyiségre, de amit szívok, azt élvezem. Ahogy öregszik az ember, fogynak az élet örömei, de - tapasztalatom szerint - annál jobban értékeli az ember a megmaradókat.

- Nagyon vigasztaló gondolat.

- Ne haragudjék, uram, ugye nem tévedek, hogy ön a híres író?

- Csakugyan író vagyok - feleltem. - Miből gondolja?

- Láttam a fényképét a képes lapokban. Ugye, ön nem ismer meg engem?

Újra ránéztem: cingár kis ember, tiszta, de kopott ruhában, hosszú orrú, vizes-kék szemű.

- Sajnos, nem.

- Kétségkívül megváltoztam - sóhajtotta. - Volt idő, amikor az Egyesült Királyság valamennyi újságja hozta a fényképemet. Természetesen ezek az újságfotók sohasem közelítik meg a valóságot. Szavamra mondom, uram, némelyiken meg sem ismertem volna magamat, ha nem látom alatta a nevemet.

Egy darabig hallgatott. A dagály visszahúzódott s a parti kavicson túl sárga iszapsáv bukkant elő, amely félig betemette az őskori állatok gerincéhez hasonlító hullámtörő gátat.

- Csodálatosan érdekes lehet, uram, ha valaki író! Sokszor gondoltam már, hogy nekem is volna képességem az íráshoz. Valamikor rengeteget olvastam, csak a legutóbbi időben hagytam

abba. Mindenekelőtt azért, mert a szemem már nem a régi. Azt hiszem, meg tudnék írni egy könyvet, ha megpróbálkoznék vele.

- Azt mondják, egy könyvet mindenki meg tud írni - feleltem.

- Nem regényre gondolok. Nem vagyok oda a regényekért, inkább a történelmi dolgokat szeretem, meg az ehhez hasonlókat. Főként az emlékiratokat. Ha tisztességesen megfizetnék, szívesen megírnám az emlékirataimat.

- Ez mostanában nagyon divatos.

- Kevés embernek lehetnek olyan változatos tapasztalatai, mint nekem. Nemrégiben írtam is erről az egyik vasárnapi újságnak, de nem válaszoltak a levelemre.

Hosszú, fürkésző tekintettel végigmért. Túlságosan tiszteletre méltó külseje volt ahhoz, hogy fél koronát akarjon kérni tőlem.

- Ön persze, nem tudja, uram, hogy ki vagyok?

- Bevallom, nem.

Látszott, hogy egy pillanatig fontolgatja a dolgot, aztán lehúzta fekete kesztyűjét, kicsit elnézegette rajta a szakadást, s végül szerény öntudattal kezet nyújtott.

- A híres Mortimer Ellis vagyok - mondta.

- Ó, igazán?

Más válasz nem jutott eszembe, mivel legjobb tudomásom szerint soha életemben nem hallottam ezt a nevet. Észrevettem, hogy arca csalódott kifejezést ölt, s kényelmetlenül éreztem magamat.

- Mortimer Ellis - ismételte. - Ne mondja már, hogy sohasem hallotta.

- Sajnos, nem. Sokat vagyok külföldön. - Találgattam, minek köszönheti hírességét. Különböző lehetőségek futottak át az agyamon. Sportember - s Angliában igazi hírnevet csak az szerez az embernek - sohasem lehetett, de kuruzsló vagy biliárdbajnok igen. Az is igaz, hogy senki sem olyan ismeretlen, mint egy nyugalmazott miniszter, s nem lehetetlen, hogy emberem egy hajdani kormány kereskedelmi minisztere volt. Megjelenése azonban nem vallott politikusra.

- No, tessék, ez a hírnév - mondta keserűen. – Hiszen heteken át, Anglia-szerte, rólam esett a legtöbb szó. Nézzen meg jól! Egész biztosan látta a fényképemet az újságokban! Mortimer Ellis.

- Sajnálom - mondtam a fejemet rázva. Egy pillanatnyi szünetet tartott, hogy hatásosabbá tegye kinyilatkoztatását.

- Én vagyok a híres házasságszédelgő.

Vajon mit kell válaszolni egy szinte teljesen ismeretlen embernek, aki tudomásunkra hozza, hogy közismert házasságszédelgő? Bevallom titkos kis hiúságom, hogy nemigen jövök zavarba a válaszadással, de most torkomon akadt a szó.

- Tizenegy feleségem volt, uram - folytatta.

- A legtöbb ember eggyel is alig boldogul.

- Ó, ez csak a gyakorlat hiánya. Ha valakinek tizenegy volt, nagyjából mindent tud a nőkről.

- De miért állt meg tizenegynél?

- No lám, tudtam, hogy ezt fogja mondani. Abban a percben, amikor megpillantottam, azt mondtam magamban: okos arca van. Látja, uram, éppen ez az, ami nem hagy nyugton. A tizenegy olyan komikus szám, ugye? Van benne valami befejezetlenség. Mert hát három bárkinek lehet, a hét is elmegy, a kilenc szerencsés szám, s a tíz sem rossz. De tizenegy! Ezt az egyet sajnálom! Mindent megadtam volna, ha sikerül felvinnem a kerek egy tucatra.

Kigombolta a kabátját, s a belső zsebéből elővett egy tömött, igen zsíros levéltárcát, ebből pedig nagy halom elnyűtt, piszkos újságkivágást. Néhányat szétteregetett.

- Nézze csak meg ezeket a fényképeket. Hasonlítanak hozzám? Kész sértés! Aki ezeket látja, nyugodtan bűnözőnek tarthat.

Az újságkivágások tekintélyes terjedelműek voltak. Mortimer Ellis, az újságírók véleménye szerint, nyilvánvalóan értékes híranyag volt. Az egyik cikk címe így hangzott: „Egy férj - sok feleség"; a másiké: „Vádlottak padján a szívtelen szédelgő"; a harmadiké: „Egy hitvány csirkefogó bukása".

- Éppenséggel nem mondható jó sajtónak - mormoltam.

- Sose törődöm azzal, amit az újságok írnak - felelte és megrántotta keskeny vállát. - Ehhez túl sok újságírót ismertem. Nem, egyedül a bírót hibáztatom. Gyalázatosan bánt velem, de ráfizetett: még abban az esztendőben meghalt.

Átfutottam a kezemben levő cikket.

- Látom, öt évet kapott.

- Szégyenletes, csak ennyit mondhatok, és tudom, mit beszélek. - Mutatóujjával rábökött egy helyre. - „Három áldozata kegyelmet kért a számára." Ez mutatja, hogyan vélekedtek rólam. És ezek után öt évet adott. És nézze csak, minek nevezett: szívtelen szédelgő - én, a legjobb szívű ember, aki valaha is élt! -, a társadalom mételye s a közösség veszedelme. Azt mondta: bárcsak hatalmában állna, hogy megkorbácsoltasson. Nem is annyira az fáj, hogy öt évet adott, ámbár nem tagadom, túlzásnak tartom, de kérdem öntől: volt joga ahhoz, hogy így beszéljen rólam? Nem, semmiképpen! és nem is bocsátok meg neki soha, még ha száz évig élek is!

A házasságszédelgő arca kipirult, és vizes szemét egy pillanatra tűz öntötte el. Ez volt úgy látszik a kényes pontja.

- Elolvashatnám a cikket? - kérdeztem.

- Éppen azért adtam oda, uram. Szeretném, ha elolvasná valamennyit. És ha elolvassa, és nem az a véleménye, hogy méltatlanul szenvedtem annyi sérelmet - akkor ön nem az az ember, akinek gondoltam.

Amint sorra átfutottam az újságkivágásokat, megértettem, honnan ismeri olyan jól Mortimer Ellis az angol tengerparti üdülőhelyek zömét. Ez volt a vadászterülete. Az volt a módszere, hogy a szezon befejeztével elment egy-egy helyre, s szobát bérelt valamelyik üresen álló vendégfogadóban. Nyilván nem sok időbe tellett, hogy ismeretséget kössön egyik-másik nővel, özveggyel vagy vénkisasszonnyal, akiknek az életkora - mint észrevettem - harmincöt és ötven között mozgott. Tanúvallomásaikban elmondták, hogy a tengerparti sétányon találkoztak vele először. Ettől számított két héten belül rendszerint megkérte a kezüket, s

hamarosan megesküdtek. Valamiképpen rávette őket, hogy rábízzák megtakarított pénzüket, s néhány hónap múlva, azzal az ürüggyel, hogy üzleti ügyben Londonba kell utaznia, örökre elhagyta őket. Azóta csupán egyetlenegy látta újra; a többiek csak a vádlottak padján pillantották meg, mikor a kötelező tanúvallomást tették. Valamennyi asszonynak volt bizonyos társadalmi rangja; az egyik egy orvos lánya volt, másik egy lelkészé; volt közöttük egy penziótulajdonos, kereskedelmi utazó özvegye, s egy visszavonult varrónő. A legtöbbjük vagyona ötszáz és ezer font között mozgott, de bármennyi pénzük volt is ezeknek a rászedett nőknek, az utolsó pennyjükig mindent kicsalt tőlük. Némelyikük igazán siralmas részleteket beszélt el az ezt követő nélkülözéseiről. Azt azonban mindnyájan elismerték, hogy jó férjük volt. Nemcsak, hogy hárman valóban kegyelmet kértek számára de egyikük még azt is mondta, ott a tanúk padján, hogy ha vissza akarna térni, ő szívesen visszafogadná. A férfi észrevette, hogy éppen ezt a cikket olvasom.

- Dolgozott volna értem - szólalt meg -, ez egészen biztos. Én azonban azt mondtam, ne bolygassuk már a múltat. Őszintén élvezem a frissen sült pecsenyét, de a hideg ürühúst nem sokra tartom, ezt megvallom őszintén.

Igazán csak egy hajszálon múlott, hogy Mortimer Ellis nem nősült meg tizenkettedszer is, s így nem érte el a kerek tucatot, ami - szemmel láthatólag - izgatta a szimmetriaérzékét. Már jegyben járt egy bizonyos Miss Hubbarddel - kétezer fontja úgy megvolt neki hadikölcsönben, mint egy pennyje, vallotta nekem -, a házassági kihirdetés is megtörtént, amikor egyik előbbi felesége meglátta, kutatni kezdett utána, és értesítette a rendőrséget. Éppen a tizenkettedik esküvője előtti napon tartóztatták le.

- Rosszindulatú nő volt - mondta Mortimer Ellis -, kegyetlenül becsapott.

- Hogyan történt?

- Eastbourne-ben ismertem meg, egyik decemberben, a mólón; elmondta, hogy női kalapüzlete volt, de már feladta. Állítása

szerint, egész csinos kis összeget szedett össze. Nem akarta megmondani, hogy pontosan mennyit, de sejtette velem, hogy úgy ezerötszáz font körül lehet. Mikor aztán elvettem - képzelje csak! -, kiderült, hogy mindössze háromszáz fontja van. És éppen ez a nő volt az egyetlen, aki feljelentett! Pedig én nem is hibáztattam. A legtöbb férfi dühbe jött volna, ha kiderül, hogy bolonddá tették. Én még a csalódásomat sem éreztettem vele soha, egyszerűen csak elmentem, szó nélkül.

- De nem a háromszáz font nélkül, ha jól sejtem.

- Ugyan, uram, próbáljon ésszerűen gondolkozni - válaszolta sértett hangon. - Csak nem képzeli, hogy háromszáz font örökké tart? Különben is, négyhónapos házasok voltunk már, mikor az igazságot bevallotta.

- Bocsássa meg a kérdésemet - mondtam -, és ne higgye, hogy ezzel lebecsülöm személyes vonzóerejét, de ... tulajdonképpen miért mentek magához?

- Mert megkértem őket - válaszolta, s látszott rajta, hogy kérdésem igen meglepte.

- Soha senki nem kosarazta ki?

- Ritkán. Talán csak négyszer vagy ötször egész pályafutásom alatt. Természetesen, addig nem nyilatkoztam, míg nem voltam meglehetősen biztos a dolgomban, s nem mondom, néha pechem volt. Nem szabad mindig biztosra menni, talán érti, mire gondolok; s bizony nemegyszer heteket pazaroltam az udvarlásra, mire rájöttem, hogy ennél a nőnél nincs keresnivalóm.

Egy darabig átadtam magam a gondolataimnak. Egyszer csak észrevettem, hogy barátom arcán széles mosoly terül el.

- Értem, mire gondol - mondta. - A külsőm zavarja. Nem érti, mit esznek rajtam. Ez a sok regény meg a filmek bűne. Azt hiszi, a nőknek a cowboy-típus kell vagy a régi, spanyolos romantika: csillogó szem, olajbarna bőr, elegáns mozgás. Ne nevettesse ki magát!

- Igyekszem - mondtam.

- Nős ember ön, uram?

- Igen, de csak egy feleségem van.

- Ezt nem szabad mértékül vennie. Nem általánosíthat egyetlen eset alapján; remélem, érti, mire gondolok? Kérdem én: mit tudhat a kutyákról az, akinek egész életében csak egy bulldogja volt?

Szónoki kérdés volt, éreztem, hogy nem kell rá felelni. Egy percnyi hatásos szünetet tartott, aztán folytatta.

- Téved, uram. Nagyon téved. Egy jóképű fiatal fickóba talán beleszeretnek, de hozzámenni nincs kedvük. Valójában nem sokat törődnek a külsővel.

- Douglas Jerrold szokta mondani, aki amilyen csúf volt, olyan szellemes, hogy ha tíz perc előnyt kap egy nőnél, kiüti a legcsinosabb férfit is.

- Nem az ész kell nekik. Nem kívánják, hogy a férfi mulatságos legyen; az ilyet komolytalannak tartják. A túl csinos férfi sem kell nekik; ezt sem tartják komolynak. Valójában csak egyre vágynak: a komoly férfira. A biztonság a legfontosabb. Aztán pedig a figyelmesség. Lehet, hogy nem vagyok csinos, nem vagyok szórakoztató, de megvan bennem az - hihet nekem! -, amire minden nő vágyik. A kiegyen súlyozottság. Bizonyíték erre, hogy valamennyi feleségem boldoggá tettem.

- Feltétlenül maga mellett szól, hogy hárman közülük kegyelmet kértek, egyikőjük pedig hajlandó lett volna visszafogadni.

- El sem tudja képzelni, mennyit aggódtam emiatt a börtönben. Attól féltem, a kapuban fog várni, mikor szabadon bocsátanak, s könyörögtem a fogházigazgatónak: „Az Istenért, uram, csempésszen ki valahogyan, hogy senki se vegyen észre."

Újból felhúzta kesztyűjét, s a szeme megint csak megakadt a lyukas mutatóujján.

- Látja, ez a szállodai élet eredménye. Hogyan is tudná tisztán és rendben tartani magát egy férfi, asszony nélkül. Túl sokszor házasodtam ahhoz, hogy meglegyek feleség nélkül. Vannak férfiak, akik nem szeretik a házaséletet. Sehogyan sem értem az ilyeneket. Az az igazság, hogy csak azt csinálhatja az ember valóban jól, amit

szívesen csinál, márpedig én szeretem a házaséletet. Szívesen bajlódom olyan apróságokkal, aminek az asszonyok örülnek, és amivel egyes férfiak nem szeretnek vesződni. Mint már mondtam is az előbb: minden nő figyelmességre vágyik. Én sohasem mentem el hazulról anélkül, hogy meg ne csókoltam volna a feleségemet, és hazajövet sem mulasztottam el soha a csókot. Alig fordult elő, hogy ne hoztam volna neki egy kis csokoládét, vagy pár szál virágot. Soha nem sajnáltam a költséget.

- Végül is az ő pénzét költötte - szóltam közbe.

- Akkor is. Nem a pénz számít, amit az ajándékra költ az ember, hanem a szívbéli szándék. A nőknek ez a fontos. Nem, igazán nem szoktam dicsekedni, de azt elmondhatom magamról, hogy jó férj vagyok.

Találomra nézegettem még az újságcikkeket.

- Tudja, mi lep meg? - mondtam. - Ezek az asszonyok valamennyien igen tisztességes, érettebb korú, csendes és rendes személyek voltak. És ennek ellenére hozzámentek magához, minden információ nélkül, alighogy megismerték.

Hatásos mozdulattal fogta meg a karomat.

- Ó, éppen ezt nem érti ön, uram. Minden nő odavan a férjhezmenetelért. Mindegy, hogy fiatal-e vagy öreg, alacsony vagy magas, fekete vagy szőke, ez az egy közös bennük: férjhez akarnak menni. És ne feledje el: én templomban esküdtem velük. Az asszonyok, kivétel nélkül, csak akkor érzik magukat igazán biztonságban, ha templomban esküsznek. Ön azt mondja, nem vagyok valami szépség: nos, rendben van, sohasem képzeltem magam annak; de még ha fél lábú lennék is és púpos, akkor is találnék egy csomó nőt, aki kapva kapna azon, hogy hozzám jöhet feleségül. Ez a rögeszméjük. Egyfajta betegség. Igen, jóformán egy sem volt köztük, aki nem mondott volna igent második látásra, csak hát mielőtt elkötelezem magamat, szeretem tudni, hányadán állok. Mikor minden kiderült, ritka nagy ribillió támadt, mivel hogy tizenegyszer nősültem. Tizenegyszer? No és aztán? Igazán semmiség, még csak a tucatot sem üti meg. Akár harmincszor is

nősülhettem volna, ha éppen kedvem tartja. Szavamra mondom, uram, csodálkozom a szerénységemen, ha a lehetőségeimre gondolok.

- Említette, hogy szereti a történelmet.

- Igen, ezt Warren Hastings [8] mondta ugye? Rendkívül megkapott, amikor olvastam. Úgy éreztem, szóról szóra az én esetem.

- És nem unta meg az örökös udvarlást?

- Ami ezt illeti, uram, logikus elme vagyok, s mindig ritka gyönyörűségemre szolgált látni, hogy azonos okok azonos okozatokat váltanak ki - ugye érti, miről van szó? Olyan nőnél például, aki még sosem volt férjnél, mindig özvegyembernek adtam ki magamat. Ez varázslatos hatással járt. Mert hát egy vénkisasszony az olyan férfit szereti, aki már tud egyetmást. Az özvegyeknek ellenben mindig azt mondtam, hogy agglegény vagyok; egy özvegyasszony fél attól, hogy az a férfi, aki már nős volt, többet tud a kelleténél.

Visszaadtam a nagy halom újságkivágást; gondosan összehajtogatta, és visszarakta zsíros levéltárcájába.

- Tudja, uram, engem félreismertek. Olvashatta, mi mondtak rólam: a társadalom mételye, lelkiismeretlen gonosztevő, hitvány csirkefogó. Nahát, nézzen meg jól. Mondja meg őszintén: ilyenfélének látszom? Ön ismer engem, ön a jellemek szakértője, és én mindent elmondtam magamról rossz embernek tart?

- Eléggé felületes az ismeretségünk - válaszoltam, meggyőződésem szerint roppant tapintatosan.

- Szeretném tudni, hogy akár a bíró, akár az esküdtszék, akár a hallgatóság fontolóra vette-e a dolgot az én szempontomból? A hallgatóság pfujolt, amikor bevezettek a tárgyalóterembe, a

[8] Warren Hastings (1732-1818) - India első angol kormányzója. Korrupt és kegyetlen kormányzói módszerei miatt vádat emeltek ellene, majd közel 7 esztendeig tartó per után felmentették.

rendőrség védett meg tőlük. Gondolt-e arra csak egyikőjük is, hogy mit tettem ezekért az asszonyokért

- Elszedte a pénzüket.
- Persze hogy elszedtem a pénzüket. Nekem is élnem kell. De mit adtam a pénzükért cserébe?!

Ez megint csak szónoki kérdés volt, s jóllehet kérdőn tekintett rám, hallgattam. Az igazat megvallva, nem is tudtam, mit feleljek. Fölemelte a hangját, s nyomatékkal kezdett beszélni. Nyilvánvaló volt, hogy minden szava komoly,

- Megmondom, mit adtam a pénzükért cserébe. Romantikát. Nézzen körül! - Széles kézmozdulata átfogta a tengert és a horizontot. - Angliában százszámra akad ilyen hely. Nézze meg a tengert, az égboltot; nézze meg a vendégfogadókat; nézze ezt a mólót és a sétányt! Nem szorul össze a szíve? Kihalt, mint a kripta. Önnek, aki egy-két hétre jött ide pihenni, mindez nagyon megfelel. De gondoljon azokra a nőkre, akik itt élnek hosszú évek óta. Nincs semmi esélyük. Jóformán senkit sem ismernek. Éppen csak annyi a pénzük, hogy megélnek - s ez minden. El tudja képzelni, milyen rettenetes az életük? Akárcsak ez a sétány, hosszú, egyenes, betonozott járda, megy-megy, egyik tengerparti üdülőhelytől a másikig. Nekik még a szezon sem jelent semmit; kimaradnak belőle. Mintha már nem is élnének. És akkor megérkezem én. Ne felejtse el, csupa olyan nővel kezdtem ki, aki boldog volt, ha harmincöt évesnek nézték! És tőlem szerelmet kaptak. Értse meg, sokan közülük még azt sem tudták, milyen érzés, ha egy férfi segít hátul begombolni a ruhájukat. Sokan nem tudták, mit jelent ülni a padon, sötétben, míg egy férfi karja fonódik a derekuk köré. Én változatosságot és izgalmat adok nekik. Önbizalommal ajándékozom meg őket. Sötét sarokban porosodnak, én pedig szép csendesen megérkezem, és óvatosan leporolom őket. Egy kis napsugár abban a sok sivár életben - ez voltam én nekik! Nem csoda, hogy a nyakamba ugrottak, nem csoda, hogy szívesen visszafogadtak volna. A kalaposnő volt az egyetlen, aki elárult; özvegynek mondta magát, de véleményem

szerint soha nem volt férjnél. Ön szerint rútul becsaptam őket; pedig boldogságot és fényt vittem tizenegy életbe, olyanokéba, akik már álmodni sem mertek arról, hogy lehet még valami esélyük. Ön szerint gazember és csirkefogó vagyok - pedig téved; emberbarát vagyok. Öt évet sóztak rám érte; holott inkább az Embervédelmi Társaság érdemérmével kellett volna kitüntetniük!

Elővette üres *Gold Flake*-es dobozát, és mélabús fejcsóválással nézte. Odanyújtottam cigarettatárcámat, s ő szó nélkül vett belőle. Figyeltem a látványt, hogyan küszködik érzelmeivel egy nemes lélek.

- S mi hasznom volt mindebből, mondja meg nekem - folytatta hirtelen. - Koszt és lakás ... meg a cigarettáravaló. A takarékossághoz sohasem értettem, és most, amikor már eljárt fölöttem az idő, egy fél korona sincs a zsebemben. - Rám pillantott a szeme sarkából. - Nagy lecsúszás, hogy ebbe a helyzetbe kerültem. Egész életemben magam fizettem a költségeimet, és barátaimtól soha nem kértem kölcsönt. Azon tűnődtem, uram, vajon kisegítene-e egy csekélységgel? Megalázónak találom, hogy ezzel kell előhozakodnom, de az az igazság, hogy rengeteget jelentene számomra, ha megtisztelne egy fonttal.

Úgy éreztem, a házasságszédelgő szórakoztató meséje megér egy fontot, és tárcámért nyúltam.

- Igazán nagyon szívesen - mondtam.

Nézte a bankjegyeket. - Ugye nem tudna kettőt adni, uram?

- De igen.

Odanyújtottam neki két egyfontos bankjegyet, s ő halkan felsóhajtott, amikor átvette.

- El sem tudja képzelni, mit jelent egy olyan ember számára, aki hozzászokott az otthoni élet kényelméhez, ha nem tudja, hova forduljon éjszakai szállásért.

- Szeretnék valamit kérdezni öntől - mondtam. - Bántana, ha cinikusnak gondolna, de az a véleményem, hogy nők a „jobb adni, mint kapni" elvet általában csak a mi nemünkre alkalmazzák. Hogy sikerült úgy meggyőznie ezeket a tiszteletre méltó és

minden bizonnyal takarékos hölgyeket, hogy gyanútlanul magára bízták megtakarított pénzüket?

Széles mosoly terült el jelentéktelen vonásain.

- Nos, uram, gondoljon csak arra, mit mondott Shakespeare a mértéktelen becsvágyról. Itt van a magyarázat. Azt kell csak mondani a nőnek, hogy hat hónapon belül megkettőzöm a tőkéjét, ha a kezelését rám bízza, és kezét-lábát töri, hogy ideadhassa a pénzét. Kapzsiság az egész. Puszta kapzsiság.

Különös, szinte étvágygerjesztő érzés volt, akárcsak forró mártásra a fagylalt, ez után a mulatságos szélhámos után St. Clairékkel és Miss Porchesterrel, ezzel a tiszteletre méltó, csupa-levendula és csupa-krinolin társasággal találkozni. Most már minden estét velük töltöttem. Mr. St. Clair, alighogy a hölgyek magára hagyták, üdvözletét küldte asztalomhoz, s kért, hogy igyak meg vele egy pohár vörös bort. Mikor végeztünk ezzel, átmentünk a társalgóba és kávéztunk. Mr. St. Clair élvezte a maga pohárka konyakját. A velük töltött óra oly sajátosan unalmas volt, hogy szinte holmi furcsa varázzsal hatott rám. Az üzletvezetőnőtől megtudták hogy színdarabokat is írtam.

- Gyakran járogattunk színházba - mondta Mr. St. Clair -, még amikor Sir Henry Irving volt a Lyceumban. Egy alkalommal volt szerencsém összejönni vele. Sir Everard Millais magával vitt vacsorázni a Garrick-klubba, s-ott bemutattak Mr. Irvingnek ... mert akkoriban még az volt.

- Mesélje el, Edwin, mit mondott magának - szólalt meg Mrs. St. Clair.

Mr. St. Clair drámai pózba vágta magát, s igazán jól utánozta Henry Irvinget.

- „Önnek színészarca van, Mr. St. Clair" - mondta nekem. - „Ha valaha színpadra akar lépni, jöjjön el hozzám, s én majd adok magának szerepet." - Mr. St. Clair újból felvette természetes modorát. - Ez igazán elég lett volna ahhoz, hogy bogarat tegyen egy fiatalember fülébe.

- De az ön fülébe mégsem tett bogarat - mondtam.

- Hiába is tagadnám, ha más körülmények közt éltem volna, talán engedek a kísértésnek. De gondolnom kellett a családomra. Összetörtem volna apám szívét, ha nem az üzleti pályára lépek.

- Milyen szakmába? - kérdeztem.

- Teakereskedő vagyok, uram. A City egyik legrégibb cégét mondhatom magaménak. Életem negyven esztendejét töltöttem azzal, hogy legjobb képességeim szerint harcoltam honfitársaim kívánsága ellen, akik mindenáron ceyloni teát akartak inni az ifjúkoromban általánosan használt kínai helyett.

Elbűvölően jellemzőnek találtam Mr. St. Clairre, hogy egy életen át igyekezett rávenni a közönséget, ne azt vásárolja amit akar, hanem azt, amihez nincs kedve.

- Fiatal korában azért jó néhány műkedvelő előadáson fellépett a férjem, s nagyon tehetségesnek tartották - mondta Mrs. St. Clair.

- Természetesen Shakespeare-ben, és néha *A rágalom iskolájá*-ban[9]. Holmi fércműben sohasem szerepeltem volna. No de mindez már a múlté. Volt adottságom, talán kár is, hogy eltékozoltam ... de most már úgyis késő. Olykor-olykor, ha vacsora van nálunk, engedek a hölgyek rábeszélésének, s elszavalom Hamlet nagy monológját. Ennél többre azonban nem vagyok kapható.

Ó! ó! ó! Szent borzalommal gondoltam ezekre a vacsorákra, s azon tűnődtem, meghívnak-e valaha is egy ilyen alkalommal. Mrs. St. Clair rám mosolygott, kicsit ijedten, kicsit negédesen:

- Nagy bohém volt az uram fiatal korában!

- Kitomboltam magamat. Ismertem egy csomó festőt és írót, például Wilkie Collinst, sőt még újságírókat is. Watts megfestette feleségem arcképét, s vásároltam egy Millais-festményt. Ismertem egy csomó prerafaelitát.

- Van Rossetti-képe is?

---

[9] Richard Brinsley Sheridan (1751-1816) vígjátéka.

- Nincs. Rossetti tehetségét nagyra becsülöm, de helytelenítem a magánéletét. Soha nem venném meg olyan művész képét, akit nem szívesen látnék vacsorára a házamban.

Forgott velem a világ, amikor Miss Porchester órájára nézett, és így szólt: - Edwin bácsi, ma este nem olvas nekünk?

Visszavonultam.

Egyik este, míg a pohár vörös bort megittam vele, Mr. St. Clair elmesélte Miss Porchester szomorú históriáját. Jegyben járt egy ügyvéddel, Mrs. St. Clair unokaöccsével, mikor kiderült, hogy a férfi viszonyt folytat a mosónője leányával.

- Rettenetes volt - mondta Mr. St. Clair. - Rettenetes. Unokahúgom azonban, magától értetődőn, az egyetlen lehetséges megoldást választotta. Visszaküldte a gyűrűt, a leveleit, a fényképét, s kijelentette, hogy soha nem tudna a felesége lenni. Könyörgött a férfinak, vegye feleségül azt a fiatal teremtést, akit megrontott, ő pedig - mondta - a húgának fogja tekinteni. Lelkileg összetört. Azóta nem érdekelte senki.

- És a férfi? Elvette azt a fiatal teremtést?

Mr. St. Clair megrázta fejét és felsóhajtott.

- Nem; borzasztóan csalódtunk benne. Drága feleségemnek fájdalmas szomorúságot okozott az a gondolat, hogy az unokaöccse ilyen tisztességtelen módon járt el. Kisvártatva hallottuk aztán, hogy eljegyzett egy igen jól szituált, tízezer font hozománnyal rendelkező fiatal hölgyet. Kötelességemnek tartottam, hogy írjak a lány apjának, s feltárjam előtte a tényeket. Levelemre a lehető legorcátlanabb hangnemben válaszolt. Azt írta: ezerszer jobban örül, hogy vejének a házasságkötés előtt volt szeretője, mint ha utána lenne.

- S aztán mi történt?

- Megesküdtek, s feleségem unokaöccse jelenleg őfelsége egyik bírája a Legfelsőbb Bíróságon, felesége pedig előkelő lady. Ennek ellenére sohasem fogadtuk őket. Mikor a feleségem unokaöccsét lovaggá ütötték, Eleanor úgy gondolta, meg kellene hívnunk őket

vacsorára, de feleségem kijelentette, hogy soha nem lépheti át a küszöbünket, s én az ő pártján álltam.

- És a mosónő leánya?

- Hozzáment valakihez a saját társadalmi osztályából, és vendéglője van Canterburyben. Unokahúgom, akinek van egy kis vagyonkája, mindent elkövetett érte; a legidősebb gyermeknek ő a keresztanyja.

Szegény Miss Porchester. Feláldozta magát a viktoriánus erkölcsök oltárán, s félő, hogy mindebből más haszna sem volt, csak a tudat, hogy szépen viselkedett.

- Miss Porchester feltűnő megjelenésű hölgy - szóltam. - Fiatalabb korában rendkívül szép lehetett. Csodálom, hogy nem ment férjhez valaki máshoz.

- Miss Porchestert híres szépségnek tartották. Alma-Tadema olyan csodálattal viseltetett iránta, hogy megkérte, üljön modellt egyik festményéhez, de természetesen ebbe nem egyezhettünk bele.

Mr. St. Clair hangja éreztette, hogy az indítvány mélységesen sértette jó érzését. - Nem, Miss Porchester sohasem szeretett senkit az unokatestvérén kívül. Soha nem beszél róla, és már harminc éve, hogy útjaik elváltak, de meg vagyok róla győződve, hogy még most is szereti, ő igazi nő, kedves uram: egy élet - egy szerelem, s ha talán sajnálom is, hogy az élet megfosztotta a házasság és az anyaság örömeitől, kénytelen vagyok csodálni hűségét.

A női szív azonban kiszámíthatatlan, s oktalan a férfi, aki azt gondolja, hogy változatlan marad. Oktalan bizony, Edwin bácsi! Ön hosszú évek óta ismerte Eleanort, mert amikor az anyja betegeskedése és halála után magához vette az árvát a Leinster Square-i kényelmes, sőt, fényűző lakásba, ő még csak gyermek volt; de ha a lényegről van szó, Edwin bácsi, ismeri-e ön tulajdonképpen Eleanort?

Alig két nappal azután, hogy Mr. St. Clair bizalmába avatott, s elmondta Miss Porchester megható történetét, amely megmagyarázta, miért maradt a lány pártában, egy forduló délutáni golf után visszatértem a szállodába, és az üzletvezetőnő izgatottan jött oda hozzám.

- Mr. St. Clair üdvözletét küldi, s kéri, szíveskedjék felmenni a huszonhetes szobába, rögtön, amint megjön.

- Szívesen, de miért?

- Ó, irtózatos a felfordulás; majd ők elmondják.

Kopogtattam az ajtajukon. Zengő hangon hallatszott „Tessék, tessék!" - eszembe jutott, hogy Mr. St. Clair valamikor Shakespeare-szerepeket játszott London feltehetően legelőkelőbb műkedvelő színtársulatában. Beléptem. Mrs. St. Clair a díványon feküdt, homlokán kölnivízbe mártott zsebkendő, kezében egy üveg repülősó. Mr. St. Clair úgy állt a tűz előtt, mintha meg akarná akadályozni, hogy a szobában levők közül bárki más is részesüljön annak melegéből.

- Elnézést kell kérnem, hogy csak így egyszerűen felkérettem, minden formaság mellőzésével, de nagy bajban vagyunk s reméltük, hogy ön talán fényt deríthet a történtekre.

Rendkívül felindultnak látszott.

- De hát mi történt?

- Az unokahúgunk, Miss Porchester, megszökött. Ma reggel beüzent feleségemnek, hogy elővette a migrénje. Ilyenkor nem szabad zavarni, s így csak délután ment be hozzá a feleségem, hátha segítségére lehet valamivel. A szoba üresen állt, ládája becsomagolva. Kézitáskája az ezüst toalettkészlettel hiányzott. A párnán pedig ott volt a levél, melyben beszámol meggondolatlan lépéséről.

- Végtelenül sajnálom - mondtam. - Igazán nem tudom, mit is tehetnék ...

- Arra gondoltunk, hogy ön az egyetlen úriember, akit Elsomban valamennyire ismert.

Hirtelen megértettem, mire céloz.

- Én nem szöktettem meg - mondtam. - Én történetesen nős vagyok.

- Látom, hogy ön nem szöktette meg. Az első percben arra gondoltunk, hogy talán ... de ha nem ön, akkor kicsoda?

- Igazán nem tudom.

- Mutassa meg a levelet, Edwin - mondta Mrs. St. Clair a díványról.

- Ne mozogjon, Gertrude, kiújul a zsábája.

Miss Porchestert a migrén vette elő, Mrs. St. Clairt a zsába. És mije van Mr. St. Clairnek? Öt fontba mertem volna fogadni, hogy Mr. St. Clairt időnként a köszvény veszi elő. Átnyújtotta a levelet, s én az illendő sajnálkozás kifejezésével olvastam.

Drága Edwin bácsi és Gertrude néni!

Mire ezt a levelet megkapják, én már messze járok. Ma délelőtt feleségül megyek egy úriemberhez, aki igen kedves a szívemnek. Tudom, helytelenül cselekszem, mikor így elszököm, de féltem, hogy megpróbálnának akadályokat állítani házasságunk útjába, s mivel semmi sem bírhat rá elhatározásom megváltoztatására, úgy gondoltam, sok szomorúságtól kíméljük meg magunkat, ha egy szót sem szólok szándékomról. Vőlegényem igen visszavonultan él, hosszú trópusi tartózkodás következtében egészsége megrendült, s így okosabbnak tartotta, ha a nyilvánosság teljes kizárásával tartjuk esküvőnket. Remélem, megbocsátanak nekem, ha megtudják, milyen sugárzóan boldog vagyok. Útiládámat szíveskedjenek a Viktória pályaudvar poggyászmegőrzőjébe küldeni.

Szerető unokahúguk

Eleanor

- Soha nem bocsátok meg neki - mondta Mr. St. Clair, mikor visszaadtam a levelet. - Többé nem lépheti át a küszöbömet. Gertrude, megtiltom, hogy a fülem hallatára valaha is kimondd a nevét!

Mrs. St. Clair csendesen zokogott.

- Nem túlzott ez a szigorúság? - kérdeztem. - Miért ne mehetne férjhez Miss Porchester?

- Az ő korában? - felelte dühösen Mr. St. Clair. - Nevetséges. Mindenki rajtunk fog nevetni a Leinster Square-en. Tudja hány éves? Ötvenegy.

- Ötvennégy - zokogta Mrs. St. Clair.

- Ő volt a szemünk fénye. Lányunknak tekintettük. Hosszú évek óta vénkisasszony. Szerintem kifejezetten illetlenség tőle házasságra gondolni.

- De Edwin, hiszen mindig a lányunknak tekintettük! - könyörgött Mrs. St. Clair.

- És vajon kihez ment hozzá? A legfájdalmasabb, hogy becsapott bennünket. Az orrunk előtt udvaroltatott magának! Még a nevét sem árulta el nekünk. A legrosszabbtól tartok.

Egyszerre csak egy sejtelem támadt bennem. Aznap reggeli után kimentem cigarettát venni, s a trafikban beleütköztem Mortimer Ellisbe. Néhány napja nem láttam már.

- De kicsípte magát - mondtam.

Cipőjét megjavíttatta, és gondosan kifényesítette, kalapját lekefélte, s tiszta gallért és új kesztyűt viselt. Arra gondoltam, hogy jó hasznát vette a két fontnak.

- Ma délelőtt Londonba kell utaznom, üzleti ügyben - felelte.

Bólintottam és kifordultam a trafikból.

Eszembe jutott, hogy ezelőtt két héttel, mikor a határban sétáltam, találkoztam Miss Porchesterrel, s néhány lépéssel mögötte Mortimer Ellisszel. Lehetséges, hogy együtt sétáltak, s a férfi csak akkor maradt vissza, mikor engem megpillantott? Az ördögbe is, most már mindent értek!

- Ha jól emlékszem, azt mondta, hogy Miss Porchesternek van saját vagyona - szólaltam meg.

- Semmiség. Háromezer font.

Most már nem volt kétségem. Zavartan néztem rájuk. Mrs. St. Clair hirtelen felkiáltott és talpra ugrott.

- Edwin, Edwin, hátha nem veszi feleségül!

Erre Mr. St. Clair fejéhez kapott, és kétségbeesetten egy székbe omlott.

- Megöl a szégyen! - nyögte.

- Nem kell kétségbeesni - mondtam. - Biztosan elveszi. Sohasem mulasztja el. Templomban fognak esküdni.

Nem figyeltek arra, amit mondtam. Valószínűleg azt hitték, hogy hirtelen megbolondultam. Most már egészen biztos voltam a dologban. Ellis végül is elérte szíve vágyát: Miss Porchesterrel kilett a kerek tucat.

Fordította Vályi Nagy Ervin

AZ IHLET

Azt hiszem, nagyon kevesen tudják, mi indította Mrs. Albert Forrestert *Az Achilles-szobor* megírására; s mivel ezt az ünnepelt művet korunk egyik nagy regényének tartják, úgy gondolom, feltétlenül számíthatok minden komoly irodalom-búvár érdeklődésére, ha röviden beszámolok a születésének körülményeiről; sőt, ha úgy van, ahogy a kritikusok mondják, és a mű élni fog az időben, akkor az itt következő elbeszélés is több lesz egy üres óra szórakoztató olvasmányánál, és a jövő történésze érdekes adaléknak tekintheti napjaink irodalmi krónikájához.

Nyilván mindenki emlékszik rá, milyen sikert aratott *Az Achilles-szobor*. A nyomdászok hónapokon át egyre-másra nyomták, a könyvkötők egyre-másra kötötték az újabb kiadásokat; s a kiadók Angliában éppúgy, mint Amerikában, alig bírták kielégíteni a könyvkereskedők sürgető rendeléseit. Azonnal lefordították minden európai nyelvre, és nemrég közölték, hogy hamarosan olvasható lesz japánul és urduul is. De előzőleg már megjelent folytatásokban az Atlanti-óceán mindkét partján, képes hetilapokban, amelyekből Mrs. Albert Forrester ügynöke egyszerűen fantasztikus összegeket facsart ki. A mű dramatizált változata egy teljes évadon át volt műsoron New Yorkban, és aligha kétes, hogy ha Londonban is bemutatják, ugyanolyan sikert arat. A filmesítés jogáért igen magas árat fizettek. Bár a Mrs. Albert Forrester jövedelmére vonatkozó (és irodalmi körökben elterjedt) becslések valószínűleg túlzottak, nem vitás, hogy ezzel az egy könyvével annyi pénzt keresett, hogy élete végéig megszabadult az anyagi gondoktól.

Nem valami gyakori dolog, hogy egy könyv éppúgy megnyeri a közönség, mint a kritikusok tetszését, és Mrs. Albert Forrester annál inkább büszke lehetett rá, hogy éppen neki sikerült (ha szabad így mondanom) a kör négyszögesítése, mert jóllehet a kritikusok addig is éppen elég bőkezűen elhalmozták

dicséreteikkel (mi tagadás, el is várta tőlük), a közönség furcsamód nem méltányolta érdemeit. Valahányszor megjelent egy újabb könyve, mindig egy-egy karcsú, szép nyomású fehér kötet, egészvászonban, úgy üdvözölték, ahogy remekműveket szokás, egy teljes hasábon át, sőt, azok a hetilapok, amelyeket csak nagyon régi és előkelő klubok poros könyvtárszobájában lát az ember, egy egész oldalt szenteltek neki; s a műveltek mind elolvasták és magasztalták. A műveltek azonban úgy látszik nem vásárolnak könyvet, és Mrs. Albert Forrestert nem lehetett eladni. Igazán botrányos volt, hogy a közönséges olvasók ügyet sem vetnek egy ilyen érzékeny képzeletű és kifinomult stílusú, magasröptű szerzőre. Amerikában csaknem teljesen ismeretlen volt; s bár Mr. Carl van Vechten egy szemrehányó cikkében leleplezte a közönség korlátoltságát, a közönség érzéketlen maradt. Mrs. Albert Forrester ügynöke, aki forró csodálattal adózott a tehetségének, végül is megzsarolt egy amerikai kiadót: csak azzal a feltétellel engedett át neki néhány könyvet, amelyre már régóta fájt a foga (nyilván ponyvaregények voltak), ha az írónő két művét is kiadja, s ezek meg is jelentek. A sajtóvisszhang igen kedvező volt, bizonyságául annak hogy Amerika legnagyobb szellemei értékelni tudják Mrs. Albert Forrester tehetségét; de amikor sor került a harmadik könyvre, az amerikai kiadó közölte az ügynökkel kiadóktól megszokott nyers modorban), hogy fölösleges pénzét inkább szintetikus pálinkába fekteti.

Az Achilles-szobor után Mrs. Albert Forrester korábbi könyveit is újra kiadták (és Mr. Carl van Vechten újabb cikket írt, amelyben szomorúan, de határozottan leszögezte, hogy ő már kerek tizenöt évvel azelőtt felhívta az olvasóközönség figyelmét a rendkívüli írónő tehetségére), s azóta olyan széles körben reklámozták őket, hogy aligha kerülte el a művelt olvasó figyelmét. Fölösleges tehát, hogy ismertetőt írjak róluk, amely különben is csak bágyadt szajkózás lehetne Mr. Carl van Vechten két finom cikke után. Mrs. Albert Forrester fiatalon kezdett írni. Tizennyolc éves leány volt, amikor első műve (egy elégia-kötet) megjelent; s minthogy a lázas

termelés semmiképpen sem fért volna össze fennkölt művészi felfogásával, attól fogva két-három évenként tett közzé egy-egy verses- vagy prózai kötetet. *Az Achilles-szobor* megírása idején már ötvenhét esztendő tisztes súlya nyomta a vállát, amiből könnyen kiszámítható, hogy műveinek száma igen jelentős. Vagy féltucatnyi verseskötettel ajándékozta meg a világot, s olyan latin címeket választott nekik, mint például *Felicitas, Fax Maris* és *Aes Triplex,* a művek nehéz veretű jellegéhez illően, mert múzsája nem érzett hajlamot a könnyed, csapongó szökdécselésre, és lépteit lassú, ünnepélyes mérték jellemezte. Hű maradt az Elégiához, és a Szonett is sokat köszönhetett neki; de legfőbb érdeme az volt, hogy feltámasztotta az Óda műfaját, amelyet a jelenkori költők többé-kevésbé elhanyagolnak; s bízvást állíthatjuk, hogy *Óda Fallieres elnökhöz* című költeménye egyetlen angol versantológiából sem fog hiányozni. Nemcsak ritmusának nemes zengése teszi oly csodálatossá, hanem a derűs francia tájak felülmúlhatatlan leírása is. Mrs. Albert Forrester lefestette a Loire völgyét, amelyen du Bellay emléke lebeg, Chartres-t, a székesegyház tündöklő ablakait, a verőfényes provence-i városokat, méghozzá olyan átérzéssel, amely egészen bámulatos, ha meggondoljuk, hogy Franciaország területén sohasem jutott túl Boulogne-on, ahová egy kirándulóhajó vitte át Margate-ból nem sokkal a férjhezmenetele után. De a rendkívül heves tengeribetegség fizikai gyötrelmei, valamint az intellektuális megaláztatás, amikor rá kellett döbbennie, hogy a népszerű tengerparti üdülőhely lakosai nem értik folyékony és választékos franciaságát, megérlelték benne azt az elhatározást, hogy másodszor nem teszi ki magát éppoly méltatlan, mint kellemetlen tapasztalatoknak; nem is szállt hajóra soha többé, bár megénekelte a hamis hullámokat *(Fax Maris)* komoly s mégis andalító lejtésű verseiben.

Az *Óda Woodrow Wilsonhoz* című költeményben is vannak pompás részletek, és sajnálom, hogy az írónő, akinek érzelmei később megváltoztak e kétségkívül nagyszerű férfiú iránt, nem

járult hozzá az újraközléséhez. De azt hiszem, el kell ismerni, hogy Mrs. Albert Forresternek a prózai művei a legkitűnőbbek. Több kötetnyi rövid, de tökéletes szerkezetű esszét írt olyan témákról, mint *A sussexi ősz, Viktória királynő, A halál, A norfolki tavasz, A György-kori építészet, Monsieur de Diaghilleff* és *Dante;* továbbá mély erudícióval és eredetiséggel írt *A tizenhetedik század jezsuita építőművészeté*-ről és *A Százéves Háború* irodalmi vetületéről. Prózája nyerte meg lelkes csodálóinak hű csapatát, a kiválasztott keveseket, mint ő maga mondotta a tőle megszokott ritka szabatossággal, akik fennen hirdették, hogy századunkban még nem született az angol nyelvnek ilyen tökéletes mestere. Maga is elismerte, hogy legfőbb erőssége az a zengzetes, de zamatos, csiszolt, de lendületes stílus; és csak a prózában nyílott alkalma arra, hogy érvényesítse felséges, bár fegyelmezett humorát, amelyet olvasói oly ellenállhatatlannak találtak. Nem gondolati humor, még csak nem is a szó humora volt ez, hanem annál sokkal finomabb dolog: az írásjelek humora; egy ihletett pillanatában Mrs. Albert Forrester felfedezte a pontosvessző komikus lehetőségeit, s ezt azután alaposan és pompásan ki is aknázta. Úgy tudta elhelyezni pontosvesszőit, hogy a művelt és jó humorérzékű olvasó nem röhögött ugyan teli szájjal, de élvezettel kacarászott, és minél műveltebb volt, annál nagyobb élvezettel. Barátai azt mondták, hogy ehhez képest a humornak minden más fajtája durva és túlzott. Több író megpróbálta utánozni, de hiába: bármit tartott is az ember Mrs. Albert Forresterről, azt el kellett ismernie, hogy a humor utolsó szikráját is ki tudja csiholni a pontosvesszőből, és ebben senki nem ér a nyomába.

Mrs. Albert Forrester lakása nem volt messze a Marble Archtól, vagyis egyszerre szolgált az úri lakcím és a mérsékelt lakbér előnyeivel. Elegáns szalonja és Mrs. Albert Forrester tágas hálószobája az utcára nézett, homályos ebédlője az udvarra, s azonkívül még a konyha mellett is nyílott egy szűk kis hálószoba, a Mr. Albert Forresteré, aki a lakbért fizette. Mrs. Albert Forrester az elegáns szalonban fogadta barátait minden kedden délután.

Szigorúan puritán ízlésű helyiség volt ez. A tapétát maga William Morris tervezte, és egyszerű fekete keretbe foglalt mezzotinto rézmetszetek díszítették, melyeket akkor gyűjtöttek, amikor még nem ment fel a mezzotintók ára; a bútorzat a Chippendale-korszakból származott, kivéve a többé-kevésbé XVI. Lajos korabeli csúsztatható fedelű íróasztalt, amelyen Mrs. Albert Forrester a műveit írta. Erre fel is hívták a látogatók figyelmét, amikor először jártak nála, és kevesen akadtak, akiket a látvány nem töltött el megindultsággal. A szőnyeg vastag volt, a világítás diszkrét. Mrs. Albert Forrester egy vörös damaszthuzatú, egyenes támlájú nagy karosszékben szokott ülni. Ezen nem volt semmi feltűnő, de lévén az egyetlen kényelmes ülőalkalmatosság a szobában, mintegy elkülönítette és vendégei fölé emelte a háziasszonyt. A teát egy bizonytalan korú, néma és színtelen nő kezelte, akit sohasem mutattak be senkinek, bár mindenki tudta, milyen nagy kitüntetés a számára, hogy felmentheti Mrs. Albert Forrestert a teatöltögetés terhes kötelessége alól. A háziasszony ily módon teljes egészében a társalgásnak szentelhette magát, és meg kell adni, hogy kitűnő társalgó volt. Kitűnő, bár nem éppen eleven; s mivel az élőbeszédben nehéz az írásjeleket érzékeltetni, egyesek úgy vélhették, hogy a humora némileg fogyatékos, de azért mindenről volt magvas, tanulságos és érdekes mondanivalója. Mrs. Albert Forrester jól ismerte a szociológiát, a jogtudományt és a teológiát. Sokat olvasott, és emlékezetében sok minden megmaradt. Ügyesen tudott idézni, ami nagyon célszerűen pótolja a szellemességet, s mivel harminc év folyamán igen sok neves emberrel került többé-kevésbé közeli ismeretségbe, igen sok érdekes anekdotát gyűjtött össze, melyet tapintatosan helyezett el a társalgásban, és nem ismételt meg a kelleténél többször. Mrs. Albert Forresternek megvolt az a képessége, hogy magához vonzza a legkülönfélébb személyiségeket, és szalonjában az ember könnyen találkozhatott ugyanazon a délutánon egy volt miniszterelnökkel, egy laptulajdonossal és egy nagyhatalom nagykövetével. Én mindig úgy képzeltem, hogy ezek a nagy emberek azért járnak hozzá,

mert azt hiszik, hogy nála összedörgölőzhetnek egy kicsit a bohémvilággal, de egy olyan bohémvilággal, amely elég tisztességesen fésülködik és mosakszik, s nemigen ragasztja át rájuk a szennyét. Mrs. Albert Forrester mélységesen érdeklődött a politika iránt, és magam hallottam, amikor egy miniszter azt mondta neki, hogy férfias észjárása van. Ellenezte a nők választójogát, de amikor végül mégis megkapták, kacérkodni kezdett azzal a gondolattal, hogy fellép a parlamenti választásokon. Csak az volt a baj, hogy nem tudta, melyik pártot képviselje.

- Hiába - mondta, játékosan megvonva egy kissé erős vállát -, mégsem alapíthatok egytagú pártot.

Mivel nem tudhatta bizonyosan, hogy merre fordul a kerék, sok komoly hazafi példájára ő is függőben tartotta politikai nézeteit; de újabban határozottan közeledni kezdett a Munkáspárthoz, mint az ország legfőbb reménységéhez, nagyon valószínűnek látszott, hogy ha felajánlanak neki egy biztos mandátumot, habozás nélkül kilép a nyílt küzdőtérre mint az elnyomott proletariátus bajnoka.

Szalonja mindig nyitva állt a külföldiek előtt: csehszlovákokat, olaszokat, franciákat fogadott, ha híresek voltak, amerikaiakat még akkor is, ha a kutya sem ismerte őket. De nem volt sznob, és az ember ritkán találkozott nála olyan herceggel, aki ne lett volna különlegesen komoly egyéniség vagy olyan hercegnővel, aki a rangján kívül ne hozott volna ajánlólevélnek valami kis társadalmi szépséghibát, például azt, hogy elvált, regényt írt, vagy csekket hamisított, amivel igényt támaszthatott Mrs. Albert Forrester liberális rokonszenvére. A festőket nem nagyon szerette, a félszegségük és szótlanságuk miatt; a zenészek nem érdekelték: talán hajlandók voltak játszani, bár a híresek többnyire kéretették magukat, de a zene akkor is akadályozta a társalgást: ha valaki zenére vágyik, menjen hangversenyre; ő a maga részéről előnyben részesítette a lélek kifinomultabb muzsikáját. De az írókat meleg és állhatatos vendégszeretettel fogadta, kivált a sokat ígérő

ismeretleneket. Felismerte a bimbózó tehetséget, és a legtöbb híres írónak, aki időnként eljött hozzá egy csésze teára, annak idején ő bátorította első kísérleteit és ő mutatott irányt pályája kezdetén. Saját rangja már annyira vitán felül állott, hogy irigységre nem lehetett képes, és nevéhez annyiszor fűzték már a zseniális jelzőt, hogy egy szikrányi féltékenységet sem kellett éreznie, amiért mások tehetsége kivívta azt az anyagi sikert, amelyet tőle megtagadott a sors.

Bízva az utókor ítéletében, Mrs. Albert Forrester megengedhette magának, hogy önzetlen legyen. Ezek után nem csoda, hogy sikerült olyasmit teremtenie, ami közelebb állt a tizennyolcadik századi francia szalonokhoz, mint barbár nemzetünk történetében eddig bármi egyéb. Ritkán fordult elő, hogy akit meghívott „kedden egy szelet kalácsra és egy csésze teára", ne tudta volna felmérni a megtiszteltetés nagyságát, s ha az ember ott ült egy Chippendale-széken a diszkrét világítású, de puritán szobában, úgy kellett éreznie, hogy belépett az irodalomtörténetbe. Az amerikai nagykövet egyszer azt mondta Mrs. Albert Forresternek:

- Egy csésze tea önnél, Mrs. Forrester, a legízletesebb szellemi csemege, amelyet a sors valaha is osztályrészemül juttatott.

De időnként talán a jóból is megárt a sok. Mrs. Albert Forresternek oly tökéletes volt az ízlése, oly pontosan tudta, hogy miért illik rajongani, és mit kell mondani róla, hogy az ember néha szinte levegőért kapkodott. Én a magam részéről célszerűnek találtam, ha erőt merítek egy-két koktélból, mielőtt belépnék társaságának emelkedettebb légkörébe. Egyszer pedig kis híján örökre kizártak belőle, mert amikor egy délután becsengettem az ajtón, nem azt kérdeztem a szobalánytól: „Itthon van Mrs. Forrester?" - hanem ezt: „Lesz ma istentisztelet?"

Ez persze csak véletlen elszólás volt, de a szobalány, sajnos, vihogni kezdett, és Mrs. Albert Forrester egyik leghűségesebb rajongója, Ellen Hannaway, éppen ott állt a hallban, és a hócipőjét húzta lefelé. Még mielőtt a szalonba értem volna, jelentette a

háziasszonynak, hogy mit mondtam, s amikor beléptem, Mrs. Albert Forrester sasszemekkel fogadott:

- Miért kérdezte, hogy lesz-e ma istentisztelet?

Megmagyaráztam, hogy szórakozottságból, de Mrs. Albert Forrester nem vette le rólam a tekintetét, amelyet csak bénítónak nevezhetek.

- Úgy gondolja, ezek a délutánok ... - kereste a szót - kultikus jellegűek?

Sejtelmem sem volt róla, mit akar ezzel mondani, de nem szívesen árultam volna el tudatlanságomat annyi okos ember előtt, és úgy gondoltam, itt nincs más kiút, mint a szemérmetlen hízelgés.

- Ezek a délutánok, drága asszonyom, éppen olyanok, mint ön: szépségükben tökéletesek és tökéletességükben isteniek.

Mrs. Albert Forrester termetes alakján egy kis remegés futott végig. Olyan volt, mint amikor valaki hirtelen belép egy jácintokkal telezsúfolt szobába; az illat annyira kábító, hogy szinte megtántorodik. De aztán megenyhült.

- Ha szellemeskedni akar - mondotta -, jobb szeretném, ha inkább a vendégeimen gyakorolná a szellemességét, mint a szobalányaimon ... Miss Warrentől majd kap egy kis teát.

Mrs. Albert Forrester egy kézlegyintéssel jelezte, hogy nem foglalkozik többé velem, de a témával foglalkozott még, mert azután két-három éven keresztül valahányszor bemutatott valakinek, sohasem mulasztotta el, hogy hozzátegye:

- Próbáljon boldogulni vele, ahogy tud: ő ugyanis csak penitenciából jár ide. Amikor becsenget, mindig megkérdezi: lesz ma istentisztelet? Nagyon mulatságos ember, ugye?

De Mrs. Albert Forrester nem szorítkozott a hetenkénti teadélutánokra: minden szombaton nyolc személyt látott vendégül ebédre; úgy vélte, ez az ideális létszám, ha a társaság egy asztalnál beszélget, és többen úgysem fértek volna el kényelmesen az ebédlőjében. Ha Mrs. Albert Forrester egyáltalában büszke volt valamire, nem arra volt büszke, hogy senki sem ismeri úgy az

angol prozódiát, mint ő: csakis arra, hogy az ebédjei olyan híresek. Nagy gonddal válogatta meg a vendégeit, s egy meghívás valamelyik ebédjére több volt puszta bóknál: felszentelés volt. A terített asztal mellett magasabb szinten lehetett tartani a beszélgetést, mint a teadélutánok vegyes társaságában, és ebédlőjéből kevesen távozhattak anélkül, hogy meg ne szilárdult volna hitük Mrs. Albert Forrester képességeiben, és az emberi természet alapvető jóságában. Csak férfiakat hívott meg, mert bármennyire lelkes szószólója volt is a női nemnek, s más alkalmakkor szívélyes vendéglátója minden asszonynak, tudomásul kellett vennie, hogy asztalnál a nők kizárólag a szomszédaikkal szeretnek beszélgetni, s ezáltal akadályozzák az általános eszmecserét, amely az ő ebédjeit nemcsak testi, hanem egyszersmind lelki lakomává is magasztosította. Meg kell ugyanis mondani, hogy Mrs. Albert Forresternél nem mindennapian jó ételt, kitűnő bort és elsőrangú szivart kapott az ember. Ezt csak az méltányolhatja igazán, akinek volt már része irodalmi vendégszeretetben, mert az irodalmárok többnyire igen nemesen gondolkodnak, de rosszul élnek, szellemük magasabb szférában lebeg, és nem veszik észre, hogy az ürüpecsenye félig nyers és a krumpli hideg: a sörrel nincs semmi baj, de a bor hatása inkább józanító, és a kávéhoz nem tanácsos hozzányúlni. Mrs. Albert Forrester tehát nem csekély elégtétellel nyugtázta a felszolgált ételekre vonatkozó elismerő szavakat.

- Ha vendégeim megtisztelnek azzal, hogy nálam költik el ebédjüket - mondotta -, az a legkevesebb, hogy éppen olyan jó ételt nyújtok nekik, mint amilyent otthon kapnának.

De ha eltúlozták a hízelgést, rosszallóan nézett az emberre.

- Igazán zavarba hoz, ha engem dicsér olyasmiért, ami nem az én érdemem. A dicséret Bulfinchnét illeti.

- Ki az a Bulfinchné?

- A szakácsnőm.

- Jó, Bulfinchné valóságos kincs, de remélem, nem akarja elhitetni velem, hogy a bort is neki köszönhetjük.

- Ízlik? Én szörnyen tudatlan vagyok az ilyesmiben; teljesen rábízom magam a borkereskedőmre.

De ha a szivarokat említették, Mrs. Albert Forresternek felragyogott az arca.

- Ó, az már Albert érdeme. Albert szokta kiválasztani a szivarokat, és ha információim nem tévesek, senki sem ért úgy a szivarokhoz, mint Albert.

Az asztal végén ülő férjére nézett, olyan büszkén ragyogó szemmel, ahogy egy törzskönyvezett fajtyúk (leginkább talán egy barna orpingtoni) nézheti egyetlen csibéjét. Hirtelen élénkség támadt, a vendégek boldogan megragadták az alkalmat, hogy végre szólhatnak egy udvarias szót a házigazdához, és nem fukarkodtak egyéni érdemének elismerésével.

- Nagyon kedves - mondta ő. - Örülök, hogy ízlik.

Aztán rövid előadást tartott a szivarokról, megmagyarázta, milyen jó tulajdonságokat vár el tőlük, és sajnálatát fejezte ki, amiért az iparág kommercializálódása miatt annyira megromlott a minőség. Mrs. Albert Forrester elégült mosollyal hallgatta, és világosan látszott, hogy élvezi a férj kis sikerét. Persze, azért nem lehet a végtelenségig társalogni a szivarokról, s mihelyt észrevette, hogy vendégei türelmetlenkedni kezdenek, valami általánosabb érdekű és lehetőleg jelentősebb témára terelte a beszélgetést. Albert ismét hallgatásba merült. De legalább ő is szerephez jutott.

Mrs. Forrester ebédjeit egyesek éppen Albert miatt tartották a teadélutánoknál kevésbé vonzónak, mert Albert rendkívül unalmas alak volt; de az írónő, bár ez iránt lehettek kétségei, mégis ragaszkodott Albert jelenlétéhez! Éppen azért tűzte ki az ebédeket szombatra, hogy részt vehessen rajtuk (mert a hét többi napján nem ért rá). Mrs. Albert Forrester úgy érezte, tartozik azzal önérzetének, hogy férje ott legyen az ünnepélyes étkezéseken. Ha nem törődik vele, mintegy bevallja a világnak, hogy olyan emberhez ment feleségül, aki nem méltó szellemi társa, ezt pedig miképpen sem óhajtotta; s lehet, hogy ha olykor elkerülte az álom, azon tűnődött az éjszaka csendjében, vajon létezik-e olyan férfi

egyáltalában. Mrs. Albert Forrester baráti körét már nem feszélyezte ilyesfajta szemérem; azt mondták, szörnyűség, hogy egy ilyen asszonynak ilyen férjet kelljen elviselnie. Sokszor elhangzott a kérdés, hogyan is mehetett hozzá, s a válasz mindig úgy szólt (lévén a baráti tagjai legnagyobb részt nőtlenek vagy férjezetlenek), hogy érthetetlen, miért kell bárkinek is házasságra lépnie bárki mással.

Nem mintha Albert az unalmas fráterek fecsegő és erőszakos fajtájához tartozott volna; nem akaszkodott rá az emberre véget nem érő történetekkel, és nem gyötörte faviccekkel; senkit sem feszített keresztre lapos bölcsességekkel és nem vágott fejbe szörnyű közhelyekkel; egyszerűen csak unalmas volt. Egy nulla. Clifford Boyleston, aki előtt a francia romantikusoknak nem lehettek titkai, s maga is kitűnő tollú író volt, egyszer azt mondta, hogy ha az ember benéz egy szobába, ahová Albert éppen bement, csak az üres szobát látja. Mrs. Albert Forrester barátai nagyon szellemesnek találták ezt a megjegyzést, és Rose Waterford, az ismert regényírónő, s minden nők legbátrabbika, merészen visszamondta Mrs. Albert Forresternek. Bár ő úgy tett, mintha rossz néven venné, nem tudta megakadályozni, hogy mosolyra ne görbüljön az ajka. Olyan volt Alberthez, hogy attól a barátai csak még jobban becsülték. Megkövetelte, hogy bármit gondolnak is felőle titokban, bánjanak vele azzal a tisztelettel, amely kijár az ő férjének, ő maga példamutatóan viselkedett. Ha Albert netalán hozzászólt valamihez, bátorító arccal hallgatta végig, s ha odavitt neki egy könyvet, amelyre szüksége volt, vagy átadta a ceruzáját, hogy az írónő feljegyezhesse egy hirtelen támadt gondolatát, mindig megköszönte. Azt sem tűrte volna el, hogy a barátai nyilvánvalóan keresztülnézzenek rajta, s bár tapintatos asszony lévén, belátta, hogy túl sokat kívánna a világtól, ha a férjét is mindig magával vinné, és gyakran járt el egyedül, a barátai tudták, elvárja tőlük, hogy évente legalább egyszer Albertet is meghívják vacsorára. Albert mindig ott volt a nyilvános banketteken, amikor

a felesége is felszólalt, ha pedig Mrs. Forrester előadást tartott, ügyelt arra, hogy Albert az emelvényen kapjon helyet.

Albert, azt hiszem, középmagas ember lehetett; de talán azért, mert senki nem is gondolt rá másként, mint a feleségével kapcsolatban (aki csakugyan impozáns jelenség volt), mindenki úgy gondolta, hogy alacsony. Vékonydongájú, gyenge alakja idősebbnek mutatta koránál, pedig ugyanolyan idős volt, mint a felesége. Rövidre nyírt, ritkás haja már megőszült; szúrós, fehér bajuszkát viselt; sovány, barázdált arcán nem mutatkoztak figyelemre méltó vonások; s kék szeme, amely egykor vonzó lehetett, immár elfáradt és megfakult. Mindig nagyon rendesen öltözködött, mindig ugyanolyan mintájú milpoen nadrágot viselt, fekete zakót és szürke nyakkendőt, kis gyöngyfejű tűvel. Nem lehetett volna kevésbé tolakodó, s mikor ott állt Mrs. Albert Forrester szalonjában, hogy az ebédre hívott vendégeket fogadja, az ember éppoly kevéssé vette észre, mint a nyugodt, elegáns bútorokat. Jó modora volt, és nyájasan, udvariasan mosolyogva fogott kezet az érkezőkkel.

- Van szerencsém, nagyon örvendek - mondta, ha tekintélyesebb ismerősök jöttek. - Remélem, jól van.

De ha előkelő idegen volt a vendég, és még nem járt náluk, elébe ment a szalon ajtajáig, és azt mondta:

- Mrs. Albert Forrester férje vagyok. Engedje meg, hogy bemutassam a feleségemnek.

Azután odavezette a vendéget Mrs. Albert Forresterhez, aki háttal állt a fénynek, és elragadtatott, heves mozdulattal üdvözölte a jövevényt.

Jólesett látni, milyen illedelmesen büszke a felesége irodalmi hírnevére, s milyen önmegtagadóan szolgálja az asszony érdekeit. Mindig jelen volt, ha kellett, és sohasem volt jelen, ha nem kellett. Ha nem is szándékos, de ösztönös tapintat jellemezte. Mrs. Forrester készségesen elismerte érdemeit.

- Igazán nem tudom, mivé lennék nélküle - mondogatta. - Megbecsülhetetlen segítség. Mindent felolvasok neki amit írtam, és a kritikája sokszor nagyon hasznos.

- Moliére és a szakácsnője - mondta Miss Waterford.

- Ez szellemesség akart lenni, kedves Rose? - kérdezte Mrs. Forrester egy kissé csípősen.

Ha Mrs. Albert Forrester nem tartott helyénvalónak egy megjegyzést, sok mindenkit zavarba tudott hozni azzal, hogy megkérdezte: ez talán tréfa volt, s csak ő nem érti, mert nehéz a felfogása? De Miss Waterfordot nem lehetett zavarba hozni. E hölgynek hosszú élete folyamán sok kalandja volt, de szenvedélye csak egy: a nyomdafesték. Mrs. Albert Forrester inkább csak eltűrte, de nem tartotta nagyra.

- Ugyan, ugyan, drágám - felelte Miss Waterford - te is nagyon jól tudod, hogy nélküled egyáltalán nem is létezne. Nem ismerne bennünket. Képzelem, milyen boldog, hogy kapcsolatban lehet korunk legkiválóbb elméivel és nevesebb személyiségeivel.

- Lehet, hogy a méh elpusztulna az oltalmazó kaptár nélkül, de azért a méhnek mégis megvan a maga jelentősége.

S mivel Mrs. Albert Forrester barátai, bár minden tudhatót tudtak a művészetről és az irodalomról, a természetrajzhoz már nem nagyon értettek, erre a megjegyzésre nem találtak választ. Ő pedig folytatta:

- Nem akadályoz semmiben. Ösztönösen megérzi, hogy mikor nem szeretném, ha zavarnának, és csakugyan, ha éppen benne vagyok egy gondolatmenetben, úgy találom, hogy az ő jelenléte a szobában inkább megnyugtat, semmint idegesít.

- Mint egy perzsa macskáé - mondta Miss Waterford.

- De egy nagyon jól nevelt, nagyon jól idomított, és nagyon jó modorú perzsa macskáé - felelte Mrs. Forrester szigorúan, ily módon utasítva rendre Miss Waterfordot.

De Mrs. Albert Forrester még nem végzett a férjével.

- Mi, az intellektuális körök tagjai - mondotta -, hajlamosak vagyunk arra, hogy a magunk túlságosan is zárt körű világában

éljünk. Jobban érdeklődünk az absztrakciók, mint a konkrétumok iránt, és néha úgy érzem, mintha túlságosan messziről, túlságosan fennkölt magaslatokról szemlélnénk a mindennapi emberek nyüzsgő világát. Nem gondolják, hogy ez veszélyes, mert egy kissé embertelenné válhatunk? Mindig hálás leszek Albertnek, amiért rajta keresztül kapcsolatban maradok a köznapi emberekkel.

E megjegyzés, amelytől barátai közül senki sem vitathatta el a Mrs. Albert Forrester oly sok kijelentésére jellemző ritka finomságot és éleselméjűséget, azzal a következménnyel járt, hogy a legmeghittebb barátok köre Albertet egy ideig mint a Köznapi Embert emlegette. Ez azonban nem tartott sokáig, megfeledkeztek róla. Azután Bélyeggyűjtőnek keresztelték el. Az új nevet a rosszmájúan szellemes Clifford Boyleston ragasztotta rá. Egyszer, már teljesen kimerülten, mert meg kellett erőltetnie az agyát, hogy el ne akadjon az Alberttel folytatott beszélgetése, ezt kérdezte tőle:

- Nem gyűjt bélyeget?
- Nem - felelte Albert szelíden. - Sajnos, nem.

De alig tette fel a kérdést, Clifford Boyleston máris átlátta a lehetőségeit. Ő írta Baudelaire mostohanagynénjéről azt a könyvet, amely felkeltette a francia irodalom minden barátjának érdeklődését, és mindenki tudta róla, hogy a francia szellem beható tanulmányozása révén maga is jócskán átitatódott a gall eszességgel és szellemességgel. Ügyet sem vetett Albert tagadó válaszára, és mihelyt alkalom adódott rá, közölte Mrs. Albert Forrester barátaival, hogy végre sikerült lelepleznie Albert titkát. Bélyeget gyűjt. Később pedig minden találkozásukkor megkérdezte tőle:

- Nos, Mr. Forrester, hogy fejlődik a bélyeggyűjtemény? - Vagy: - Vásárolt-e új bélyegeket, amióta legutóbb találkoztunk?

Albert azután váltig tagadhatta, hogy bélyeget gyűjt, az ötlet sokkal szerencsésebb volt annál, semhogy kiaknázatlanul maradjon; Mrs. Albert Forrester barátai elkönyvelték Albertet bélyeggyűjtőnek, és ha beszéltek vele, ritkán mulasztották el, hogy

megkérdezzék tőle, hogy halad a gyűjtéssel. Ha különösen vidám hangulatban volt, néha még Mrs. Albert Forrester is úgy emlegette a férjét, mint a Bélyeggyűjtőt. Valóban, ezt az elnevezést mintha egyenest neki találták volna ki. Néha szemtől szemben is így szólították, és el kellett ismerniük, hogy nagyon derűsen tűri; neheztelés nélkül mosolygott, és később már nem is próbálta meggyőzni őket a tévedésükről.

Finom társadalmi érzékével Mrs. Albert Forrester, persze nem kockáztathatta ebédjei sikerét azáltal, hogy jelentősebb vendégeit Albert mellé ülteti. Vigyázott rá, hogy ilyesmi csak régibb és meghittebb barátaival fordulhasson elő, s ha a kijelölt áldozat belépett, így fogadta:

- Ugye, nem bánja, ha Albert mellett fog ülni?

Erre csak azt mondhatták, hogy dehogyis, boldogan, de ha túlságosan is lerítt arcukról az elkeseredés, Mrs. Albert Forrester játékosan megpaskolta a kezüket, és hozzátette:

- Legközelebb majd mellettem ül. Idegenekkel szemben Albert nagyon félszeg, és maga olyan jól tud bánni vele.

Hogyne bántak volna jól vele: egyszerűen nem vettek róla tudomást. Az a szék, amelyen Albert ült, felőlük akár üres is lehetett volna. Albertet viszont a jelek szerint egyáltalán nem bosszantotta, hogy semmibe se veszik azok az emberek, akiknek az ennivalóját mégiscsak ő fizeti, mert Mrs. Forrester jövedelméből igazán nem lehetett volna tavaszi lazacot és melegházi spárgát nyújtani a vendégeknek. Békésen, szótlanul üldögélt, s csak azért nyitotta ki a száját, hogy utasítsa valamire az egyik szobalányt. Ha valamelyik vendéget még nem látta azelőtt, hosszasan bámult rá, s a nézése bizonyára zavarba ejti az illetőt, ha nem olyan gyerekes. Mintha azon tűnődött volna, mi fán teremhetett ez a furcsa jövevény; de sohasem árulta el, hogy szelíd vizsgálódásában milyen eredményre jutott. Ha a társalgás megélénkült, hol az egyik beszélőt nézte, hol a másikat, de sovány, barázdált arcáról ilyenkor sem lehetett leolvasni, hogy mit tart a rendkívüli gondolatok felől, amelyekkel az asztal fölött labdáznak.

Clifford Boyleston véleménye szerint a mély és szellemes sziporkák úgy peregtek le Albertről, mint kacsa hátáról víz. Most már nem is próbál megérteni semmit, és csak úgy tesz, mintha figyelne. De Harry Oakland, a sokoldalú kritikus azt mondta, hogy Albert igenis mindent meghall; mindentől el van ragadtatva, és zavaros kis agyacskájával kétségbeesetten igyekszik kiokosodni a csodálatos dolgokon, amelyeket hallott. A Cityben bizonyára eldicsekszik nagynevű ismerőseivel, ott talán úgy szerepel, mint a műveltség és az irodalom világító fáklyája, szaktekintély az eszmények terén; isteni lenne, ha kihallgathatnák, mihez kezd azzal, amit fölszedett. Harry Oakland volt Mrs. Albert Forrester egyik leghűségesebb rajongója, aki egy pompás, csiszolt esszét szentelt az írónő stílusának. Kifinomult, sőt, szépnek mondható arcával egy olyan Szent Sebestyénhez hasonlított, aki tévedésből túl sok hajnövesztőt kent magára; tudniillik szerfölött elborította a szőrzet. Nagyon fiatal volt, harminc éven alul, de volt már színikritikus, irodalmi kritikus, zenekritikus és műkritikus. Egy kissé azonban ráunt már a művészetre, és azzal fenyegetőzött, hogy tehetségét a jövőben a sportkritikának szenteli.

Albert tehát a Cityben működött, és a baráti kör véleménye szerint Mrs. Forrester tiszteletre méltó lelkierővel viselte el azt a csapást, hogy még csak nem is gazdag. Sokkal romantikusabb lett volna, ha Albert amolyan kalmárfejedelem, aki nemzetek sorsát tartja a kezében, vagy ritka fűszerekkel megrakott gályákat küld a levantei kikötőkbe, amelyeknek a neve szép zengésű és egzotikus rím gyanánt ékesíti oly sok költő verseit. De Albert csak mazsolakereskedő volt, és úgy tudták, legfeljebb annyit keres, amennyiből Mrs. Albert Forrester méltóképpen, s talán valamelyest nagyvonalúan is élheti a maga életét. Mivel foglalkozása hat óráig az irodájában tartotta, Mrs. Albert Forrester keddi teadélutánjaira mindig csak akkor érkezett meg, amikor a legfontosabb vendégek már elmentek. Mire megjött, a szalonban többnyire csak három-négy meghittebb jó barát maradt, aki fesztelenül és jó humorral csevegett a korábban eltávozott

vendégekről, s amikor meghallotta Albert kulcsát a bejárati ajtóban, egyszerre döbbent rá, hogy már késő van. A következő pillanatban Albert a maga tétova módján kinyitotta az ajtót, és szelíden benézett. Mrs. Albert Forrester ragyogó mosollyal üdvözölte.

- Gyere be, Albert, gyere be. Azt hiszem, mindenkit ismersz itt.

Albert belépett, és kezet fogott a felesége barátaival.

- A Cityből jössz? - kérdezte Mrs. Albert Forrester lelkesen, bár tudta, hogy aligha jöhet máshonnan. - Kérsz egy csésze teát?

- Nem drágám, köszönöm. Már teáztam az irodában. Mrs. Albert Forrester mosolya még ragyogóbb lett, s a maradék társaság arra gondolt, milyen angyalian viselkedik a férjével.

- Nem baj, tudom, hogy két csészével is szívesen megiszol. Én magam töltöm be neked.

Odament a tea-asztalhoz, s megfeledkezve arról, hogy a tea már másfél órája áll és jéghideg, kitöltött egy csészével, s tejet és cukrot is tett belé. Albert átvette, megköszönte, és jámboran kavargatni kezdte, de amikor Mrs. Forrester folytatta a társalgást, amely az ő megjelenése miatt szakadt félbe, szépen letette, anélkül hogy belekóstolt volna. Érkezését mindenki jeladásnak tekintette a távozásra, s a még ottlevő vendégek sorban elbúcsúztak. Egyszer azonban oly érdekes volt a társalgás, és a vitatott kérdés oly jelentős, hogy Mrs. Forrester hallani sem akart a búcsúról.

- Ezt most végleg el kell döntenünk. Meg aztán - tette hozzá olyan hangon, amely az ő szájából szinte pajzánnak hatott -, erről a kérdésről talán Albertnek is van valami mondanivalója. Hasznos lesz, ha meghallgatjuk a véleményét.

Akkoriban kezdték a nők rövidre vágatni a hajukat, és a vita arról folyt, hogy Mrs. Albert Forrester is bubisra nyírassa-e a magáét, vagy sem. Mrs. Albert Forrester tiszteletet parancsoló külsejű asszony volt. Nagy csontjai voltak, és a csontok nem maradtak kellő takaró nélkül; ha nem olyan magas és erős, az ember szinte rámondta volna, hogy testes. De igen nemes tartással viselte a súlyát. Arca valamivel nagyobb volt az életnagyságúnál, s

nyilván ennek köszönhette azt a férfiasan értelmes kifejezést, amely kétségkívül lerítt róla. A bőre sötét volt, s az ember azt hihette, hogy egy csöppnyi keleti vér is csörgedezik az ereiben: maga is elismerte, hogy minden bizonnyal van benne egy kis cigány-beütés, ez pedig, úgy érzi, magyarázatul szolgálhat arra a vad és féktelen szenvedélyre, amely néha olyannyira jellemzi költészetét. A szeme nagy volt, fekete és fényes, az orra mint a nagy Wellington hercegé, csak húsosabb, az álla szögletes és határozott. A szája is nagy volt, az ajka duzzadt és piros, méghozzá mindennemű kozmetikai szer nélkül, mert Mrs. Albert Forrester méltóságán alulinak érezte, hogy ilyesmit használjon; s vastag szálú, sűrű és szürke haját úgy tornyozta fel a feje tetején, hogy még inkább növelte vele amúgy is tekintélyes magasságát. Igazán impozáns, hogy ne mondjam, félelmetes megjelenésű asszony volt. Mindig nagyon megfelelően öltözködött, komorabb színű, drága kelmékbe, s minden ízében írónőnek látszott; de a maga diszkrét módján (lévén mégiscsak ember, aki nem mentes a hiúságtól) ő is alkalmazkodott a divathoz, és modern szabású ruhákat viselt. Azt hiszem, már jó ideje vágyakozott a bubifrizurára, de illendőbbnek tartotta, ha barátai beszélik rá, és nem tőle származik a kezdeményezés.

- Muszáj, muszáj - mondta Harry Oakland az ő lelkes, kisfiús módján. - Igazán, olyan isteni lesz.

Clifford Boyleston, aki most éppen Madame de Maintenonról írt könyvet, kétségeinek adott kifejezést. Úgy vélte, hogy a kísérlet veszélyekkel járhat.

- Véleményem szerint - mondta, batiszt zsebkendőjével törülgetve szemüvegét -, véleményem szerint, ha az ember már kialakította a maga egyéni stílusát, ragaszkodjék hozzá. Mivé lett volna XIV. Lajos a parókája nélkül?

- Még nem tudom, mit tegyek - mondta Mrs. Forrester. - Azért mégiscsak haladnunk kell a korral. Én ennek a kornak a gyermeke vagyok, és nem szeretnék lemaradni. Amerika, mint Wilhelm Meister mondotta, immár jelenvalóság. - Élénken Albert felé

fordult. - Mit szól ehhez, uram és parancsolóm? Mi a véleményed, Albert? Bubi vagy nem bubi, ez itt a kérdés.

- Azt hiszem, drágám, az én véleményem nem sokat számít - felelte szelíden a férj.

- Nekem nagyon is számít - mondta Mrs. Albert Forrester hízelgő hangon.

Látnia kellett, hogy a barátai odavannak, amiért ilyen nagyszerűen bánik a Bélyeggyűjtővel.

- Ragaszkodom hozzá - folytatta -, ragaszkodom. Senki sem ismer annyira, mint te, Albert. Jól fog állni?

- Lehet - felelte Albert. - Egyedül csak attól félek, hogy a te... szoborszerű megjelenésed és a rövid haj együtt talán arra emlékeztetne ... hát mondjuk a görög szigethazára, hol Sappho égett s énekelt.

Pillanatnyi zavart csend támadt. Rose Waterford felkuncogott, de a többiek némán kővé meredtek. Mrs. Forresternek ajkára fagyott a mosoly. Albert csúnyán beletenyerelt.

- Mindig az volt a véleményem, hogy Byron nagyon középszerű költő - mondta végül Mrs. Albert Forrester.

A társaság feloszlott. Mrs. Albert Forrester nem nyíratta bubisra a haját, és a kérdés többé nem is került szóba.

Mrs. Albert Forrester egy másik keddi teadélutánjának vége felé történt az az esemény, amely azután olyan nagy befolyást gyakorolt irodalmi pályafutására.

A teadélután a legsikeresebbek közé tartozott. A Munkáspárt vezére is eljött, és Mrs. Albert Forrester nagyon világosan értésére adta, bár végleg azért nem kötelezte el magát, hogy szívvel-lélekkel hajlandó a baloldalhoz csatlakozni. Az idő megérett, s ha egyáltalán rászánja magát a politikai pályára, most kell határoznia. Clifford Boyleston elhozta a Francia Akadémia egy tagját, s bár Mrs. Forrester tudta, hogy a vendég egyáltalán nem járatos az angol nyelvben, mégis jólesett neki, amikor az udvarias bókkal adózott ékes, de mindazonáltal kristálytiszta stílusának.

Ott volt az amerikai nagykövet, továbbá egy fiatal orosz herceg, akit csak a hiteles Romanov-vér óvott meg attól, hogy parkett-táncosnak nézzék. Megtisztelte őket jelenlétével egy hercegnő is, aki nemrég vált el a hercegtől, hogy egy zsokéhoz menjen feleségül; s nemesi koronája még ilyen viharverten is kétségkívül emelte a társaság fényét. Az irodalom egéről is leszállott néhány ragyogó csillag. De most már valamennyien elmentek, csak Clifford Boyleston, Harry Oakland, Rose Waterford, Oscar Charles és Simmons maradt a szalonban. Oscar Charles kicsi, gnómszerű alak volt, fiatal, de összezsugorodott arcú, mint egy ravasz majom, aranykeretes szemüveggel, s egy minisztériumban dolgozott, de szabad idejét irodalmi kedvteléseinek szentelte. Apró cikkeket írt a hatpennys hetilapokba, és mélységesen megvetette a világot általában. Mrs. Albert Forrester kedvelte, tehetségesnek tartotta, de bár Oscar Charles mindig a legnagyobb rajongással nyilatkozott a stílusáról (éppen ő nevezte el a pontosvessző mesterének), rosszmájúsága miatt az írónő félt is tőle egy kicsit. Simmons az ügynöke volt: kerek képű ember, aki olyan erős szemüveget viselt, hogy mögötte furcsán torznak látszott a szeme. Valami ormótlan rákfajta szemére emlékeztetett, amelyet akváriumban lát az ember. Rendszeresen eljárt Mrs. Albert Forrester délutánjaira, egyrészt azért, mert lelkesen csodálta az írónő tehetségét, másrészt, mert a szalonban könnyen találkozhatott leendő ügyfelekkel.

Mivel már hosszú évek óta fáradozott igen csekély haszonért Mrs. Albert Forrester érdekében, az írónő nem vonakodott attól, hogy a kezére játszva egy kis jól megérdemelt keresethez juttassa, és hálatelt szavakkal mutatta be mindazoknak, akik esetleg irodalmi árucikkeket vihettek a piacra. Nem minden büszkeség nélkül emlékezett vissza például arra, hogy Lady St. Swithin hírhedett és rendkívül jövedelmező emlékiratairól az ő szalonjában kezdtek tárgyalni.

A vendégek körben ültek, Mrs. Albert Forrester volt a középpont, s élénken és mi tagadás, egy kissé rosszmájúan

diskuráltak a többiekről, akik aznap megjelentek. Miss Warren, a sápadt nő, aki két óra hosszat állt a tea-asztal mellett, most szótlanul vándorolt a szobában, hogy összegyűjtse az itt-ott elhagyott csészéket. Volt ugyan valami bizonytalan állása, de azért mindig el tudott szabadulni, hogy kitöltse a teát Mrs. Albert Forrester helyett, esténként pedig Mrs. Albert Forrester kéziratait gépelte. Mrs. Albert Forrester nem fizetett ezért, mert úgy vélte, nagyon természetesen, hogy amúgy is elég sok jót tett szegénnyel; de nekiadta a filmbemutatókra szóló ingyenjegyeit, és néha megajándékozta egyes ruhadarabokkal, amelyekre már nem volt szüksége.

Éppen Mrs. Albert Forrester beszélt, huzamosan, az ő meglehetősen mély, öblös hangján, s a többiek figyelmesen hallgatták. Jó formában volt, s az ajkáról ömlő szavakat minden változtatás nélkül egyenest papírra lehetett volna vetni. Egyszerre csak valami nagyot csattant a folyosón, mint amikor lezuhan egy súlyos tárgy, majd veszekedés hallatszott.

Mrs. Albert Forrester abbahagyta előadását, és igazán nemes homloka elborult, amint kissé összevonta szemöldökét.

- Azt hittem, megtanulták már, hogy nem bírom az ilyen éktelen zenebonát a lakásban. Kérem, Miss Warren, legyen szíves, csengessen, és kérdezze meg, mi az oka ennek a felfordulásnak.

Miss Warren csengetett, és egy pillanat múlva megjelent a szobalány. Miss Warren halkan beszélt vele az ajtóban, hogy ne kelljen újra megzavarni Mrs. Albert Forrestert. De Mrs. Albert Forrester maga szakította félbe előadását, egy kissé ingerült hangon:

- Mi az, Carter, mi történt? Összedőlt a ház, vagy mégiscsak kitört végre a vörös forradalom?

- Csak az új szakácsnő bőröndje, nagyságos asszony - felelte a szobalány. - Leejtette a hordár, ahogy hozta, és a szakácsnő egészen kijött a sodrából.

- Mi az, hogy „az új szakácsnő"?

- Bulfinchné ma délután elment, nagyságos asszony - mondta a szobalány.

Mrs. Albert Forresternek karikára meredt a szeme.

- Ezt most hallom először. Bulfinchné felmondott? Mihelyt megjön Mr. Forrester, szóljon neki, hogy beszélni akarok vele.

- Igenis, nagysága.

A szobalány kiment, és Miss Warren lassan visszatért a teaasztalhoz. Gépiesen megtöltött néhány csészét, bár senki sem kérte.

- Ezt a katasztrófát! - kiáltotta Miss Waterford.

- Vissza kell szerezni - mondta Clifford Boyleston. - Az a nő valóságos kincs, pompásan főz, és napról napra felülmúlja magát.

De ebben a pillanatban újra bejött a szobalány, levelet hozott egy kis ezüstözött tálcán, és átadta a ház úrnőjének.

- Mi ez? - kérdezte Mrs. Albert Forrester.

- Mr. Forrester meghagyta, hogy adjam át ezt a levelet, amikor a nagyságos asszonynak érdeklődni tetszik utána - mondta a szobalány.

- Miért, hol van Mr. Forrester?

- Mr. Forrester elment, nagysága kérem - felelte a szobalány, mintha meglepné a kérdés.

- Elment? Jó. Kimehet.

A szobalány kiment a szalonból, és Mrs. Albert Forrester, nagy arcán meglehetősen elképedt kifejezéssel, felbontotta a levelet. Rose Waterford később elmesélte nekem, hogy az első pillanatban arra gondolt, Albert talán nem merte közölni a feleségével, hogy Bulfinchné elment, és félelmében a Temzébe vetette magát. Amikor Mrs. Albert Forrester végigolvasta a levelet, arcát elöntötte a felháborodás.

- Gyalázat! - kiáltotta. - Szégyen, gyalázat!

- Mi történt, Mrs. Forrester?

Mrs. Albert Forrester úgy kapálta a lábával a szőnyeget, akár a nyugtalan, tüzesvérű paripák a földet, s karját keresztbe fonva egy leírhatatlan mozdulattal (de amilyet azért néha megfigyelhetünk a

halaskofáknál, amikor ilyen-amolyan szedte-vettére készülnek), pillantását kíváncsi és rendkívül megdöbbent barátai felé fordította.

- Albert megszökött a szakácsnővel.

Rémületében mindenkinek elakadt a lélegzete. Aztán valami rettenetes dolog történt. Miss Warren, aki a tea-asztal mögött állt, hirtelen fuldokolni kezdett. Miss Warren, aki sohasem nyitotta ki a száját, és akihez soha nem szólt senki, Miss Warren, akit egyikük sem ismert volna meg az utcán, bár három éve minden héten találkoztak vele, Miss Warren egyszerre csak féktelen nevetésben tört ki. Valamennyien egyszerre fordultak oda, mintegy vezényszóra, döbbenten. Olyan érzésük lehetett, mint Bálámnak, amikor a szamara váratlanul megszólalt. Miss Warren a szó szoros értelmében nyerített. Volt ebben a látványban valami nevezhetetlen iszonyat, mintha egy természeti tünemény hirtelen kizökkent volna a rendes kerékvágásból, s a nézőt éppúgy megrázta, mintha a székek és az asztalok se szó, se beszéd, groteszk táncra perdültek volna a padlón. Miss Waren megpróbált uralkodni magán, de minél jobban igyekezett, annál irgalmatlanabbul rázta a nevetés, azután zsebkendőt ragadott, a szájába tömte, és kiviharzott a szobából. Az ajtó becsapódott mögötte.

- Hisztéria - mondta Clifford Boyleston.
- Hát persze hogy hisztéria - mondta Harry Oakland.

De Mrs. Albert Forrester nem szólt semmit.

A levél odahullott a lábához, és Simmons, az ügynök, felvette, hogy visszaadja. De ő nem akarta elvenni.

- Olvassa - mondta. - Olvassa fel hangosan.

Mr. Simmons feltolta szemüvegét a homlokára, s a levelet egészen közel tartva a szeméhez, a következőket olvasta:

Kedvesem,

Bulfinchnénak környezetváltozásra van szüksége, ezért úgy határozott, hogy elmegy, és mivel nélküle nekem sincs kedvem itt

maradni, én is elmegyek. Untig elegem van az irodalomból, és torkig vagyok a művészettel.

Bulfinchné nem ragaszkodik a házassághoz, de ha te el akarnál válni tőlem, szívesen hozzám jönne. Remélem, meg leszel elégedve az új szakácsnővel. Kitűnő bizonyítványai vannak. Talán fölösleges fáradságtól kíméllek meg, ha közlöm, hogy Bulfinchné meg én a következő címen lakunk: Kennington Road 411, S.E.

Albert

Senki nem szólt semmit. Mr. Simmons visszacsúsztatta szemüvegét az orra nyergére. Be kell vallani, hogy a jelenlevők, noha roppant elmés emberek voltak, és mindig megtalálták a helyzethez legjobban illő szót, most hiába törték a fejüket valami alkalmas megjegyzésen. Mrs. Albert Forrester nem olyan asszony volt, akinek az ember ki merte volna fejezni a részvétét, s mindenki félt, hogy nevetségessé teszi magát, ha azt mondja, ami kézenfekvő. Végül Clifford Boyleston bátran vállalta a megmentő szerepét.

- Az ember nem is tudja, hogy mit mondjon - jegyezte meg.

Újra csend támadt, majd Rose Waterford szólalt meg.

- Hogy néz ki ez a Bulfinchné? - kérdezte.

- Honnan tudjam? - felelte Mrs. Albert Forrester némileg nyűgösen. - Rá se néztem soha. Mindig Albert vette fel a cselédeket, Bulfinchné is csak egy pillanatra jött be hogy nagyjából lássam, kielégítő atmoszféra veszi-e körül.

- No de reggelente csak látnod kellett, amikor elintézted a háztartást.

- Albert intézte a háztartást. Ő maga kívánta így, hogy én teljesen a munkámnak szentelhessem magam. Egyetlen életből nem futja mindenre.

- Albert rendelte meg az ebédeket is? - kérdezte Clifford Boyleston.

- Természetesen. Az is az ő hatáskörébe tartozott.

Clifford Boyleston egy kissé felhúzta a szemöldökét. Milyen ostoba volt, még csak nem is sejtette, hogy Mrs. Forrester remek konyháját Albert igazgatja! No, persze, neki köszönhették, hogy az elsőrendű chablis mindig épp csak annyira volt behűtve, hogy hűvösen ömöljön szét a nyelven, de sohase veszítse el ízét és zamatát.

- Kétségtelenül értett a jó ételhez és italhoz.

- Mindig mondtam, hogy neki is megvannak a jó oldalai - felelte Mrs. Albert Forrester, mintha Clifford Boyleston szemrehányással illette volna. - Maguk csak nevettek rajta. Nem akarták elhinni, amikor azt mondtam, hogy sokat köszönhetek neki.

Erre nem volt válasz, és újra súlyos, baljós csend borult a társaságra. Aztán Mr. Simmons bedobott egy bombát.

- Vissza kell hoznia.

Mrs. Albert Forrester annyira elképedt, hogy ha nem támaszkodik éppen a kandallónak, bizonyára két lépéssel is hátratántorodott volna.

- Miket beszél, az isten szerelméért? - kiáltotta. - Látni sem akarom többé, amíg élek. Hogy visszafogadjam? Soha. Még akkor sem, ha idejön és térden állva könyörög.

- Nem azt mondtam, hogy fogadja vissza; azt mondtam, hozza vissza.

De Mrs. Albert Forrester ügyet sem vetett a nem helyén való közbeszólásra.

- Mindent megtettem érte. Ugyan mi volna nélkülem, ha szabad kérdenem? Olyan pozíciót adtam neki, amilyet legvérmesebb álmaiban sem remélhetett.

Senki sem tagadhatta, hogy Mrs. Albert Forrester felháborodásában van valami fennkölt nagyszerűség, ez azonban, úgy látszik, nem sok hatást gyakorolt Mr. Simmonsra.

- Miből fog élni?

Mrs. Albert Forrester olyan tekintetet vetett rá, amelyből teljesen hiányzott a nyájasság.

- Isten majd megsegít - felelte fagyosan.

- Alig hiszem - mondta Mr. Simmons.

Mrs. Albert Forrester vállat vont. Arcára mélységesen sértődött kifejezés ült ki. De Mr. Simmons elhelyezkedett a székén, amilyen kényelmesen csak bírt, és cigarettára gyújtott.

- Tudhatja, hogy a művészetének én vagyok a leglelkesebb rajongója: erről nincs mit mondjak.

- Nincs mit mondanom - javította ki Clifford Boyleston.

- Magának sincs - bólintott Mr. Simmons jámboran. - Valamennyien egyetértünk abban, hogy ez idő szerint nincs olyan író, akivel ne vehetné fel a versenyt. Prózában is, versben is vitán felül a legjobb márka. A stílusa pedig ... de hiszen mindenki ismeri a stílusát.

- Sir Thomas Browne gazdag szókincse, és ráadásul Newman bíboros világossága - mondta Clifford Boyleston. - John Dryden ízes nyelvezete, és ráadásul Jonathan Swift szabatossága.

Más jel nem vallott arra, hogy Mrs. Albert Forrester meghallotta a bókot, mint az a futó kis mosoly, amely egy röpke pillanatra feltűnt tragikus szája szögletében.

- És humora is van.

- Akad-e még valaki a világon - kiáltotta Miss Waterford -, aki a szellemességnek, szatírának és komikumnak ilyen mérhetetlen tárházát tudná belesűríteni egyetlen pontosvesszőbe?

- De azért mégsem veszik - folytatta Mr. Simmons rendületlenül. - Én már húsz éve foglalkozom a munkáival, és őszintén megmondom, nem ereszthettem volna pocakot a jutalékból, de mégis foglalkozom velük, mert néha jólesik, ha megteszem egy igazán jó cikkért, amit tudok. Én mindíg hittem magában, és azt reméltem, hogy előbb-utóbb mégis csak sikerül valahogy beadni a közönségnek. De ha azt képzeli, hogy megélhet az olyan könyvekből, amilyeneket csinálni szokott, azt kell mondjam, ne is álmodozzon róla.

- Túl későn jöttem a világra - mondta Mrs. Albert Forrester. - A tizennyolcadik században kellett volna élnem, amikor a gazdag pártfogó száz guineával jutalmazott egy ajánlást.

- Mit gondol, mennyit hozhat az a mazsolaüzlet?

Mrs. Albert Forrester egy kis sóhajjal válaszolt:

- Nevetségesen keveset. Albert mindig azt mondta, hogy körülbelül évi ezerkétszázat keres.

- Akkor nagyon jól vezeti a boltját. De ebből a jövedelemből nem várhat tőle valami nagy tartásdíjat. Nekem elhiheti: csak egyvalamit tehet, éspedig azt, hogy visszahozza.

- Inkább padlásszobában élek. Azt hiszi, le tudnám nyelni ezt az arcpirító sérelmet? Azt kívánja, hogy a szakácsnőmmel vetélkedjem az érzelmeiért? Ne feledje, hogy van valami, ami egy magamfajta asszonynak értékesebb a jólétnél: s ez a valami a méltósága.

- Éppen erre akartam rátérni - mondta Mr. Simmons.

A többiekre nézett, és furcsa, torzul felnagyított szeme még rémesebbnek és halszerűbbnek látszott, mint máskor.

- Afelől egyáltalán nincsenek kétségeim - folytatta -, hogy maga nagyon előkelő, és majdnem egyedülálló helyet foglal el az irodalmi világban. Maga egészen különleges valami. Piszkos haszonért sohasem adta el a tehetségét, és mindig magasra tartotta a tiszta művészet zászlaját. Most képviselő akar lenni. Én a magam részéről nem becsülöm valami sokra a politikát, de az tagadhatatlan, hogy jó reklám lenne, és ha beválasztják, azt hiszem, ezen az alapon meg tudnánk csinálni egy amerikai felolvasó körutat. Magának eszményei vannak, és merem állítani, hogy még azok is tisztelik, akik egy sorát sem olvasták. De a mostani helyzetében egyvalamit semmiképp sem engedhet meg magának, éspedig azt, hogy kinevessék.

Mrs. Albert Forrester láthatóan összerezzent.

- No de, kérem, hogy érti ezt?

- Én nem tudom, kicsoda-micsoda ez a Bulfinchné, talán nagyon is tiszteletre méltó asszonyság, de hiába, ha egy férfi

megszökik a szakácsnőjével, akkor nevetségessé teszi a feleségét. Ha táncosnő vagy valami főúri hölgy volna, akkor merem állítani, hogy egy csöppet sem ártana magának, de szakácsnő, az végzetes. Egy héten belül egész London magán nevet, és ha van olyan dolog, ami beteheti az ajtót egy írónak vagy egy politikusnak, hát a nevetségesség az. Vissza kell hozza a férjét, méghozzá gyorsan, ha a fene fenét eszik, akkor is.

Mrs. Albert Forrester arca sötétvörösre vált, de nem válaszolt azonnal. Hirtelen újra fülében csengett az a vérlázító megmagyarázhatatlan nevetés, amellyel Miss Warren kinyargalt a szobából.

- Mi valamennyien a barátaid vagyunk, és számíthatsz a diszkréciónkra.

Mrs. Forrester a barátaira nézett, és úgy látta, mintha Rose Waterford szemében máris megcsillanna valami rosszmájúság. Oscar Charles összezsugorodott arca nagyon furcsa kifejezést öltött. Mrs. Albert Forrester úgy gondolta, kár volt, hogy egy önfeledt pillanatban elárulta a titkát. De Mr. Simmons jól ismerte az irodalmi világot, és a pillantása hosszasan elidőzött a társaság többi tagján.

- Mégiscsak maga ennek a körnek a feje és a szíve. A férje nemcsak magától szökött meg, hanem tőlük is. Ez nekik se tesz valami jót. Az az igazság, hogy Albert Forrester valamennyiüket nevetségessé tette, és most aztán megnézhetik magukat.

- Valamennyiünket - mondta Clifford Boyleston. - Mind kezet foghatunk egymással. Simmonsnak igaza van, Mrs. Forrester. A Bélyeggyűjtőnek vissza kell jönnie.

- *Et tu, Brute.*[10]

Mr. Simmons nem tudott latinul, de ha tudott volna sem valószínű, hogy meghatódik Mrs. Albert Forrester felkiáltásától. Köszörült egyet a torkán.

---

[10] Te is, Brutus. Így szólt Július Caesar Brutushoz, amikor meglátta az életére törő összeesküvők között.

- Azt ajánlom, hogy Mrs. Albert Forrester menjen el hozzá még holnap, szerencsére tudjuk a címét, és kérje meg, hogy vegye fontolóra az elhatározását. Nem tudom, mifélét szoktak mondani a nők ilyen alkalommal, de Mrs. Forresterben van tapintat és fantázia, tehát úgy fog beszélni, ahogy kell. Ha Mr. Forrester feltételeket szab, el kell fogadja. Nem szabad, hogy bármitől is visszariadjon.

- Ha ügyesen játszod ki a kártyáidat, nem látom be, miért ne hozhatnád vissza akár már holnap este - mondta Rose Waterford könnyedén.

- Megteszi, Mrs. Forrester?

Mrs. Forrester hátat fordított a társaságnak, és legalább két percig bámult az üres kandallóba; azután teljes magasságában kiegyenesedett, és szembenézett velük.

- A művészetemért, nem magamért. Nem tűrhetem, hogy a filiszterek obszcén nevetése bemocskolja mindazt, amit jónak, igaznak és szépnek tartok.

- Remek - mondta Mr. Simmons és felállt. - Holnap majd hazafelé menet benézek, és remélem, édes kettesben találom Mr. Forresterrel, amint éppen turbékolnak, mint a galambok.

Elbúcsúzott, s a többiek, akik nem szívesen maradtak volna magukra a feldúlt Mrs. Albert Forresterrel, testületileg követték a példáját.

Másnap délután Mrs. Albert Forrester hatásosan kiöltözve, fekete selyemruhában és kis bársonykalapban elindult hazulról, hogy a Marble Archnál felszálljon egy autóbuszra, amely elviszi a Viktória pályaudvarig. Mr. Simmons telefonon elmagyarázta neki, hogyan juthat el a Kennington Roadra a leggyorsabban és a legolcsóbban. Nem érezte magát Delilának, és a külseje nem is emlékeztetett rá. A Viktória pályaudvarnál átszállt a Vauxhall Bridge Roadon közlekedő villamosra. A folyó túlsó partján Londonnak sokkal lármásabb, piszkosabb és elevenebb részében találta magát, mint amilyet megszokott, de gondolatai jobban

lekötötték, semhogy észrevette volna a környezetváltozást. Megkönnyebbülten vette tudomásul, hogy a villamos a Kennington Roadon halad tovább, és megkérte a kalauzt, hogy figyelmeztesse, ha majd megközelítik a keresett címet. Amikor ez megtörtént, és a továbbrobogó villamos magára hagyta a forgalmas utcán, furcsamód idegenül érezte magát, mint a keleti mesék vándora, akit egy ismeretlen városban rakott le a dzsin. Lassan elindult, jobbra-balra nézelődve, s bár eléggé dús keblének birtokáért ádázul küzdött a felháborodás és az elfogultság, mégis arra kellett gondolnia, hogy egy csinos kis prózai művecske anyaga fekszik előtte. Az alacsony házak körül megmaradt valami a régmúlt idők levegőjéből, amikor ez a városrész még úgyszólván falu volt, és Mrs. Albert Forrester feljegyezte kitűnő emlékezetében, hogy utána kell néznie a Kennington Road irodalmi vonatkozásainak. A négyszáztizenegyes szám egy kopott házsorhoz tartozott, amely valamivel beljebb állt, mint a többi; csenevész fűvel benőtt keskeny földsáv választotta el az utcától, és kövekkel kirakott gyalogút vezetett a léckapus bejárathoz, amelyre nagyon is ráfért volna már a mázolás. Ez, valamint a ház homlokzatát befutó elvadult, satnya kúszónövény valami ál-falusias hangulatot teremtett, amely különösen, sőt, baljóslatúan hatott a dübörgő, forgalmas út mentén. A háznak valahogy gyanús volt a jellege, s az embernek önkéntelenül is arra kellett gondolnia, hogy olyan nők lakhatják, akik egy élvezetekben eltöltött életért nagyon is keveset kaptak cserébe.

Egy tizenöt éves, hosszú lábú és kócos hajú vézna lány nyitott ajtót.

- Bulfinchnét keresem. Itt lakik?

- Rossz csengőt tetszett megnyomni. Második emelet. - A lány a lépcsőre mutatott, és ugyanakkor éles hangon sivítani kezdett: - Bulfinch néni, magát keresi egy illető. Bulfinch néni!

Mrs. Albert Forrester megindult felfelé az ütött-kopott lépcsőn. A fokokat rongyos szőnyeg borította. Lassan ment, mert nem akart

kifulladni. Amikor a második emeletre ért, kinyílt egy ajtó, s ő felismerte a szakácsnőjét.

- Jó estét, Bulfinchné - mondta Mrs. Albert Forrester méltóságteljesen. - A gazdájával szeretnék beszélni.

Bulfinchné egy pillanat tört részéig tétovázott, majd kitárta az ajtót.

- Tessék bejönni, nagyságos asszony. - A lakás felé fordult. - Albert, Mrs. Forrester keres.

Mrs. Forrester gyorsan belépett mellette, és meglátta Albertet a tűz mellett egy bőrhuzatú, de meglehetősen elnyűtt karosszékben, papucsosan és ingujjban. Az estilapot olvasta és szivarozott. Amikor Mrs. Albert Forrester bejött, felállt. Bulfinchné követte a vendéget a szobába, és becsukta az ajtót.

- Hogy vagy, kedvesem? - kérdezte Albert derűsen. - Remélem, jól.

- Igazán felvehetnéd a kabátodat, Albert - mondta Bulfinchné. - Mit szól majd Mrs. Forrester, hogy így talál? Ejnye, ejnye.

Fogta a kabátot, amely egy fogason lógott, felsegítette, s mint az olyan nő, aki ismeri a férfiöltözék minden csínját-bínját, lehúzta a mellényt, hogy ne csússzon fel a gallérnál.

- Megkaptam a leveledet, Albert - mondta Mrs. Forrester.

- Gondoltam, különben nem tudtad volna a címemet.

- Tessék leülni, nagyságos asszony - mondta Bulfinchné, s fürgén leporolta a szilvakék bársonyhuzatú garnitúra egyik székét, és előretolta.

Mrs. Albert Forrester helyet foglalt, kissé megbiccentve a fejét.

- Inkább négyszemközt szerettem volna beszélni veled, Albert.

Albert hunyorított egyet.

- Mivel akármit akarsz is mondani, Bulfinchnét éppen úgy érinti, mint engem, azt hiszem, sokkal jobb, ha ő is jelen van.

- Ahogy óhajtod.

Bulfinchné odahúzott egy széket, és leült. Mrs. Albert Forrester addig mindig csak nagy kötényben és tarka kartonruhában látta. Most fehér selyem madeira-blúzt, fekete szoknyát és magas sarkú,

ezüst csatos lakkcipőt viselt. Negyvenöt év körüli asszony volt, a haja és az arca is vöröses, nem szép, de szívélyes, gömbölyded. Mrs. Albert Forrester arra gondolt, hogy olyan, mint egy kissé elvirágzott szolgálólány a régi holland mesterek valamelyik derűs képén.

- Nohát, kedvesem, mit akarsz mondani? - kérdezte Albert.

Mrs. Albert Forrester megajándékozta legragyogóbb, legnyájasabb mosolyával. Nagy fekete szemében elnéző jóindulat csillogott.

- Gondolom, magad is tudod, Albert, milyen képtelenség ez az egész. Azt hiszem, elment az eszed.

- Igazán, kedvesem? Nahát.

- Nem haragszom rád, mulatok rajtad, de ami tréfa, az tréfa: hagyjuk abba. Azért jöttem, hogy hazavigyelek.

- Nem volt elég világos a levelem?

- De. Nem kérdezek semmit, és nem teszek szemrehányást. Pillanatnyi elmezavarnak tekintjük az egészet, és nem beszélünk róla többet.

- A világ minden kincséért sem élnék újra veled együtt, kedvesem - mondta Albert a legbarátságosabb hangon.

- Komolyan beszélsz?

- Teljesen.

- Szereted ezt a nőt?

Mrs. Albert Forrester arcán még mindig ott ragyogott az a buzgó s egy kissé érces mosoly. Elhatározta, hogy könnyedén fogja fel a dolgot. A valőrök iránti fejlett érzékével felismerte, hogy a jelenet komikus. Albert Bulfinchnére nézett, és kiaszott arcát elöntötte a mosoly.

- Nagyon jól megférünk egymással, nem igaz, anyukám?

- Ki lehet bírni - mondta Bulfinchné.

Mrs. Albert Forrester felhúzta a szemöldökét; hosszú házaséletük folyamán *őt* egyetlenegyszer sem nevezte „anyukám”-nak a férje: nem mintha ez hiányzott volna neki.

- Ha Bulfinchné csak egy kicsit is tekintettel van rá vagy némi tiszteletet érez irántad, tudnia kell, hogy ez lehetetlen. Azok után, ahogy eddig éltél, s amilyen társaságban mozogtál, nemigen képzelheti, hogy tartósan boldoggá tehet egy nyomorúságos bútorozott albérletben.

- Ez nem bútorozott albérlet, nagyságos asszony - mondta Bulfinchné. - Itt minden bútor az enyém. Tetszik tudn, én amolyan független természet vagyok, és mindig szerettem, ha van saját otthonom. Úgyhogy ezt se mondom fel, akár állásban vagyok, akár nem, hogy mindig legyen hová visszajönni.

- Nagyon barátságos, kellemes kis fészek - mondta Albert.

Mrs. Albert Forrester körülnézett. A kandallóban kis konyhai tűzhely állt, egy fazék víz duruzsolt rajta, a kandallópárkányon fekete márvány állóóra, két oldalán egy-egy fekete márvány gyertyatartó. Látható volt még egy nagy asztal, piros posztóval letakarva, egy kredenc és egy varrógép. A falakon bekeretezett fényképek és karácsonyi mellékletekből kivágott nyomatok lógtak. A hátulsó, vörös plüssfüggönyös ajtó nyilván egy másik helyiségbe nyílott, amelyről a ház méretei alapján Mrs. Albert Forrester (aki szabad idejében eléggé behatóan foglalkozott az építészettel) kénytelen volt megállapítani, hogy csakis a lakás egyetlen hálószobája lehet. Bulfinchné és Albert olyan közelségben élt, amely semmi kétséget nem hagyott kapcsolatuk felől.

- Nem voltál boldog velem, Albert? - kérdezte Mrs. Forrester mélyebb hangon.

- Harmincöt évig voltunk házasok, kedvesem. Hosszú idő. Túlságosan is hosszú. Te jó asszony vagy a magad módján, de nem illesz hozzám. Neked irodalmi hajlamaid vannak, nekem nincsenek. Művészi hajlamaid vannak, belőlem az is hiányzik.

- Mindig arra törekedtem, hogy megosszam veled mindazt, ami engem érdekel. Gondom volt rá, hogy a sikerem téged ne szorítson a háttérbe. Nem mondhatod, hogy bármiből is kihagytalak volna.

- Kiváló író vagy, egy pillanatig sem tagadom, de az igazság az, hogy nekem nem tetszenek a könyveid.

- Ez, ha szabad így beszélnem, csak azt mutatja, hogy nagyon rossz az ízlésed. A legjobb kritikusok mind elismerik, milyen erő és varázs árad belőlük.

- És a barátaidat sem szeretem. Hadd áruljak el egy titkot, kedvesem. A délutánjaidon sokszor majdnem ellenállhatatlan kényszert éreztem, hogy ledobjam minden ruhámat, hadd lássuk, mi történne.

- Nem történt volna semmi - mondta Mrs. Albert Forrester, és egy kissé összeráncolta a homlokát. - Legfeljebb az, hogy orvosért küldtem volna.

- Meg aztán az alakod sem éppen arra való, Albert - jegyezte meg Bulfinchné.

Mr. Simmons értésére adta Mrs. Albert Forresternek, hogy szükség esetén nemének csáberejét is habozás nélkül latba kell vetnie, ha a tévelygő férjet másként nem sikerül visszavezérelni a hitvesi hajlékba, de neki most fogalma sem volt, hogyan kezdjen hozzá. Könnyebb lett volna, tűnődött, ha az estélyi ruháját veszi fel.

- Harmincöt esztendő hűsége nem számít semmit? Más férfira soha rá sem néztem, Albert. Megszoktalak. Nélküled meg se tudok mozdulni.

- Minden receptemet otthagytam az új szakácsnőnél, nagyságos asszony. Csak tessék meghagyni, hányan jönnek ebédre, és ő majd mindent elintéz - mondta Bulfinchné. - Nagyon megbízható asszony, és olyan süteményt süt, nemigen akad párja.

Mrs. Albert Forrester kezdett elcsüggedni. Bulfinchné megjegyzése után, bár nyilván jó szándékkal mondta, nehéz volt olyan síkon folytatni a társalgást, amelyen az érzelmesség még természetes lehet.

- Attól tartok, kedvesem, hogy kár az idődért - mondta Albert. - Elhatározásom megmásíthatatlan. Nem vagyok már fiatal, és szeretném, ha lenne, aki a gondomat viseli. Persze azért adok tartásdíjat, amennyire az erőmből futja. Corinne azt akarja, hogy vonuljak nyugalomba.

- Ki az a Corinne? - kérdezte Mrs. Forrester, most már teljesen elképedve.

- Én vagyok az - mondta Bulfinchné. - Az anyám félig francia volt.

- Ez sok mindent megmagyaráz - felelte Mrs. Forrester lebiggyesztve az ajkát, mert noha őszintén csodálta szomszédaink irodalmát, jól tudta, hogy erkölcseik messze vannak a tökéletességtől.

- Én azt mondom, Albert már eleget dolgozott, ideje hogy örüljön is az életnek. Van egy kis házam Clacton-on Sea-ben. Nagyon egészséges vidék, kitűnő a levegője. Ott kényelmesen eléldegélhetünk. Van strand meg móló, úgy hogy mindig akad valami elfoglaltság. Nagyon jóravaló emberek laknak odalent. Nem szólnak bele egymás dolgába.

- Ma beszéltem erről a társaimmal, és hajlandók megvásárolni az üzletrészemet. Egy kis áldozat nélkül persze nem megy. Ha mindent elszámoltunk, évi kilencszáz font jövedelmem lesz. Hárman vagyunk, úgyhogy éppen évi három száz jut mindegyikünknek.

- Hogy éljek meg annyiból? - kiáltotta Mrs. Albert Forrester. - Nekem társadalmi kötelezettségeim vannak.

- De azonkívül még könnyed, termékeny és jóhírű tollad is van, kedvesem.

Mrs. Albert Forrester türelmetlenül megvonta a vállát.

- Nagyon jól tudod, hogy a könyveimből nincs más hasznom, mint a hírnév. A kiadók mindig azt mondják, hogy ráfizetnek, és csak azért adják ki, mert növeli a tekintélyüket.

Ekkor támadt Bulfinchnénak az az ötlete, amely azután olyan nagy horderejű következményekkel járt.

- Miért nem tetszik egy jó izgalmas detektívregényt írni? - kérdezte.

- Ééén? - kiáltotta Mrs. Forrester, életében először olyan hanglejtéssel, amely nem volt kifinomult.

- Nem rossz ötlet - mondta Albert. Egyáltalában nem rossz ötlet.

- A kritikusok úgy rám szállnának, mint egy darázsraj.

- Nem olyan biztos. Add meg a lehetőséget a kultúrsznoboknak, hogy méltóságuk feladása nélkül fütyülhessenek a kultúrára, és meglátod, azt se tudják majd, mit csináljanak hálájukban.

- Köszönöm szépen ezt a vigaszt - mormolta Mrs. Albert Forrester eltűnődve.

- Hidd el, kedvesem, a kritikusok zabálni fogják. És hála a te gyönyörű angolságodnak, bátran kijelentik majd, hogy remekmű.

- Nevetséges ötlet. Mi sem áll távolabb a tehetségemtől. Nem is óhajtom remélni, hogy megnyerem a tömegek tetszését.

- Miért ne? A tömegek valami jót akarnak olvasni, csak nem szeretik az unalmas dolgokat. A te nevedet mindenhol ismerik, de nem olvasnak, mert untatod a közönséget. Az az igazság, kedvesem, hogy unalmas vagy.

- Igazán nem értem, hogy mondhatsz ilyet, Albert - felelte Mrs. Albert Forrester, de éppoly kevéssé volt megbántva, mint az Egyenlítő, ha valaki hűvösnek nevezi. - Mindenki tudja és elismeri, hogy kitűnő humorérzékem van, s hogy senki sem tud annyi egészséges komikumot kibányászni egy pontosvesszőből, mint én.

- Ha egy jó izgalmas történetet adsz a tömegeknek, és ugyanakkor elhiteted velük, hogy művelődnek, vagyont fogsz keresni.

- Soha életemben nem olvastam detektívregényt - mondta Mrs. Albert Forrester. - Egyszer hallottam valami Barnes nevű New York-i úriemberről, aki állítólag írt egy könyvet *Gyilkosság a hintóban* címmel. De nem olvastam.

- Persze, érteni kell a módját - mondta Bulfinchné. - Először is azt kell tudni, hogy szerelmeskedésre semmi szükség, mert az nem való detektívregénybe, oda csak gyilkosság kell, meg kopók, meg az, hogy az utolsó oldalig ne tudjunk rájönni, ki a tettes.

- De nem szabad becsapnod az olvasót, kedvesem - tette hozzá Albert. - Mindig bosszant, amikor a titkár vagy a hercegnő van

gyanúsnak beállítva, aztán kiderül, hogy a bűnös a másodkomornyik, aki nem is csinált semmit, csak azt mondta: ,,A kocsi előállt." Olyan fejtörést okozhatsz az olvasódnak, amilyet csak bírsz, de ne tedd lóvá.

- Én imádom a jó detektívregényt - közölte Bulfinchné. - Nem kívánok mást, csak egy estélyiruhás hölgyet, kismillió gyémántot rajta, ahogy a könyvtárszoba padlóján fekszik tőrrel a szívében, és máris tudom, hogy szép estém lesz.

- Az ízlések különbözők - mondta Albert. - Én a magam részéről jobb szeretem a tiszteletre méltó, pofaszakállas, arany óraláncos, jóságos arckifejezésű családi ügyvédet, aki holtan fekszik a Hyde Parkban.

- Elmetszett torokkal? - kérdezte lelkesen Bulfinchné.

- Nem, hátba szúrva. Az olvasó számára valahogy különösen vonzó, ha egy makulátlan hírű, középkorú gentlemant gyilkolnak meg. Jólesik elgondolnunk, hogy még a látszólag legártatlanabb ember életében is lappang valami rejtély.

- Tudom már, mire gondolsz, Albert - mondta Bulfinchné. - Rábíztak valami végzetes titkot.

- Tőlünk megkaphatod az összes tippeket, kedvesem - fordult Albert szelíden mosolyogva Mrs. Forrester felé. - Én magam száz meg száz detektívregényt olvastam.

- Te!

- Ezen keresztül barátkoztunk össze Corinne, meg én. Ha kiolvastam egyet, mindig átadtam neki.

- Hányszor hallottam, ahogy lekattintja a villanyt, amikor hajnalban már világosodott az ablak, úgyhogy muszáj volt mosolyognom, és azt mondtam magamban: „Na, végre kiolvasta, most alszik rá egy jót."

Mrs. Albert Forrester felállt. Kihúzta magát.

- Most már látom, milyen szakadék tátong közöttünk - mondta, és szép althangja megremegett egy kissé. - Harminc éven át az angol irodalom krémje vett körül, te pedig százszámra olvastad a detektívregényeket.

- Talán ezerszámra is - szakította félbe Albert elégedetten mosolyogva.

- Amikor idejöttem, kész voltam minden ésszerű engedményre, hogy visszajöhess az otthonodba, de most már nem kívánom. Bebizonyítottad, hogy minket nem fűz és soha nem is fűzött össze semmi. Egy világ választ el bennünket egymástól.

- Jó, kedvesem - mondta Albert szelíden -, legyen úgy, ahogy akarod. De azért gondold meg azt a detektívregényt.

- Indulok én, s megyek most, Innisfreebe megyek[11] - idézte mormolva Mrs. Forrester.

- Én majd lekísérem a lépcsőn - mondta Bulfinchné. - Vigyázni kell a szőnyeggel, ha az ember nem tudja pontosan, hol vannak a lyukak.

Mrs. Albert Forrester méltóságteljesen, de nem minden óvatosság nélkül levonult a lépcsőn, s amikor Bulfinchné kinyitotta a kaput, és megkérdezte, ne hívjon-e taxit, tagadólag megrázta a fejét.

- Villamossal megyek.

- Attól ne tessék félni, nagyságos asszony, hogy nem jól viselem majd a gondját Mr. Forresternek - mondta Bulfinchné nyájasan. - Meglesz minden kényelme. Szegény Bulfinchet is három évig ápoltam, mielőtt meghalt volna, úgyhogy majd minden itt van a kisujjamban, amit a betegekről tudni lehet. Nem azért mondom, mintha Mr. Forrester nem volna igen erős és mozgékony a korához képest. Na és aztán neki is meglesz a hóbortja. Kell az egy férfinak, mindig mondom. Bélyeget akar gyűjteni.

Mrs. Albert Forrester egy kissé összerezzent meglepetésében. De éppen felbukkant egy villamos, ő pedig, mint minden nő (még a legnagyobbak is), életét kockáztatva kirohant az út közepére, és viharosan integetni kezdett. A villamos megállt, és Mrs. Forrester

---

[11] William Butler Yeats (1865-1939) Innisfree című verséből. (Szabó Lőrinc fordítása).

felkapaszkodott rá. Nem tudta, hogy néz majd Mr. Simmons szemébe. Nyilván várni fogja, mire hazaér. Valószínű, hogy Clifford Boyleston is ott lesz. Valamennyien ott lesznek, s neki majd el kell mondania, hogy csúfosan kudarcot vallott. E pillanatban semmiféle meleg baráti érzés nem töltötte el hűséges bámulóinak kicsiny csoportja iránt. Tudni akarta, hány óra van, s felnézett a vele szemben ülő utasra, hogy olyan ember-e, akitől szerényen megkérdezheti, és hirtelen megborzongott: a szemközti padon ugyanis egy végtelenül tiszteletre méltó külsejű, középkorú, jóságos arcú, pofaszakállas és arany óraláncos gentleman foglalt helyet. Pontosan olyan volt, mint az az ember, akit Albert lefestett, amint holtan fekszik a Hyde Parkban, és Mrs. Forresternek szükségképpen arra a következtetésre kellett jutnia, hogy nyilván családi ügyvéd. A döbbenetes egyezés úgy hatott rá, mintha csakugyan a sors keze intené valamire. A tiszteletre méltó úr cilindert, fekete kabátot, millpoen nadrágot viselt, eléggé testes volt, erős alkatú, s mellette egy irattáska hevert. Amikor a villamos a Vauxhall Bridge Road közepe táján járt, szólt a kalauznak, hogy állítsa meg, és Mrs. Forrester látta, amint eltűnik egy csúnya kis mellékutcában. Miért? Ó, miért? Amikor a Viktória pályaudvarhoz értek, annyira el volt merülve a gondolataiban, hogy meg se mozdult, amíg a kalauz eléggé durván nem közölte, hogy hol van. Edgar Allan Poe is írt detektívtörténeteket. Mrs. Forrester autóbuszra szállt. A fedett részben ült, önfeledten tűnődve, de amikor a Hyde Park Cornerhez értek, hirtelen gondolt egyet, és leszállt. Nem bírt tovább ülve maradni. Úgy érezte, járkálnia kell. Lassan besétált a kapun, és ahogy körülnézett, a pillantása átható és szórakozott volt egyszerre. Hát igen, Edgar Allan Poe; ezt senki sem tagadhatja. Elvégre ő találta fel az egész műfajt, és mindenki tudja, milyen hatást gyakorolt a parnasszistákra. Vagy szimbolistákra? Mindegy. Baudelaire és a többiek. Ahogy elhaladt az Achilles-szobor előtt, megállt egy pillanatra, és a szemöldökét felvonva ránézett.

Végül is hazaért, s amikor kinyitotta az ajtót, több kalapot látott a hallban. Valamennyien ott voltak. Bement szalonba.

- Végre itt van! - kiáltotta Miss Waterford.

Mrs. Albert Forrester felhevültén mosolyogva odalépett, és sorra megrázta a feléje nyújtott kezeket. Mr. Simmons és Clifford Boyleston is ott volt, s Harry Oakland és Oscar Charles is.

- Jaj, szegénykéim, hát nem kaptak teát? - kiáltotta élénken. - Fogalmam sincs, mennyi az idő, de tudom, hogy rettenetesen elkéstem.

- Nos? - kérdezték. - Nos?

- Kedveseim, valami egészen csodálatos dolgot kell elmondanom. Megszállt az ihlet. Mért csak az ördög táncolhasson jó muzsikára?

- Micsoda-a?

Egy kis szünetet tartott, hogy annál hatásosabb legyen a meglepetés, amelyre készült. Azután minden bevezető nélkül közébük dobta.

- DETEKTÍVREGÉNYT FOGOK ÍRNI.

Tátott szájjal bámultak rá valamennyien. Felemelte a kezét, hogy ne szakítsák félbe, holott ilyesmi esze ágában sem volt senkinek.

- A Művészet rangjára akarom emelni a detektívregényt. Hirtelen ért a sugallat a Hyde Parkban. Az alapprobléma az lesz, hogy ki a gyilkos, és csak a legutolsó oldalon közlöm a megfejtést. Makulátlan angolsággal fogom megírni, s mivel az utóbbi időben az az érzésem támadt, hogy talán már teljesen kimerítettem a pontosvessző lehetőségeit, most áttérek a kettőspontra. Hogy ebben mi lappang, még nem kutatta fel senki. Humor és rejtelem a célom. Ezt a címet választottam: *Az Achilles-szobor*.

- Micsoda cím! - kiáltotta Mr. Simmons, aki elsőnek tért magához valamennyiük közül. - A maga neve meg a cím máris elég ahhoz, hogy eladhassam a folytatásonkénti közlés jogát.

- No de, mi van Alberttel? - kérdezte Clifford Boyleston.

- Alberttel? - visszhangozta Mrs. Forrester. - Alberttel?

Úgy nézett Boylestonra, mintha akkor sem tudná megérteni, miről beszél, ha keresztre feszítik. Aztán kiáltott egy csöppet, mint akinek hirtelen eszébe jut valami.

- Albert! Tudtam, hogy valami határozott céllal mentem el hazulról, de aztán teljesen kiment a fejemből. A Hyde Parkban sétáltam, és ott szállt meg az ihlet. Milyen nevetséges bolondnak tarthatnak!

- Hát nem beszélt Alberttel?

- Kedvesem, azt is elfelejtettem, hogy a világon van. - Jóízűen felnevetett. - Albert csak tartsa meg a szakácsnőjét. Most már nem tudok Alberttel foglalkozni. Albert a pontosvessző-korszakhoz tartozik. Detektívregényt fogok írni.

- Drágám, maga igazán olyan isteni - mondta Harry Oakland.

Fordította Réz Ádám

A HARAG KELYHE

Kevés tartalmasabb könyv akad a világon a Hajózási Tanácsadó köteteinél, amelyeket a Tengerészeti Minisztérium rendeletére a Vízrajzi Osztály ad ki. Csinos könyvek, különböző színű - nagyon gyatra - vászonba kötik őket; s a legdrágább kötet se kerül sokba. Négy shillingért kapható a *Jangce Kiang Kalauza,* amely ismerteti „a Jangce Kiangot a Vuszung folyótól a legmagasabban fekvő hajózható pontig, útmutatásokat ad a folyó hajózására vonatkozólag, s a Hanj Kiang, Kialing Kiang és Min Kiang leírását is tartalmazza"; s csak három shilling az ára a *Keleti Szigetvilág Kalauza* III. kötetének, amelyben „Észak-Kelet Celebesznek, a Molucca és Gilolo szorosoknak, a Banda és Arafura tengereknek, valamint Új-Guinea északi, nyugati és délnyugati partjainak leírása" található. Csakhogy meglehetősen kockázatos dolog megvásárolni ezeket a könyveket, ha az ember nem akarja felforgatni megszokott életmódját, vagy ha foglalkozása szigorúan helyhez köti. Ezek a szakkönyvek ugyanis arra késztetik az olvasót, hogy képzeletben varázslatos utazásokra induljon; s hiába tárgyilagos a stílusuk, hiába tárgyalják anyagukat bámulatra méltó rendszerességgel és tömören, hiába hatja át minden sorukat rideg gyakorlatiasság: mindez nem homályosíthatja el a költőiséget, amely édes illatként csap meg a nyomtatott lapokról, ahogy a fűszer illatú szellő árasztja el az ember érzékeit testinek szinte már nem is nevezhető bágyadtsággal, ha a Keleti-tenger valamelyik elbűvölő szigetéhez közeledik. Megtudhatjuk e könyvekből, hol lehet horgonyt vetni, és partra szállni, hol és milyen élelmet lehet beszerezni, és hol jut vízhez az ember; felsorolják a világítótornyokat és bójákat, tájékoztatnak az apályról és dagályról, a széljárásról meg az időjárásról. Még a lakosságról és a kereskedelemről is adnak rövid ismertetést. S különös, ha elgondolja az ember, milyen egyszerűen és szűkszavúan beszélnek minderről, és mégis mennyi egyebet is

nyújtanak ráadásul az olvasónak. Hogy mit? Az ismeretlen titokzatos szépségét, csillogó romantikáját. Közönséges könyvekben ötletszerűen lapozgatva nemigen bukkanunk olyan részletekre, mint például ez itt: „Beszerzési lehetőségek. A csekély számú talagella-tyúkra nem szabad vadászni, a szigeten azonban rengeteg tengeri madár is található. A lagúna tele van teknősbékával és sokféle hallal, többek közt szürke márnával, cápával és macskacápával; hálóval nem érdemes halászni, de akad horoggal kifogható hal is. Hajótöröttek számára egy kunyhóban konzerveket és szeszes italt raktároztak el. Ivóvizet a kikötőhely közelében levő forrásból lehet meríteni." Kell-e ennél több anyag a képzelet számára, hogy időn és téren át útra keljen?

Abban a kötetben, ahonnan a fenti bekezdést kiírtam, ugyanilyen szűkszavúan számolnak be a szerzők az Alas-szigetekről is. Ez egy szigetcsoport, illetőleg szigetlánc, „legnagyobbrészt sík, erdővel borított szigetek alkotják; kiterjedésük kelet-nyugati irányban körülbelül hetvenöt, észak-déli irányban negyven mérföld." Az Alas-szigetekről a szerzők szerint igen keveset tudunk; az egyes szigetcsoportok közt húzódó szorosokon már áthatolt ugyan néhány hajó, az átjárókat azonban nem vizsgálták meg alaposan, és sok esetben még nem állapították meg, hol leselkedik veszedelem a hajókra; épp ezért tanácsos elkerülni e szorosokat. A szigetcsoport lakosságát körülbelül nyolcezer főre becsülik, ebből kétszáz kínai, négyszáz pedig mohamedán. A többi pogány. A legnagyobb sziget neve Baru, korallzátony veszi körül, s ezen a szigeten lakik a holland kormányzó. Dombtetőn álló, vörös tetejű fehér háza tűnik fel elsőnek a Holland Királyi Postagőzös Társaság hajósainak, mikor Macassar felé haladva minden második hónapban, a Holland Új-Guinea-i Merauke felé tartva pedig négyhetenként kikötnek egy kis időre a szigeten.

A világtörténelem egy bizonyos pillanatában Mynheer Evert Gruyter volt a kormányzó. Fejlett humorérzékkel párosult határozottsággal kormányozta az Alas-szigetek lakóit.

Remek tréfának tartotta, amikor huszonhét éves korában ilyen jelentős állásba nevezték ki, s harmincéves korában is még szórakoztatta a dolog. A szigetcsoport és Jáva közt nem volt távíró-összeköttetés, a posta meg olyan késve érkezett, hogy ha valamilyen ügyben tanácsot kért is, mire megkapta, már nem ért vele semmit. Így aztán rendszerint legjobb belátása szerint cselekedett, és bízott szerencséjében, hogy nem gyűlik meg a baja felsőbb hatóságaival. Alacsony emberke volt - nem több, mint öt láb és négy hüvelyk -, nagyon kövér és pirospozsgás. A hőség miatt állandóan kopaszra borotváltatta koponyáját, s kerek, piros arcáról is leborotváltatott minden szőrt. Vékony szemöldökét alig lehetett észrevenni; apró, kék szeme huncutul hunyorgott. Tisztában volt vele, hogy nem valami méltóságteljes jelenség, pozíciója miatt azonban igyekezett választékos öltözködéssel pótolni e hiányosságot. Mindig makulátlanul fehér ruhában járt be a hivatalába, talpig fehérben bíráskodott, s az utcán is így járt mindig. Csillogó rézgombokkal díszített egyenruhája nagyon szűk volt, és elárulta a meglepő tényt, hogy fiatalember létére máris gömbölyű, kidudorodó pocakja van. Jókedvű arca izzadságtól fénylett, és állandóan pálmalevél-legyezővel legyezgette magát.

Otthon azonban Mr. Gruyter szívesebben viselt sarongot, s pocakos, fehér kis testével olyan volt benne, mint egy mulatságos, tizenhat éves kövér kamasz. Korán kelt, s hat órakor már mindig készen várta a reggelije. Mindig ugyanazt ette: egy szelet papayát, három tükörtojást hidegen, vékonyra szelt eidami sajtot, és ivott rá egy csésze feketét. Reggeli után rágyújtott egy vastag holland szivarra, elolvasta az újságokat, megesett, hogy többször is, aztán felöltözött, és elindult a hivatalba.

Egy reggel, amikor éppen öltözködött, beállított a hálószobába az első boy, és jelentette, hogy *tuan*[12] Jones kérdezteti, bejöhet-e. Mr. Gruyter a tükör előtt állt. Nadrágját már fölhúzta, és csupasz

[12] Uram v. gazda (maláj).

keblében gyönyörködött. Hátrahajolt, kidüllesztette mellét, behúzta pocakját, és meglehetősen elégedetten paskolta meg néhányszor a mellkasát. Férfias mellkas volt. Mikor a boy beállított az üzenettel, Mr. Gruyter kicsit ironikus mosollyal kacsintott önmagára a tükörben. Fogalma se volt róla, mi a fenét akarhat látogatója. Evert Gruyter folyékonyan beszélt angolul, hollandul és maláj nyelven, gondolkozni azonban hollandul szokott. Szerette anyanyelvét. Úgy érezte, hogy kellemesen sikamlós nyelv.

- Kérd meg a tuant, hogy várjon. Rögtön megyek. - Fölvette csupasz testére a zubbonyt, begombolta, és peckesen belépett a nappaliba. Owen Jones tiszteletes úr fölállt.

- Jó reggelt, Mr. Jones - mondta a kormányzó. - Csak nem azért jött, hogy igyunk egyet, mielőtt munkába indulnék?

Mr. Jones még csak el se mosolyodott.

- Nagyon kellemetlen ügyben jöttem, Mr. Gruyter - felelte.

A kormányzót egyáltalán nem zavarta látogatója ünnepélyessége, s még attól sem kedvetlenedett el, amit mondott. Apró, kék szeme nyájasan mosolygott.

- Üljön le, barátom, és gyújtson rá egy szivarra.

Mr. Gruyter nagyon jól tudta, hogy Owen Jones tiszteletes úr se nem iszik, se nem dohányzik, de ahányszor csak találkoztak, vele született humorérzéke mindig arra késztette, hogy itallal és szivarral kínálja. Mr. Jones nemet intett.

Mr. Jones a Baptista Missziót vezette az Alas-szigeteken. Székhelye itt volt Barun, a legnagyobb és legnépesebb szigeten, de még néhány másik szigeten is állított fel imaházat; ezeket bennszülött segédlelkészek vezették. Magas, sovány, komor, negyven év körüli ember volt, hosszú arca nyúzott és pergamenszínű. Barna haja halántékán már őszült, és a homloka fölött erősen kikopott. Ettől valahogy értelmesformának látszott az arca. Mr. Gruyter nem szerette, de tisztelte. Nem szerette, mert szűk látókörű volt és dogmatikus, ő maga pedig víg kedélyű pogány, aki szerette az élet örömeit, elhatározta, hogy amennyire csak körülményei engedik, ki is veszi belőlük a részét, s nem

szívelte az olyan embereket, akik minden életörömöt helytelenítenek. Az volt a véleménye, hogy a vidék szokásai megfelelnek az itt lakóknak, és nem értett egyet a misszionáriussal, aki minden erejével arra törekedett, hogy tönkretegyen egy évszázadokon át kitűnően bevált életformát. De tisztelte a misszionárius becsületességét, buzgalmát és jóságát. Mr. Jones walesi származású ausztráliai volt, a szigetcsoport egyetlen szakképzett orvosa, s jólesett a tudat, hogy ha megbetegszik az ember, nem muszáj a kínai felcserre bíznia magát. A kormányzó tudta a legjobban, mennyit használ a köznek Mr. Jones szakértelme, s milyen készségesen gyakorolja. Ha például influenzajárvány tört ki, a misszionárius tíz ember helyett dolgozott, és hacsak nem tájfun dühöngött, semmiféle vihar nem akadályozhatta meg, hogy áthajózzon akármelyik szigetre, ha a segítségére volt szükség.

A misszionárius a húgával lakott együtt egy kis fehér házban, körülbelül félmérföldre a falutól, s mikor a kormányzó a szigetre érkezett, még a hajón felkereste, és meghívta, lakjon náluk, míg a házát rendbe hozzák. A kormányzó elfogadta a meghívást, de igen hamar rájött, milyen szerényen él a két testvér. Szerényebben, mintsem el bírta viselni. Napi három silány étkezésükhöz teát ittak, s mikor a kormányzó szivarra gyújtott, Mr. Jones udvariasan, de határozottan felkérte, hogy legyen szíves, ne dohányozzék, mert húga is, ő is nagyon helyteleníti ezt a szokást. Huszonnégy óra se telt bele, s Mr. Gruyter átköltözött a maga házába. Nem is költözött: rémülten menekült, mint valami pestis sújtotta városból. A kormányzó kedvelte a tréfát, szeretett nevetni: és egyszerűen képtelen volt olyasvalakivel lakni együtt, aki minden hülyeséget halálosan komolyan vesz, és a legjobb tréfán se mosolyodik el. Owen Jones tiszteletes úr derék ember volt, de barátkozni nem lehetett vele. S még nála is rémesebb volt a húga. Neki se volt ugyan humorérzéke, de míg a misszionárius hajlamos volt a búskomorságra, s lelkiismeretesen teljesítette kötelességét, noha nyilvánvalóan meg volt róla győződve, hogy e földön minden

csak hiúság, Miss Jones eltökélte, hogy jókedvű lesz. Makacsul csak a dolgok napos oldalát volt hajlandó észrevenni. Egy bosszúálló angyal elszántságával kereste a jót embertársaiban. A misszió iskolájában tanított, s fivérének is segített orvosi munkájában. Ha Owen operált, húga érzéstelenített, s ő volt egy személyben az ápolónő, műtős és asszisztenső a kis kórházban, amelyet Mr. Jones a maga jószántából létesített a misszió mellett. Csakhogy a kormányzó megátalkodott emberke volt, így aztán még Owen tiszteletes úrnak az emberi természet gyarlóságai ellen folytatott makacs küzdelmén és Miss Jones irgalmat nem ismerő optimizmusán is remekül szórakozott. Az ember ott szórakozik, ahol tud. A holland hajók kéthavonként háromszor kötöttek ki néhány órára a szigeten, s ilyenkor nagyszerűen eldumálgatott a kapitánnyal meg a főgépésszel; s nagy ritkán, ha befutott egy-egy gyöngyhalászhajó a Csütörtök-szigetről vagy Darwinból, két-három napig is élte világát. A gyöngyhalászok többnyire faragatlan, rámenős fickók voltak, bőven volt pálinkájuk, s pompás históriákat meséltek. A kormányzó meghívta és bőkezűen megvendégelte őket, s a mulatságot csak akkor tartotta sikerültnek, ha mindnyájan úgy berúgtak, hogy aznap este nem is tudtak hajóra szállni.

Baru szigetén a misszionáriuson kívül Vörös Ted volt az egyetlen fehér ember, ő meg, persze, a civilizáció szégyenfoltjának számított. Semmi jót se lehetett mondani róla. Lejáratta a fehér faj tekintélyét. A kormányzó ennek ellenére sokszor úgy érezte, hogy Vörös Ted nélkül elviselhetetlen volna az élet Baru szigetén.

Elég különös, de éppen ez a semmirekellő volt az oka, hogy Mr. Jones ilyen korán felkereste Mr. Gruytert, mikor éppen a pogány ifjakat kellett volna beavatnia a baptista hit rejtelmeibe.

- Üljön le, Mr. Jones - mondta a kormányzó. - Miben lehetek szolgálatára?

- Amiatt a Vörös Tednek nevezett alak miatt jöttem. Mi a szándéka vele a történtek után?

- Miért, mi történt?

- Még nem hallotta? Azt hittem, az őrmester már jelentette az esetet.

- Nem engedem meg, hogy embereim a lakásomra jöjjenek, csak ha sürgős dologról van szó - felelte kissé rátartian a kormányzó. - Én másfajta ember vagyok, mint ön, Mr. Jones. Csak azért dolgozom, hogy utána kényelmesen pihenhessek, s nem szeretem, ha pihenés közben zavarnak.

Mr. Jonesnak azonban nem volt kedve csevegni, és elvi kérdések nem érdekelték.

- Tegnap este botrányos verekedés zajlott le az egyik kínai kocsmában. Vörös Ted összetörte a berendezést, és majdnem megölt egy kínait.

- Nyilván megint részeg volt - jegyezte meg higgadtan a kormányzó.

- Persze. Mikor nem részeg? Rendőröket hívtak, és Vörös Ted az őrmestert is megtámadta. Hatan bírták csak becipelni a börtönbe.

- Erős fickó - mondta a kormányzó.

- Remélem, elküldi Macassarba.

Evert Gruyter derűs pillantással viszonozta a misszionárius felháborodott tekintetét. Nem volt buta ember, s most már tudta, mit akar a misszionárius. Határozottan mulattatta, hogy ugrathatja egy kicsit.

- Szerencsére módomban van a magam belátása szerint intézni el az ügyet - felelte.

- Joga van bárkit kitoloncoltatni, Mr. Gruyter, s én biztos vagyok benne, hogy rengeteg kellemetlenségtől megszabadulnánk, ha végképp eltávolítaná innen azt az alakot.

- Persze hogy jogom van, de biztos vagyok benne, hogy ön lenne az utolsó, aki azt kívánná, hogy e joggal visszaéljek.

- Közbotrány, hogy az a fickó itt él köztünk, Mr. Gruyter! Naphosszat részeg. Mindenki tudja, hogy egyik bennszülött nővel a másik után van viszonya.

- Ez igen érdekes, Mr. Jones. Mindig azt hallottam, hogy az alkohol túlzott élvezete ösztönzi ugyan a nemi vágyat, gátolja a kielégülést. Amit ön Vörös Tedről állít, mintha nem igazolná ezt a feltevést.

A misszionárius mélyen elvörösödött.

- Nem óhajtok efféle biológiai kérdések megvitatásába bocsátkozni - jelentette ki ridegen. - Annak az embernek a magatartása mérhetetlen károkat okoz a fehér faj tekintélyének, és az általa mutatott példa igen komolyan akadályozza erőfeszítéseinket, hogy a szigetek lakóit erkölcsösebb életmódra neveljük. Javíthatatlan gazember.

- Ne haragudjék a kérdésért, de megpróbálta már jó útra téríteni?

- Amikor idekerült, mindent megtettem, hogy kapcsolatba kerüljek vele. Kereken elutasított. Amint elkövette azt az első disznóságot, felkerestem, és kertelés nélkül megmondtam neki a véleményem. Válaszul csak káromkodott.

- Őszintén, becsülöm azt a nagyszerű munkát, amelyet ön meg a többi misszionárius a szigeteken végez. De biztos benne, hogy mindig kellő tapintattal gyakorolja hivatását?

A kormányzó úgy érezte, hogy ez sikerült mondat volt. Rendkívül udvarias fogalmazásban ugyan, de mégis volt benne némi rosszallás, amelyet szükségesnek látott kifejezésre juttatni. A misszionárius komoly pillantást vetett rá. Szomorú, barna szemében őszinteség tükröződött.

- Tapintatos volt-e Jézus, amikor korbácsot ragadott, és kiverte a kufárokat a templomból? Nem, Mr. Gruyter! A tapintat csak kibúvó a lelkiismeretlen emberek számára, akik nem akarják teljesíteni a kötelességüket.

Mr. Jones megjegyzésére hirtelen mohó vágy fogta el a kormányzót, hogy felhajtson egy üveg sört. A misszionárius jelentőségteljesen előrehajolt ültében.

- Ön éppoly jól tudja, mint én, milyen kihágásokat követ el az az ember. Szükségtelen, hogy én emlékeztessem rájuk. Semmiféle

mentséget nem lehet felhozni a javára. Most pedig csakugyan túlment minden határon. Itt az alkalom, hogy elbánjék vele. Nagyon kérem, éljen törvényadta jogával, és egyszer s mindenkorra távolítsa el innen.

A kormányzó szeme egyre derűsebben csillogott. Nagyszerűen mulatott. Az járt az eszében, hogy az emberek sokkal szórakoztatóbbak, ha nem hivatalból kell megdicsérni vagy megróni őket.

- Szóval mégis helyesen értelmezem a szavait, Mr. Jones? Azt akarja, hogy biztosítsam felőle: kitoloncoltatom innen azt az embert, mielőtt kihallgattam volna a tanúkat, és hallanám, mit hoz fel a mentségére?

- El sem tudom képzelni, mit hozhat fel a mentségére.

A kormányzó felállt, és most valóban sikerült egy kicsit méltóságteljesnek mutatkoznia, annak ellenére, hogy csak öt láb és négy hüvelyk magas volt.

- Azért állítottak erre a posztra, hogy a holland kormány törvényeinek szellemében szolgáltassak igazságot. Ne haragudjék, ha őszintén megmondom: rendkívül meglep, hogy befolyásolni próbál bírói jogkörömben.

A misszionárius egy kicsit zavarba jött. Sose hitte volna, hogy ez a nála tíz évvel fiatalabb, hátulgombolós kölyök valaha is így merészel viselkedni. Már magyarázkodni, illetőleg védekezni akart, de a kormányzó felemelte dundi kis kezét.

- Ideje elindulnom a hivatalomba, Mr. Jones! Minden jót kívánok!

A misszionárius elképedve meghajolt, és szó nélkül távozott. Nagyon meglepődött volna, ha látja, mit művel a kormányzó, amikor hátat fordított neki. Mr. Gruyter ugyanis szélesen elvigyorodott, és szamárfület mutatott Owen Jones tiszteletes úrnak.

Néhány perc múlva már a hivatalában is volt. Irodavezetője - egy holland félvér - szintén beszámolt az előző esti verekedésről.

Beszámolója pontosan egyezett azzal, amit Mr. Jones adott elő. A bíróság éppen aznap ülésezett.

- Óhajtja, hogy Vörös Tedet vegyük elsőnek, uram? - kérdezte az irodavezető.

- Semmi okot se látok rá. Legutóbb elnapoltunk néhány ügyet. Vörös Tedet majd akkor veszem elő, amikor a sor rákerül.

- Azt hittem, esetleg négyszemközt óhajt tárgyalni vele, uram, mivel fehér ember.

- Őfelsége törvényei nem ismernek különbséget fehér és színes emberek közt, kedves barátom - felelte kicsit nagyképűen Mr. Gruyter.

A törvényszék tágas, négyszögletes terem volt, a fapadokon mindenféle fajtájú bennszülöttek - polinéziaiak, bugik, kínaiak meg malájok - szorongtak egymás mellett. Amikor kinyílt az ajtó, és egy őrmester bejelentette, hogy jön a kormányzó, mindnyájan felálltak. Mr. Gruyter irodavezetője kíséretében lépett be a terembe, és helyet foglalt egy kis emelvényen a fényezett szurokfenyő-asztal mellett. Mögötte hatalmas metszet lógott a falon: Vilma királynő arcképe. Elintézett egy csomó ügyet, aztán bevezették Vörös Tedet. Két oldalán egy-egy börtönőrrel, bilincsbe verve állt a vádlottak padjában. A kormányzó komoly arccal pillantott rá, a tekintetén azonban akarata ellenére látszott, hogy mulat a helyzeten.

Vörös Ted másnapos állapotban volt. Bizonytalanul állt a lábán, s üres tekintettel nézett maga elé. Még fiatal, körülbelül harmincéves ember lehetett, a középtermetűnél valamivel magasabb, meglehetősen elhízott, az arca püffedt és vörös. Kócos göndör haja is vörös volt. ő sem úszta meg épségben a verekedést. A szeme bedagadt, ajka felhasadt és megduzzadt. Mocskos, rongyos kekiszínű rövidnadrág volt rajta, trikója végighasadt a hátán. A trikó elöl is beszakadt, a szakadás alól kilátszott a mellét borító, dús, vörös szőrzet, s látni lehetett, hogy a bőre meglepően fehér. A kormányzó belepillantott a vádiratba. Elrendelte a tanúk kihallgatását. Aztán megnézte a kínait, akinek Vörös Ted betörte a

fejét egy sörösüveggel, meghallgatta az őrmester ingerült beszámolóját, hogyan ütötte le Vörös Ted, amikor megpróbálta letartóztatni, tudomásul vette, milyen pusztítást vitt végbe a vádlott, aki részeg dühében mindent összetört, ami a keze ügyébe esett, aztán megfordult, és angolul megkérdezte tőle:

- Nos, Vörös, mit tud felhozni a mentségére?

- Nem voltam észnél. Nem emlékszem semmire. Ha azt állítják, hogy kis híján megöltem valakit, nyilván úgy is van. A kárt megtérítem, ha időt adnak rá.

- Kap rá időt, Vörös - felelte a kormányzó -, de én szabom meg, hogy mennyit.

Egy darabig némán nézte Vörös Tedet. Gusztustalan látványt nyújtott. Teljesen tönkresilányult ember. Visszataszító figura; hideg fut végig az ember hátán a láttára. Ha Mr. Jones nem lett volna olyan agresszív, a kormányzó most valószínűleg elrendelte volna, hogy deportálják Tedet.

- Amióta a szigetre került, folyton csak bajt csinál, Vörös. Mindnyájunkat lejárat. Megrögzött munkakerülő. Számtalanszor holtrészegen szedték össze az utcán. Folyton verekszik. Javíthatatlan alak. Amikor legutóbb idehozták, megmondtam, hogy ha még egyszer letartóztatják, csúnyán elbánok magával. Ezúttal túlment minden határon, s megkapja, amit érdemel. Hathavi kényszermunkára ítélem.

- Engem?

- Magát.

- Isten bizony megölöm, ha kiszabadulok!

Azzal véget nem érő, ocsmány káromkodásba tört ki. Mr. Gruyter gúnyosan hallgatta. Hollandul sokkal ízesebben lehet káromkodni, mint angolul, s a kormányzó Vörös Ted valamennyi káromkodására frappánsan rá tudott volna duplázni.

- Fogja be a száját! - parancsolt rá. – Unom!

A kormányzó maláj nyelven is megismételte az ítéletet, és a dühösen kapálózó foglyot kivezették.

Mr. Gruyter jókedvűen ült le az ebédhez. Csodálatos, hogy milyen szórakoztató az élet, ha csak egy kicsit is leleményes az ember. Sokan vannak Amszterdamban, sőt még Jáva szigetén és Surabayában is, akik száműzetésnek tekintik, hogy a szigeten kell tartózkodnia. Halvány fogalmuk sincs róla, milyen kedves ez a sziget, s milyen remekül lehet szórakozni jelentéktelennek látszó dolgokon is. Sokszor megkérdezték tőle, nem érzi-e hiányát a klubnak, a lóversenynek, a mozinak, a Casinóban hetenként rendezett táncmulatságoknak, no meg a holland hölgyek társaságának. Egyáltalán nem érezte hiányukat. Szeretett kényelmesen élni. A szobája kedvére való; szívesen olvas pikáns francia regényeket, élvezettel vette elő egyiket a másik után, és egyáltalán nem nyugtalanítja a gondolat, hogy csak az idejét pazarolja velük. Az volt a véleménye, hogy az időpazarlás a legnagyobb fényűzés. Ha - fiatal férfi lévén - kedve támadt szeretkezni, az első boy házhoz szállított egy-egy barna bőrű, csillogó szemű, sarongot viselő kis teremtést. Óvakodott tőle, hogy állandó jellegű kapcsolatot alakítson ki valakivel. Azt tartotta, hogy csak a változatosság őrzi meg fiatalnak a szívet. Boldog volt, hogy szabad, és semmilyen felelősség sem terheli. A hőség nem izgatta. Naponta többször is alaposan lemosakodott hideg vízben, s ez valósággal esztétikai élvezetet szerzett neki. Néha zongorázgatott. Vagy leveleket írt hollandiai barátainak. Nem érezte szükségét, hogy művelt emberekkel társalogjon. Szeretett nagyokat nevetni, de egy filozófiaprofesszoron éppúgy tudott mulatni, mint egy bolondon. Az volt a véleménye önmagáról, hogy nagyon bölcs emberke.

Mint minden valamirevaló hollandus a Távol-Keleten, ebéd előtt megivott egy pohárka holland gint. A gin penészízű és csípős, s csak az tudja élvezni, aki megszokta, Mr. Gruyter azonban többre becsülte bármilyen koktélnál. Különben is, ha gint ivott, úgy érezte, hogy fajtája tradícióit őrzi. A gin után *rystafel* következett. Mindennap ez volt az ebédje. Telerakott egy levesestányért rizzsel, aztán - ebédnél ugyanis három boy szolgált fel - vett a *curryből,* amelyet az egyik, a tükörtojásból, amelyet a

másik, és a fűszerből, amelyet a harmadik tartott eléje. Aztán mindegyik boy behozott még egy-egy tálat. Ezeken szalonna, banán meg sózott hal volt, s Mr. Gruyter tányérja most már olyan magasra volt púpozva, mint egy hatalmas piramis. Jól összekavarta az egészet, aztán nekilátott az evésnek. Lassan, jó étvággyal evett. Utána megivott egy üveg sört.

Evés közben sohasem gondolkozott. Figyelmét az előtte tornyosuló rengeteg ennivalóra koncentrálta, és elégedetten fogyasztotta el. Sose unt rá. S mikor a hatalmas tányér kiürült, örömmel gondolt rá, hogy másnap ismét *rystafelt* eszik majd. Éppúgy nem unt rá, ahogy mi a kenyérre. Megitta a sört, és szivarra gyújtott. A boy behozott egy csésze feketét. Aztán a kormányzó hátradőlt a széken, és átengedte magát a gondolkodás élvezetének.

Tetszett neki, hogy Vörös Tedet elítélte a bőven kiérdemelt hathónapi kényszermunkára, és mosolyogva gondolt rá, hogy Ted utat fog építeni, mint a többi fegyenc. Ostobaság lett volna száműzni a szigetről az egyetlen embert, akivel néha meghitten el tudott beszélgetni, meg különben is, az az öröm, amelyet ezzel a misszionáriusnak szerzett volna, csak ártott volna az illető úriember jellemének. Vörös Ted semmirekellő gazember, a kormányzó mégis kedvelte bizonyos mértékig. Számtalan üveg sört fogyasztottak el együtt, s mikor a gyöngyhalászok befutottak Darwinból, és egész éjjel söröztek, nagyszerűen be tudtak csípni egymás társaságában. A kormányzónak tetszett a nemtörődömség, ahogyan Vörös Ted elherdálta azt a megfizethetetlen kincset, amelyet életnek nevezünk.

Vörös Ted egy Merauke-ből Macassar felé tartó hajón érkezett valamikor a szigetre. A kapitánynak fogalma se volt róla, hogyan került Ted a hajójára, csak annyit tudott, hogy a bennszülöttekkel utazott együtt a fedélközön, és azért szállt ki az Alas-szigeteken, mert megtetszett neki a táj. Mr. Gruyter gyanította, hogy Tedet valószínűleg azért vonzották a szigetek, mert holland védnökség alatt álltak, vagyis kívül estek az angol igazságszolgáltatás

hatáskörén. Az okmányai azonban rendben voltak, s így nem volt rá oka, hogy ne engedje itt maradni. Ted eleinte azt állította, hogy gyöngykagylót vásárol egy ausztráliai cég számára, de hamarosan kiderült, hogy üzleti tevékenysége komolytalan. Az ivás annyira igénybe vette minden idejét, hogy nemigen tudott egyébbel foglalkozni. Heti két fontot kapott Angliából; a pénz egy összegben minden hónapban szabályosan érkezett. A kormányzó sejtette, hogy a pénzt csak addig küldik Tednek, amíg kellő távolságban tartózkodik a feladótól. Ahhoz mindenesetre kis összeg volt, hogy szabadon mozoghasson. Ted zárkózott ember volt. A kormányzó tudta, hogy angol, ez az útlevélből derült ki, amelyben Edward Wilson néven szerepelt, s arra is rájött, hogy Ausztráliából érkezett a szigetekre. Arról azonban fogalma sem volt, hogy Ted miért hagyta el Angliát, és mit csinált Ausztráliában. Még azt se tudta pontosan megállapítani, miféle társadalmi osztályból való. Ha a mocskos trikóban és rongyos nadrágban, viharvert trópusi sisakjával a fején, a gyöngyhalászok társaságában látta az ember, és hallotta, milyen durván, trágárul, iskolázatlan ember módjára beszél, azt kellett gondolnia, hogy szökött matróz vagy munkás, az írása láttán azonban meglepődve állapította meg, hogy mégiscsak van valamelyes műveltsége. Ha meg kettesben volt vele az ember, s már ivott egy kicsit, de még nem rúgott be, olyan dolgokról is tudott beszélni, amilyenekről egy matróznak vagy munkásnak valószínűleg fogalma sincs. A kormányzónak meglehetősen jól működtek az ösztönei, és észrevette, hogy Vörös Ted nem úgy beszél vele, ahogy az alantas szokott a feljebbvalójával, hanem egyenrangú félként. Járandósága jórészét hitelbe elitta, mielőtt még megérkezett volna, és a kínaiak, akiknek tartozott, ott álltak mellette lesben, valahányszor megkapta havi pénzesutalványát. Maradék pénzén aztán folytatta az ivást. Ilyenkor csinálta a disznóságokat, mert részegen mindig megvadult, s rendszerint ilyenkor került rendőrkézre viselt dolgai miatt. Eddig Mr. Gruyter beérte azzal, hogy dutyiban tartotta, amíg ki nem józanodott, és próbált a lelkére beszélni. Ha nem volt

pénze, potyázott, mindegy volt, ki és mit ad neki inni. Rum, pálinka, arak: egyre ment. Mr. Gruyter néhányszor munkát is szerzett neki valamelyik kínai ültetvényen, hol az egyik, hol a másik szigeten, de Tednek sehol nem volt maradása, s pár hét múlva megint felbukkant a parton, Baru szigetén. Szinte csoda-számba ment, hogy tudott így megélni. Igaz, értette a módját. Megtanulta a szigetek valamennyi nyelvjárását, és tudta, hogyan kell megnevettetni a bennszülötteket. A bennszülöttek lenézték ugyan, de tisztelték testi ereje miatt, és élvezték a társaságát. Így aztán mindig volt mit ennie, és mindig akadt gyékény, amin megaludjon. A legfurcsább az volt, és Owen Jones tiszteletest főleg ez dühítette, hogy a nőket valósággal az ujja köré csavarta. A kormányzó sehogyan sem értette, mit esznek Teden a nők. Közömbösen és elég gorombán bánt velük. Kielégítette kéjvágyát, aztán unottan félrelökte őket. Jó néhányszor éppen a nők miatt került bajba, s Mr. Gruyter például kénytelen volt büntetést kiróni egy haragos apára, aki egy este kést döfött Vörös Ted hátába, egy kínai nő pedig meg akarta mérgezni magát ópiummal, mert Ted elhagyta. Mr. Jones egyszer rendkívül felindultan kereste fel a kormányzót, mert a csavargó elcsábított egy megtért leányt. A kormányzó elismerte, hogy az eset igen sajnálatos, de csak azt tudta tanácsolni Mr. Jones-nak, hogy tartsa jobban szemmel az ilyen fiatal teremtéseket. Attól viszont már kevésbé volt elragadtatva, amikor rájött, hogy egy leány, aki neki is nagyon kedvére való volt, s néhány hétig el is járt hozzá, egész idő alatt kitüntette kegyeivel Vörös Tedet is. Amikor eszébe jutott ez az eset, megint elmosolyodott, ha arra gondolt, hogy Vörös Ted hat hónapig kényszermunkán lesz. Ritkán fordul elő, hogy az ember hivatali kötelessége teljesítése közben adhassa vissza a kölcsönt valakinek, aki piszokul kibabrált vele.

Néhány nap múlva Mr. Gruyter sétára indult, részben testgyakorlás céljából, részben mert utána akart nézni, hogy valamilyen munkával, amelynek elvégzésére utasítást adott, annak rendje és módja szerint haladnak-e. Séta közben elhaladt egy

csoport fegyenc mellett. Egy börtönőr felügyelete alatt dolgoztak. Vörös Ted is köztük volt. Sarong volt rajta, amilyet a fegyencek viselnek, egy maláji nyelven *baju*nak nevezett mocskos zubbony, meg a saját viharvert trópusi sisakja. A rabok az országutat javították, és Vörös Ted súlyos csákánnyal dolgozott. Az út keskeny volt, s a kormányzó észrevette, hogy egy lépés távolság se lesz közte és Ted közt, amikor elmegy mellette. Eszébe jutott, mivel fenyegette meg Ted. Tudta, hogy indulatos fickó, s abból, amit a vádlottak padján mondott, nyilvánvaló volt, hogy nem érti, milyen remek tréfa a kormányzó részéről, hogy hathónapi kényszermunkára ítélte. Ha Vörös Ted hirtelen rátámad a csákánnyal, nem létezik, hogy megússza. Igaz, hogy a fegyőr azonnal lepuffantja Tedet, addig azonban a kormányzónak már betört a feje. Mr. Gruyternek bizony remegett egy kicsit a gyomra, mikor végigment a rabok közt. Párosával dolgoztak, egymástól néhány lépésre. Vigyázott, nehogy gyorsabban vagy lassabban lépkedjen, mint addig. Amikor elhaladt Vörös Ted mellett, Ted belevágta csákányát a földbe, fölnézett a kormányzóra, s mikor az rápillantott, kacsintott egyet. A kormányzó visszafojtotta az ajkára toluló mosolyt, és hivatalosan, méltóságteljesen lépkedett tovább. A kaján, de jókedvű kacsintás azonban jólesett neki. Ha nem a holland közigazgatás fiatal tisztviselője, hanem bagdadi kalifa lett volna, azonnal szabadon ereszti Vörös Tedet, utasítást ad rabszolgáinak, hogy fürösszék meg, kenjék meg illatos olajjal, öltöztessék aranyos ruhába, s pompás lakomát csap a tiszteletére.

Vörös Ted példásan viselkedett a börtönben, s mikor a kormányzónak néhány hónap múlva alkalma nyílt rá, hogy egy csoport fegyencet valamelyik távolabbi szigetre küldjön dolgozni, őt is közéjük sorolta. Azon a szigeten nem volt börtön, az egyetlen fegyőr felügyelete alatt odaküldött tíz fegyencet bennszülötteknél szállásolták el, s napi munkájuk végeztével szabad ember módjára élhettek. A szigeten éppen addig kellett dolgozni, míg Vörös Ted büntetésének hátralevő része letelt. Mielőtt a rabok útnak indultak volna, a kormányzó meglátogatta Tedet.

- Ide hallgasson, Vörös - mondta -, itt van tíz holland forint bagóra.

- Nem adhatna valamivel többet? Hiszen havonként nyolc fontot kapok.

- Szerintem ennyi is elég. A pénzét megőrzöm, s mire visszatér, csinos kis összeg üti a markát. Oda mehet vele, ahová akar.

- Én itt nagyon jól érzem magam - felelte Vörös Ted.

- Hát akkor, ha visszaérkezik, tisztálkodjon meg, és jöjjön el hozzám. Megiszunk egy üveg sört.

- Rendben van. Azt hiszem, szívesen eldumálok majd magával.

Most lép be történetünkbe a véletlen. A szigetnek, ahova Vörös Tedet küldték, Maputití volt a neve. A többi szigethez hasonlóan ez is sziklás volt, sűrű erdő borította, és korallzátony vette körül. Két falu volt rajta, az egyik a tengerparton, a korallzátony bejáratával szemben, a kókuszfák közt, a másik a sziget közepén elterülő sóstó partján. A tóparti falu néhány lakója már áttért a keresztény hitre. A sziget és Baru közt egy motorcsónak tartotta fenn az összeköttetést, amely rendszertelen időközökben járta végig a szigeteket. Utasokat szállított, meg árut. A falvak lakói azonban tapasztalt tengerjárók voltak, s ha sürgős dolguk akadt Baru szigetén, vízre bocsátottak egy prahut, és evezővel tették meg a körülbelül ötven mérföldnyi távolságot. Vörös Ted büntetéséből már csak két hét volt hátra, amikor a tóparti falu keresztény törzsfőnöke hirtelen megbetegedett. A bennszülöttek orvosságai nem használtak, s a törzsfőnök iszonyúan kínlódott. Követeket küldtek hát Baru szigetére, és segítséget kértek a misszionáriustól. Balszerencséjükre azonban Mr. Jones éppen maláriarohamban szenvedett. Ágynak esett, és mozdulni se tudott. Megtárgyalta a dolgot a húgával.

- Valószínűleg heveny vakbélgyulladása van - állapította meg a misszionárius.

- Akkor sem mehetsz el, Owen - felelte a húga.

- Nem hagyhatom, hogy belehaljon!

Mr. Jonesnek negyvenfokos láza volt. Őrülten fájt a feje. Egész éjjel félrebeszélt. Szeme különös fényben csillogott, és húga sejtette, hogy csak akaraterejének köszönhető, hogy eszénél van.

- Ilyen állapotban nem operálhatsz.
- Az igaz. Akkor Hasszánnak kell elmennie.

Hasszán volt a patikus.

- Hasszánban nem bízhatsz. Semmi pénzért se merne a saját felelősségére operálni. Meg nem is engednék. Elmegyek én. Hasszán meg itt marad, és ápol téged.
- El tudsz végezni egy vakbélműtétet?
- Miért ne tudnék? Láttam, hogy csinálod. S egy csomó kisebb műtétet már végeztem is.

Mr. Jones úgy érezte, nem egészen érti, mit mond a húga.

- A motorcsónak itt van?
- Nincs. Úton van valamelyik sziget felé. De mehetek a prahun is, amelyiken a bennszülöttek jöttek.
- Te? Nem rólad van szó. Te nem mehetsz.
- De megyek, Owen.
- Elmész? Hová? - kérdezte a misszionárius.

A nő látta, hogy fivére megint nincs észnél. Száraz homlokára tette a kezét, hogy megnyugtassa. Beadott neki egy adag orvosságot. A férfi motyogott valamit, s Miss Jones rájött, hogy Owen nem tudja, hol van. Persze aggódott érte, de tudta, hogy nincs életveszélyben, s nyugodt lélekkel rábízhatja a misszió boyára, aki eddig is segített ápolni Owent, meg a bennszülött patikusra. Kiosont a szobából. Betette egy táskába toalettszereit, hálóingét, meg egy váltás fehérneműt. Egy műszerekkel, kötszerekkel és steril kendőkkel teli kis láda mindig készenlétben állt. Odaadta a táskát meg a ládát a két bennszülöttnek, aki Maputiti szigetéről jött, elmondta a patikusnak, hogy hova készül, és meghagyta neki, mondja el fivérének is, ha már olyan állapotban lesz, hogy megérti. A lényeg az, hogy Owen ne aggódjék miatta. Azzal föltette trópusi sisakját, és útnak eredt. A misszió körülbelül félmérföldre volt a falutól. Miss Jones sebesen

lépkedett. A prahu a móló végén várakozott. Hat evezős hajtotta. Miss Jones leült a csónak farában, s a hat bennszülött gyors csapásokkal evezni kezdett. A korallgyűrűn belül a tenger csöndes volt, mikor azonban túljutottak rajta, erős hullámverésbe kerültek. Miss Jones azonban már máskor is utazott ilyen körülmények közt, s biztos volt benne, hogy nem történik semmi baj a csónakkal. Dél volt, és rekkenően sütött a nap. Csak egyvalami nyugtalanította Miss Jonest: hogy nem érkeznek meg sötétedés előtt, s ha szükségesnek látja az azonnali operációt, csak néhány viharlámpa fényére számíthat.

Miss Jones közel járt a negyvenhez. Külsejéből nem is sejtette volna az ember, hogy olyan határozott, amilyennek most is mutatkozott. Olyan furcsamód gyönge és törékeny volt, mint akinek a legkisebb szellő is megárt; majdnemhogy kényeskedőnek látszott; de hamarosan rájött az ember, hogy döbbenetes akaraterő lakozik benne. Lapos mellű, magas, rendkívül vékony teremtés volt. Az arca hosszú volt és pergamenszínű, s nagyon sokat szenvedett a hőségtől. Egyenes szálú, barna haját simán hátra fésülte. Meglehetősen apró, közelülő, szürke szeme olyan kifejezést kölcsönzött az arcának, mintha mindig zsémbes volna. Hosszú, vékony orra kicsit vörös volt. Komoly emésztési zavarokban szenvedett. De még ez sem akadályozhatta meg abban, hogy konokul és elszántan csak a dolgok napos oldalát lássa. Noha szilárd meggyőződése volt, hogy a világ gonosz, és a férfiak kimondhatatlanul erkölcstelenek, képes volt kicsikarni belőlük a tisztesség legparányibb szikráját is, s ezt olyan szerény büszkeséggel csinálta, mint a bűvész, aki nyulat varázsol elő a kalapból. Gyors, leleményes, értelmes nő volt. Mikor megérkezett a szigetre, látta, hogy pillanatnyi veszteni való ideje sincs, ha meg akarja menteni a törzsfőnök életét. Megmutatta egy bennszülöttnek, hogyan kell érzésteleníteni, igen nehéz körülmények közt elvégezte a műtétet, s aztán három napig féltő gonddal ápolta páciensét. Minden nagyszerűen sikerült, s tudta, hogy fivére sem csinálhatta volna jobban. Addig várt, amíg a

varratokat is kiszedhette, aztán hazakészült. Joggal lehetett büszke, mert nem vesztegette hiába az időt. Ameddig szükség volt rá, orvosi segítséget nyújtott, megerősítette hitében a kis keresztény közösséget, megdorgálta a hanyagokat, és elhintette a jó magot néhány olyan helyen, ahol remélni lehetett, hogy az isteni gondviselés kicsíráztatja.

A motorcsónak egy másik szigetről érkezett, s elég késő délután kötött ki Maputiti szigetén; de éppen telihold volt, és bíztak benne, hogy még éjfél előtt Baru szigetére érnek. Miss Jones holmiját levitték a kikötőbe, ahol kísérői körülállták, és még egyszer megköszönték a segítségét. Valóságos kis tömeg gyűlt össze. A motorcsónak koprás zsákokkal volt megrakva, Miss Jones azonban már megszokta a kopra erős szagát, és nem érezte kellemetlennek. Kényelmesen elhelyezkedett a csónakban, s míg az indulásra várt, tovább beszélgetett hálás híveivel, ö volt az egyetlen utas. A lagúna partján elterülő falucskát övező fák közül azonban egyszerre csak előbukkant egy csomó bennszülött, és Miss Jones észrevette, hogy egy fehér ember is van köztük. Fegyenc-sarong és baju volt rajta. Vörös haja hosszan lelógott. Azonnal ráismert Vörös Tedre. Egy rendőr kísérte. Ted kezet fogott a rendőrrel, aztán a falusiakkal is, akik elkísérték. A bennszülöttek néhány köteg gyümölcsöt meg egy korsót cipeltek magukkal, s berakták a csónakba. Miss Jones sejtette, hogy a korsóban arak van. Rádöbbent, hogy Vörös Ted vele fog utazni. Tednek letelt a büntetése, és utasítást kapott, hogy a motorcsónakkal térjen vissza Baru szigetére. Ránézett a nőre, de még csak feléje se bólintott - Miss Jones különben el is fordította a fejét -, és beszállt a csónakba. A gépész begyújtotta a motort, s egy szempillantás alatt végigpöfögtek a lagúnába vezető csatornán. Vörös Ted fölmászott egy halom zsákra, és cigarettára gyújtott.

Miss Jones nem vett róla tudomást. Természetesen tisztában volt vele, hogy kicsoda. Elszorult a szíve a gondolatra, hogy Ted megint visszatér Baru szigetére, botrányokat rendez, részegeskedik, veszedelembe sodorja a nőket, és bosszúságot okoz

minden tisztességes embernek. Tudta, milyen lépéseket tett a bátyja Ted kitoloncolása érdekében, és dühítette, hogy a kormányzó nem látta be, mi a kötelessége noha nyíltan a szemébe mondták. Mikor áthaladtak a korallgyűrűn, és kifutottak a nyílt tengerre, Vörös Ted kiszedte a dugót az arakos korsóból, és nagyot húzott belőle. Aztán odaadta a korsót a két gépésznek is, akikből a hajó legénysége állt. Az egyik középkorú férfi volt, a másik még fiatal ember.

- Nem szeretem, ha utazás közben isznak - szólt rá szigorúan Miss Jones az idősebbikre.

A gépész rámosolygott, és húzott egyet a korsóból.

- Egy kis arak sohasem árt - felelte. Azzal átadta a korsót társának, s az is ivott.

- Ha még egyszer inni mernek, panaszt emelek a kormányzónál - jelentette ki Miss Jones.

Az idősebbik gépész mondott valamit - Miss Jones nem értette, hogy mit, de sejtette, hogy nagy gorombaság lehet - azzal visszaadta a korsót Vörös Tednek. Körülbelül egy óra hosszat teljes sebességgel haladtak. A tenger tükörsima volt - sugárözönben ment le a nap. Az egyik sziget mögött bukott le, s néhány pillanatra titokzatos, mennyei várossá varázsolta. Miss Jones még meg is fordult, hogy megcsodálja, és megtelt a szíve hálával, hogy ilyen szép a világ.

- Csak az emberek gonoszak - gondolta.

Egyenest keleti irányban haladtak. A messzeségben feltűnt egy kis sziget; Miss Jones ráismert, mert Maputiti felé közvetlenül mellette haladtak el. Lakatlan, sziklás szigetecske volt, sűrű őserdő borította. A gépész meggyújtotta a lámpákat. Leszállt az éj, s az égbolt azonnal megtelt csillagokkal. A hold még nem kelt föl. Hirtelen reccsenés hallatszott, és a motorcsónak furcsán megremegett. A motor zörgött. A főgépész odaszólt társának, hogy vegye át a kormányt, azzal bemászott a motorház alá. Egyre lassabban haladtak. A motor leállt. Miss Jones megkérdezte a fiatalembertől, hogy mi baj, de az nem tudta. Vörös Ted lemászott

a koprás zsákok tetejéről, és bebújt a motorház alá. Mikor újból előkerült, Miss Jones szívesen megkérdezte volna tőle, hogy mi történt, de méltóságán alulinak érezte, hogy megszólítsa. Csak ült csendesen, és gondolataiba merült. Egy nagy hullám kissé oldalra döntötte a csónakot. Aztán előbújt a gépész is, és begyújtotta a motort. Eszeveszetten zörgött ugyan, de azért elindultak. A csónak egész teste remegett. Nagyon lassan haladtak. Nyilván valami baj történt, Miss Jones azonban nem ijedt meg, inkább dühös volt. A motorcsónak óránként hat csomóval is haladhatott volna, s most éppen csak vánszorgott; ekkora sebességgel csak nagyon későn, jóval éjfél után érkezhetnek Baru szigetére. A gépész, aki megint a motorház alatt szorgoskodott, felkiabált valamit a kormánynál ülő társának. Bugi nyelven beszéltek, s Miss Jones nem nagyon értette ezt a nyelvet. De hamarosan észrevette, hogy irányt változtattak, s mintha a lakatlan kis sziget felé tartanának, amelynek a szélárnyékos partja mellett kellett volna elhaladniuk.

- Hová megyünk? - kérdezte a kormányostól, mert hirtelen balsejtelem fogta el.

A kormányos a kis sziget felé mutatott. Miss Jones felállt, a motorházhoz lépett, és kihívta a gépészt.

- Nem Baru felé megyünk? Miért? Mi történt?

- Nem tudunk eljutni Baruig - felelte a gépész.

- Pedig el kell jutnia! Ragaszkodom hozzá! Parancsolom, hogy menjen Baru felé!

A gépész vállat vont. Hátat fordított Miss Jonesnak, és megint bebújt a motorház alá. Erre megszólalt Vörös Ted.

- Letört a propeller egyik szárnya. A gépész reméli, hogy legalább addig a szigetig eljutunk. Ott töltjük az éjszakát, s reggel, ha beáll az apály, új propellert szerel a csónakra.

- Nem tölthetem az éjszakát egy lakatlan szigeten három férfi társaságában! - kiáltotta Miss Jones.

- Sok nő kapva kapna rajta.

- Ragaszkodom hozzá, hogy menjünk Baru felé! Akármi lesz is, még ma éjjel oda kell érnünk!

- Ne izgassa fel magát, anyukám! Partra kell vinnünk a csónakot, hogy új propellert szerelhessünk rá, és remekül fogjuk érezni magunkat a szigeten.

- Hogy mer így beszélni velem? Ez mégiscsak szemtelenség!

- Nem lesz semmi baja. Bőven van kajánk, s harapunk valamit, ha partra érünk. Iszik egy kis arakot, s olyan tűzbe jön tőle, mint egy lángban álló ház!

- Szemtelen fickó! Ha nem mennek Baru felé, mindnyájukat lecsukatom!

- Nem megyünk Baru felé. Mert nem mehetünk. Odamegyünk, arra a szigetre, s ha ez magának nem tetszik, jogában van kiszállni és elúszni Baruig.

- Ezért még meglakol!

- Pofa be, vén tehén! - hangzott Vörös Ted válasza.

Miss Jonesnak dühében elakadt a lélegzete. De uralkodott magán. Még itt, az óceán kellős közepén is méltóságán alulinak tartotta, hogy vitába szálljon ezzel a hitvány gazemberrel. A csónak iszonyúan zörgő motorral vánszorgott tovább. Most már koromsötét volt, s Miss Jones nem is látta a szigetet, ahová tartottak. Mélységesen felháborodva, összeszorított ajakkal és összeráncolt homlokkal ült a helyén; nem volt hozzászokva, hogy ellenkezzenek vele. Aztán felkelt a hold, és tisztán láthatta a koprás zsákok tetején heverő Vörös Ted hatalmas alakját. Cigarettájának parazsa furcsán, baljóslatúan izzott. Most már a sziget homályos körvonalai is kirajzolódtak az égboltra. Mikor elérték a szigetet, a gépész partra vezette a csónakot. Miss Jonesnak hirtelen elakadt a lélegzete. Most ébredt rá az igazságra, és dühe átalakult félelemmé. Szíve hevesen dobogott. Minden tagjában reszketett. Iszonyúan gyöngének érezte magát. Mindent értett. Előre kitervelt dolog volt-e, hogy eltörik a propeller, vagy véletlen baleset? Efelől nem lehetett bizonyos; de akárhogy történt, tudta, hogy Vörös Ted ki fogja használni az alkalmat. Meg fogja őt becsteleníteni. Tisztában volt a jellemével. Bolondul a nőkért. Lényegében ugyanezt művelte azzal a leánnyal is a

misszión, pedig milyen derék kis teremtés volt, s milyen remekül tudott varrni! Tettéért bíróság elé állíthatták volna, és sok esztendei börtönbüntetést sózhattak volna a nyakába, de az ártatlan gyermek sajnos többször is eljárt a férfihoz, s csak akkor panaszolta el Ted gaztettét, mikor az egy másik nőért elhagyta. A kormányzónál is jártak az ügyben, Mr. Gruyter azonban nem volt hajlandó egyetlen lépést se tenni, és szokott nyers modorában kijelentette, hogy ha igaz is, amit a leány állít, egyáltalán nem úgy fest a dolog, mintha nagyon kellemetlen élményben lett volna része. Vörös Ted közönséges gazember, ő pedig fehér nő. Mi esélye van rá, hogy éppen őt kíméli meg? Semmi! Tudta, milyenek a férfiak. De össze kell szednie magát! Vigyáznia kell magára! Bátornak kell lennie! Elhatározta, hogy nem adja olcsón a szüzességét, s ha a férfi megöli - hát inkább meghal, mint hogy megadja magát. És ha meghalt, Jézus karjában fog pihenni. Egy pillanatra vakító fényesség lobbant fel a szeme előtt, s képzeletben megjelent előtte Mennyei Atyja palotája. Hatalmas, pompás épület volt, mintha egy mozit meg egy pályaudvart kombináltak volna össze. A két gépész és Vörös Ted kiugrott a csónakból, és - derékig vízben - a törött propellert vizsgálgatta. Miss Jones kihasználta az alkalmat, hogy nem figyelnek rá, és elővette a ládából a műszeres dobozt. Kivette a négy szikét, és a ruhájába dugta. Ha Vörös Ted hozzányúl, habozás nélkül a szívébe döfi az egyiket.

- Inkább szálljon ki, kisasszony - szólalt meg Vörös Ted. - Jobb lesz a parton, mint a csónakban.

Miss Jones is így vélekedett. A parton legalább szabadon mozoghat. Szó nélkül átmászott a koprás zsákokon. Ted odanyújtotta neki a kezét.

- Nincs szükségem a segítségére - mondta ridegen Miss Jones.
- Akkor csak egye meg a fene! - felelte Ted.

Elég nehéz volt úgy kiszállnia a csónakból, hogy ne mutogassa a lábát, Miss Jonesnak azonban figyelemre méltó leleményessége révén ez is sikerült.

- Fenemód szerencsénk van, hogy van mit ennünk. Tüzet rakunk, aztán az lesz a legokosabb, ha eszik valamit, és iszik egy korty arakot.

- Nem kell semmi. Egyetlen kívánságom van: hagyjanak békében!

- Felőlem éhen is maradhat!

Miss Jones nem felelt. Magasra tartott fejjel indult el a parton. A markában szorongatta a legnagyobb szikét. A holdvilágnál tisztán látta, hol jár. Búvóhelyet keresett. A sűrű erdő lenyúlt ugyan a tengerpartig, Miss Jones azonban félt a sötétségtől - hiszen mégiscsak nő volt -, és nem mert bemenni az erdőbe. Nem tudta, miféle állatok, esetleg mérgeskígyók rejtőzködnek a mélyén. Különben is azt súgta az ösztöne, hogy jobb, ha szemmel tartja a három gonosz férfit; legalább fel tud készülni a védekezésre, ha feléje indulnak. Hamarosan talált is egy kis mélyedést. Körülnézett. A három ember el volt foglalva a maga dolgával, és nem láthatta őt. Bebújt az üregbe. Közte és a férfiak közt egy szikla volt, s elrejtette őt előlük, ő azonban szemmel tarthatta őket. Látta, hogy partra szállítanak egyet-mást a csónakból. Aztán tüzet raktak. A lángok kísérteties fényt vetettek a tűz körül ülő három férfira. Látta, hogy esznek, aztán kézről kézre jár az arakos korsó. Mind a hárman be fognak rúgni. Akkor aztán mi lesz vele? Vörös Ted ellen talán még tudna védekezni, bár iszonyodva gondolt rá, hogy milyen erős, három emberrel szemben azonban tehetetlen lesz. Őrült gondolata támadt: odamegy Vörös Tedhez, térdre borul előtte, és megkéri, hogy ne bántsa. Talán csak van benne egy szikrányi tisztességérzet? Miss Jones mindig meg volt győződve róla, hogy a leggonoszabb férfiakban is van valami jó. Nyilván neki is van anyja. Talán még húga is. Igen ám, de hogy forduljon egy olyan emberhez, akit elvakított a kéjvágy, és leitta magát arakkal? Iszonyú gyöngeség fogta el. Félt, hogy nyomban elsírja magát. Pedig nem szabad sírnia. Feltétlenül uralkodnia kell magán. Az ajkába harapott. Úgy leste a három férfit, mint tigris a zsákmányát; azaz nem is: inkább úgy, ahogy egy bárány leshet három éhes

farkast. Megint fát raktak a tűzre, s a lángok fényében élesen kirajzolódott a fegyenc-sarongos Vörös Ted alakja. Megtörténhetik, hogy miután kitöltötte a vágyát, átengedi a másik két férfinak is. Ezek után hogy menjen vissza bátyjához? Owen természetesen részvétet érezne majd iránta, de vajon ugyanúgy fogja-e szeretni továbbra is, mint eddig? Meghasad a szíve. Lehet, hogy azt fogja gondolni: erélyesebben kellett volna ellenállnia. Talán okosabb lesz, ha - éppen fivére érdekében - egy szót se szól neki a dologról. A három férfi se fog beszélni. Húsz évi börtönt jelentene a számukra, de hátha gyereke lesz! Miss Jones megborzadt, önkéntelenül összekulcsolta a kezét, s majdnem megvágta magát a szikével. Hiszen csak megvadítja őket, ha ellenkezik! - Mit tegyek? - kiáltott fel. - Mit követtem el, hogy ezt érdemeltem?

Térdre vetette magát, és könyörögni kezdett Istenhez, hogy mentse meg. Sokáig és buzgón imádkozott. Eszébe juttatta Istennek, hogy még szűz, és arra is emlékeztette - hátha Istennek valahogy kiment az eszéből -, milyen nagyra értékelte Szent Pál ezt a tökéletes állapotot. Aztán megint kikukucskált a szikla mögül. A három férfi valószínűleg cigarettázott, és a tűz már kialvóban volt. Lehet, hogy épp most terelődnek Vörös Ted érzéki gondolatai a nő felé, aki kényre-kedvre ki van szolgáltatva neki. Miss Jones elfojtott egy sikolyt, mert Ted hirtelen felállt, és feléje indult. A nő érezte, hogy minden izma megfeszül, s noha őrülten dobogott a szíve, elszántan szorongatta markában a szikét. Vörös Ted azonban más célból állt fel. Miss Jones elpirult, és elfordította a fejét. Ted lassan visszaballagott társaihoz, visszaült a helyére, és megint a szájához emelte az arakos korsót. Miss Jones csak lapult a szikla mögött, és feszülten figyelt. A tűz körül abbamaradt a beszélgetés, és Miss Jones inkább sejtette, mint látta, hogy a két bennszülött pokrócba burkolózik, és aludni készül. Most már mindent értett. Erre várt Vörös Ted. Ha a két bennszülött elszunnyad, óvatosan feláll, s nesztelenül, hogy a két embert fel ne ébressze, hozzálopakodik. Lehet, hogy nem akar osztozni velük, vagy tisztában van vele, hogy olyan aljasságot cselekszik, amiről

jobb, ha a két bennszülött nem tud? Végeredményben Ted fehér férfi, ő meg fehér nő. Nem süllyedhetett olyan alacsonyra, hogy eltűrje, hogy a két bennszülött is megerőszakolja. A férfi terve azonban, amelyet Miss Jones most már egészen világosan látott, új ötletet sugallt: ha észreveszi, hogy a férfi közeledik, sikítani fog, méghozzá olyan hangosan, hogy a két gépész felébredjen. Most jutott az eszébe, hogy az idősebbik félszemű ugyan, de nagyon barátságos az arca. Csakhogy Ted meg se mozdult, Miss Jones pedig borzasztóan fáradt volt. Félt, hogy már nem lesz ereje ellenállni Tednek. Túlságosan sok mindenen ment már keresztül. Egy pillanatra lehunyta a szemét.

Mire megint kinyitotta, fényes nappal volt. Valószínűleg elaludt, s mivel az izgalmak nagyon kimerítették, csak jóval napkelte után ébredt fel. Rettenetesen megijedt. Megpróbált felállni, de a lába belegabalyodott valamibe. Odanézett, és akkor vette észre, hogy be van takarva két üres koprászsákkal. Az éjszaka itt járt valaki és betakarta! Vörös Ted! Halkan felsikoltott. Borzalmas gondolat villant az agyába: a férfi álmában becstelenítette meg. Nem! Lehetetlenség! Pedig kényére-kedvére ki volt szolgáltatva neki. Teljesen védtelen volt. És mégse bántotta. Miss Jones elpirult dühében. Felállt, érezte, hogy kicsit zsibbadtak a tagjai, és rendbe hozta a ruháját. Fölvette a szikét, amely álmában kiesett a kezéből. Fogta a két koprás zsákot, és előbújt rejtekhelyéről. Elindult a csónak felé. Az már a lagúna sekély vizén ringatózott.

- Gyerünk, Miss Jones! - mondta Vörös Ted. - Már végeztünk is. Éppen fel akartam ébreszteni.

Miss Jones nem tudott ránézni, de érezte, hogy vörös, mint a pulykakakas.

- Kell banán? - kérdezte Ted.

Miss Jones szó nélkül elvette. Nagyon éhes volt, jó étvággyal meg is ette.

- Lépjen csak rá arra a sziklára, ha be akar szállni, nem lesz vizes a lába.

Miss Jones úgy érezte, hogy el tudna süllyedni szégyenében, de követte Ted tanácsát. A férfi megfogta a karját - te jó ég! Milyen erős a marka! Mint a harapófogó! Dehogy tudott volna megbirkózni vele! - és besegítette a csónakba. A gépész begyújtotta a motort, és kisiklottak a lagúnából. Három óra múlva Baru szigetén voltak.

Vörös Ted még aznap este fölkereste a kormányzót, miután hivatalosan is szabadon bocsátották. Már nem fegyencruha volt rajta, hanem az a rongyos trikó, és a kekiszínű rövid nadrág, amelyben letartóztatták. A haját is levágatta, s most olyan volt, mintha egy kis bodros vörös sapkát nyomott volna a fejébe. Lefogyott. Eltűnt róla a petyhüdt püffedtség, fiatalabb és egészségesebb volt a külseje. Mr. Gruyter pufók arca barátságosan vigyorgott, mikor kezet fogott vele, és hellyel kínálta. A boy két üveg sört hozott be.

- Örülök, hogy nem felejtette el a meghívásomat - mondta a kormányzó.
- Dehogy felejtettem. Hat hónapja várom ezt az estét.
- Egészségére, Vörös Ted!
- Magának is, kormányzó!

Kiürítették poharukat, aztán a kormányzó tapsolt a boy-nak. A fiú behozott még két üveg sört.

- Remélem, már nem haragszik a büntetése miatt.
- Fenét haragszom. Egy pillanatra rám jött a bolondéria, de aztán el is múlt. Egyáltalán nem volt rossz dolgom, higgye el. Rengeteg csinos lány van azon a szigeten, kormányzó! Megnézhetné őket egyszer.
- Sötét alak maga, Vörös!
- Iszonyúan sötét.
- Jó a sör, mi?
- Remek!
- Igyon hát még egy pohárral!

Vörös Ted járandósága minden hónapban megérkezett, s ötven fontja volt már a kormányzónál. Ha megtéríti a kárt, amit a kínai kocsmában okozott, még mindig több mint harminc fontja marad.

- Ez sok pénz, Vörös. Valami hasznos dologba kéne kezdeni vele.

- Helyes - felelte Vörös. - Elköltöm. A kormányzó felsóhajtott.

- Szerintem a pénz arra való, hogy elköltsék.

A kormányzó beszámolt vendégének a legújabb eseményekről. A hat hónap alatt alig történt valami. Az Alas-szigeteken nem sokat számít az idő, a világ többi része meg egyáltalán nem számít.

- Háború van valahol? - kérdezte Vörös Ted.

- Tudtommal nincs. Harry Jervis talált egy pompás, hatalmas gyöngyöt. Azt mondja, ezer forintot akar érte.

- Remélem, meg is kapja.

- Charlie McCormack meg megnősült.

- Mindig puhány alak volt.

Egyszerre csak megjelent a boy, és jelentette, hogy Mr. Jones kérdezteti, bejöhet-e. Mielőtt még a kormányzó válaszolhatott volna, Mr. Jones már be is lépett.

- Nem zavarok sokáig - mondta. - Egész nap igyekeztem elcsípni ezt a derék embert, s amikor meghallottam, hogy itt van, gondoltam, nem haragszik meg, ha utánajövök.

- Hogy van Miss Jones? - kérdezte udvariasan a kormányzó. - Remélem, nem ártott meg neki a szabad ég alatt töltött éjszaka.

- Természetesen törődött egy kicsit. Lázas, és sikerült rávennem, hogy feküdjön le, de nem hinném, hogy komoly baja van.

Mikor a misszionárius belépett, a két férfi felállt. Jones most Vörös Tedhez sietett, és kezet nyújtott neki.

- Szeretnék köszönetet mondani önnek. Nagyon nem dolgot cselekedett. Igaza van a húgomnak: mindig a jót kell keresnünk embertársainkban. Azt hiszem, régebben félreismertem önt. Bocsásson meg érte.

Nagyon ünnepélyesen beszélt. Vörös Ted zavartan bámult rá. Nem sikerült megakadályoznia, hogy a misszionárius elkapja a kezét. Még most is szorongatta.

- Mi a fenéről beszél?

- Kénye-kedvére elbánhatott volna a húgommal, mégsem bántotta. Én meg azt hittem, hogy ön a velejéig romlott, s most restellem magam miatta. A húgom védtelen volt. Megtehette volna. De ön megsajnálta. Szívből köszönöm. Sem a húgom, sem én nem fogjuk soha elfelejteni. Isten áldja és óvja meg!

Mr. Jones hangja kicsit megremegett, és elfordította a fejét. Aztán eleresztette Vörös Ted kezét, és gyorsan elindult az ajtó felé. Vörös Ted hülyén bámult utána.

- Mi a frászt akart ez? - kérdezte.

A kormányzó harsogva kacagott. Hiába próbált uralkodni magán, csak annál hangosabban hahotázott. Rázkódott a nevetéstől, s látni lehetett, hogy kövér hasán csak úgy hullámzanak a hájredők a sarong alatt. Hanyatt dőlt a nyugágyon, és jobbra-balra gurult a röhögéstől. Nemcsak az arca nevetett, hanem az egész teste, még kövér lábán is rángatóztak az izmok a kacagástól. Tenyerét sajgó oldalára szorította. Vörös Ted összeráncolt szemöldökkel nézte, s mivel nem értette, min nevet, dühbe gurult. Nyakon ragadta az egyik üres üveget.

- Ha nem hagyja abba azonnal a röhögést, beverem azt a hülye fejét! - kiáltotta.

A kormányzó megtörölte az arcát. Felhajtott egy korty sört. Sóhajtott egyet, és felnyögött, mert még mindig fájt az oldala.

- Meg akarta köszönni magának, hogy nem fosztotta meg Miss Jonest a szüzességétől - nyögte ki végre.

- Micsoda?! - kiáltott fel Vörös Ted.

Elég sokáig tartott, míg teljes egészében felfogta, miről van szó, de mikor végre felfogta, valóságos dührohamot kapott. Csak úgy dőltek belőle az ocsmánynál ocsmányabb trágárságok; még egy matrózt is elképesztett volna.

- Méghogy egy ilyen vén tehénnel! - kiáltotta végül. - Minek néz engem ez az ember?

- Az a híre, hogy meglehetősen kedveli a lányokat, Vörös - kuncogott a kis kormányzó.

- Semmi pénzért hozzá nem nyúlnék! Még csak eszembe se jutott! Ezt a pimasz alakot! Kitekerem azt a girhes nyakát! Ide hallgasson! Adja ide a pénzem, megyek és leiszom magam.

- Meg tudom érteni - mondta a kormányzó.

- Egy ilyen vén tehénnel! - ismételte Vörös Ted. - Méghogy egy ilyen vén tehénnel!

Majd megpukkadt dühében. Mr. Jones feltételezése a szó szoros értelmében felháborította erkölcsi érzékét.

A kormányzónál készenlétben volt a pénz, s miután aláíratta Vörös Teddel a nyugtát, át is adta neki.

- Menjen csak, és igya le magát, Ted - mondta -, de figyelmeztetem, hogy ha valami zűrt csinál, ezúttal már tizenkét hónapot sózok a nyakába!

- Nem csinálok semmiféle zűrt - felelte komoran Vörös Ted. Gyötörte a gondolat, hogy igazságtalanul bántak vele.

- Ez azért mégiscsak sértés! - üvöltött rá a kormányzóra.

- Igenis, hogy az! Méghozzá otromba sértés!

Azzal kibotorkált a házból, s közben egyre azt dünnyögte:

- Piszok disznó! Piszok disznó!

Vörös Ted egy álló hétig nem józanodott ki. Mr. Jones megint fölkereste a kormányzót.

- Őszinte sajnálattal hallom, hogy az a szerencsétlen fickó megint rossz útra tért - mondta. - A húgom is, meg én is szörnyen csalódtunk. Azt hiszem, nem volt okos dolog annyi pénzt egyszerre a kezébe adni.

- Az ő pénze. Nem volt jogom visszatartani.

- Törvény szerint talán nem, de erkölcsi szempontból nézve feltétlenül joga lett volna hozzá.

Azzal előadta a kormányzónak a szigeten töltött szörnyű éjszaka históriáját. Miss Jones női ösztönével rájött, hogy a

férfiban fellobbant a kéjvágy, és elhatározta, hogy magáévá teszi őt. El volt rá szánva, hogy a végsőkig védekezik, és felfegyverkezett egy szikével. Mr. Jones előadta, hogyan imádkozott, sírt és rejtőzött el a húga. Leírhatatlanul félt, és tudta, hogy képtelen lesz túlélni a gyalázatot. Kétség és remény közt hánykolódott, s minden pillanatban azt hitte, már jön is a férfi. Sehonnan se számíthatott segítségre, s végül elnyomta az álom. Kimerült a szerencsétlen teremtés: ennyi megpróbáltatást nehezen tud egy ember elviselni. S mikor végül fölébredt, észrevette, hogy a férfi koprás zsákokkal betakarta. Vagyis Ted alva találta húgát, s bizonyára a leány ártatlansága és teljes kiszolgáltatottsága hatotta meg annyira, hogy nem volt szíve hozzányúlni; óvatosan betakarta hát, és elosont.

- Ebből látszik, hogy lelke mélyén ő sem egészen értéktelen. A húgom szerint kötelességünk megmenteni. Tennünk kell valamit érte.

- Én bizony a maguk helyében nem próbálnám megmenteni, míg minden pénzét el nem költötte - mondta a kormányzó. - Aztán, ha ugyan nem fog börtönben csücsülni, csinálhatnak, amit akarnak.

Csakhogy Vörös Ted nem kívánta, hogy megmentsék. Szabadulása után körülbelül két héttel egy kínai kocsma előtt üldögélt, és kifejezéstelen arccal bámulta az utcát, mikor egyszerre csak észrevette, hogy Miss Jones közeleg. Egy pillanatig rámeredt, aztán hirtelen zavarba jött. Dünnyögött magában valamit; aligha lehet kétséges, hogy nem valami udvarias dolgokat. De aztán rájött, hogy Miss Jones is észrevette őt, mire gyorsan elfordította a fejét; de még így is érezte, hogy a nő figyeli. Miss Jones sietett, de mikor közelebb ért Tedhez, észrevehetően lassított. Ted azt hitte, hogy meg akar állni, és szólni akar hozzá. Gyorsan felállt, és bement a kocsmába. Csak öt perc múlva merészkedett ki újból az utcára. Félóra múlva maga Mr. Jones jött arra, és kinyújtott kézzel egyenest Vörös Tedhez lépett.

- Hogy van, Mr. Edward? A húgom mondta, hogy itt találom.

Vörös Ted barátságtalan pillantást vetett rá, és nem fogott vele kezet. Nem is felelt.

- Nagyon örülnék, ha eljönne hozzánk ebédre vasárnap. A húgom kitűnő háziasszony, s igazi ausztráliai ebédet főz magának.

- Menjen a fenébe! - felelte Vörös Ted.

- Nem valami udvarias válasz - jegyezte meg a misszionárius, de azért igyekezett mosolyogni, hadd lássa Ted, hogy nem sértődött meg. - A kormányzóhoz rendszeresen eljár, hozzánk miért ne jöhetne el? Jólesik néha fehérekkel is elbeszélgetni. Nem akar fátyolt borítani a múltra? Biztosíthatom, hogy nagyon szívesen látjuk.

- Nincs megfelelő ruhám - felelte mogorván Vörös Ted.

- Ó, annyi baj legyen! Jöjjön csak így, ahogy van.

- Nem megyek!

- Miért nem? Valami oka csak kell, hogy legyen.

Vörös Ted őszinte ember volt. Habozás nélkül kimondta, amit mi is szívesen mondanánk, ha olyan helyre hívnak, ahová nem nagy örömmel megyünk:

- Nincs kedvem elmenni.

- Igazán sajnálom. Nagyon rosszul fog esni a húgomnak.

Mr. Jones mindenáron meg akarta mutatni, hogy egyáltalán nem sértődött meg, udvariasan bólintott, és elment. Két nap múlva rejtelmes úton-módon csomag érkezett Vörös Ted lakására; egy rend vászonruha, egy teniszing, egy pár zokni és egy pár cipő volt benne. Ted nem szokott ajándékokat kapni, s amikor legközelebb a kormányzónál járt, megkérdezte, hogy ő küldte-e a csomagot.

- Én aztán nem - felelte a kormányzó. - Egyáltalán nem érdekel, hogy áll ruha dolgában.

- Hát akkor ki a fene küldhette?

- Mit tudom én!

Miss Jones kénytelen volt hivatalos ügyekben időnként felkeresni Mr. Gruytert, s röviddel ez után az eset után is megjelent egy délelőtt a kormányzó hivatalában. Értelmes nő volt,

s noha rendszerint olyasmit kért a kormányzótól, amit annak esze ágában sem volt teljesíteni, nem szokta fölöslegesen igénybe venni a kormányzó idejét. Nem csoda hát, hogy a kormányzó meglepődött egy kicsit, mikor rájött, hogy Miss Jones ezúttal valami egészen jelentéktelen ügyben kereste fel. Mikor megmondta neki, hogy nem hajlandó a kérdéses üggyel foglalkozni, Miss Jones nem próbálta meggyőzni, mint máskor, hanem minden további nélkül tudomásul vette a kormányzó elutasító válaszát. Felállt, aztán - mintha csak véletlenül jutott volna eszébe - így szólt:

- Jaj, Mr. Gruyter, majd elfelejtettem, hogy a fivérem nagyon szeretné, ha az az ember, akit Vörös Tednek szoktak nevezni, nálunk vacsorázna egyszer. Már írtam is neki pár sort, és meghívtam holnapután estére. Úgy tudom, meglehetősen tartózkodó természetű, épp ezért szeretném, ha ön is eljönne vele.
- Igazán kedves.
- A fivérem szerint tennünk kell valamit azért a szerencsétlen fickóért.
- Egy nő befolyására meg hasonló egyebekre volna szüksége - jegyezte meg ártatlanul a kormányzó.
- Hajlandó volna rábeszélni, hogy jöjjön el? Biztos vagyok benne, hogy ha ön is akarja, eljön, s ha egyszer már járt nálunk, eljön máskor is. Kár volna hagyni, hogy egy ilyen fiatal ember teljesen elzülljön.

A kormányzó fölnézett a nőre. Miss Jones jó néhány hüvelykkel magasabb volt nála. Nagyon visszataszítónak találta. Furcsa: szárítókötélre aggatott nedves ruhára emlékeztette. A kormányzó szeme huncutul csillogott, de az arca komoly volt.

- Megteszem, ami tőlem telik.
- Hány éves az az ember? - kérdezte Miss Jones.
- Az útlevele szerint harmincegy.
- És mi az igazi neve?
- Wilson.
- Edward Wilson - suttogta a nő.

- Bámulatos, hogy az életmódja ellenére még mindig milyen jó erőben van - mormogta a kormányzó. - Erős, mint a bika.

- Ezek a vörös hajú férfiak néha nagyon erősek - mondta Miss Jones, de olyan nehezen nyögte ki a szavakat, mintha fojtogatná valami.

- Szentigaz - felelte a kormányzó.

Erre Miss Jones valami érthetetlen okból elpirult. Gyorsan elbúcsúzott a kormányzótól, és eltávozott.

- *Godverdomme!*[1] - kiáltotta a kormányzó.

Most már tisztában volt vele, ki küldte Vörös Tednek az új ruhát.

Még aznap találkozott Teddel, s megkérdezte tőle, mit hallott Miss Jonesról. Erre Vörös Ted előszedett a zsebéből egy galacsinná gyűrt papírt, és a kezébe nyomta. A meghívó volt. Ez állt benne:

Kedves Mr. Wilson!

Fivérem is, én is nagyon örülnénk, ha csütörtökön este fél nyolckor eljönne hozzánk vacsorára. A kormányzó is volt szíves megígérni, hogy eljön. Van néhány új ausztráliai lemezünk is, bizonyára tetszenének Önnek. Tartok tőle, hogy utolsó találkozásunk alkalmával nem voltam nagyon kedves Önhöz, de akkor még nem ismertem annyira, s van bátorságom bevallani, hogy tévedtem. Remélem, meg tud nekem bocsátani, s megengedi, hogy barátja lehessek.

Szívélyes üdvözlettel: Martba Jones

A kormányzó észrevette, hogy a nő Mr. Wilsonnak szólította Tedet, sőt, az ő ígéretére is célzást tett. Vagyis amikor azt állította, hogy már meg is hívta Vörös Tedet, némileg elébe vágott az igazságnak.

- És most mit fog csinálni?

- Ha arra gondol, hogy elmegyek-e, hát nem! Ezt a pimaszságot!

- A levélre mindenképpen válaszolnia kell.
- Az istenit! Én ugyan nem válaszolok!
- Hát ide hallgasson, Vörös! Igenis felveszi az új ruhát, és eljön a kedvemért! Én megígértem, hogy elmegyek, nem hagyhat hát cserben, az istenfáját neki! Egyszer igazán nem fog ártani!

Vörös Ted gyanakodva nézett a kormányzóra, Gruyter arca azonban komoly volt, és a hangja őszintén csengett. Ted igazán nem sejthette, hogy a hollandus majd megpukkad a visszafojtott nevetéstől.

- Mi a fenét akarnak tőlem?
- Mit tudom én? Nyilván élvezni akarják a társaságát.
- Pia nem lesz, mi?
- Nem. De jöjjön el hozzám hétkor, s indulás előtt magunkhoz veszünk némi szíverősítőt.
- Na jó - jelentette ki mogorván Vörös Ted.

A kormányzó vidáman dörzsölgette kövér kis kezét. Arra számított, hogy pompásan szórakozik majd a vacsorán. Csakhogy csütörtök este hétkor Vörös Ted tökrészeg volt, és Mr. Gruyter kénytelen volt egyedül elmenni a vacsorára. Őszintén feltárta a helyzetet a misszionárius és húga előtt! Mr. Jones a fejét csóválta.

- Attól tartok, hogy semmire se megyünk vele, Martha. Teljesen reménytelen eset.

Miss Jones egy darabig nem szólt semmit, de a kormányzó észrevette, hogy két könnycsepp gördül le hosszú, vékony orrán.

Aztán az ajkába harapott.

- Nincs reménytelen eset. Minden emberben van valami jó. Minden este imádkozni fogok érte. Bűn volna kételkedni Isten hatalmában.

Lehetséges, hogy Miss Jonesnak igaza volt, az isteni gondviselés azonban határozottan furcsa módszert választott, hogy elérje célját. Vörös Ted az eddiginél is többet ivott. Annyi kellemetlenséget okozott, hogy a végén még Mr. Gruyter is elunta. Belátta, hogy nem tűrheti meg tovább a fickót a szigeteken, és el is határozta, hogy a legelső hajóval kitoloncoltatja, amely kiköt Baru

szigetén. S ekkor rejtélyes körülmények közt meghalt egy ember, aki látogatóban járt egy másik szigeten, és a kormányzónak tudomására jutott, hogy ugyanazon a szigeten több haláleset is történt.

A szigetcsoport hatósági orvosa kínai volt; Gruyter elküldte, hogy nézzen utána a dolognak, és nemsokára kezében volt a jelentés, hogy az illetők minden kétséget kizáróan kolerában pusztultak el. Baru szigetén is történt két haláleset, s a kormányzó kénytelen volt tudomásul venni, hogy járvány tört ki a körzetében. A kormányzó éktelen káromkodásra fakadt. Káromkodott hollandul, káromkodott angolul, és káromkodott maláji nyelven. Utána megivott egy üveg sört, és szivarra gyújtott. Aztán alaposan átgondolta a dolgot. Tudta, hogy a kínai orvossal nem megy semmire. Jávából való ideges emberke, s a bennszülöttek nem lesznek hajlandóak az utasításainak engedelmeskedni. A kormányzó értette a dolgát, tudta jól, mi a teendő, egymaga azonban nem intézhetett el mindent. Nem szerette ugyan Mr. Jonest, de most örült, hogy kéznél van, és azonnal magához kérette. A misszionáriussal együtt eljött a húga is.

- Tudja, milyen ügyben szeretnék beszélni önnel, Mr. Jones - tért a tárgyra minden bevezetés nélkül a kormányzó.

- Tudom. Vártam is, hogy hívatni fog. A húgom is azért jött velem. Készek vagyunk minden erőnket a rendelkezésére bocsátani. Azt talán nem is kell mondanom, hogy a húgom felér egy férfival.

- Tudom. Nagyon örülök, ha segítségünkre lesz.

Késedelem nélkül nekiláttak, és megvitatták a teendőket.

Kunyhókat kell építeni kórház céljára, és elkülönítő állomásokat kell létesíteni. A szigetek falvainak lakóit kényszeríteni kell, hogy megtegyék a szükséges óvintézkedéseket. A fertőzött falvak igen sokszor egy kútból merítik a vizet a nem fertőzöttekkel. Ezt a problémát minden esetben a körülményekhez alkalmazkodva kell megoldani. Feltétlenül ki kell küldeni néhány embert, aki kiadja az utasításokat, és végrehajtásukat is ellenőrzi.

Azokat, akik az utasításokat nem hajtják végre, könyörtelenül meg kell büntetni. A legnagyobb baj az, hogy bennszülött a bennszülöttnek nem engedelmeskedik, így aztán a bennszülött rendőrök utasításaira - mivel azok maguk se lesznek meggyőződve utasításaik hatékonyságáról - nyilván fütyülni fognak. Ajánlatos, hogy Mr. Jones Baru szigetén maradjon, mert itt laknak a legtöbben, tehát itt van szükség leginkább orvosi felügyeletre.

S mivel Mr. Gruytert hivatali teendői arra kényszerítik, hogy állandó kapcsolatban maradjon székhelyével, lehetetlenség, hogy ő maga ellenőrizze valamennyi szigetet. Tehát Miss Jonesnak kell elmennie. Csakhogy némelyik távolabb szigeten a bennszülöttek alattomosak és vadak; a kormányzónak már eddig is sok baja volt velük. Nem akarta Mis Jonest veszélynek kitenni.

- Nem félek - jelentette ki Miss Jones.

- Azt elhiszem. De ha elvágják a torkát, én kerülök bajba. Különben is épp elég kevesen vagyunk, és nem óhajtok egy segítőtársat elveszíteni.

- Akkor jöjjön velem Mr. Wilson. Jobban ismeri a bennszülötteket, mint akármelyikünk, és valamennyi nyelvjárásukat beszéli.

- Vörös Ted? - bámult a kormányzó Miss Jonesra. - Épp most esett át egy delirium tremens rohamon.

- Tudom.

- Nagyon jól tájékozott, Miss Jones.

Bármilyen komoly volt is a pillanat, Mr. Gruyter önkéntelenül elmosolyodott. Fürkésző pillantást vetett a nőre, Miss Jones azonban nyugodtan nézett a szemébe.

- A felelősségérzet hozza leginkább napfényre a férfiakban a bennük rejlő értéket, s azt hiszem, egy ilyen feladat még belőle is embert csinálhatna.

- Okos dolognak tartanád hosszabb időre rábíznod magad egy ilyen semmirekellőre? - kérdezte a misszionárius.

- Én Istenre bízom magam - felelte ünnepélyesen Miss Jones.

- Gondolja, hogy hasznát vehetné? - kérdezte a kormányzó. - Hiszen tudja, milyen.

- Meg vagyok győződve róla, hogy igen. - Aztán elpirult. - Végeredményben én tudom legjobban, mennyire képes uralkodni magán.

A kormányzó az ajkába harapott.

- Engedjék meg, hogy idehozassam.

Utasítást adott az őrmesternek, és Vörös Ted néhány perc múlva ott állt előttük. Látszott rajta, hogy beteg. Legutóbbi rohama nyilván nagyon megviselte, s valóságos idegroncs lett. Rongyos volt, egy hete nem is borotválkozott. Nem is igen lehetett volna siralmasabb állapotban.

- Ide hallgasson, Vörös - szólította meg a kormányzó. A koleraügyben hívattam. Kényszerítenünk kell a bennszülötteket, hogy óvintézkedéseket tegyenek, és szeretnénk, ha segítségünkre lenne.

- Mi a fenének lennék a segítségükre?

- Tulajdonképpen nem tudom megindokolni. Pusztán emberszeretetből.

- Eszem ágában sincs, kormányzó. Nem szeretem az embereket.

- Rendben van. Csak ezt akartam tudni. Elmehet.

Vörös Ted elindult az ajtó felé, Miss Jones azonban megállította.

- Az én ötletem volt, Mr. Wilson. Arról van szó, hogy Labobo meg Sakunchi szigetére kell mennem, csakhogy ott olyan nagyon vadak a bennszülöttek, és féltem egyedül menni. Gondoltam, hogy ha velem jön, nagyobb biztonságban leszek.

Ted mérhetetlenül utálkozó pillantást vetett rá.

- Azt hiszi, izgat, ha elvágják a nyakát?

Miss Jones ránézett, és megtelt a szeme könnyel. Sírva fakadt. Ted meg csak állt, és bután nézte.

- Csakugyan, miért is izgatná? - szedte össze magát Miss Jones, és megtörölte a szemét. - Ostoba voltam. Mi bajom történhetik? Elmegyek egyedül.

- Tiszta őrültség egy nőnek Labobo szigetére menni!

Miss Jones halványan rámosolygott.

- Lehet. De nekem kötelességem elmenni, és nem térhetek ki előle. Nagyon sajnálom, hogy megbántottam, amikor megkértem, jöjjön velem. Felejtse el. Igazán nem volt rendes dolog arra kérnem, hogy ilyen kockázatot vállaljon miattam..

Vörös Ted jó ideig mereven nézte Miss Jonest. Egyik lábáról a másikra állt. Mogorva arca mintha még jobban elkomorult volna.

- Egye fene, legyen meg az akarata - szólalt meg végül. - Magával megyek. Mikor akar indulni?

Másnap keltek útra, egy csomó orvossággal és fertőtlenítőszerrel fölszerelve, a kormányzó motorosán. Mr. Gruyter intézte sürgős teendőit, aztán rögtön elindult ő is egy prahun, az ellenkező irányba. A járvány négy hónapig dühöngött. Minden lehetőt megtettek ugyan, hogy lokalizálják, mégis sorra megtámadta a szigeteket. A kormányzó reggeltől estig dolgozott. Alighogy visszatért valamelyik szigetről Barura, és elintézte hivatali teendőit, rögtön útra is kelt megint. Élelmet és orvosságot osztott szét a megrémült lakosság között, s igyekezett bátorságot önteni az emberekbe. Mindenre kiterjedt a figyelme. Keményen dolgozott. Vörös Teddel nem találkozott ugyan, Mr. Jones azonban közölte vele, hogy kísérletük várakozáson felül sikerült. Az a csirkefogó valóban megemberelte magát. Tudta, hogy kell bánni a bennszülöttekkel; behízelgő modorával, határozott fellépésével, s ha kellett, az öklével sikerült rávenni őket, hogy végrehajtsák a biztonságuk érdekében szükséges intézkedéseket. Miss Jones gratulálhat magának, mert sikerült elérnie, amit akart. A kormányzó azonban túlságosan fáradt volt, semhogy mulatni tudott volna a dolgon. Mire a járvány véget ért, örült, hogy a szigetek nyolcezer főnyi lakosságából csak hatszázan haltak meg.

Végül aztán hivatalosan is megállapíthatta, hogy körzetében megszűnt a járványveszély.

Egy este otthon üldögélt a verandán, sarongban, ahogy szokott, és egy francia regényt olvasott azzal a boldog tudattal, hogy

megint nem kell gondot csinálnia semmiből. Belépett az első boy, és jelentette, hogy Vörös Ted szeretne beszélni vele. A kormányzó felállt, és kikiabált Tednek, hogy jöjjön be. Éppen társaságra vágyott. Előzőleg már átvillant agyán a gondolat, hogy jó volna leinni magát este, magányosan azonban unalmas az ivászat, sajnálkozva elhessegette hát az ötletet. S lám, a gondviselés a lehető legjobbkor küldte ide Vörös Tedet. Bizisten, remek estéjük lesz! Négy hónap után igazán rájuk fér egy kis szórakozás! Vörös Ted belépett. Hófehér vászonruhát viselt, és meg volt borotválkozva. Szinte újjászületett.

- Ejha, Vörös, hiszen maga úgy fest, mintha valahol üdült volna egy hónapig, és nem kolerában haldokló bennszülötteket ápolt volna! És ez a ruha! Most lépett ki a skatulyából?

Vörös Ted kissé zavartan mosolygott. Az első boy hozott két üveg sört, és töltött nekik.

- Rajta, Vörös! - mondta a kormányzó, és megragadta poharát.

- Köszönöm, de én nem iszom.

A kormányzó letette a poharat, és megdöbbenve meredt Vörös Tedre.

- Miért nem? Mi baja van? Nem szomjas?

- Inkább meginnék egy csésze teát.

- Egy csésze micsodát?

- Nem iszom szeszes italt. Összeházasodunk Marthával.

- Vörös!

A kormányzó szeme majd kiugrott. Megvakarta simára borotvált fejét.

- Nem veheti feleségül Miss Jonest - mondta. - Miss Jonest senki sem bírná feleségül venni.

- Pedig feleségül veszem. Éppen ebben a járatban vagyok itt. Owen összeesket ugyan bennünket a kápolnában, de szeretnénk a holland törvények szerint is házasságot kötni.

- Ne vicceljen, Vörös! Hogy jut ilyesmi az eszébe?

- Martha akarta így. Belém esett akkor éjjel, amikor eltört a propeller, és a szigeten töltöttük az éjszakát. Nem rossz teremtés

az öreglány, ha alaposan megismeri az ember. Ez az utolsó esélye - nyilván érti, mire gondolok -, én meg szeretnék valami szívességet tenni neki. Szüksége van valakire, aki törődik vele.

- Vörös, Vörös, észre sem veszi, és máris misszionáriust csinál magából, hogy a nyavalya törné ki!

- Azt hiszem, nem is nagyon fogok idegenkedni tőle, ha lesz egy önálló kis missziónk. Martha szerint fenemód tudok bánni a bennszülöttekkel. Azt állítja, hogy öt perc alatt többre megyek akárkivel, mint Owen egy álló esztendő alatt. Kijelentette, hogy sose látott még embert, akiben olyan mágneses erő volna, mint bennem. Kár volna veszni hagyni az ilyen tehetséget.

A kormányzó szótlanul nézte egy darabig, aztán csöndesen bólogatni kezdett. Miss Jones annak rendje és módja szerint csapdába ejtette Tedet.

- Már meg is térítettem tizenhét bennszülöttet - jelentette ki Vörös Ted.

- Maga? Nem is tudtam, hogy hívő keresztény!

- Az igazat megvallva, magam se tudom, hogy csináltam, csak beszéltem nekik, mire szépen besétáltak az akolba, akár egy falka nyamvadt birka. Bizony magam is meghökkentem. A kutyafáját neki, gondoltam, mégiscsak lehet valami a dologban.

- Erőszakot kellett volna elkövetni rajta, Vörös! Nem bántam volna el szigorúan magával. Legfeljebb három évet sóztam volna a nyakába, s három év hamar letelik.

- Ide hallgasson, kormányzó, nehogy elárulja, hogy sose gondoltam ilyesmire! Tudja, milyen érzékenyek a nők, s Marthát fenemód bántaná, ha megtudná!

- Sejtettem, hogy szemet vetett magára, de azért nem hittem volna, hogy idáig fajul a dolog. - A kormányzó izgatottan járt föl-alá a verandán. - Fogadja meg a tanácsomat, cimbora - szólalt meg némi gondolkodás után. - Remekül elszórakoztunk néha egymás társaságában, s baráti kötelességem segíteni magán. Kölcsönadom a motorcsónakot: menjen, bújjon el valamelyik szigeten. Utasítást adok a legelső arra haladó hajónak, hogy

kössön ki, és szedje fel magát. Most már csak egyetlen reménye lehet: meglógni.

Vörös Ted a fejét rázta.

- Nem lehet, kormányzó. Tudom, hogy jót akar, de én elveszem azt az istenverte nőt, és kész. Fogalma sincs róla, milyen jó érzés megtéríteni azokat a nyavalyás bűnösöket, aztán meg, uramisten, micsoda mézespudingot tud csinálni az a leány! Gyerekkorom óta nem ettem olyat!

A kormányzót nagyon felzaklatta a dolog. A részeges csirkefogó volt egyetlen barátja a szigeten, és sajnálta elveszíteni. Rájött, hogy egy kicsit szereti is. Másnap elment a misszionáriushoz.

- Igaz, amit a húgáról hallok? Férjhez megy Vörös Tedhez? Sose hallottam még ilyen furcsa dolgot.

- Pedig így van.

- Közbe kell lépnie! Tiszta őrültség!

- A húgom nagykorú, joga van tetszése szerint cselekedni.

- Csak nem akarja azt mondani ezzel, hogy helyesli a dolgot? Hiszen ismeri Vörös Tedet. Nem vitás, hogy közönséges csavargó. Megmagyarázta a húgának, milyen kockázatot vállal? Az még csak hagyján, hogy bűnösöket térít meg, meg hasonló dolgokat művel, de azért mindennek van határa! Kutyából nem lesz szalonna!

A kormányzó életében először látott mosolyt villanni a misszionárius szemében.

- A húgom nagyon határozott teremtés, Mr. Gruyter - felelte. - Az után a szigeten töltött éjszaka után Ted számára nem volt többé menekvés.

A kormányzónak tátva maradt a szája. Úgy meglepődött, mint a próféta, mikor az Úr megnyitá a szamárnak száját, és monda a szamár Bálámnak: „Mit vétettem néked, hogy immár háromszor vertél meg engem?" Lehetséges, hogy Mr. Jones mégiscsak ember?

- *Allejesus*[13] - dörmögte a kormányzó.

---

[13] A krisztusát!

Mielőtt még egyebet is mondhatott volna, Miss Jones libegett be a szobába. Sugárzott a boldogságtól. Mintha tíz évet fiatalodott volna. Pirospozsgás volt az arca, s már az orra se volt olyan vörös.

- Gratulálni jött, Mr. Gruyter? - kiáltotta. Eleven volt, akár egy kislány. - Lám, mégiscsak igazam volt! Minden emberben van valami jó. El se tudja képzelni, milyen nagyszerűen viselkedett Edward ezekben a szörnyű hónapokban. Igazi hős! Szent! Még engem is meglepett.

- Remélem, boldog lesz, Miss Jones.

- Boldog leszek. Isten ellen való vétek volna, ha kételkednék benne! Hiszen az Úr hozott össze minket!

- Úgy gondolja?

- Tudom! Hát nem érti? Ha nem üt ki a kolera, Edward sose talál magára. Ha nincs ez a járvány, valószínűleg sose ismertük volna meg egymást. Még sohasem tapasztaltam, hogy Isten keze ilyen nyilvánvalóan megmutatkozott volna.

A kormányzó agyában önkéntelenül is megfordult a gondolat, hogy meglehetősen kegyetlen eljárás hatszáz ártatlan embert elpusztítani csak azért, hogy ezek ketten összekerüljenek, nem lévén azonban eléggé járatos a Mindenható módszereiben, nem tett megjegyzést.

- Fogadjunk, hogy nem találja ki, hova megyünk nászútra! - tette hozzá, talán egy kissé túlságosan is pajzánul, Miss Jones.

- Jáva szigetére.

- Nem. Ha kölcsönadja a motorcsónakot, arra a szigetre megyünk, ahol annak idején kénytelenek voltunk partra szállni. Mindkettőnket nagyon gyöngéd emlékek fűzne hozzá. Ott sejtettem meg, milyen becsületes és derék ember Edward. Szeretném, ha ott kapná meg megérdemelt jutalmát.

A kormányzónak elállt a lélegzete. Gyorsan el is távozott, mert úgy érezte, gutaütést kap, ha nem iszik meg azonnal egy üveg sört. Még soha nem döbbent meg ennyire.

Fordította Szíjgyártó László

ÜZLETRONTÓK

Semmiért a világon ki nem kottyantanám, hogy hívják a boldog országot, ahol mindaz végbement, amiről itt be kell számolnom, de annyit, azt hiszem, nyugodtan elárulhatok, hogy szabad és független állam, és az amerikai földrészen terül el. Ez igazán eléggé homályos, és nem származhatnak belőle diplomáciai bonyodalmak. Nos, e szabad és független állam elnökének volt érzéke a csinos nők iránt, és egyszer úgy esett, hogy tágas és verőfényes fővárosát, amely nem ok nélkül büszkélkedett *plazájá*val, többé-kevésbé méltóságteljes katedrálisával és néhány régi spanyol házzal, meglátogatta egy ifjú michigani hölgy, de olyan kellemes külsejű, hogy az elnök nyomban belészeretett. Szenvedélyét késedelem nélkül be is vallotta, és boldogan vette tudomásul, hogy a vonzalom kölcsönös; szerfelett kellemetlenül érintette azonban, amikor az ifjú hölgy közölte, hogy az elnök nős mivoltát és a maga férjezett állapotát egyesülésük akadályának tekinti. Nyilván gyengéje volt a házasság, mint oly sok nőnek. Bár az elnök ezt nagyon ésszerűtlennek tartotta, nem olyan ember volt, aki vonakodik kielégíteni egy csinos nő szeszélyeit, és megígérte, hogy bizonyos intézkedések révén hamarosan olyan helyzetet teremt, amelyben kezét és nevét felajánlhatja a hölgynek. Összehívatta jogtudósait, és elébük terjesztette az ügyet. Már régen feltűnt neki, mondotta, hogy az ország haladó jellegéhez képest a házassági törvények rendkívül elavultak, s ezért radikális módosításokra van szükség. A jogtudósok visszavonultak, és rövid tanácskozás után olyan válási törvényjavaslattal álltak elő, amely kielégítette az elnököt. De az állam, amelyről írok, mindig is vigyázott arra, hogy a dolgok alkotmányos mederben folyjanak, mivelhogy igen-igen civilizált, demokratikus és jó hírű ország volt. Ha egy elnök ad valamit magára és hivatali esküjére, még saját érdekében sem hozhat törvényeket anélkül, hogy alkalmazkodnék bizonyos formákhoz, ez pedig időbe telik; alig írta alá az elnök azt

a rendeletet, amely szerint érvénybe lép az új válási törvény, amikor forradalom tört ki, és az elnököt sajnos felkötötték egy lámpavasra kint a *plazán,* a többé-kevésbé méltóságteljes katedrális előtt. A kellemes külsejű ifjú hölgy sietve elhagyta a várost, de a törvény megmaradt. Kikötései fölöttébb egyszerűek voltak. Száz aranydollár lefizetése ellenében harminc napi ott-tartózkodás után bármely férj elválasztható a feleségétől, és bármely feleség a férjétől, s még csak arra sem köteles, hogy ebbeli szándékáról értesítse házastársát. A feleség például közölheti, hogy elutazik egy hónapra idős édesanyjához, azután a férj egyszer reggeli közben átnézi a napi postáját, és talál benne egy levelet, amelyből kiderül, hogy őnagysága elvált tőle, és már hozzá is ment valaki máshoz.

Mármost nem tellett sok időbe, amíg itt is, ott is elterjedt a boldogító hír, hogy New Yorktól nem éppen kibírhatatlanul messzire van egy ország, amelynek a fővárosát mérsékelt éghajlati és tűrhető szállodai viszonyok jellemzik, s ahol egy nő minden huzavona és túlzott költségek nélkül megszabadulhat a házasság terhes kötelékétől. Az a körülmény, hogy a műveletet a férj tudtán kívül is végre lehetett hajtani, megkímélte az asszonyt az előzetes, keserű vitáktól, amelyek annyira igénybe veszik az idegeket. Minden nő tudja, hogy bármennyire akadékoskodik is egy férfi, ha javaslatokkal fordulnak hozzá, a kész tényekbe rendszerint szó nélkül beletörődik. Ha az asszony egy Rolls-Royce-ot kér tőle, azt mondja, nincs rá pénze, de csak meg kell venni, s akkor úgy aláírja a csekket, mint a kezes bárány. Így azután rövid időn belül igen nagy számban kezdtek seregleni a szépasszonyok abba a nyájas, napfényes városba; jöttek fáradt üzletasszonyok és divathölgyek, úri természetűek és huri természetűek; jöttek New Yorkból, Chicagóból és San Franciscóból, jöttek Georgiából és Dakotából, jöttek az USA valamennyi államából. Az United Fruit Line óceánjáról épp csak hogy meg tudtak birkózni a forgalommal, és aki külön luxuskabint óhajtott, hat hónappal előre le kellett foglalnia. A vállalkozó szellemű állam fővárosában virult a jólét, és

kis idő múlva egyetlen helybeli ügyvéd sem akadt, akinek ne lett volna Ford-kocsija. Don Agosto, a Grand Hotel tulajdonosa, kénytelen volt költségekbe verni magát: több fürdőszobát építtetett, de nem sajnálta; egész vagyont keresett, és valahányszor elment a lámpavas előtt, amelyre a megbukott elnököt felhúzták, mindig odaköszönt egy derűs kézmozdulattal.

- Nagy ember volt - mondogatta. - Egyszer még szobrot emelnek a tiszteletére.

Mindeddig csupán a nőket említettem, akik igénybe vették ezt a kényelmes és célszerű törvényt, és ezzel talán olyan színben tüntettem föl a dolgot, mintha az Egyesült Államokban ők jobban szeretnének szabadulni a Szent Házasság bilincseiből, mint a férfiak. Nincs okom feltételezni, hogy ez a helyzet. Bár a válásért folyamodó jövevények nagy többsége nő volt, ezt azzal magyarázom, hogy ők mindig könnyen el tudnak maradni hazulról vagy hat hétre (egy hét oda, egy hét vissza és harminc nap a lakbizonylat végett), a férfiak viszont nehezen hagyhatják ott üzleti ügyeiket ilyen hosszú időre. Igaz, a nyári szabadságuk alatt odautazhattak volna, de olyankor meglehetősen fullasztó a hőség, azután golfpálya sincsen: igazán nem csoda, hogy sok férfi kétszer is meggondolja a válást, ha egyhavi golfozásról kell lemondania érte. Persze azért akadt két-három úriember, aki letöltötte azt a harminc napot a Grand Hotelben, de a többségük, valamilyen rejtélyes okból, kereskedelmi utazó volt. Talán azért, mert hivatásuk révén ily módon összeköthették a kellemeset a hasznossal.

Mindegy, a lényeg az, hogy a Grand Hotel vendégei legnagyobbrészt a női nemhez tartoztak, és ebédnél meg vacsoránál nagyon vidám volt a hangulat a *patióban,* amikor ott ültek a kis négyszögletes asztalok mellett, az árkádok alatt, s házaséletük bajait tárgyalták pezsgőzés közben. Don Agosto boltját mesebelien föllendítették a tábornokok és ezredesek (ennek az államnak a hadseregében több volt a tábornok, mint az ezredes), az ügyvédek, bankárok, kereskedők és a városi aranyifjak, akik eljöttek

megbámulni a szépséges vendégeket. De a tökéletesség ritkán valósul meg ezen a világon. Mindig akad valami, ami nem egészen olyan, mint kellene, és a férjüktől éppen szabadulni igyekvő asszonyok lelkiállapota természetszerűleg nagyon is izgatott. Éppen ezért olykor nehéz a kedvükben járni. Mármost be kell vallanunk, hogy a bájos városka, bármennyi előnye volt is, nem rendelkezett éppen elegendő szórakozóhellyel. Csak egyetlen mozija volt, és az is olyan filmeket játszott, amelyek túlságosan hosszú időn át vándoroltak idáig boldog hollywoodi hazájukból. A nappal még csak eltelt valahogy az ügyvédnél, körömlakkozással, bevásárlással, de az estéket nem lehetett kibírni. Sokan panaszkodtak, hogy harminc nap nagyon hosszú idő, és nem egy ifjú hölgy megkérdezte az ügyvédjétől, miért nem lehet az a törvény egy kicsit lendületesebb, akkor negyvennyolc óra alatt áteshetnének az egészen. Don Agosto azonban ötletes ember volt, és nemsokára meg is szállta az ihlet: alkalmazott egy guatemalai vándorzenekart, amely marimbán játszott. Nincs olyan zene a világon, amely ennél ellenállhatatlanabbul bizsergetné a lábujjakat, és csakhamar mindenki táncra is perdült a *patió*ban. Egészen nyilvánvaló, hogy huszonöt szépasszony nem táncolhat három kereskedelmi utazóval, no de ott volt a sok tábornok meg ezredes, és ott voltak az összes városbeli aranyifjak. Istenien tudtak táncolni, és nézni az olvatag barna szemükkel. Röpültek az órák, a napok oly sebesen hágtak egymás sarkára, hogy az ember észre sem vette, máris elmúlt a hónap, és búcsúzáskor Don Agosto vendégei közül jó néhányan bevallották, hogy tovább is szívesen maradnának. Don Agosto valósággal sugárzott. Szerette, ha a vendégek jól érzik magukat. A marimba-zenekar kétszer annyit jövedelmezett, mint amennyibe került, és Don Agostónak örült a szíve, amikor látta, hogyan táncolnak hölgyeivel a délceg katonatisztek és a városi ifjak. Mivel takarékos ember volt, este tízkor mindig eloltotta a villanyt a lépcsőn és a folyosókon, s a délceg katonatisztek és városi ifjak angol nyelvtudása bámulatos fejlődésen ment keresztül.

Egyszóval, vígan voltak, mint a lakodalmasok, ha szabad ezzel a hasonlattal élnem, amely elcsépelt ugyan, de ebben az összefüggésben szinte ellenállhatatlan, amíg egy napon Madame Coralie ki nem jelentette, hogy elege van belőle. Mert ami az egyik embernek orvosság, a másiknak betegség.

Madame Coralie ki is öltözködött, és felkereste barátnőjét, Catmencitát. Miután néhány pergő szóban előadta, mi a látogatás célja, Carmencita elszalasztott egy cselédlányt La Gordáért. Fontos ügyről van szó, meg akarják beszélni vele. A terebélyes La Gorda asszonyság, aki dús bajusszal is ékeskedett, hamarosan csatlakozott hozzájuk, s azután hármasban folytatták a haditanácsot egy üveg malaga mellett. Végezetül megfogalmaztak egy levelet, amelyben kihallgatást kértek az elnöktől. Az új elnök harminc-egynéhány éves tagbaszakadt fiatalember volt, aki egy-két évvel azelőtt még dokkmunkási minőségben működött egy amerikai cégnél, és jelenlegi magas pozícióját vele született szónoki képességeinek köszönhette, valamint annak, hogy ügyesen tudta használni a revolverét egy-egy stílusfordulat kiemelésére vagy mondanivalójának hangsúlyozására. Amikor egyik titkára elébe tette a levelet, kitört belőle a nevetés.

- Mit akar tőlem az a három vén csoroszlya?

De jóindulatú ember volt, akivel lehetett beszélni. Nem felejtette el, hogy a nép választotta meg mint a nép fiát, hogy védje meg a népet. Továbbá zsenge ifjúkorában néhány hónapig Madame Coralie-nál is dolgozott, mint afféle kifutófiú. Közölte titkárával, hogy másnap délelőtt tízkor hajlandó fogadni őket. A kitűzött órában a hölgyek el is mentek a palotába, s a díszlépcsőn felvezették őket a kihallgatási teremhez; kísérőjük halkan bekopogott; kinyílt a rácsos kémlelőnyílás, és egy gyanakvó szem kinézett. Az elnök ugyanis elhatározta, hogy ha egy mód van rá, nem fog osztozni elődje sorsában, és bárki jött is hozzá látogatóba, csak megfelelő óvintézkedések mellett fogadta. A kísérő megadta a három hölgy nevét, az ajtó kinyílt, bár nem egészen sarkig, úgyhogy becsúszhattak. Szép helyiség volt: kis asztaloknál

különféle titkárok ültek ingujjban, jobb és bal csípőjükön is revolverrel, és buzgón verték az írógépet. Azonkívül néhány állig felfegyverzett fiatalember a díványokon heverészett, és újságot olvasva cigarettázott. Az elnök is ingujjban volt, övében revolver, úgy állt a szoba közepén, hüvelykujját a mellénye kivágásába akasztva. Magas, jól megtermett alak, a külseje megnyerő, sőt, némiképpen tiszteletet parancsoló.

- *Qué tal?!*[14] - kiáltotta kedélyesen, kivillantva fehér fogait. - Mi járatban vannak, *señoras?*

- Milyen jó színben van, Don Manuel - mondta La Gorda. - Igazán szép ember.

Az elnök kezet fogott velük, s a személyzet abbahagyta lázas tevékenységét, hátradőlt, és barátságosan integetve üdvözölte a három hölgyet. Régi barátság fűzte őket egymáshoz, s az üdvözlés, ha belevegyült is egy csöppnyi gúny, azért szívből jött. Most már meg kell mondanom az igazat (persze tapintatosan is tehetném olyannyira, hogy talán félreértenének; de ha el kell mondani valamit, kár a sok köntörfalazásért) : a három hölgy a madám szerepét töltötte be a szabad és független állam fővárosának három legelőkelőbb bordélyházában. La Gorda és Carmencita, híven spanyol származásához, tisztes fekete ruhát viselt és fekete selyemkendőt a fején, Madame Coralie pedig, mint francia, csinos kis kalapot. Mindhárman nagyon szemérmetesek voltak, aminthogy illett is korukhoz.

Az elnök leültette, s madeirával és cigarettával kínálta őket, de nem fogadták el.

- Köszönjük, nem kérünk, Don Manuel - mondta Madame Coralie. - Üzleti ügyben jöttünk.

- Hát akkor miben lehetek a segítségükre?

La Gorda és Carmencita Madame Coralie-ra nézett. Madame Coralie pedig vissza La Gordára és Carmencitára. A két hölgy

---

[14] Qué tal?! . . . señoras? kb: Mi újság, hölgyeim?

bólintott, és Madame Coralie megértette, hogy rábízzák a szószóló szerepét.

- Megpróbálom elmondani, Don Manuel. Mi hárman már hosszú évek óta dolgozunk fáradhatatlanul, és a jó hírünket még az árnyéka sem szennyezte be soha semmiféle botránynak. Egész Amerikában nincs még három olyan tisztességes ház, mint a miénk, és ez a szép város igazán büszke lehet rájuk. Épp tavaly is ötszáz dolláromba került, hogy kristálytükrökkel szereljem fel a *sala principal*[15]omat? Mindig korrektek voltunk, mindig rendesen fizettük az adót. Éppen ezért nagyon fájdalmas, hogy fáradozásunk gyümölcsét most el akarják ragadni tőlünk. Kereken kimondom: igazságtalanság, hogy a legbecsületesebb és leglelkiismeretesebb üzleti tevékenység hosszú évei után ilyen bánásmódban részesülünk. Az elnöknek tágra nyílt a szeme.

- De kedves Coralie, nem értem, mit akar mondani. Talán arra vetemedett valaki, hogy pénzt követeljen maguktól a törvény ellenére, vagy az én tudtomon kívül?

Gyanakvó pillantást vetett a titkáraira. Valamennyien igyekeztek ártatlan képet vágni, de jóllehet ezúttal valóban ártatlanok voltak, csak még zavartabb lett az ábrázatuk.

- Éppen a törvény ellen akarunk panaszt tenni. A csőd szélén állunk.

- A csőd szélén?

- Amíg ez az új válási törvény hatályban marad, vége az üzletnek, és nyugodtan bezárhatjuk gyönyörű házainkat.

Ezek után Madame Coralie felvázolta a helyzetet, de oly nyíltan, hogy én inkább csak a szavai lényegét adom vissza: amióta a várost megszállták a szép külföldi hölgyek, teljesen kihalt a három elegáns műintézet, amelyért ő és két barátnője annyi adót fizet. Az aranyifjúság inkább a Grand Hotelben tölti estéit, mert ott szép

[15] Nagyterem.

szóért is megkapja ugyanazt a szórakozást, amely a bejegyzett intézményekben súlyos pénzbe kerül.

- Nem lehet rossz néven venni tőlük - mondta az elnök.

- Nem is! - kiáltotta Madame Coralie. - A nőktől veszem rossz néven. Nincs joguk, hogy ide jöjjenek, és elvegyék a kenyerünket. Don Manuel, maga a nép fia, nem afféle arisztokrata; mit szól majd az ország, ha tűri, hogy minden jöttment űzze itt az ipart, és rontsa a mi üzletünket? Kérdezem: igazság ez? Becsületes dolog ez?

- De hát mit tehetek én? - kérdezte az elnök. - Nem zárhatom be őket harminc napra a szobájukba. Tehetek én róla, ha ezekben az idegenekben nincs egy szikrányi tisztesség?

- Még ha egy szegény lányról van szó - mondta La Gorda. - Annak, ugye, meg kell élnie valahogy. De ezeket a nőket semmi sem kényszeríti és mégis csinálják: nem, ezt sohasem fogom megérteni.

- Rossz, gonosz törvény - tette hozzá Carmencita.

Az elnök talpraugrott, és széttárta karjait.

- Olyat pedig ne kérjenek tőlem, hogy hatálytalanítsam azt a törvényt, amely békét és bőséget hozott az országra. A nép fia vagyok, a nép választott meg, és szívemen viselem a haza jólétét. A válás immár nemzeti iparunk lett, és a törvényt csak a bolttestemen keresztül lehet eltörülni.

- Ó, *María Santísima*[16], hová jutottunk - sóhajtotta Carmencita. - És az én két kislányom, aki egy New Orleans-i zárdában nevelkedik. Ó, a mi szakmánkban elég sok a kellemetlenség, de mindig azzal vigasztaltam magam, hogy a lányaim majd jól férjhez mennek, és ha nekem már nyugalomba kell vonulnom, átveszik az üzletet. Azt hiszi, ingyen nevelik őket abban a New Orleans-i zárdában?

---

[16] Szentséges Szűzanya

- És az én fiamat ki fogja tovább taníttatni a Harvard-egyetemen, ha be kell csuknom a házamat, Don Manuel? - kérdezte La Gorda.

- Nekem mindegy - mondta Madame Coralie. - Én hazamegyek Franciaországba. Drága édesanyám nyolcvanhét éves, már nem élhet sokáig. Boldog lesz, ha élete utolsó éveiben mellette vagyok. De az igazságtalanság, az fáj. Maga sok vidám estét töltött a házamban, Don Manuel, és most rosszul esik, hogy eltűri, amit velünk művelnek. Nem maga mondta egyszer, hogy az volt élete legszebb napja, amikor megbecsült vendégként léphetett be abba a házba, amely annak idején mint kifutófiút alkalmazta?

- Nem tagadom. Mindenkinek én fizettem a pezsgőt. - Don Manuel fel s alá járkált a nagy teremben, közben a vállát vonogatta, s mint aki mélyen el van merülve, időnként heves taglejtésekkel fejezte ki gondolatait. - A nép fia vagyok, a nép választott meg - kiáltotta -, ezek a nők pedig kétségkívül üzletrontók! - Drámai kézmozdulattal a titkáraihoz fordult. - Elnökségem szégyene, hogy ilyesmi előfordulhat. Alapvető elveimet sérti, hogy szakképzetlen külföldi munkaerő áramlik az országba, és elveszi a becsületes, szorgalmas dolgozók kenyerét. Nagyon is igazuk van ezeknek a hölgyeknek, hogy eljöttek ide, és hozzám fordultak oltalomért. Nem tűröm, hogy ez a botrányos állapot továbbra is fennmaradjon!

Nagyon szép és hatásos szónoklat volt, de a hallgatóság pontosan tudta, hogy ettől még nem változik meg semmi. Madame Coralie bepúderezte az orrát, és zsebtükrében egy pillantást vetett a tiszteletet parancsoló szaglószervre.

- Nem mintha nem ismerném az emberi természetet - mondotta -, nagyon is megértem, hogy azok a nők nem tudnak mihez kezdeni az idejükkel.

- Építhetnénk egy golfpályát - bátorkodott közbeszólni az egyik titkár. - De hát az csak nappal foglalná el őket.

- Ha férfi kell nekik, mért nem hoznak magukkal férfiakat is? - kérdezte La Gorda.

- *Carramba!* - kiáltotta az elnök, s ezzel hirtelen megállt. - Itt a megoldás.

Nemhiába jutott ilyen magas állásba: bölcs és leleményes férfiú volt. Most ragyogott az arca.

- Módosítjuk a törvényt. Férfiak ezután is jöhetnek minden akadály nélkül, de nők csak akkor, ha a férjük elkíséri őket, vagy írásban hozzájárul az utazásukhoz. - Látta, hogy titkárai elképedve néznek rá, és egy mozdulattal leintette őket. - Ugyanakkor azonban utasítjuk határőrségünket, hogy a „férj" szót a lehető legszabadabban értelmezze.

- *María Santísima!* - kiáltotta Madame Coralie. - Ha velük jön a barátjuk is, az majd vigyáz rá, hogy senki mással ne szűrjék össze a levet, a mi vendégeink pedig visszatérnek azokba a házakba, hol oly hosszú időn át élvezték a legelőzékenyebb kiszolgálást! Don Manuel, maga nagy ember, és egyszer még szobrot emelnek a tiszteletére.

Sokszor a legegyszerűbb fogások oldják meg a legbonyolultabb csomókat. A törvényt rövid úton módosították Don Manuel javaslata szellemében, s míg a jólét továbbra is kiterjesztette áldásait e szabad és független állam tágas és napfényes fővárosára, Madame Coralie haszonnal folytathatta üdvös mesterségét, Carmencita két lánya elvégezte költséges tanulmányait a New Orleans-i zárdában, és La Gorda fia sikeresen megszerezte diplomáját a Harvard-egyetemen.

Fordította Réz Ádám

A MOSÓTEKNŐ

Positano meredek domb oldalán fekszik, megannyi ötletszerűen elszórt fehér ház, cseréptetejüket évszázadok napsütése mosta fakóra; de ellentétben sok hasonló olasz várossal, amelyek ugyancsak sziklás magaslatokra kapaszkodva helyezkedtek biztonságba - ez a városka nem tárja fel egyetlen elbűvölt pillantásra mindazt, amit nyújthat. Különös utcái zegzugosan kapaszkodnak a dombra és ütött-kopott, festett, kései barokk házaiban nápolyi nemesek laknak a főidényben, garasoskodó fényűzéssel. A városka szinte kihívóan festői, és két-három szerény szállodáját télen zsúfoltságig megtöltik a mindkét nembeli festők, akik napi munkálkodásuk során különféleképp fejezik ki a táj keltette érzelmeiket. Egyesek fáradságot nem kímélve megörökítenek vásznukon minden egyes ablakot és cserepet, amit csak felfed fürkésző szemük, és végül nem marad el derekas iparkodásuk méltó jutalma: a megelégedés.

- Ez legalább élethű - jegyzik meg szerényen, művüket mutogatva.

A szenvedélyesebbek és lendületesebbek nemes hevedelmükben festékkel púpozott simítókéssel esnek neki a vászonnak, és azt mondják:

- Tudja, én az egyéniségemet igyekeztem kifejezésre juttatni - majd lesütik szemüket és puhatolózva mormogják: - Azt hiszem, meglehetősen sikerült, nemde?

És akadnak olyanok is, akik a gömbök és kockák roppant szívderítő mozaikját tartják a néző elé, majd komoran közlik:

- Én így látom!

Ezek többnyire határozott, kevés beszédű emberek, nem fecsérlik fölöslegesen a szót.

De Positano teljesen déli fekvésű, és az ember bízvást számíthat arra, hogy nyáron senkivel sem kell megosztania nyugalmát. A szálloda tiszta és hűvös, szőlővel befuttatott teraszán

elüldögélhetsz esténként, és elnézegetheted a sápadtan fénylő csillagokkal tündöklő tengert. Lent a Marinán, a rakparton, ott a boltíves kiskocsma, ahol ajókát és sonkát, makarónit és frissen fogott márnát ehetsz, és hideg borral öblítheted le a vacsorát. Napjában egyszer befut a gőzös Nápolyból, hozza a postát, és egy negyedórára felélénkíti a tengerpart életét (kikötő nincs, és az utasok kis csónakokban jutnak partra).

Egyszer augusztusban eluntam Caprit, és elhatároztam, hogy néhány napot Positanóban töltök. Kibéreltem egy halászcsónakot, és áteveztem. Útközben megálltam egy árnyas kis öbölben, megfürödtem, megebédeltem, aludtam egyet, és csak este érkeztem meg. Lassan sétáltam föl a dombra, a szállodáig, két csomagomat két erős asszony hozta utánam a fején. Meglepetten hallottam, hogy nem én vagyok az egyetlen vendég. A pincér, Giuseppe, régi barátom volt; ilyenkor ő töltötte be egy személyben az inas, a portás, a szobalány és a szakács szerepét. Közölte velem, hogy egy amerikai *signore* lakik ott, már három hónapja.

- Festő, író vagy ilyesvalaki? - kérdeztem.

- Nem, *Signore* ... úriember.

Furcsa, gondoltam. Az évnek ebben a szakában egyetlen külföldi sem jön Positanóba, legfeljebb német *Wandervogelek*[17], akik izzadtan, porosan érkeznek, hátizsákkal, és csupán egy éjszakát töltenek itt. Elképzelhetetlennek tartottam, hogy bárkinek is kedve legyen három hónapot itt tölteni; persze hacsak nem akar elbújni. És mivel az idő tájt egész Londont izgalomban tartotta egy kiváló, de nem éppen tisztességes bankár szökése, aki az év elején oldott kereket, az a mulatságos ötletem támadt, hátha ő a titokzatos idegen. Futólag ismertem csupán, és abban bíztam, váratlan betoppanásom nem fogja zavarba hozni.

- A Marinán meglátja majd a *Signorét* - mondta Giuseppe, amint fölkerekedtem, hogy ismét lemenjek. - Mindig ott ebédel.

[17] Vándormadár.

Mégsem találtam ott. Megkérdeztem, mi van ebédre, és megittam egy *americanót*. Nem is rossz ital - koktél helyett. Néhány perc múlva egy férfi sétált be, aki nem lehetett más, csak az én szállodai vendégtársam; egy pillanatig csalódás fogott el, amikor láttam, hogy az illető nem a szökött bankár. Magas, idősebb férfi volt, jóképű, keskeny arcú; lebarnította a földközi-tengeri nyár. Kifogástalan, sőt egyenesen elegáns krémszínű selyemöltönyt viselt; kalapot nem hordott. Rövidre nyírt haja őszült, de még sűrű volt. Magatartásából könnyedség áradt és elegancia. Körülnézett a boltívek alatt meghúzódó féltucatnyi asztalon, a kártyázó, dominózó helybelieken, aztán tekintete megpihent rajtam. Kedvesen elmosolyodott. Odalépett hozzám.

- Hallottam, éppen most érkezett meg a szállodába. Giuseppe úgy vélte, hogy miután ő nem tud lejönni és bemutatni bennünket egymásnak, ön bizonyára nem veszi rossz néven, ha magam mutatkozom be. Nem veszi zaklatásnak, ha egy vadidegen letelepszik az asztalához?

- Dehogyis! Foglaljon helyet.

Az idegen a felszolgáló lányhoz fordult, aki éppen terítéket tett le elém és szép olaszsággal tudtára adta, hogy együtt ebédelünk. Azután az *americanómra* pillantott...

- Megállapodtam velük, hogy egy kis gint meg francia vermutot tartanak nekem. Keverhetek egy jó száraz Martinit?

- Nagyon örülnék neki.

- Egzotikus jelleget ad a környezetnek, és kiemeli a sajátos helyi színeket.

Meg kell adni, rendkívül jó koktélt készített, és fokozód étvággyal láttunk neki az első fogásnak: sonka volt ajókával. Vendéglátóm jó humorú embernek bizonyult, kellemes volt hallgatni könnyed csevegését.

- Bocsásson meg, ha sokat beszélek - mondta rögtön. Három hónap óta ez az első eset, hogy angolul beszélhetek Nem hiszem, hogy sokáig marad itt, és szeretnék élni az alkalommal.

- Három hónap hosszú idő Positanóban.

- Csónakot béreltem, és fürdöm meg halászok. Rengeteget olvasok. Igen sok jó könyvem van itt; ha akad köztük, ami érdekli, szívesen kölcsönadom.

- Köszönöm, van olvasnivalóm. De nagyon szeretném megnézni a könyveit. Mindig érdekes mások könyveit nézegetni.

Éles tekintetet vetett rám és hunyorított.

- Sok mindent elárulnak - mormogta.

Ebéd után folytattuk a beszélgetést. Az idegen olvasott ember volt, és a legváltozatosabb témák iránt érdeklődött. Olyan tájékozottan beszélt a festészetről, hogy azon tűnődtem, nem műkritikus-e vagy műkereskedő. De azután kiderült, hogy olvasta Suetoniust, és arra a meggyőződésre jutottam, nyilván főiskolai tanár. Megkérdeztem, mi a neve.

- Barnaby - felelte.

- Ez a név mostanában hihetetlenül híres lett.

- Csakugyan?

- Nem hallott még a híres Mrs. Barnabyról? Honfitársa önnek.

- Nem tagadom, az utóbbi időben elég sűrűn találkoztam a nevével az újságokban. Ön ismeri?

- Igen, jól ismerem. Az elmúlt idényben ő rendezte a legnagyszerűbb estélyeket, mindig el is mentem hozzá, valahányszor csak meghívott. Mindenki ott volt. Csodálatos asszony. Azért jött Londonba, hogy kivegye részét az idényből, és szavamra, ki is vette ... alaposan. Mit szaporítsam a szót: fergeteges sikert aratott.

- Úgy hallom, nagyon gazdag.

- Alighanem mesésen gazdag, de nem ez sikerének forrása. Sok amerikai nőnek van pénze. Mrs. Barnaby pusztán erős egyéniségével vitte ennyire. Sohasem színlel: nem mutat mást,

mint amilyen. Mesterkéletlen, Hallatlanul mulatságos. Bizonyára ismeri a történetét?

Barátom elmosolyodott.

- Nem kétlem, hogy Mrs. Barnaby Londonban nagy hírnévnek örvend, de Amerikában legjobb tudomásom szerint a kutya sem ismeri ... bármilyen hihetetlenül hangzik is ez.

Én is mosolyogtam, de magamban; képzelem, mennyire megdöbbenne ez a finom modorú és kulturált úriember a bámulatos Mrs. Barnaby harsogó jókedvétől, nyers, földszagú szókimondásától, és az életből merített gazdag tapasztalataitól.

- No, majd én mesélek róla. A férje, úgy látszik, afféle csiszolatlan gyémánt, meséli Mrs. Barnaby, behemót nagy fickó, aki puszta öklével leterít egy bikát. Arizonában csak Egylövetű Mike-nak ismerik.

- Szentisten! Miért?

- Régebben ugyanis, évekkel ezelőtt egyetlen lövéssel két embert ölt meg. Felesége szerint még most is ügyesebben bánik a puskával, mint bárki emberfia, a Sziklás Hegységtől nyugatra. Jelenleg bányász, de volt már marhahajcsár, fegyvercsempész, és a jó ég tudja még mi minden.

- Hamisítatlan vadnyugati figura - mondta professzorom, érzésem szerint kissé csípősen.

- Elszánt fickó lehet. Élvezet hallgatni, amit Mrs. Barnaby mesél róla. Persze mindenki könyörögve kéri Mrs. Barnabyt, hozassa át őt is, de az asszony az állítja, férje a világ minden kincséért ott nem hagyná a végtelen pusztákat. Egy két évvel ezelőtt olajra bukkant, és most annyi a pénz mint a pelyva. Alighanem erős jellemű ember. Ahogy a felesége az együtt átvészelt időkről beszélt, történeteivel lenyűgözte az egész vendégsereget. Szinte beleborzong az ember, amint elnézi ezt az őszülő, egyáltalán nem csinos, de választékos eleganciával öltözködő, csodálatos gyöngyökkel ékesített asszonyt, és elhallgatja, mint mosta a bányászok ruháit, és hogyan főzött az

egész táborra. Ezeknek az amerikai asszonyoknak egyenesen elképesztő az alkalmazkodó képességük. Mrs. Barnaby tökéletesen otthonosan érzi magát királyi hercegekkel, nagykövetekkel, miniszterekkel és X grófjával meg Y őrgrófjával, és szinte hihetetlennek tűnik, hogy alig néhány éve még hetven bányászra főzött.

- Olvasni, írni tud?

- Azt hiszem, a titkárja írja a meghívókat, de azért egyáltalában nem műveletlen nő. Elmondta nekem, hogy annak idején, esténként, amikor a tábor már nyugovóra tért, ő sohasem mulasztotta el, hogy még egy órácskát olvasson.

- Csodálatos!

- Egylövetű Mike viszont csupán akkor tanulta meg nevét leírni, amikor egyszerre csak kénytelen volt csekkeket aláírni.

Felsétáltunk a dombra, szállodánkhoz, és búcsúzáskor megállapodtunk, hogy másnap magunkkal visszük ebédünket, és átevezünk abba az öbölbe, melyet barátom fedezett fel. Remekül töltöttük a napot úszással, olvasással, evéssel, alvással, beszélgetéssel, és este együtt vacsoráztunk. Másnap, reggeli után a teraszon emlékeztettem Mr. Barnabyt ígéretére, hogy megmutatja könyveit.

- Mehetünk máris.

Hálószobájába kísértem, ahol Giuseppe, a pincér éppen az ágyat vetette be. Pillantásom elsőnek az ünnepelt Mrs. Barnaby pompás keretbe foglalt fényképére esett. Barátom is észrevette, és hirtelen elsápadt a dühtől.

- Giuseppe, maga szamár. Miért vette ki ezt a képet a szekrényemből? Mit gondolt, mi a csodáért raktam el?

- Nem tudom, *Signore*. Éppen azért tettem vissza az asztalára. Azt gondoltam, szívesen elnézegeti *signorá*ja arcképét.

Meghökkentem.

- Mrs. Barnaby az ön felesége? - kiáltottam.

- Igen.

- Szentisten, ön pedig ... Egylövetű Mike?

- Úgy nézek ki?

Elnevettem magam.

- Be kell vallanom, nem!

Kezére pillantottam. Kesernyésen elmosolyodott, és kinyújtotta kezét.

- Nem, uram, egyetlen szál bikát sem terítettem le a puszta öklömmel.

Egy pillanatig némán meredtünk egymásra.

- Sohasem fogja megbocsátani - sóhajtotta. - Azt akarta, vegyek föl álnevet, és amikor nem voltam hajlandó erre, majd hogy meg nem neheztelt. Azt mondta, így nem eléggé biztonságos. Én meg azt feleltem, elég kellemetlen az is, hogy három hónapig Positanóban kell rejtőzködnöm, de a nevemet, ha agyonütnének se cserélném fel semmiféle mással. - Tétovázott. - Az ön irgalmára bízom magam. Nem tehetek mást, bízom nagylelkűségében, hogy nem leplezi le azt a titkot, melyet fantasztikus véletlen fedett fel ön előtt.

- Néma leszek, akár a sír, de őszintén szólva, nem értem. Mit jelent mindez?

- Orvos vagyok, és az elmúlt harminc évben feleségemmel Pennsylvaniában éltünk. Nem tudom, engem durva fickónak néz-e, azt azonban nyugodtan állíthatom, hogy Mrs. Barnaby a legkulturáltabb nők egyike, akiket valaha ismertem. A feleségem egyik unokahúga meghalt, és hatalmas vagyont hagyott rá. Így van, ahogy mondom. Feleségem nagyon gazdag asszony. Sok angol regényt olvasott, és egyetlen vágya az volt, hogy személyesen csináljon végig egy londoni társadalmi idényt, vendégségeket rendezzen, és kivegye részét a regényekből ismert nagyszerű eseményekből. A pénz az övé, és noha engem nem csábítottak különösebben ezek a kilátások, nagyon örültem, hogy kielégítheti kívánságát. Áprilisban hajóztunk át. Hereford ifjú hercege és felesége történetesen szintén a hajón volt.

- Tudom, ők vezették be Mrs. Barnabyt a társaságba. Rajongtak érte. Olyan lármás reklámot csaptak körülötte, mint egy sereg sajtóügynök.

- Én beteg voltam induláskor, kelésem volt, és ki sem mozdultam a kabinból. Mrs. Barnaby magára maradt. Nyugszéke történetesen a hercegnőé mellett állt, és egy véletlenül elkapott megjegyzésből arra következtetett, hogy az angol arisztokrácia valahogy nincsen annyira elragadtatva a mi társadalmunk elitjétől, mint vártuk volna. Feleségem éleseszű teremtés, megjegyezte, hogy ha valakinek egyik őse aláírta a Magna Chartát, akkor nem hatja meg túlságosan, hogy egyik ismerősének nagyapja prémmel kereskedett, a másiknak a nagypapája meg révész volt. Feleségemnek rendkívül fejlett a humorérzéke. Beszélgetésbe elegyedett a hercegnővel, elmesélt neki vadnyugati anekdotákat, és hogy fokozza a történet érdekességét, úgy adta elő, mintha vele történt volna meg a dolog. Azon mód sikert aratott. A hercegnő újabb történetekért könyörgött, és feleségem nekibátorodott. Másnapra már a herceget is, a hercegnőt is az ujja köré csavarta. Időnként lejött a kabinomba, és beszámolt haladásáról. Jámbor gyanútlanságomban halálra nevettem magam, és miután jobb elfoglaltságom nem akadt, kihozattam a könyvtárból Bret Harte műveit, és hatásos fogásokra oktattam ki.

Homlokomra csaptam.

- Mi meg azt mondtuk, hogy jobb, mint Bret Harte! - kiáltottam fel.

- Egész úton remekül mulattam, mikor elképzeltem, milyen arcot vágnak feleségem barátai, ha majd az utazás végén megjelenek, és felfedjük az igazságot. Csakhogy gazda nélkül végeztem a számítást. Southamptonba érkezésünk előtti napon Mrs. Barnaby közölte velem, hogy Herefordék estélyt óhajtanak rendezni a tiszteletére. A hercegnő ég a vágytól, hogy bemutassa a legkülönbözőbb csodálatos embereknek. Itt a soha vissza nem térő alkalom; de persze, én mindent elronthatok. Bevallotta: az

események alakulása arra kényszerítette, hogy a valóságostól igen eltérő képet fessen rólam. Én nem tudtam, hogy máris Egylövetű Mike-ká változtatott át, bár éltem a gyanúperrel, hogy elfelejtette megemlíteni: én is a hajón vagyok. Nos, hogy rövidre fogjam a dolgot, megkért, menjek egy-két hétre Párizsba, míg ő megszilárdítja pozícióját. Örömmel beleegyeztem. Sokkal szívesebben dolgozgattam egy kicsit a Sorbonneon, mintsem estélyekre járjak Mayfairbe, így aztán feleségem tovább hajózott Southamptonba, én meg Cherbourgban kiszálltam. Párizsi tartózkodásom tizedik napján azonban nőm átrepült Londonból, hogy meglátogasson. Elmondta, hogy sikerei felülmúlják legmerészebb álmait: élményei százszor csodálatosabbak, mint a legszebb regény, de az én megjelenésem romba döntene mindent. Jól van, mondtam, Párizsban maradok. Ez az ötlet azonban nem tetszett neki; kijelentette, egy perc nyugalma se lenne, míg én ilyen közel vagyok, és bármikor összefuthatok valami ismerőssel. Bécset vagy Rómát javasoltam: az sem felelt meg. Végül ide jöttem, és itt rejtőzöm három végtelennek tűnő hónap óta, mint valami bűnöző.

- Azt akarja ezzel mondani, hogy nem puffantotta le azt a két sipistát, egyiket jobb-, másikat bal kézzel?

- Kedves uram, életemben még nem sütöttem el pisztolyt.

- És mi az igazság abból, hogy amikor mexikói banditák támadták meg kunyhóját, felesége töltötte a puskát, és ön három napig állta az ostromot, míg csak a kormány csapatai fel nem szabadították?

Mr. Barnaby keserűen elmosolyodott.

- Erről a történetről még nem is hallottam. Kissé erős, nem?

- Erős? Jobb, mint akármelyik vadnyugati film.

- Ha nem csalódom, feleségem alighanem onnan vette az ötletet.

- No de, a mosóteknő. Hogy a bányászok ruháit mosta, és hasonlók. Ön nem tudja, milyen harsogó hahotát fakasztott a

felesége ezzel a történettel. Tudja meg, Mrs. Barnaby a mosóteknőjén evezett be a londoni Társaságba!

Elnevettem magam.

- Alaposan lóvá tett valamennyiünket! - mondtam.

- Mellesleg engem is szépen lóvá tett, ha szabad erre felhívnom a figyelmét - jegyezte meg Mr. Barnaby.

- Csodálatos asszony, és joggal lehet büszke rá. Mindig mondtam: egyszerűen nincs párja. Rájött, hogy a romantika iránti szenvedélyes vágyakozás minden angol szívet megdobogtat, és pontosan azt adta nekünk, amire szükségünk volt. A világ minden kincséért sem leplezném le.

- Ez mind nagyon szép ... önnek, uram. Lehet, hogy London ragyogó vendéglátó háziasszonyt nyert vele, én azonban - mindinkább az az érzésem - elvesztettem egy kiváló feleséget.

- Egylövetű Mike számára csak egy hely marad: a szabad Vadnyugat. Kedves jó Mr. Barnaby, önnek nincs más választása. Továbbra is rejtve kell élnie.

- Ó, valóban roppant lekötelez.

Úgy éreztem, jó adag keserűség csengett válaszából.

Fordította Vásárhelyi Miklós

A ROMANTIKUS IFJÚ HÖLGY

A való élet, többek között, annyi borsot tör az orrunk alá, hogy csak elvétve kerekít ki egy-egy történetet annak rendje s módja szerint. Történik egy és más, ami felkelti érdeklődésünket, az eset szereplői nyakig vannak a slamasztikában, s mi pedig kíváncsian lessük: most mi lesz? Hát, általában semmi sem lesz. Az elkerülhetetlennek hitt katasztrófáról végül is kiderül, hogy egyáltalában nem volt elkerülhetetlen, és a nagy tragédia, tekintet nélkül a művészi követelményekre, szalon-vígjátékká laposodik. A megöregedésnek igen sok hátrányát látjuk, de megvan számunkra az az elégtétele (valljuk meg, jó néhány más között), hogy megtudhatjuk, mi volt a kimenetele ennek vagy annak az esetnek, amelynek sok-sok év előtt tanúi voltunk. Az ember akkoriban minden reményt feladott, hogy valaha is meghallja a történet végét, és íme, amikor a legkevésbé várja, szinte tálcán nyújtja át neki a véletlen.

Ilyen gondolatok foglalkoztattak, miután Marquesa de San Estebant kocsijához kísértem, s visszatérve a szállodába leültem újra a hallban. Rendeltem egy koktélt, cigarettára gyújtottam, és igyekeztem rendbe szedni az emlékeimet. A szálloda új volt és fényes, olyan, mint minden elsőosztályú hotel Európában, és már megbántam, hogy korszerű fürdőszobájáért otthagytam a régimódi, festői hangulatú Hotel de Madridot, ahol eleddig, valahányszor csak Sevillában időztem, megszálltam volt. Igaz, hogy szállodámból kilátás nyílt a pompás folyóra, a Guadalquivirre, de ez nem ért fel azzal, hogy az ötórai tea hetenként háromszor-négyszer divatos embertömeggel töltötte meg a bárt, és a zajos csevegés még a jazz-zenekar harsogását is majd el nem nyomta.

Egész délután a városban voltam, és a szállodába visszatérve, kavargó tömeg kellős közepén találtam magam. A portástól elkértem kulcsomat, hogy egyenest felmenjek szobámba. De a

portás, amint a kulcsot átnyújtotta, közölte velem, hogy egy hölgy kérdezősködött utánam.

- Utánam?

- Nagyon szeretné önt látni. A hölgy: Marquesa de San Esteban.

Nem ismertem ilyen nevű hölgyet.

- Alighanem tévedés lesz.

Ahogy kiejtettem a szavakat, s óvatosan körülpislogtam, egy hölgy lépett hozzám, kinyújtott kézzel, ajkán sugárzó mosollyal. Akármennyire törtem is a fejem, nem emlékeztem, hogy valaha is láttam volna életemben. Ő megragadta, és buzgón megrázta mindkét kezemet. Folyékony franciasággal beszélt.

- Hát ez igazán kedves, hogy annyi év után viszontlátom. Olvastam az újságban, hogy a városunkban időzik, és azt mondtam magamban: meg kell magát látogatnom. Hány éve is annak, hogy utoljára táncoltunk egymással? Gondolni sem merek rá. Táncol még néha? Én igen. Amellett nagymama vagyok. Hát persze, kövér is vagyok, de nem törődöm vele, a táncolás megóv a további hízástól.

Úgy ömlött belőle a szó, hogy valósággal elállt a lélegzetem, amint hallgattam. Középkorúnál valamivel idősebb, testes nő volt, erősen kikészítve, sötétvörös haja nyilván festett, ruhája a legutolsó párizsi divat szerint készült, ami sohasem illik túlságosan a spanyol nőnek. De nevetése olya vidáman csengett, hogy az ember úgy érezte: vele kell vetnie. Szemmel láthatóan nagyon élvezi az életet. Nagyszerű asszonypéldány, és nem volt nehéz elképzelnem, hogy fiatal korában gyönyörű lehetett. Csak nem tudtam, hová tegyem.

- Jöjjön, igyunk egy pohár pezsgőt, és beszélgessünk kicsit a régi időkről. Vagy inkább koktélt inna? A mi régi kedves Sevillánk, látja, megváltozott. Ötórai tea és koktél. Most éppolyan, mint London és Párizs. Utolértük őket. Civilizált nép vagyunk.

Egy asztalhoz vezetett a táncparkett közelében. Leültünk, nem titkoltam tovább, hogy kényelmetlenül érzem magam; attól tartottam, rettenetesen kínos helyzetbe kerülök.

- Szörnyű ostobaság részemről - mondtam -, de képtelen vagyok visszaemlékezni, hogy a régi sevillai napokban bárkit is ismertem volna, aki az ön nevét viseli.

- San Esteban? - szakított félbe, mielőtt még folytathattam volna. - Hát persze. Férjem Salamancából jött ide. Diplomáciai szolgálatban állt. Özvegy vagyok. Maga Pilar Catreon néven ismert. Hát igen, kissé megváltoztatja a külsőmet, hogy a hajam vörös, de nem hinném, hogy egyébként sokat változtam volna.

- Egyáltalában nem - mondtam sietve -, csak a név zavart meg.

Hát persze, most már emlékeztem rá, de abban a pillanatban minden erőmmel csak azon igyekeztem, hogy ne lássa rajtam a megdöbbenés és derültség vegyes érzését, amely elfogott, amikor rájöttem, hogy Pilar Carreonból, akivel Marbella grófnő estélyein és a Kiállításon táncoltam, ez a felcicomázott, kövér, idős főrangú özvegy lett. Sehogyan sem tudtam napirendre térni fölötte. De óvatosnak kellett lennem. Kíváncsi voltam, sejti-e, milyen élénken emlékezem arra a históriára, amely alapjaiban rázta meg Sevillát, és boldog voltam, hogy amikor végre túláradó kedvességgel elbúcsúzott tőlem, nyugodtan felidézhettem magamban az esetet.

Akkoriban, negyven év előtt, Sevilla nem volt virágzó kereskedőváros. Nyugalmas, fehér macskaköves utcái voltak, egész sereg temploma, amelyeknek harangtornyaiban gólyák fészkeltek. Bikaviadorok, diákok és naplopók őgyelegtek a Sierpesen egész nap. Az élet könnyű volt. Mindez, persze, még az autók kora előtt történt, és a sevillai ember inkább szűkölködve élt, a lehető legtakarékosabban, csak hogy kocsit tarthasson. Ezért a fényűzésért hajlandó volt feláldozni életigényeit. Mindenki, aki csak némileg is jogot formálhatott arra, hogy előkelőnek tartsák, minden áldott délután öttől hétig fel és alá hajtott a Delicias, a Guadalquivir partján fekvő park útjain. Mindenfajta kocsit láthatott itt az ember, divatos londoni viktóriáktól ütött-kopott csézákig, amelyek, úgy látszott bármely pillanatban darabokra hullhatnak, pompás paripákat és hitvány gebéket, amelyeknek tragikus vége a bikaviadal porondján már egészen közelin látszott.

Volt azonban a sok között egy fogat, mely semmiképp sem kerülhette el az idegen figyelmét. Igen elegáns, Viktória-hintó volt ez, két gyönyörű öszvér húzta; a kocsis és az inas világosszürke andalúziai népviseletben pompázott rajta. Ez volt a legfényesebb díszfogat, amelyet Sevilla valaha is látott; tulajdonosa: Marbella grófnő. Francia nő volt, egy spanyol arisztokrata felesége, lelkesen elsajátított férje hazájának szokásait, de párizsi eleganciája különleges előkelőséggel tetézte a spanyol modort. A többi kocsi csigalassúsággal haladt, hogy utasai mindenkit lássanak, és őket is láthassa mindenki, a grófnő azonban, öszvérvonta hintóján, sebes ügetéssel száguldott el a két lassan elhúzódó kocsisor közt, kétszer egymás után fel s alá robogott a Deliciason, aztán tovahajtatott. Volt ennek valami királyi íze. Ha az ember látta, amint kecsesen, szép fejtartással ült gyors hintajában, látta szőke haját, amelynek aranya túl fényes volt, semhogy természetes lehetett volna: egyáltalában nem csodálkozott, hogy francia elevensége és határozott fellépése révén különleges helyzetre tett szert a sevillai társaságban. Ő diktálta a divatot, ízlése törvényt szabott. Ám a grófnének túl sok imádója volt, semhogy ugyanennyi ellensége ne lett volna, s köztük is a legelszántabb az özvegy Dos Palos hercegnő, aki születésénél és társadalmi súlyánál fogva joggal követelhette magának a főúri társaságban az első helyet, amelyet a francia nő nyert el kellemével, szellemével, egyéniségével.

A hercegnőnek egyetlen lánya volt: Doña Pilar. Húszéves volt, amikor megismertem, és gyönyörű. Csodálatos szeme volt, és olyan arcbőre, hogy az ember akárhogy is keresett rá valami kevésbé elcsépelt jelzőt, végül mégiscsak a hamvas barackhoz kellett hasonlítania. Igen karcsú volt, magasabb, mint a spanyol lányok általában, piros ajka mögött vakítóan fehér fogak. Dús, fénylő fekete haját nagy műgonddal fésülte, a korszak spanyol stílusa szerint. Hihetetlenül vonzó jelenség volt. Fekete szemének tüze, mosolyának melegsége, mozdulatainak varázsos bája annyi szenvedélyt sejtetett, hogy ez már igazán nem is volt egészen tisztességes dolog. Pilar nemzedéke le akarta rombolni az ódon

hagyományokat, amelyek megkövetelték, hogy a jó családból való spanyol lányt elrejtsék az emberek szeme elől, amíg el nem érkezett az ideje, hogy férjhezadják. Gyakran teniszeztem és sokat táncoltam vele Marbella grófnő estélyein. A hercegnő hivalkodásnak tekintette a francia nő fogadónapjait, amelyeken pezsgőt ittak, és asztalnál ülve vacsoráztak, és ha ő nyitotta meg a házát az előkelő társaság számára, ami évenként csak kétszer fordult elő, mindössze süteményt és limonádét szolgáltatott fel vendégeinek. Viszont férje nyomdokaiba lépve harci bikákat tenyésztett, és valahányszor a fiatal bikákat kipróbálták, villásreggelire hívta meg barátait. Ezek az összejövetelek mindig igen vidáman és fesztelenül zajlottak le, de bizonyos feudális pompával rendezték őket, s ez lenyűgözte romantikus képzeletemet. Egyszer, mielőtt a hercegnő bikái egy sevillai *corridán* vettek részt, a hercegnőkkel együtt éjszaka lovagoltam be a városba, mint a lovas felvonulás élén haladó Doña Pilar egyik kísérője. Pilar jelmeze Goya valamelyik képére emlékeztette az embert. Varázslatos élményt nyújtott az éjszakai lovaglás a táncoló andalúziai paripákon, a mögöttünk dübörgő, ökrök körülfogta hat bikával.

Igen sok férfi, aki gazdag volt vagy nemes, sőt néha a kettő együtt, kérte már Doña Pilart, de ő anyja tiltakozása ellenére sorra kikosarazta őket. A hercegnő tizenöt éves volt, amikor férjhez ment, és valóságos illetlenségnek tekintette, hogy leánya húszéves korában még hajadon. A hercegnő megkérdezte tőle, mire vár még; képtelenség ennyire rátartinak lenni. Kötelessége férjhez menni. De Pilar konok maradt. Valami okot mindig talált kérői elutasítására. Aztán kiderült az igazság.

Valahányszor végighajtattak anyjával nagy, régimódi négyüléses hintójukban a Deliciason, mindig elhaladtak a grófnő mellett, amint sebesen fel-alá száguldott a sétányon. A hölgyek olyan rossz viszonyban voltak, hogy úgy tettek, mintha nem is látnák egymást, de Pilar nem tudta szemét levenni az elegáns kocsiról és a két gyönyörű, szürke öszvérről. Mivel azonban nem akarta, hogy

tekintete találkozzék a grófnő némileg gunyoros pillantásaival, szeme a grófnő fogatát hajtó kocsisra tévedt. A legszebb férfi volt ez Sevillában, és gyönyörű egyenruhájában valóságos látványosság. Persze senki sem tudta pontosan, mi történt, de úgy látszik, minél többször nézett Pilar a kocsisra, annál jobban megtetszett neki; és hogy hogy nem, mert hiszen az esetnek ez a részlete végig rejtély maradt, a párocskának sikerült találkoznia. Spanyolországban sajátságosan keverednek az osztályok, és az inas ereiben olykor sokkal nemesebb vér folyik, mint a gazdájáéiban. Pilar megtudta, azt hiszem, nem minden elégtétel nélkül, hogy a kocsis az ősi León családból származik, amelynél előkelőbb nincs is Andalúziában; és valóban, ami a származást illeti, nem sok különbség volt köztük. Csak épphogy a lány hercegi palotában élte életét, mig a férfit arra kényszerítette a sors, hogy kenyerét egy hintó bakján keresse meg. Ezt azonban egyikük sem bánta, hiszen a férfi csak ezen a kimagasló helyen ülve vonhatta magára Sevilla legbüszkébb lányának figyelmét. Őrülten egymásba szerettek. Éppen ekkor történt, hogy egy fiatal ember, San Esteban márki, akit előző nyáron San Sebastianban ismertek meg, levelet írt a hercegnőnek, és megkérte Pilar kezét. A márki rendkívül jó partinak számított, és a két család II. Fülöp óta időnként házassági kapcsolatba lépett egymással. A hercegnő szentül elhatározta magát, hogy nem tűri tovább lánya bolondériáit, és amikor Pilarral közölte a házassági ajánlatot, hozzáfűzte, hogy már elég sokáig tétovázott. Vagy feleségül megy a márkihoz, vagy kolostorba kell vonulnia.

- Nem teszem én bizony sem ezt, sem azt - mondta Pilar.
- Hát akkor mi a szándékod? Már épp elég sokáig adtam neked otthont.
- Feleségül megyek José Leónhoz.
- Ki az?

Pilar habozott egy pillanatig, és lehetséges, azaz remélhető, hogy el is pirult kissé.

- A grófnő kocsisa.
- Micsoda grófnőé?

- Marbella grófnőé.

Jól emlékszem a hercegnőre, és biztos vagyok benne, ha felbőszítették, semmitől sem riadt vissza. Dühöngött, könyörgött, sírt, érvelt. Borzalmas jelenet volt. Azt beszélték, hogy megpofozta a lányát, és a haját cibálta, de az az érzésem, hogy Pilar képes volt az ilyen szorult helyzetben akár vissza is ütni. Ismételten kijelentette, hogy szeretik egymást José Leónnal. S történjék bármi, feleségül megy hozzá. A hercegnő családi tanácsot hívott össze. Előterjesztette az ügyet, és a családi tanács megállapította, hogy csak úgy szabadulhatnak meg a szégyentől, ha Pilart vidékre viszik, és addig ott is tartják, amíg ki nem gyógyul ebből az őrültségből. Pilar neszét vette az ellene kifőzött tervnek, és meghiúsította azzal, hogy egy éjszaka, amikor mindenki aludt a házban, az ablakon át kiosont szobájából, és szerelmese szüleihez költözött. Derék, egyszerű emberek voltak ezek, akik a Guadalquivir túlsó, szegényebb partján laktak, a Triana városnegyedben. Ezek után már hiába is próbáltak volna titkolózni. A dolog kipattant, és a Sierpes menti klubok csak úgy zsongtak a botrány hírétől. A pincérek alig győzték a tagoknak tálcán hordani a kis manzanillás poharakat a szomszédos borozókból. Mcghányták-vetctték az esetet, nevetgéltek, és elhalmozták gratulációkkal Pilar kikosarozott kérőit. Lám, hogy megúszták! A hercegnő kétségbe volt esve. Nem tudott okosabbat kitalálni, mint azt, hogy felkeresse az érseket, bizalmas barátját, egykori gyóntatóját, és megkérje, ő maga személyesen beszéljen annak a meghabarodott lánynak a lelkére. Pilart az érseki palotába rendelték, és a jó öregember, aki már megszokta, hogy családi perpatvarokban közbejárjon, minden tőle telhetőt elkövetett, hogy a lánynak megmagyarázza, micsoda őrültséget akar csinálni. De Pilar nem hagyta magát meggyőzni. Senki sem bírhatja rá, hogy elhagyja a férfit, akit szeret. Behívták a szomszéd szobában várakozó hercegnőt, aki végső felszólítást intézett lányához. Hiába. Pilar visszatért szegény szállására, és a hercegnő, keserű könnyeket ontva, magára maradt az érsekkel. Az érsek ugyanolyan

furfangos volt, amilyen istenfélő, és amikor a valósággal megzavarodott asszony eléggé magához tért, hogy meghallgassa, amit mond, végső eszközként azt tanácsolta: keresse fel Marbella grófnőt. Ő Sevilla legokosabb asszonya, és lehetséges, hogy tud valamit tenni.

A hercegnő először felháborodottan visszautasította a javaslatot. Sohasem tudná elviselni azt a megaláztatást, hogy legádázabb ellenségéhez forduljon. Inkább dőljön romba az ősi Dos Palos-ház. Az érsek már hozzászokott ahhoz, hogy idegesítő nőszemélyekkel legyen dolga. Eltökélte, hogy szelíd fortéllyal rábírja a hercegnőt konok elhatása megmásítására, és ez hamarosan bele is egyezett, hogy kényre-kegyre kiszolgáltatja magát a francia nőnek. Szívében ádáz dühvel üzenetet küldött a grófnőnek, mcglátogathatná-e, és még aznap délután bevezették a grófnő fogadószobájába. A francia hölgy természetesen elsők között értesült a históriáról, de a boldogtalan anyát úgy hallgatta, mint aki mit sem tud az egészről. Hallatlanul élvezte a helyzetet. Mindent betetőző győzelem volt számára, hogy a bosszúszomjas hercegnő most térden csúszik előtte. De alapjában véve jóindulatú nő volt, és a humorérzéknek nem volt híjával.

- Roppantul szerencsétlen helyzet ez - mondta -, és sajnálom, hogy szolgáim egyike adott rá alkalmat. De nem látom tisztán, mit tehetnék ez ügyben.

A hercegnő legszívesebben jókora pofont mért volna a grófnő kifestett arcára, és hangja megremegett az erőfeszítéstől, hogy fékezze dühét.

- Nem magam miatt kérem a segítséget, hanem Pilar érdekében. Tudom, mindnyájan tudjuk, hogy ön a város legokosabb asszonya. Úgy gondolom, az érsek is úgy gondolja, ha van valami kiút, az ön éles esze megtalálja majd.

A grófnő tudta, milyen esetlen hízelgés ez. Nem bánta. Tetszett neki.

- Hagyjon kissé gondolkozni.

- Hiszen, ha úriemberről volna szó, persze, rögtön hívattam volna a fiamat, hogy ölje meg azt az embert, de Dos Palos herceg csak nem állhat ki párbajra Marbella grófnő kocsisával!

- Talán nem ...

- A régi időkben oly egyszerű lett volna a dolog. Mindössze pár orgyilkost kellett volna felbérelnem, hogy egy éjszaka az utcán elvágják ennek az aljas fráternek a torkát. De hát itt mainapság olyan törvények járják, hogy tisztességes embernek nincs módja megvédeni magát az inzultusoktól.

- Mélyen fájlalnám e súlyos helyzet rendezésének bármiféle olyan módját, amely megfosztana engem egy kitűnő kocsis szolgálataitól - szólt halkan a grófnő.

- De hiszen ha feleségül venné a lányomat, nem maradhatna továbbra is az ön kocsisa! - kiáltotta felháborodottan a hercegnő.

- Szándékozik ön Pilarnak valami jövedelmet biztosítani, amelyből megélhessenek?

- Én? Egy pezetát sem. Rögtön tudtára adtam Pilarnak, hogy tőlem semmire sem számíthat. Felőlem akár éhen is halhatnak.

- No jó! Így tehát azt hiszem, ehelyett inkább továbbra is megmaradna a kocsisomnak. Istállóm felett igen szép szobák állnak üresen.

A hercegnő elsápadt. A hercegnő elvörösödött.

- Felejtsen el mindent, ami köztünk történt. Legyünk jó barátnők. Nem tehet ki engem ilyen megaláztatásnak. Ha valaha megbántottam valamivel, térden állva kérem, bocsásson meg nekem.

A hercegnő zokogott.

- Törölje meg a szemét, hercegnő - mondta végül a francia nő. - Megteszem, amit tudok.

- Tehet valamit?

- Talán. Igaz az, hogy Pilarnak nincs és nem is lesz saját vagyona?

- Egy fillérje sem, ha beleegyezésem nélkül megy férjhez.

A grófnő legsugárzóbb mosolyát vetette a hercegnőre.

- Általában azt hiszik, hogy a délszaki emberek romantikusak, és az északiak tárgyilagosan józanok. Ennek pont az ellenkezője igaz. Az északiak gyógyíthatatlanul romantikusak. És elég régen élek spanyolok között, hogy tudjam, ha valaki, akkor önök gyakorlatias emberek.

A hercegnő túlságosan megtört, semhogy kereken kikérje magának ezeket a kellemetlen megjegyzéseket, de jaj! mennyire gyűlölte ezt a nőt! Marbella grófnő felállt.

- Még a nap folyamán értesítem.

Azzal elbocsátotta látogatóját:

Kocsiját öt órára rendelte meg, és tíz perccel öt óra előtt, sétakocsikázásra öltözve Joséért küldött. Amikor ez halványszürke libériájában a fogadószobába lépett, a grófnő sem tagadhatta, hogy öröm ránézni. Hiszen ha nem volna a kocsisa ... jó, jó, ez igazán nem alkalmas pillanat efféle gondolatokra. José ott állott előtte könnyed, de elegáns tartással. Egyáltalán nem volt szolgai a viselkedése.

„Valóságos görög isten - mondta magában a grófnő. - Csak Andalúziában teremnek ilyenek." Aztán fennhangon:

- Hallom, hogy feleségül veszi Dos Palos hercegnő leányát.

- Ha a grófnőnek nincs ellene kifogása.

A grófnő vállat vont.

- Nekem tökéletesen mindegy, kit vesz feleségül. Persze tudomása van róla, hogy Doña Pilarra semmi vagyon sem vár.

- Tudom, asszonyom. Jó helyem van itt, és el tudom tartani a feleségemet. Szeretem Pilart.

- Ezért nem hibáztatom. Gyönyörű lány. De úgy érzem, kötelességem közölni magával, hogy eredendően idegenkedem a nős kocsisoktól. Maga az esküvője napján kilép a szolgálatomból. Csak ezt akartam mondani. És most elmehet.

A Párizsból csak az imént érkezett újságot kezdte lapozgatni, de José, amint a grófnő várta is, nem mozdult. Mereven a padlót bámulta. A grófnő hirtelen feltekintett.

- Mire vár?

- Nem tudtam, hogy asszonyom elbocsát engem - felel José zavartan.

- Bizonyára talál majd másik helyet.

- Igen, de ...

- De? ...

José siralmasan felsóhajtott.

- Egész Spanyolországban nincs még egy olyan pár öszvér, ami felérne a miénkkel. Hisz ezek majdnem emberi lények! Minden szavamat megértik.

A grófnő olyan mosolyt vetett rá, amely mindenkinek, hacsak nem volt már halálosan szerelmes, elcsavarta volna a fejét.

- Attól tartok, választania kell köztem és a jegyese között.

José egyik lábáról a másikra állt. Zsebébe nyúlt, hogy cigarettát szedjen elő, de aztán eszébe jutott, hol van, gyorsan visszahúzta a kezét. A grófnőre nézett, és arcán az a furcsán hamiskás mosoly jelent meg, amelyet jól ismer mindenki, aki már élt Andalúziában.

- Ebben az esetben nem habozhatok. Pilarnak be kell látnia, ez teljesen megváltoztatja a helyzetemet. Feleséget minden ujjára kap az ember, akár százat, de ilyen helyet csak egyszer talál az életben. Bolond lennék sutba dobni egy asszonyért.

Ez volt a kaland vége. José León továbbra is kocsikáztatta Marbella grófnőt, ám ez ettől kezdve észrevette, hogy amint fel és alá robognak a Deliciason, legalább annyi pillantás szegeződik szép kocsisára, mint az ő legújabb kalapjára. Pilar pedig egy év múlva feleségül ment San Esteban márkihoz.

Fordította Fóthy János

LÁTSZAT ÉS VALÓSÁG

Nem állok jót érte, hogy igaz történetet mondok most el, egy angol egyetem francia irodalomprofesszora mesélte nekem, ő pedig, azt hiszem, túlságosan is kiváló jellemű férfiú volt, semhogy elmondta volna, hacsak tényleg meg nem történt a valóságban. Az volt a módszere, hogy diákjainak figyelmét különösen három francia íróra hívta fel, akik menye szerint egyesítik mindazokat az emberi tulajdonságokat, amelyek a francia jellem legfőbb mozgatórugói, Ezeket az írókat olvasva, mondotta volt, oly sokat megtanulhat az ember a francia népről, hogy - amennyiben módjáb állna - vezető személyiségeinket, akiknek bármiféle intéznivalójuk van a francia nemzettel, addig nem engedné hivatalba lépni, amíg át nem tanulmányozták e három író művét. Ezek közül az első Rabelais, sajátos ,,gauloiserie"-jével, ez körülbelül azt a trágár szókimondást jelenti, amely még azzal sem elégszik meg, hogy nevén nevezze a gyermeket; a másik La Fontaine, jellegzetes „bon sens"-ával, ami nem más, mint a józan ész; a harmadik Corneille, a ,,panache"-ával. Ezt a kifejezést a szótárak „tollforgónak" mondják; ilyen tollforgót viseltek sisakjukon a nemes lovagok, de jelképesen úgy látszik méltóságot és hősködést, hencegést és hősiességet, kérkedést és büszkeséget jelent. Ez a „panache" ösztönözte a francia tiszteket arra, hogy odavessék II. György tisztjeinek: „Uraim, önöké az első lövés"; ez a „panache" adta Waterloonal ezt a mondatot Cambronne tábornok egyébként piszkos szájába: „A gárda meghal, de nem adja meg magát"; és ez a „panache" bír arra egy szűkös körülmények között élő francia költőt, hogy Nobel-díját teljes összegében elajándékozza. Az én említett professzorom nem volt frivol ember, és szerinte az a történet, amelyet itt elmondani akarok, olyannyira világosan kifejezi a francia ember legfőbb tulajdonságait, hogy kiválóan oktató becsű.

A „Látszat és valóság" címet adtam neki. Ezt a címet viseli az a véleményem szerint legjelentősebb filozófiai mű is, melyet hazám (hogy jól tette-e vagy rosszul, nem tudom) a tizenkilencedik században kitermelt. Nehézkes, de izgalmas olvasmány. Kitűnő angolsággal, meglehetős humorral megírt könyv, és bár nem valószínű, hogy a laikus olvasó végig megérti itt-ott igen finom érvelését, mégis felvillanyozó élményben részesül: szellemi kötéltáncot jár egy metafizikai örvény felett, és a könyv olvasását azzal a megnyugtató érzéssel fejezi be, hogy legokosabb, ha mindenre fütyül az ember. Semmi mentségem sincs, hogy egy ennyire híres könyv címét használom fel, mindössze az, hogy csodálatosan illik történetemhez. Habár Lisette csak annyiban volt filozófus, amennyiben mindnyájan filozófusok vagyunk, hogy komoly gonddal igyekezett létproblémáit megoldani, valóságérzéke oly erős volt, a látszatot pedig oly őszintén tisztelte, hogy szinte azzal dicsekedhetett volna: sikerült létrehoznia a kibékíthetetlen ellentéteknek azt a kibékítését, amelyen a filozófusok annyi évszázad óta fáradoznak. Lisette francia lány volt, és minden hétköznap több óráját azzal töltötte, hogy hol öltözött, hol vetkőzött Párizs egyik legdrágább és legdivatosabb cégénél. Kellemes elfoglaltság ez egy fiatal nő számára, aki jól tudja, hogy gyönyörű alakja van. Egyszóval, próbakisasszony volt. Elég magas, hogy előkelően viselje az uszályt, és csípője oly keskeny, hogy aki sportruhában látta, szinte érezte a hegyvidéki vadvirágok illatát. Hosszú lábszára lehetővé tette, hogy még a pizsamát is elegánsan viselje, és karcsú dereka, kicsiny melle a legegyszerűbb fürdőruhát is elbűvölővé varázsolta. Mindent viselni tudott. Úgy bugyolálta be magát egy csincsilla bundába, hogy a legértelmesebb ember is kénytelen volt beismerni: a csincsilla minden pénzt megér. A terjedelmes karosszékeket kövér nők, hájas nők, tömzsi nők, csontos nők, formátlan nők, öreg nők, csúf nők ülték tele, és mert Lisette oly édes volt bennük, megvásárolták a ruhákat, amelyek oly csodálatosan jól álltak neki. Nagy barna szeme volt, nagy piros szája, és igen tiszta, de egy parányit szeplős arcbőre. Csak nehezen

őrizte meg azt a fölényes, mogorva, és hidegen közömbös magatartást, amely igen fontosnak látszik egy manekennél, amint kiszámított lépésekkel belibeg, megfordul maga körül, olyan, az egész világmindenséget megvető tekintettel, amelyhez csak a tevéé hasonlatos, kilibeg megint. Lisette nagy barna szemében hamiskás csillogás bujkált, és piros ajka meg-megrebbent, mintha a legcsekélyebb ok is elég volna, hogy mosolyra nyíljon. Szemének ez a kis csillogása hívta fel rá Monsieur Raymond Le Sueur figyelmét.

Monsieur Raymond Le Sueur egy hamisított XIV. Lajos karosszékben ült (egy ugyanilyen székben ülő) felesége oldalán, aki rávette volt, hogy a tavaszi divat zártkörű bemutatójára elkísérje. Ez bizonyítéka Monsieur Le Sueur szeretetre méltó jellemének, mert roppant elfoglalt ember volt, akinek bizonyára sok más és fontosabb dolga is akadt volna, mint egy órán át itt ülni, és egy sereg gyönyörű fiatal nőt nézni, amint elképesztő változatosságú ruhákban fel-alá parádéznak előtte. Nyilván nem hitte, hogy e ruhák bármelyike is mássá varázsolja feleségét, mint amilyen; márpedig Madame Le Sueur magas, szögletes, ötvenéves asszony volt az életnagyságúnál jócskán túlméretezett arcvonásokkal. Monsieur bizony nem a külsejéért vette feleségül, és az asszon még mézesheteik első mámoros napjaiban sem képzelte, hogy ezért. Feleségül vette, hogy azokat a virágzó acélműveket, amelyeket az asszony örökölni fog, egyesítse a maga nem kevésbé virágzó mozdonygyárával. A házasság jól sikerült. Madame szült férjének egy fiút, aki majdnem olyan jól teniszezett, mint a professzionista játékosok, olyan jól táncolt, mint bármely parkett-táncos, és megállta a helyét akármilyen bridzsbajnokkal szemben; továbbá egy leányt, akinek Monsieur Le Sueur kellő hozományt adhatott, hogy feleségül mehessen egy majdnem valódi herceghez. Minden oka megvolt, hogy büszke legyen gyermekeire. Kitartással és okos becsületességgel sikerült annyira felvirágoztatnia anyagi helyzetét, hogy megszerezhette a vezető érdekeltséget egy cukorfinomítóban, egy filmtársaságban, egy

autógyárban és egy lapvállalatban; végül pedig elegendő pénzt adhatott ki valamelyik választókerület szabad és független választópolgárainak rábeszélésére, hogy őt küldjék be a szenátusba. Méltóságteljes megjelenésű férfiú volt, kissé, de nem kellemetlenül testes, arcszíne vöröses, jól ápolt szürke szakálla négyszögletesre nyírott, kopasz fején és nyakszirtjén zsírpárnácska. Nem is kellett az embernek a fekete zakója hajtókáját díszítő piros selyemgombocskára ügyelnie, hogy tisztában legyen vele: Monsieur Le Sueur jelentékeny személyiség. Gyors elhatározású ember volt, és amikor felesége elhagyta a divatszalont, hogy bridzsezni menjen valahová, Monsieur Le Sueur azzal vált el tőle, hogy egy kis egészséges testmozgás céljából gyalog megy a szenátusba, ahová a hazája iránti kötelesség szólította. Olyan messzire azonban mégsem ment, hanem megelégedett azzal, hogy ezt az egészséges testmozgást egy mellékutcán fel-alá járva végezze el, ahol, mint helyesen gondolta, a divatszalonban dolgozó ifjú hölgyek sorra felbukkannak majd üzletzárás után. Alig várt egy negyedórát, amikor csoportosan tűntek fel fiatal és csinos, meg fiatalnak alig és csinosnak még kevésbé mondható nők, amiből nem volt nehéz arra következtetni, hogy elérkezett a várt pillanat, és két-három perc múlva Lisette lépett ki az utcára. A szenátor jól tudta: megjelenése és életkora valószínűtlenné teszi, hogy fiatal nők első látásra vonzónak találják, de úgy vélte, vagyona és társadalmi helyzete ellensúlyozza ezeket a hátrányokat. Lisette egy társnőjével volt, ami nyilván zavarólag hatott volna egy kevésbé jelentős férfiúra, de a szenátorra még oly kevéssé sem, hogy egy pillanatig habozott volna; odalépett a lányhoz, udvariasan megemelte kalapját, de mégsem annyira, hogy látni lehessen, milyen kopasz, és jó estét kívánt. - *Bonsoir, Mademoiselle* - mondta szívélyes mosollyal. Lisette az elképzelhető legkurtább pillantást vetette rá, és telt piros ajka, amelyen épp egy kis mosoly rebbent át, megmerevedett; elfordította fejét, és barátnőjével beszélgetésbe merülve, kitűnően megjátszott teljes közönnyel tovább sétált. A

szenátort a legkevésbé sem hozta ez zavarba, megfordult, és néhány lépés távolságból követte a két lányt. Végighaladtak a kis mellékutcán, befordultak a bulvárra, és a Madeleine téren autóbuszra szálltak. A szenátor elégedett volt. Egész sereg helytálló következtetést szűrt le. Az a tény, hogy Lisette nyilvánvalóan hazatér, éspedig egy barátnője társaságában, azt bizonyította, hogy nincs állandó hódolója. Az a tény, hogy elfordult, amikor ő megszólította, arra mutatott, hogy megfontolt, szerény és illemtudó, amilyennek a fiatal nőket szerette, ha csinosak is voltak; kabátja, szoknyája, egyszerű kalapja és műselyem harisnyája pedig kétségtelenné tette, hogy szegény, tehát erényes. Ebben a holmiban éppolyan bájos volt, mint az iménti fényes öltözékekben. Furcsa kis érzés támadt Monsieur szíve táján. Ez a különös érzés, amely kellemes és mégis furamód fájdalmas volt, immár hosszú évek óta nem ébredt fel benne, de mégis azonnal ráismert.

- Szerelem ez, esküszöm - mormolta maga elé.

Sohasem hitte volna, hogy valaha még érezhet ilyesmit, kidüllesztett mellel, biztos léptekkel ment tovább. Egy magándetektív irodájába sétált el, ahol utasítást adott, hogy nyomozzanak egy Lisette nevű fiatal teremtés után, aki mint maneken dolgozik ilyen és ilyen címen; azután eszébe jutott, hogy a szenátusban az amerikai kölcsönről folyik a vita, kocsiba ült hát, s a szenátus impozáns épületéig vitette magát, bement a könyvtárterembe és egy karosszékben, amelyet különösképpen kedvelt, jóízűen szundikált egyet. A kért információ három nap múlva a kezében volt. Nem került sok pénzébe. Mademoiselle Lisette Larion özvegy nagynénjével kétszobás lakásban lakik Párizsnak Batignolles néven ismett kerületében. Atyjának, a nagy háború sebesült hősének, *bureau de tabac*[18]-ja van Franciaország délnyugati részének egy kis vidéki városában. A kétszobás lakás bére kétezer frank. Lisette rendes életet él, imád moziba járni,

[18] Dohányáruda.

senki sem tud olyasmiről, hogy szeretője volna, és tizenkilenc éves. A házfelügyelő csupa jót mondott róla, társnői mind szeretik az üzletben. Nyilvánvalóan igen tiszteletre méltó fiatal nő volt, és a szenátor joggal hihette, hogy a lány kiválóan alkalmas egy olyan ember üres óráinak megédesítésére, aki az államügyek gondjai és az üzleti élet fojtogató kényszere közepette egy kis kikapcsolódásra vágyik.

Szükségtelen részletesen elmondani azokat a lépéseket, amelyeket Monsieur Le Sueur tett kitűzött céljának elérésére. Túlságosan jelentős és elfoglalt ember volt, semhogy személyesen foglalkozhatott volna a dologgal, de volt egy megbízható titkára, aki nagy ügyességről tett tanúságot azoknak a választóknak a kezelésében, akik még nem döntötték el magukban, kire szavazzanak, és ez a titkár nyilván tudta, hogyan csillogtassa meg egy tisztességes, ám szegény fiatal nő előtt mindazokat az előnyöket, amelyek abból származnának, ha elég szerencsés lenne biztosítani magának egy, a gazdájához hasonló férfiú barátságát. A megbízható titkár látogatást tett az özvegy nagynéninél, névszerint Madame Saladinnél, s elmondta, hogy Monsieur Le Sueur, aki mindig is halad a korral, újabban nagy érdeklődést tanúsít a filmművészet iránt, sőt már részt is vesz egy új film előállításában. (Ez is mutatja, hogy jóeszű ember milyen nagy mértékben hasznát veheti az olyan körülménynek, amelyet valamely átlagos szellemi képességű lény, mint jelentéktelent, figyelmen kívül hagyott volna.) Monsieur Le Sueurnek a divatszalonban feltűnt Mademoiselle Lisette megjelenése és az a képessége, hogy ruháit ragyogóan viseli, mire eszébe ötlött, hogy a kisasszony kiválóan alkalmas lenne egy szerepre, amelyet vele szeretne eljátszatni. (Mint minden intelligens ember, a szenátor is mindig annyira ragaszkodott az igazsághoz, amennyire csak tehette.) A megbízható titkár ezután vacsorára hívta meg Madame Saladint és unokahúgát, amely alkalommal megismerkedhetnének egymással, és a szenátor véleményt formálhatna, megvan-e Mademoiselle Lisette-ben a feltételezett filmszínész tehetség.

Madame Saladin azzal válaszolt, hogy megkérdezi unokahúgát, de a maga részéről teljesen ésszerűnek tartja az ajánlatot.

Amikor Madame Saladin Lisette elé terjesztette a javaslatot és ecsetelte előtte nagylelkű vendéglátójuk rangját, méltóságát és jelentős személyiségét, a fiatal teremtés lenézően megrántotta csinos vállát.

- *Cetté vieille carpe* - mondta, amit nem egészen szó szerint úgy lehetne fordítani, hogy vén majom.

- Mit számít, hogy vén majom-e vagy sem, ha szerepet kínál neked? - mondta Madame Saladin.

- *Et ta soeur* - mondta Lisette.

Ez a mondat, amely kétségtelenül annyit jelent: „és a nővéredet", és így elég ártatlanul hangzik, sőt értelme sincs, meglehetősen durva kiszólás, amelyet jól nevelt fiatal nők csak akkor használnak, ha valakit meg akarnak botránkoztatni. Erőteljes kételkedést fejez ki valami iránt, és egyetlen lehetséges átültetése a köznyelvre túlságosan vaskos lenne szemérmes tollam számára.

- Mindenesetre ehetnénk egy jó vacsorát - mondta Madame Saladin. - És végül is nem vagy már kisgyerek.

- Mit mondott, hol vacsoráznánk?

- A *Cháteau de Madrid*-ban. Mindenki tudja, hogy ez a világ legdrágább étterme.

És miért is ne lenne? Igen jó a konyhája, hires a pincéje és fekvése is olyan, hogy egy szép koranyári estén elbűvölő dolog ott enni. Lisette arcán édes kis gödröcske jelent meg.

- Kölcsönkérhetek egy ruhát az üzletben - mormolta.

Néhány nap múlva értük jött taxin a megbízható titkár, s Madame Saladinnel és rokonszenves unokahúgával a Bois de Boulogne-ba hajtatott. Lisette elragadó volt a cég egyik legsikeresebb modelljében, Madame Saladin pedig rendkívül tiszteletre méltó fekete szaténselyem ruhájában, és azzal a kalappal, amelyet Lisette készített erre az alkalomra. A titkár bemutatta a hölgyeket Monsieur Le Sueurnek. A szenátor

jóindulatú méltósággal üdvözölte őket, mint amikor egy politikus kegyes viselkedést igyekszik tanúsítani valamelyik érdemes választójának hitvese és leánya iránt; és a maga ravasz módján pontosan úgy is vélekedett, hogy esetleg a szomszédos asztalnál ülő ismerősei sem nézik majd másnak két hölgyvendégét. A vacsora igen kellemesen folyt le, és nem egész egy hónap múlva Lisette beköltözött egy elragadó kis lakásba, amely megfelelő távolságban volt mind munkahelyétől, mind a szenátustól. Egy divatos iparművész rendezte be modern stílusban. Monsieur Le Sueur azt kívánta, hogy Lisette továbbra is dolgozzék. Nagyon ínyére volt, hogy a lánynak valami elfoglaltsága van azokban az órákban, amelyeket ő kénytelen a maga ügyeinek szentelni, mert ez visszatartja holmi esetleges ballépéstől, és azt is nagyon jól tudta, hogy az a nő, akinek egész nap semmi dolga, sokkal több pénzt költ, mint akinek van elfoglaltsága. Intelligens ember gondol ilyesmire.

De a könnyelműséget Lisette nem ismerte. A szenátor szerelmes és bőkezű volt. Nagy megelégedéssel látta, hogy Lisette igen hamarosan pénzt kezd félretenni. Háztartását takarékosan vezette, ruháit nagybani áron szerezte be, és havonként bizonyos összeget küldött hősi atyjának, aki ezen a pénzen apránként földeket vásárolt. Továbbra is nyugodt és szerény életet élt, és Monsieur Le Sueurnek jólesett hallani a házfelügyelőtől, aki fiát valami kormányhivatalba szerette volna bejuttatni, hogy Lisette-nek nincs más látogatója, mint a nagynénje és egy-két barátnője a divatszalonból.

A szenátor olyan boldog volt, mint soha életében. Nagy megelégedéssel töltötte el az a gondolat, hogy íme a jótett még ebben a mai világban is elveszi jutalmát, mert hiszen nem merő kedvességből kísérte-e el feleségét a divatszalonba ama bizonyos délutánon, amikor a szenátusban az amerikai kölcsön vitája folyt, és nem akkor pillantotta-e meg először a bűbájos Lisette-et? Minél jobban megismerte, annál jobban megszerette. Kitűnő pajtás volt Lisette. Vidám és kellemes. Intelligenciája bámulatos volt, és

okosan tudott figyelni, amikor a szenátor üzleti dolgokat vagy államügyeket beszélt meg vele. Pihentetően hatott rá, ha fáradt volt, és felvidította lehangoltságában. Amikor megérkezett, Lisette boldog volt, hogy láthatja, és ő sűrűn jött, általában öt órától hétig, és bánatos volt, amikor elment. Azt az érzést keltette benne, hogy nemcsak a szeretője, hanem barátja is. Néha együtt ebédeltek Lisette-nél, és a jól összeállított menü, a derűs kényelem teljes megbecsülést keltett benne az otthoniasság varázsa iránt. Húsz évvel fiatalabbnak látszik, mondogatták a szenátornak barátai. Érezte is. Tudatában volt jószerencséjének. Viszont úgy érezte, hogy egy becsületes, kemény munkában és a közügyek szolgálatában eltöltött élet után ennyi jár is neki.

Ilyenformán, miután minden oly boldog zavartalansággal folyt közel két év óta, nagy megrázkódtatás volt számára, hogy amikor egy választókerületében tett látogatása után, amelynek előreláthatólag az egész hétvégén át kellett volna tartania, vasárnap kora reggel váratlanul Párizsba visszatérve, lakáskulcsával abban a tudatban nyitott be Lisette-hez, hogy ünnepnap lévén, ágyban találja, ehelyett azon kapta, hogy édes kettesben reggelizik a hálószobájában, egy soha nem látott fiatalúrral, aki az ő (mármint a szenátor) vadonatúj pizsamáját viselte. Lisette-et meglepte a váratlan viszontlátás. Észrevehetően meg is rezzent.

- *Tiens*[19] - mondta. - Hát maga hogy kerül ide? Csak holnapra vártam.

- A kormány megbukott - felelte gépiesen -, értem küldtek. Nekem ajánlják fel a belügyi tárcát.

Ám egyáltalában nem ezt akarta mondani. Dühös pillantást vetett a fiatalúrra, aki az ő pizsamáját viselte.

- Ki ez a fiatalember? - kiabált Lisette-re.

Lisette nagy piros száján legcsábítóbb mosolya jelent meg.

- A szeretőm - felelte.

---

[19] No nézd csak!

- Hülyének nézel? - üvöltötte a szenátor. - Tudom jól hogy a szeretőd.

- Akkor minek kérdezi?

Monsieur a tettek embere volt. Egyenesen Lisette-hez lépett, és bal kezével egy alaposat sózott a jobb arcára, majd jobb kezével egy még alaposabbat a bal arcára.

- Vadállat! - visított Lisette.

A szenátor a fiatalember felé fordult, aki kissé zavartan szemlélte ezt a heves jelenetet, és teljes magasságában kiegyenesedve előrelendítette karját, mutatóujját drámai mozdulattal az ajtóra szögezve:

- Ki innen! - kiabálta. - Ki innen!

Az ember azt hitte volna, olyan férfiút lát egész parancsoló fenségében, aki megszokta, hogy leszerelje a dühös adófizetők seregét, aki szemöldökének egyetlen rándításával féken tudja tartani a csalódott részvényesek évi közgyűlését, és hogy a fitalember siet kiugrani az ajtón; de az állta a sarat, igaz, hogy tétovázva, de állta a sarat; könyörgő pillantást vetett Lisette-re, és könnyedén vállat vont.

- Mire vár? - ordított a szenátor. - Azt akarja, hogy erőszakot alkalmazzak?

- Így a pizsamájában csak nem mehet az utcára - mondta Lisette.

- Ez nem az ő pizsamája, hanem az enyém!

- Arra vár, hogy a ruháit összeszedhesse.

Monsieur Le Sueur körülnézett; a mögötte álló széken rendetlenül odahajítva, ott hevert mindenféle férfiruháza cikk. A szenátor megvetően mérte végig a fiatalembert.

- Szedje össze a ruháit, uram - mondta megvetően.

A fiatalember karjára kapkodta a ruhaneműt, felmarkolta cipőjét, amely ott hevert a padlón, és gyorsan elhagyta a szobát. Monsieur Le Sueur jelentékeny szónoki képességgel rendelkezett. Sohasem vette ennek kiválóbb hasznát, mint most. Megmondogatta Lisette-nek, mi a véleménye róla. Cseppet sem

volt hízelgő. Sötét színekkel ecsetelte hálátlanságát. Teljes szókincsét latba vetette, hogy minél megszégyenítőbb nevekkel illethesse. Tanúságtételre hívta az Egek minden seregeit, hogy ilyen durva csalással nő még sohasem fizetett egy becsületes férfi beléje vetett bizalmáért. Egyszóval mindent kimondott, amit harag, sebzett hiúság és csalódás csak ajkára adhatott. Lisette meg sem kísérelte, hogy védekezzék. Szótlanul hallgatta, lesütött szemmel és gépiesen morzsolva a zsemlét, amelynek elfogyasztásában a szenátor megjelenése akadályozta meg. Monsieur Le Sueur ingerült pillantást vetett a tányérra.

- Annyira igyekeztem, hogy te légy az első, akinek elmondom nagy újságomat, hogy a pályaudvarról egyenesen idesiettem. Azt reméltem, *petit déjeuner*[20]-met veled fogyasztom el, az ágyad végében ülve.

- Szegény drágám, még nem is reggelizett? Azonnal megrendelem ...

- Nem kell!

- Bolondság! A nagy felelősség, amelyet most magára vett, azt parancsolja, hogy jó erőben maradjon.

Csengetett és a belépő szobalánynak utasítást adott, hozzon be forró kávét. Behozták, és Lisette kitöltötte. A szenátor hozzá sem akart nyúlni. Lisette vajat kent egy zsemlére. A szenátor vállat vont, és enni kezdett. Közben itt-ott elejtett egy megjegyzést a nők álnokságáról. Lisette továbbra is hallgatott.

- - Mindenesetre már az is valami - mondotta a szenátor -, hogy nem vagy olyan pimasz, hogy mentegetőzni próbálj. Jól tudod, engem nem lehet büntetlenül megbántani. Maga vagyok a nagylelkűség olyan emberek iránt, akik rendesen viselkednek velem, de könyörtelen vagyok, ha komiszul viselkednek. Mihelyt megittam a kávémat, örökre elhagyom ezt a lakást.

[20] Reggeli.

Lisette sóhajtott.

- Most már megmondhatom, hogy meglepetést akartam szerezni neked. Elhatároztam, hogy összetartozásunk második évfordulójára olyan összeget helyezek el nevedre, amely elegendő lesz szerény anyagi függetlenséged biztosítására, ha esetleg valami történnék velem.

- Mennyit? - kérdezte Lisette komoran.

- Egymillió frankot.

Lisette megint sóhajtott. Hirtelen valami puha dolog verődött hátulról a szenátor fejéhez; összerezzent.

- Mi ez? - kiáltott fel.

- A fiú visszaadta a pizsamáját.

A fiatalember kinyitotta az ajtót, a pizsamát a szenátor fejéhez vágta, és az ajtót gyorsan becsapta megint. A szenátor kikászálódott a nyaka köré csavarodott selyemnadrágból.

- Micsoda dolog az, így adni vissza valamit? Meglátszik, milyen neveletlen a barátod.

- Hát az bizonyos, hogy semmi sincs benne a maga elő-kelőségéből - mormolta Lisette.

- És az intelligenciámból?

- Ó ... dehogyis ...

- Gazdag?

- Egy fillérje sincs.

- Hát akkor, a teremtésit, mit eszel rajta?

- Fiatal - mosolygott Lisette.

A szenátor tányérjára nézett, egy könnycsepp szökött szemébe, és végiggördülve arcán, kávéjába hullt. Lisette gyengéd pillantást vetett rá.

- Szegény barátom, mindent nem kaphat meg az ember az élettől.

- Tudom, nem vagyok fiatal. De társadalmi állásom, vagyonom, életerőm! Azt hittem, ez felér a fiatalsággal. Vannak nők, akik csak bizonyos korú férfiakat kedvelnek. Vannak ünnepelt színésznők, akik megtiszteltetésnek érzik, hogy egy miniszter kis barátnői

legyenek. Túlságosan jól nevelt vagyok ahhoz, hogy szemedbe mondjam, mi a származásod, de tény, hogy egyszerű maneken vagy, és hogy olyan lakásból hoztalak ki, amelynek évi bére mindössze kétezer frank. Ez emelkedést jelent számodra.

- Szegény, de becsületes szülők leánya vagyok, és semmi okom a származásomat szégyellni. Azt pedig, hogy egyszerű munkakörben kerestem meg kenyeremet, nincs joga a szememre hányni.

- Szereted azt a fiút?

- Szeretem.

- És engem?

- Magát is. Mindkettőjüket szeretem, csak különbözőképpen. Szeretem magát, mert olyan disztingvált, mert tanulságos és érdekes dolgokat tud mesélni. Szeretem magát, mert jó és bőkezű. Őt azért szeretem, mert szép nagy a szeme, hullámos a haja, és istenien táncol. Ez csak természetes.

- Jól tudod, az én társadalmi állásommal nem fér össze, hogy táncos helyekre vigyelek, és merem állítani, hogy mire ő annyi idős lesz, mint én, neki sem lesz több haja, mint nekem.

- Könnyen meglehet - helyeselt Lisette, de nem nagyon hitte, hogy ez valamit is számítana.

- Mit szól majd a nagynénéd, a tiszteletre méltó Madame Saladin, ha meghallja, mit tettél?

- Nem lesz túlságos meglepetés a számára.

- Azt akarod ezzel mondani, hogy az érdemes asszonyság tűri, sőt helyesli viselkedésedet? *O tempora! O mores*[21]*!* Hát mióta tart már ez a dolog?

- Mióta beléptem a divatszalonba. Ő egy nagy lyoni selyemgyár utazója. Egyszer eljött hozzánk a mintakollekciójával. Megtetszettünk egymásnak.

---

[21] Ó, idők! Ó, erkölcsök!

- De hát nem arra való volt-e a nagynénéd, hogy megvédelmezzen a kísértések elől, amelyeknek egy fiatal lány lépten-nyomon ki van téve Párizsban? Nem lett volna szabad megengednie, hogy közöd legyen ehhez a fiatalemberhez.

- Nem kértem az engedélyét.

- Ez éppen elég ok arra, hogy sírba kergesd tisztességben megőszült atyádat. Nem gondoltál a sebesült hősre, akit a hazának tett szolgálataiért azzal jutalmaztak, hogy dohányárusítási engedélyt kapott? Elfelejtetted, hogy belügyminiszter lévén, ez a szakma is az én ellenőrzésem alatt áll? Jogomban állana, hogy botrányos erkölcstelenséged miatt visszavonjam atyád engedélyét.

- Tudom, hogy maga túlságosan is úriember, semhogy ilyen aljas dolgot cselekedjék.

A szenátor hatásos, de kissé talán túlságosan drámai kézlegyintéssel válaszolt.

- Ne ijedj meg, nem süllyedek olyan mélyre, hogy egy olyan teremtés komiszságáért, akit méltóságérzetem megvetni kényszerít, olyasvalakin álljak bosszút, aki érdemeket szerzett hazája szolgálatában.

Folytatta félbenhagyott reggelijét. Lisette hallgatott, egy ideig csend volt. De amint éhségét lecsillapította, megváltozott a szenátor hangulata; most már jobban sajnálta önmagát, mint ahogy a lányra haragudott, és a női szív furcsa félreismerésével úgy akart lelkiismeret-furdalást kelteni Lisette-ben, hogy igyekezett sajnáltatni magát.

- Nehéz dolog szakítani valamivel, amit megszokott ember. Enyhülés és megnyugvás volt számomra idejönni, valahányszor elcsíphettem egy szabad percet, sokféle elfoglaltságom közben. Sajnálsz majd egy kicsit, Lisette?

- Hát persze ...

A szenátor mélyet sóhajtott.

- Sohasem hittelek volna képesnek ilyen csalásra.

- Csak a csalás az, ami fáj - mormolta Lisette. - Furcsák a férfiak. Nem tudják megbocsátani, ha nevetségessé válnak. Ez

azért van, mert annyira hiúak. Fontosságot tulajdonítanak olyan dolgoknak, amelyeknek semmi jelentőségük.

- Te jelentéktelen dolognak nevezed, hogy reggeli közben csíptelek rajta egy fiatalemberrel, aki az én pizsamámat viseli?

- Ha az a fiú a férjem volna, és maga a szeretőm, teljesen természetesnek találná.

- Nyilvánvalóan. Mert akkor én csalnám meg őt, és becsületem nem szenvedne csorbát.

- Egyszóval csak feleségül kell mennem hozzá, hogy a helyzet tökéletesen szabályszerű legyen.

A szenátor egy pillanatig nem értette a dolgot. De okos agyán hirtelen átvillámlott, mire gondol Lisette, és gyors pillantást vetett rá. A lány szép szemében megint az a kedves kis csillogás rebbent meg, amelyet oly csábosnak érzett, és nagy piros száján mintha huncut mosoly futott volna át.

- Ne felejtsd el, hogy mint a szenátus tagja, a Köztársaság minden hagyománya révén, hivatalosan is az erkölcs és korrekt magatartás pillérje vagyok.

- És ez olyan nagyon fontos magának?

A szenátor nyugodt és méltóságteljes mozdulattal végigsimította szögletesre nyírt, szép szakállát.

- Fontos a fenének - felelte, és ez a kifejezés annyira magán viselte a gall szabadelvűség összes jegyeit, hogy konzervatívabb meggyőződésű párthíveit valószínűleg alaposan megbotránkoztatta volna.

- Elvenne téged az a fiú? - kérdezte.

- Imád engem. Hát persze, hogy elvenne. Ha azt mondanám neki, hogy egymillió frank hozományom van, aligha kívánna mást az életben.

Monsieur Le Sueur újabb pillantást vetett Lisette-re. Mikor az imént, egy dühös pillanatában, azt mondta neki, hogy egymillió frankot szándékozott a nevére íratni, alaposan eltúlozta a dolgot, csak azért, hogy a lány lássa, milyen sokba került neki csalása. De nem szokott meghátrálni, ha a méltóságáról volt szó.

- Ez sokkal több pénz, mint amennyire egy fiatalember, az ő társadalmi helyzetében, igényt tarthat. De ha imád téged, akkor el sem mozdulna mellőled.

- Nem mondtam magának, hogy kereskedelmi utazó? Csak a hétvégére jöhet Párizsba.

- Ez mindenesetre más fényt vet a dologra - mondta a szenátor -, természetesen nagy megnyugvás lenne számára, ha tudná, hogy távollétében itt vagyok, és szemmel tartalak.

- Nagyon megnyugtatná - mondta Lisette.

Az eszmecsere megkönnyítésére felugrott székéről, és a szenátor térdére kuporodott. A szenátor gyengéden megszorította kezét.

- Nagyon szeretlek, Lisette - mondta. - Nem szeretném, ha elhamarkodnád a dolgot. Biztos vagy benne, hogy ez a fiú boldoggá tesz?

- Azt hiszem, igen.

- Alapos információkat fogok beszerezni róla. Sohasem egyezném bele, hogy feleségül menj valakihez, aki nem példás jellemű és feddhetetlen erkölcsű férfi. A magunk érdekében is meg kell bizonyosodnunk róla, ki az az ember, akit az életünkhöz készülünk kapcsolni.

Lisette-nek nem volt ellenvetése. Tudta, hogy a szenátor szeret mindent rendesen és módszeresen elintézni. Monsieur távozni készült. Miniszteri megbízatásának fontos hírét mielőbb közölni kívánta Madame Le Sueurrel, és érintkezésbe kellett lépnie parlamenti csoportjának különböző személyiségeivel.

- Már csak egy dolog van hátra - mondta, amint gyengéd búcsút vett Lisette-től. - Ragaszkodnom kell hozzá, hogy ha férjhez mégy, otthagyjad az állásodat. Asszonynak otthon a helye, és elveim ellen való, hogy egy férjes nő elvonja a kenyeret egy férfi szájától.

Lisette arra gondolt, hogy meglehetős furcsa volna, ha egy izmos fiatal férfi, csípőit riszálva járna fel-alá a szalonban, hogy a legújabb modelleket bemutassa, de tisztelte a szenátor elveit.

- Minden úgy lesz, ahogy maga kívánja, drágám - mondta.

A beszerzett információ kedvező volt, és amint a törvényes formaságok elintéződtek, egy vasárnap délelőtt megtörtént az esküvő. Monsieur Le Sueur és Madame Saladin voltak a tanúk. A vőlegény karcsú fiatalember volt, szabályos orrú, szép szemű, hullámos fekete haját hátrafésülte homlokából. Inkább teniszbajnoknak látszott, mint kereskedelmi utazónak. A polgármester, akire mély benyomást tett a belügyminiszter fennkölt jelenléte, a francia gyakorlatnak megfelelően, beszédet mondott, amelyben minden ékesszólását igyekezett megcsillogtatni. Azzal kezdte, hogy a fiatal házaspárnak elmondta mindazt, amit az feltehetően anélkül is tudott. Közölte a vőlegénnyel, hogy derék szülők gyermeke, s hogy tiszteletre méltó foglalkozást űz. Gratulált neki, hogy olyan életkorban lép a házasság kötelékébe, amelyben sok fiatal férfi csak az örömöknek él. Emlékeztette a menyasszonyt, hogy atyja a nagy háború hőse, akinek dicső sebeit dohányárusítási engedéllyel jutalmazták, és elmondta neki, hogy Párizsba érkezése óta tisztességes megélhetést talált egy vállalatnál, amely a francia ízlés és fényűzés egyik büszkesége. A polgármester irodalmi hajlamú ember lévén, röviden megemlített különböző regénybeli szerelmeseket, Rómeót és Júliát, akiknek rövid, de törvényes egyesülését sajnálatos félreértés szakította félbe; Pált és Virginiát, akik inkább halálukat lelték a viharos tengeren, semhogy feláldozzák Virginia erényét, és megfosszák ruházatától; végül Daphnist és Chloét, akik nem éltek egymással házaséletet, amíg egyesülésüket a törvényes hatóság nem szentesítette. Oly megindítóan beszélt a polgármester, hogy Lisette még könnyeket is ejtett. A polgármester a továbbiakban Madame Saladinnek fejezte ki elismerését, hogy példamutatásával és tanácsaival megóvta ifjú és szépséges unokahúgát mindama veszélyektől, amelyek egy nagyvárosban minden fiatal lányra leselkednek, végül pedig gratulált a boldog párnak azért a tisztességért, amelyben a belügyminiszter részesítette őket, amikor hajlandó volt tanúként szerepelni a szertartáson.

Feddhetetlenségük bizonysága, hogy az iparnak ez a vezérlő egyénisége, a jeles államférfiú időt szakított magának, és elvállalta ez igénytelen tisztség betöltését magukfajta egyszerű emberek mellett, és ez nem csupán szívjóságát mutatja, hanem éber kötelességérzetét is. És cselekedete fényes bizonysága annak, hogy nagyra értékeli a korai házasságkötést, megszilárdítani törekszik a családi élet biztonságát, és hangsúlyozza, milyen kívánatos, hogy a házasságból ivadékok származzanak a szép Franciaország hatalmának, befolyásának, és jelentőségének növelésére. Igazán nagyon jó beszéd volt.

Az esküvői ebédet a Château de Madridban tartották meg, ami érzelmes gondolattársításokat ébresztett Monsieur Le Sueurben. Említettük már, hogy oly sok érdekeltsége között a miniszter (most már így kell neveznünk) részvényese volt egy autógyárnak is. A vőlegénynek nászajándékul szép kétüléses kocsit adott, amelyben az ifjú pár ebéd után elindult nászútjára. Idejükből épp csak a hétvégére futotta, mert a fiatalembernek vissza kellett térnie munkájához, amely majd Marseille-be, Toulonba és Nizzába szólítja. Lisette megcsókolta nagynénjét, és megcsókolta Monsieur Le Sueurt is.

- Várom magát hétfőn öt órakor - suttogta fülébe.

- Ott leszek - felelte a miniszter.

Elrobogtak és Monsieur Le Sueur és Madame Saladin egy pillanatra utánanézett az elegáns sárga sportkocsinak.

- Fő dolog, hogy boldoggá tegye - sóhajtotta Madame Saladin, aki nem szokta meg a pezsgőt, és oktalanul mélabúsnak érezte magát.

- Ha nem teszi boldoggá, velem gyűlik meg a baja! - mondta hatásosan Monsieur Le Sueur.

Előrobogott a kocsija.

- *Au revoir, chére Madame.* Az Avenue de Neuillynél kap autóbuszt.

Kocsijába szállt, és amint a rá váró államügyekre gondolt, elégedetten sóhajtott. Nyilvánvaló, hogy az ő magas pozíciójához

sokkal illőbb, ha a szeretője nem épp csak holmi kis maneken egy divatszalonban, hanem tiszteletre méltó férjes asszony.

Fordította Fóthy János

MR. MINDENTUDÓ

Még meg sem ismertem Max Keladát, már tudtam, hogy nem fogok rokonszenvezni vele. A háború éppen csak befejeződött, s az óceánjáró hajók óriási utasszállító forgalmat bonyolítottak le. Nehezen lehetett helyet kapni, s meg kellett elégedni azzal, amit az ügynökségek éppen ajánlani méltóztattak. Egyágyas kabinra senki sem számíthatott, s már azért is hálás voltam, hogy nekem olyan jutott, amelyben csupán két fekvőhely volt. Amikor azonban útitársam nevét meghallottam, elkomorultam. Ez bizony zárt hajóablakot és könyörtelenül kizárt éjszakai levegőt jelent. Elég bosszantó maga a tény is, hogy valakivel meg kell osztani a kabint két teljes héten át (San Franciscóból Yokohamába utaztam), de kevesebb kétségbeeséssel néztem volna az út elébe, ha útitársamat Smithnek vagy Brownnak hívják.

Beszálláskor Mr. Kelada poggyászát már a kabinban találtam. Már a bőröndök külseje se tetszett, mind tele címkével, a haókoffer pedig túlságosan nagy. Piperecikkeit már kicsomagolta, s megfigyeltem, hogy a kitűnő Monsieur Coty készítményeit használja: az ő parfümjét, hajvizét és brillantinját láttam a mosdóállványon. Mr. Kelada aranymonogramos ébenfa nyelű keféire ráfért volna az alapos tisztogatás. Ki nem állhattam Mr. Keladát. Bementem a dohányzóba. Egy csomag kártyát kértem, s pasziánszozni kezdtem. Alighogy belefogtam, odajött hozzám egy férfi, s megkérdezte, nem téved-e, hogy ez és ez vagyok.

- Én Mr. Kelada vagyok - tette hozzá, ragyogó fogsorát felvillantó mosollyal, azzal leült.

- Ó, igen, azt hiszem, egy kabinban vagyunk.

- Ezt nevezem szerencsének! Az ember sohasem tudja, kivel rakják együvé. Borzasztó boldog voltam, mikor meghallottam, hogy ön angol. Nekünk angoloknak össze kell tartanunk, ha külföldön vagyunk, ugye érti, mire gondolok?

Hunyorítottam.

- Maga angol? - kérdeztem, valószínűleg tapintatlanul.

- De még mennyire! Csak nem azt akarja mondani, hogy amerikainak látszom? Tősgyökeres brit vagyok, az bizony.

Bizonyítékként elővette zsebéből útlevelét, s fölényesen meglóbálta az orrom előtt.

György királynak furcsa alattvalói vannak. Mr. Kelad alacsony, erőteljes testalkatú férfi volt, borotvált arcú sötét bőrű; orra húsos és hajlott, nedvesen fénylő szeme igen nagy. Göndörödő hosszú, fekete haja olajosan csillogott, az angolt oly gördülékenyen beszélte, hogy az már nem is volt angolos; hozzá még szertelen mozgékonysága. Egészen biztosra vettem, hogy brit útlevelének tüzetesebb vizsgálatából kiderülne, hogy Mr. Kelada kékebb égbolt alatt született, mint amilyen rendszerint Anglia fölé borul.

- Mit iszik? - fordult hozzám.

Bizalmatlanul pillantottam rá. Az alkoholtilalom még érvényben volt, és minden arra vallott, hogy hajónk csontszáraz. Hacsak nem vagyok nagyon szomjas, nehezen tudnám megmondani, a gyömbérsört utálom-e jobban vagy a limonádét. Mr. Kelada azonban rám villantotta keleties mosolyát.

- Whiskyt szódával, vagy egy száraz Martinit? Csak egy szavába kerül! - Farzsebeiből előhalászott két palackot, s elém rakta őket az asztalra. Martinit választottam, ő pedig hívta a hajópincért, s egy tál jégkockát meg poharakat kért.

- Remek koktél - mondtam.

- Hát igen ... van ott még bőven, ahonnan ez való, s ha lennének barátai a hajón, mondja meg nekik, hogy van egy cimborája, akinél a világ minden itala megtalálható.

Mr. Kelada szüntelenül fecsegett. Beszélt New Yorkról és San Franciscóról. Előadta véleményét színdarabokról, festményekről és a politikáról. Nagy hazafi volt. A jó öreg angol zászló igazán tiszteletet keltő szövetdarab, de ha egy alexandriai vagy beiruti úriember lengeti, önkéntelenül is az az érzésem támad, hogy valamiképpen veszít a méltóságából. Mr. Kelada kissé bizalmaskodott. Nem vagyok nagyképű, de hiába, azt azért

illetlennek érzem, hogy egy vadidegen alak úgy szólít meg, hogy elhagyja nevem mellől a „mister"-t. Mr. Kelada túltette magát az ilyen formaságokon, nyilván, hogy fesztelenebbé tegye kapcsolatunkat. Nem szerettem Mr. Keladát. Mikor mellém telepedett, félretoltam a kártyákat, most azonban - gondolván, hogy első beszélgetésnek ez is elég hosszú volt - folytattam a játékot.

- A hármast a négyesre! - mondta Mr. Kelada.

Pasziánszozás közben a legbosszantóbb, ha megmondják az embernek, hová rakja a felütött kártyát, mielőtt még maga belepillanthatott volna.

- Kijött, kijött - kiáltotta. - A tízest a bubira!

Befejeztem a játékot, s csak úgy forrt bennem a méreg. Erre fölkapta a kártyacsomót.

- Szereti a kártyatrükköket?

- Utálom a kártyatrükköket - válaszoltam.

- Rendben van, akkor csak ezt az egyet mutatom meg.

Hármat mutatott. Akkor aztán közöltem vele, hogy lenegyek az étterembe, helyet szerezni az asztalnál.

- Minden el van intézve - mondta. - Már foglaltam helyet önnek. Gondoltam, ha már egy kabinban vagyunk, üljünk együtt az asztalnál is.

Nem szerettem Mr. Keladát.

Nemcsak közös kabinunk volt, s egy asztalnál ültem vele napi három étkezésnél, de a fedélzeten sem sétálhattam körbe úgy, hogy ne csatlakozott volna hozzám. Egyszerűen képtelenség volt lerázni. Soha nem jutott volna eszébe, hogy fölösleges. Szentül hitte, hogy partnere ugyanolyan boldog az ő társaságában, mint ő a másikéban. Ha valaki az otthonában lökte volna le a lépcsőn, és becsapta volna az ajtót az orra előtt, akkor sem derengett volna fel benne a gyanú, hogy nem szívesen látott vendég. Könnyen barátkozott, s három nap múlva mindenkit ismert a hajón. Ő volt a társaság lelke. Ő szervezte a közös szerencsejátékokat, vezette

sorsolásokat, pénzt gyűjtött a versenyek nyereménytárgyaira, korongjáték- és golfmérkőzéseket hozott össze, hangversenyt rendezett és álarcosbált. Mindig és mindenütt jelen volt. Kétségkívül őt utálták legjobban az egész hajón. Mr. Mindentudónak hívtuk, a füle hallatára is. S ezt ő bóknak vette. A legkibírhatatlanabb azonban étkezésnél volt. Ilyenkor majdnem egy álló óráig kényére-kedvére ki voltunk szolgáltatva. Szívélyeskedett, kedélyeskedett, locsogott és vitatkozott. Mindenkinél mindent jobban tudott, és sértette mérhetetlen hiúságát, ha valaki ellent mert mondani neki. Abba nem hagyott volna egy témát, a legjelentéktelenebbet sem, ameddig meg nem győzte az embert a maga igazáról. Eszébe sem jutott soha az a lehetőség, hogy ő is tévedhet. Mr. Kelada csalhatatlan volt. A hajóorvos asztalánál ültünk. Mr. Kelada könnyen diadalmaskodhatott volna, mert az orvos lusta volt, én pedig fagyosan közönyös, de volt itt még egy Ramsay nevű férfiú, akivel sehogy se fért össze! Ez ugyanis éppen olyan szőrszálhasogató volt, mint ő, s irtózatosan bosszantotta a levantei önteltsége. Elkeseredett, véget nem érő vitákba bonyolódtak.

Ramsay amerikai konzuli szolgálatban állott, s Kobe volt az állomáshelye. Közép-Nyugatról való nagy, esetlen fickó volt, bőre alatt zsenge hájjal, készen vett ruháiból szinte kifolyt. Szolgálati helyére utazott vissza rövid New York-i látogatás után, s vitte magával feleségét, aki egy évet otthon töltött. Mrs. Ramsay csinos kis jószág volt, megnyerő modorú és jó humorérzékű. A konzuli szolgálatot rosszul fizetik, s az asszony mindig igen egyszerűen öltözött, de tudta, hogyan kell viselnie ruháit. Ízléses volt és elegáns. Csak azért figyeltem fel rá különösebben, mert volt egy tulajdonsága, ami talán meglehetősen általános a nőkben, de manapság nem érvényesül a viselkedésükben. Valahányszor ránéztem, megragadott a szerénysége. Úgy ragyogott, mint kabáton a virág.

Egyik este, vacsoránál, véletlenül gyöngyökre terelődött a szó. Az újságok sokat írtak a tenyésztett gyöngyökről, az ördöngös

japánok művéről, de az orvos megjegyezte, hogy ezek óhatatlanul csökkenteni fogják az igazgyöngy értékét. Máris igen jókat tenyésztenek; nemsokára tökéletesek lesznek. Mr. Kelada, szokása szerint, rávetette magát az új témára. Elmondott nekünk mindent, amit a gyöngyről tudni kell. Nem hiszem, hogy Ramsay bármit is értett volna hozzá, de nem szalaszthatta el az alkalmat, hogy oda ne mondogasson a levanteinek, s így öt perc múlva nyakig benne voltunk a szenvedélyes vitában. Azelőtt is láttam már Mr. Keladát szenvedélyesnek és bőbeszédűnek, de ilyennek, mint most, még soha. Végül is Ramsay valamelyik megjegyzése elevenébe talált, mert öklével az asztalra csapott és felkiáltott:

- Nahát, én csak tudom, hogy mit beszélek! Éppen azért utazom Japánba, hogy utánanézzek az ottani gyöngyüzletnek. Szakértő vagyok, és nincs a szakmában olyan ember, aki ne írná alá minden szavamat. Ismerem a világ legszebb gyöngyeit, és amit én nem tudok a gyöngyről, azt már nem is érdemes tudni róla.

Ez újság volt számunkra, mert Mr. Kelada - bármilyen bőbeszédű volt is - soha senkinek nem árulta el, hogy mivel foglalkozik. Mindössze annyit sejtettünk, hogy valamiféle kereskedelmi megbízatással utazik Japánba. Diadalmasan hordozta körbe tekintetét az asztalon.

- Soha az életben nem tenyésztenek olyan gyöngyöt, amelyet egy magamfajta szakértő fél szemmel fel ne ismerne. - Rámutatott a Mrs. Ramsay nyakán levő gyöngysorra. - Nekem elhiheti, Mrs. Ramsay, hogy a gyöngysora soha nem fog egy centtel sem kevesebbet érni, mint most.

Mrs. Ramsay, a maga szerény módján kicsit elpirult, s a gyöngysort becsúsztatta a ruhájába. Ramsay előrehajolt. Végignézett rajtunk, s szemében mosoly bujkált.

- Ugye, szép kis gyöngysora van a feleségemnek?

- Rögtön észrevettem - felelte Mr. Kelada. - „Tyű! -mondtam magamban - ez aztán a gyöngy."

- Természetesen nem én magam vásároltam. Szeretném tudni, mit gondol, mennyibe kerülhetett?

- Hát a nagykereskedelemben valahol tizenötezer dollár körül jár. De ha egy előkelő New York-i ékszerésznél vették, nem lepne meg, ha azt hallanám, hogy akár harmincezret adtak étte.

Ramsay gonoszul mosolygott.

- Akkor bizonyára meglepi, hogy ezt a láncot Mrs. Ramsay tizennyolc dollárért vette egy áruházban, egy nappal mielőtt elutaztunk New Yorkból.

Mr. Kelada elvörösödött.

- Ostobaság. Nemcsak hogy valódi, de a maga nemében olyan pompás gyöngysor, amilyet még sohasem láttam.

- Akar fogadni? Száz dollárba fogadok, hogy utánzat.

- Állom.

- Ó, Elmer, nem fogadhatsz arra, ami biztos! - mondta Mrs. Ramsay.

Enyhe kis mosoly lebegett az ajkán, ahogy szelíden unszolta a férjét.

- Miért ne? Ha egyszer ilyen könnyű pénz kínálkozik, bolond lennék kidobni az ablakon.

- De hogyan lehet eldönteni a fogadást? - folytatta az asszony. - Nincs más bizonyíték, mint az én szavam Mr. Keladáé ellenében.

- Hadd nézzem meg a láncot, s ha utánzat, megmondom tüsténT. Megengedhetem magamnak, hogy száz dollárt elveszítsek - mondta Mr. Kelada.

- Vedd le, édesem, hadd vizsgálgassa az úr, ameddig csak a kedve tartja.

Mrs. Ramsay tétovázott egy pillanatig. A csathoz nyúlt.

- Nem tudom kikapcsolni - mondta. - Mr. Kelada talán beéri a szavammal.

Hirtelen az a gyanúm támadt, hogy valami szerencsétlenség van készülőben, de fogalmam sem volt, mit kellen mondanom.

Ramsay felugrott.

- Majd én kikapcsolom.

Átnyújtotta a gyöngysort Mr. Keladának. A levantei nagyítóüveget vett elő zsebéből, és gondosan megvizsgálta gyöngyöt. Győztes mosoly öntötte el sima, barna képét. Visszanyújtotta a gyöngysort. Éppen meg akart szólalni, amikor hirtelen megpillantotta Mrs. Ramsay arcát. Olyan sápadt volt, mintha rögtön elájulna. Tágra nyílt, rémült szemmel meredt rá. Kétségbeesett könyörgése annyira nyilvánvaló volt, hogy csodáltam, hogyan kerüli el férje figyelmét.

Mr. Kelada nyitott szájjal elhallgatott. Mélyen elvörösödött. Szinte látszott, ahogyan erőt vesz magán.

- Tévedtem - mondta. - Nagyon sikerült utánzat, de természetesen, amint nagyítóval néztem, rögtön láttam, hogy nem valódi. Tizennyolc dollárnál egy centtel sem ér többet az egész vacak.

Előhúzta levéltárcáját, s kivett belőle egy százdolláros bankjegyet. Szó nélkül nyújtotta oda Ramsaynek.

- Talán nem ártott önnek ez a lecke, ifjú barátom, máskor nem lesz olyan magabiztos - mondta Ramsay, miközben átvette a pénzt.

Észrevettem, hogy Mr. Kelada keze remeg.

A történet, mint ahogy ez lenni szokott, végigfutott a hajón, s Keladának aznap este bőven kijutott a csipkelődésből. Mr. Mindentudó felsülése remek mulatság volt. Mrs. Ramsay azonban fejfájásra hivatkozva visszavonult a kabinjába.

Másnap reggel felkeltem, és nekiláttam a borotválkozásnak. Mr. Kelada az ágyán feküdt és cigarettázott. Egyszer csak halk kapirgálást hallok, s látom, hogy egy levelet csúsztatnak be az ajtó alatt. Kinyitottam az ajtót és kinéztem. Nem volt ott senki. Felvettem a levelet, s láttam, hogy Mr. Keladának címezték. A nevet nyomtatott betűkkel írták. Átnyújtottam neki.

- Kitől való? - Felbontotta. - Ó!

A borítékból nem levelet, hanem egy százdolláros bankjegyet húzott ki. Rám nézett, és újra csak elvörösödött. Apró darabokra tépte a borítékot, s odaadta nekem.

- Kidobná a kabinablakon?

Megtettem, amire kért, s aztán mosolyogva néztem rá.

- Senki sem szereti, ha bolonddá teszik mások előtt - szólalt meg.

- Igazgyöngy volt?

- Ha ilyen csinos kis feleségem volna, nem engedném, hogy egy évet New Yorkban töltsön, míg én Kobéban tartózkodom - mondta.

Ebben a percben Mr. Kelada nem is volt olyan ellenszenves. Levéltárcájáért nyúlt, s gondosan belehelyezte a százdolláros bankjegyet.

Fordította Vályi Nagy Ervin

VILLÁSREGGELI

Előadás közben pillantottam meg, és hívó kézmozdulatára a szünetben odamentem hozzá, leültem melléje. Régóta nem láttam, és ha valaki nem említette volna a nevét, aligha ismerem meg. Élénken fordult felém:

- Bizony, jó néhány év eltelt, amióta megismerkedtünk. Hogy repül az idő! És egyikünk sem lett azóta fiatalabb. Emlékszik még arra az első találkozásra? Amikor meghívott villásreggelire?

Hogy emlékszem-e?

Húsz évvel ezelőtt történt; akkoriban Párizsban éltem. A Quartier Latinban volt egy kis lakásom, ablakai a temetőre néztek; keresetemből a betevő falatra is alig-alig telt.

Olvasta egyik könyvemet, és írt nekem. Válaszoltam, és megköszöntem levelét. Nemsokára megint írt, és közölte, hogy rövid ideig Párizsban lesz, és egyszer szívesen elcsevegne velem; de nagyon elfoglalt, legfeljebb a következő csütörtökön lenne néhány szabad perce számomra; a délelőttöt a Luxembourg-ban tölti - nem vinném-e el utána Foyot-hoz egy kis villásreggelire?

Foyot párizsi étterem, ahol a francia szenátorok ebédelnek. Nekem addig eszembe sem jutott odamenni, ilyen fényűzést az akkori anyagi helyzetemben nem engedhettem meg magamnak. De a dolog hízelgett a hiúságomnak, s különben sem tanultam még meg nemet mondani egy nőnek - nagyon fiatal voltam. (Bár nyugodtan hozzátehetem, a férfiak többsége csak akkor tanulja ezt meg, amikor már túl öreg ahhoz, hogy a nőket egyáltalán érdekelje, amit mond.)

Nyolcvan frank (arany frank) csörgött a zsebemben; ennek a hónap végéig ki kell tartania. De egy szerény kis ebéd csak nem kerül többe tizenöt franknál? Ha az elkövetkező két hétben lemondok a feketéről, egész jól kijövök.

Azt feleltem levélbeli ismerősömnek, hogy csütörtökön fél egykor várom Foyot-nál.

Nem volt olyan fiatal, mint amilyennek képzeltem - külseje inkább impozáns, mint vonzó. Negyvenéves asszony volt (bájos életkor, ha első látásra nem is ébreszt váratlan és elsöprő szenvedélyt); nagy, fehér, szabályos fogai olyan benyomást tettek rám, mintha több volna belőlük, mint amennyire bármilyen gyakorlati cél érdekében szükség lehet. Bőbeszédűnek mutatkozott, de mivel úgy látszott, rólam beszél a legszívesebben, elhatároztam, hogy figyelmes hallgatója leszek.

Az étlap láttán meghökkentem: a magas árak messze felülmúlták várakozásomat. Vendégem azonban megnyugtatott:

- Délben semmit sem szoktam enni.

- Ó, ne mondjon ilyet! - feleltem nagyvonalúan.

- Sohasem eszem többet egyfélénél. Az emberek, szerintem, túl sokat esznek manapság. Hát talán egy kis halat kérek. Mit gondol, van vajon lazacuk?

Lazac nem szerepelt az étlapon - még nem jött el a szezonja, de azért megkérdeztem a pincért, nem akad-e mégis. Igen, éppen most érkezett egy gyönyörű példány, idén az első. Megrendeltem vendégem részére.

A pincér megkérdezte, nem parancsol-e valamit addig is, míg a lazac elkészül.

- Nem - válaszolta -, mindig csak egyfélét eszem. Hacsak nem lenne egy kis kaviárjuk. Arra mindig kapható vagyok.

Szívem kissé elszorult. A kaviárt nem az én pénztárcámnak találták ki, de ezt persze nem mondhattam meg neki. Szóltam a pincérnek, hogy feltétlenül hozzon kaviárt. A magam számára ürüszeletet választottam - ez volt a legolcsóbb fogás az étlapon.

- Nem teszi okosan, ha húst eszik - jegyezte meg barátnőm. - Nem is tudom, hogyan képzelheti valaki, hogy ilyen nehéz ebéd után még tud dolgozni. Elvem: a gyomrot nem szabad túlterhelni.

Aztán jött az ital kérdése.

- Villásreggelihez nem szoktam inni - mondta ő.

- Én sem - feleltem tüsténT.

- Csupán fehér bort - folytatta, mintha én meg sem szólaltam volna. - Ezek a francia fehér borok olyan könnyűek! Csodálatosan elősegítik az emésztést.

- Milyet parancsol? - kérdeztem, még mindig vendéglátóhoz illő, de már nem éppen túláradó kedvességgel.

Barátságosan villantotta felém ragyogó fehér fogsorát.

- Az orvosom a pezsgőn kívül semmi más italt nem engedélyezett.

Azt hiszem, elsápadtam egy kicsit. Rendeltem egy fél üveggel. Úgy odavetőleg megjegyeztem, hogy az orvosom kereken eltiltott a pezsgőtől.

- Hát akkor mit fog inni?

- Vizet.

Megette a kaviárt, aztán megette a lazacot. Vidáman csevegett, művészetről, irodalomról, zenéről. Én pedig azon tűnődtem, mennyi lesz majd a számla.

Amikor az én ürüszeletem is megérkezett, barátnőm komolyan elővett.

- Amint látom, maga a tartalmas ebéd híve. Ez igen helytelen! Miért nem követi az én példámat, miért nem eszik egyfélét csupán? Nem is képzeli, mennyivel jobb lenne a közérzete utána!

- De hiszen én csak egyfélét eszem - mondtam, amint a pincér ismét közeledett az étlappal.

- Nem, nem - hessegette el hölgyem kecses kézmozdulattal -, én nem szoktam villásreggelizni. Legfeljebb bekapok valamit, azt is csak azért, hogy legyen ürügyem egy kis beszélgetésre. Most már egyebet nem is igen tudnék enni ... hacsak nincs abból a pompás francia spárgából. Vétek itthagyni Párizst anélkül, hogy ezt a finomságot megkóstolná az ember.

Szívem még jobban elszorult. Gyakran láttam spárgát az üzletekben, és tudtam, milyen iszonyú drága. A látványra mindig összefutott a nyál a számban.

- Őnagysága tudni szeretné, van-e spárgájuk - fordultam a pincérhez, és közben váltig igyekeztem szuggerálni, hogy nemmel feleljen.

Széles, papos arcán boldog mosoly ömlött el, és biztosított róla, van spárgájuk, de még milyen spárga! Olyan óriási, olyan nagyszerű, olyan puha, hogy csoda!

- Egyáltalán nem vagyok éhes - sóhajtott vendégem -, de ha már ennyire ragaszkodik hozzá, hát nem bánom, eszem egy keveset.

Megrendeltem.

- Magának nem rendel?

- Nem, én sohasem eszem spárgát.

- Tudom, van, aki nem szereti. Bizony, a legtöbb embernek elromlik az ízlése ettől az állandó húsevéstől.

Vártuk, hogy elkészüljön a spárga. Páni félelem fogott el. Most már nem az volt a kérdés, mennyi pénzem marad a hónap hátralevő idejére, hanem, hogy ki tudom-e fizetni egyáltalán a számlát. Micsoda megalázó helyzet lenne, ha a végösszeg tíz frankkal többre rúgna, mint összvagyonom, és kénytelen lennék vendégemtől kölcsönkérni! Ilyesmire egyszerűen képtelen volnék. Pontosan tudtam, mennyi pénz van nálam, és már el is tökéltem magamban, mit csinálok, ha a számla ennél többet tesz ki: zsebembe nyúlok, drámai kiáltással felugrom, és kijelentem, hogy ellopták a tárcámat. Persze, kínos lenne, ha barátnőmnél sem lenne elegendő pénz. Ez esetben nem marad más hátra, mint itthagyni zálogban az órámat, és megígérni, hogy később visszajövök, s kifizetem a tartozásomat.

A spárga megjelent a színen. A vaskos, zamatos szálak étvágygerjesztően mosolyogtak felém. Olvasztott vaj illata csiklandozta orromat, mint ahogy valaha Jehova orrlyukait csiklandozhatta az erényes szemiták égő áldozatának füstje. És míg elnéztem, hogyan gyömöszöli magába kéjes gyönyörrel az elvetemült nőszemély a hatalmas falatokat, addig szokott finom

társalgási modoromban a balkáni drámairodalom helyzetéről csevegtem.

Végre befejezte.

- Óhajt kávét? - kérdeztem.

- Igen, épp csak egy fagylaltot meg feketét - felelte.

Én már nem törődtem semmivel; rendeltem magamnak egy kávét, neki pedig fagylaltot és feketét.

- Tudja, egyetlen dolog van, amit mindennél fontosabbnak tartok - mondta, míg a fagylaltját kanalazta. - Az ember úgy keljen fel az asztaltól, hogy azt érezze, még tud enni egy kicsit.

- Maga még éhes? - kérdeztem bágyadtan.

- Ó, dehogy; nem vagyok éhes! Pedig mint látja, nen szoktam villásreggelizni. Reggel iszom egy csésze kávét, este megvacsorázom, de délben sohasem eszem többet egyfélénél. Nem, kedvesem, én magáról beszéltem.

- Vagy úgy!

Ekkor valami rettenetes dolog történt. Míg a feketére vártunk, odalépett asztalunkhoz a főpincér - álnok arc, behízelgő mosoly, kezében jókora kosár, tele óriási őszibarackokkal. Hamvas bőrükön egy ártatlan lányka pírja, illatukban az olasz tájak gazdag aromája. De hiszen az őszibaracknak még nincs is szezonja?! Az Úristen tudja csak, mennyibe kerülhet. Nos, kis idő múltán én is megtudtam, vendégem ugyanis, a beszélgetést egy pillanatra sem hagyva abba, szórakozott mozdulattal kivett egyet.

- Látja, maga teletömte hússal a gyomrát - az én nyomorúságos kis ürüszeletem! -, és mást már nem is tud enni. Én viszont nem ebédeltem, csupán egy-két harapást; így aztán jól fog esni egy őszibarack.

Hozták a számlát, s miután kifizettem, a maradék pénzemből épp hogy feltűnően szerény borravalóra futotta. Barátnőm tekintete egy szempillantásra megpihent a háron frankon, amit az asztalon hagytam a pincér részére. Tudtam, hogy fösvénynek tart.

Aztán kisétáltam az étteremből - előttem az egész hónap és egy krajcárom sem maradt.

- Kövesse csak az én példámat - mondta, mikor kezet ráztunk. - Villásreggelire mindig csak egyfélét!

- Annál én sokkal jobbat tudok! - vágtam vissza. - Ma este például már nem is vacsorázom.

- Humorista! - kiáltotta jókedvűen, és beugrott egy taxiba. - Javíthatatlan humorista!

De most végre elégtételt kaptam. Nem tartom magamat bosszúvágyó embernek, de ha már egyszer a halhatatlan istenek vették kezükbe az események fonalát, akkor igazán megbocsátható egy kis önelégültség az eredmény láttán.

Kedves barátnőm ma százharminc kiló.

Fordította Udvarhelyi Hanna

AZ ÍTÉLŐSZÉK

Türelmesen várakoztak sorukra, de jól ismerték a türelmet: harminc évig gyakorolták rendületlenül mind a hárman megmásíthatatlan elhatározással. Egész életükben csak erre a pillanatra készültek, és most, ha nem is magabiztosan, hiszen az nem illett volna a magasztos alkalomhoz, de bátran és reménykedve várták a döntést. Az erényes élet útját választották, hiába terült elébük hívogatólag a bűn virágos mezeje; emelt fővel álltak ellen a kísértésnek, noha vérzett a szívük; és most, a megpróbáltatásokkal teli út végén várták jutalmukat. Nem volt szükségük szavakra, hiszen ismerték egymás gondolatait, és érezték, hogy mindhármuk lelkét a megkönnyebbülés és a hála érzése tölti el. Micsoda kínok gyötörnék őket most, ha engedtek volna az akkor majdnem leküzdhetetlennek látszó szenvedélynek, milyen őrültség lett volna néhány rövid, boldog évért feláldozni az Örök Életet, amely végre oly csodásan fényeskedik nekik. Mindegyikük úgy érezte magát, mint aki hajszál híján menekült meg a hirtelen, erőszakos halálból, és most tétova csodálkozással tapogatja kezét-lábát, s alig tudja elhinni, hogy megmenekült. Semmit sem követtek el, amiért szemrehányást tehetnének maguknak, és amikor megjelennek angyalaik, hogy közöljék velük az idő elérkezését, úgy lépnek majd előre, mint ahogyan a messze mögöttük maradt földi életben eddig is jártak, szívükben azzal a boldog tudattal, hogy megtették kötelességüket. Kissé oldalt álltak, mert nagy volt a tolongás. Szörnyű háború dúlt a földön, és már évek óta vonult az ítélőszék elé a sokféle nemzet temérdek katonája, az ifjúságuk és erejük teljében elesett férfiak végeláthatatlan sora; akadtak asszonyok meg gyermekek is: az erőszak, vagy még sajnálatosabb módon a bánat, a betegség és az éhség nyomorúságos áldozatai; és a mennyország bírósági termeiben alapos fejetlenség uralkodott.

A három halovány, reszkető árny is a háború következtében állt itt most, ítéletére várva. John és Mary hajóját tengeralattjáró torpedója süllyesztette el; a nehéz munkában eltöltött áldozatos élettől megrendült egészségű Ruth pedig, az imádott férfi haláláról értesülve holtan rogyott össze a csapás súlya alatt. John voltaképpen megmenekülhetett vol na, ha nem próbálja a felesége életét menteni; gyűlölte az asszonyt; szíve mélyéből gyűlölte harminc hosszú éven át, de mindig teljesítette kötelességét iránta, és most a szörnyű veszély pillanatában eszébe sem jutott, hogy másképpen is tehetne.

Végre kézen fogták őket angyalaik, és bevitték az Úr színe elé. Az Örökkévaló egy darabig ügyet sem vetett rájuk. Az igazat megvallva rosszkedvű volt. Egy perccel azelőtt egy tiszteletben megőszült filozófus jelent meg ítélőszéke előtt, és az Örökkévaló szemébe vágta, hogy nem hisz benne. Nem mintha ez a közlés megzavarhatta volna a Királyok Királyának nyugalmát, ezen csak mosolygott; de a filozófus - rútul visszaélve a Földön egyidejűleg lezajló sajnálatos eseményekkel - azt kérdezte tőle, hogy a dolgok tárgyilagos mérlegelése alapján össze lehet-e egyeztetni az Isten mindenhatóságát és végtelen kegyelmét.

- Senki sem tagadhatja a Gonosz létezését - jegyezte meg a filozófus nagyképűen. - Tehát, ha Isten nem tudja megakadályozni a Gonosz tetteit, akkor nem mindenható, ha pedig meg tudja akadályozni, de mégsem teszi, akkor nem végtelen kegyelmű.

Ezt az érvet a Mindentudó természetesen már ismerte, de soha nem volt hajlandó vele behatóbban foglalkozni; mert, mi tagadás, tudott ugyan mindent, de erre a kérdésre nem ismerte a választ. Még az Isten sem csinálhat kétszer kettőből ötöt. A filozófus azonban, tisztességtelen előnyét kihasználva, és a filozófusok szokása szerint egy ésszerű elvből indokolatlan következtetéseket levonva, olyan megállapítással fejezte be ellenvetését, amely az adott körülmények között egyenesen elképesztő volt:

- Nem hiszek olyan Istenben - jelentette ki -, aki nem mindenható és végtelen kegyelmű is egyben.

Talán némi megkönnyebbüléssel fordult az örökkévaló alázatosan, bár reménykedve előtte álló három árnyhoz, élők, bár oly rövid földi pályafutásuk, ha önmagukról beszélnek, szószátyárrá válnak; és a halottak, az örökkévalóság küszöbén, olyan bőbeszédűek, hogy csupán az angyalok képesek udvarias türelemmel meghallgatni őket. Rövidre fogva ez volt hármuk története. John és Mary öt évig éltek együtt boldogan, és amíg a férfi nem találkozott Ruth-tal, szerették egymást, már ahogyan általában a házastársak szokták egymást szeretni, az őszinte ragaszkodás és kölcsönös megbecsülés alapján. Ruth tizennyolc éves volt, Johnnál tíz évvel fiatalabb, bájos, kecses, meglepő és lenyűgöző szépségű fiatal lény; a testben és lélekben egészséges ifjú teremtés vágyott az élet természetes boldogságára, de fel tudott emelkedni a lelki szépség magaslataira is. John beleszeretett a leányba, és Ruth viszonozta érzéseit. Nem mindennapi szenvedély kerítette őket hatalmába; érzésük elemi erejű volt, hogy úgy vélték: az egész hosszadalmas világtörténelemnek csak az adott jelentőséget, hogy találkozásuk időpontjához és helyéhez vezetett el. Úgy szerették egymást, mint Daphnis és Chloé, vagy mint Paolo és Francesca. De az első önfeledt pillanat után, amely a szerelmi vallomást követte, elfogta őket a félelem. Becsületes emberek voltak, tisztelték önmagukat, a beléjük nevelt meggyőződést, és a környező társadalmat. Hogyan csábíthatna el a férfi egy ártatlan leánykát, és annak mi dolga lehet egy házasemberrel? Azután ráébredtek arra, hogy Mary tud szerelmükről. Férje iránti bizalma és szeretete megrendült; érzései közé olyasmi keveredett, amelyre soha nem hitte volna magát képesnek; féltékenység és félelem, hogy a férfi elhagyja, harag afölött, hogy elveszítheti a férfi ragaszkodását, és a léleknek valami furcsa éhsége, amely sokkal fájdalmasabb volt a szerelemnél. Biztos volt abban, hogy meghal, ha a férfi elhagyja; habár tudta, hogy férje nem kereste az új szerelmet, és ez az érzés akaratán kívül, váratlanul lépett az életébe. Nem hibáztatta. Imádkozott, hogy erős legyen; hallgatagon sírt keserű könnyeket. John és Ruth látták, hogyan

sorvad el a szemük előtt. Hosszú és keserű volt a küzdelem. Néha cserbenhagyta őket bátorságuk, s úgy érezték, nem tudnak ellenállni a minden sejtjüket emésztő szenvedélynek. De ellenálltak. Úgy küzdöttek a Gonosszal, ahogyan Jákob küszködött az Úr angyalával, és végül győztek. Elváltak, összetört szívvel, de bűntelenségük büszke datával. S mint áldozati ajándékot, Istennek ajánlották reményeiket, boldogságukat, életük örömét, és a világ minden szépségét.

Ruth nagyon is szenvedélyesen szeretett ahhoz, hogy újra szerelmet érezhessen, és megkövült szívvel fordult Istenhez és a jócselekedetekhez. Fáradhatatlan volt. Ápolta a betegeket, és segített a szegényeken. Árvaházakat alapított, jótékony egyesületeket szervezett. Lassanként a szépsége, amellyel többé nem törődött, eltűnt, és az arca, szívéhez hasonlóan, megkeményedett. Vallásossága erőszakos volt, és mert nem szeretetre, hanem józanságra épült: türelmetlen és bosszúálló zsarnokká vált. John pedig a lemondástól komoran és haragosan vonszolta magát a hosszú éveken át, és várta a megváltó halált. Az élet elvesztette számára értelmét; minden erejét megfeszítette, és bár győzött, ő volt a vesztes; egyetlen érzés élt benne már csak, a szüntelenül égő, titkos gyűlölet felesége iránt. Gyengéden, figyelmesen bánt az asszonnyal; mindent megtett, amit csak egy keresztény úriembertől várni lehetett. Teljesítette kötelességét. Mary jó és hűséges, sőt (meg kell mondani) kiváló feleség volt, soha nem tett szemrehányást férjének őrült szenvedélyéért, de nem tudta megbocsátani neki az érte hozott áldozatot. Keserű lett és házsártos. S bár gyűlölte önmagát emiatt, mégsem állta meg, hogy ne vágja férje fejéhez mindazt, amivel bánthatta. Készséggel feláldozta volna érte az életét, de nem bírta el, hogy a férfi egy pillanatig is boldog legyen, amikor ő maga olyan szerencsétlen, hogy szüntelenül csak a halálra vágyik. Hát most már meghalt, és mindhárman meghaltak; az életük szürke volt és örömtelen, de elmúlt; nem követtek el bűnt, és most méltó jutalmukra vártak.

A történet elhangzott, és csend lett. Csend támadt az ég összes bírósági termeiben. „Menjetek a pokolba!" - akarta az Örökkévaló mondani, de nem ejtette ki az ajkára toluló szavakat, mivel ezek olyan köznyelvi gondolattársítást idéztek, amelyet - igen helyesen - nem tartott méltónak az ünnepélyes alkalomhoz. És egy ilyen ítélet voltaképpen nem is felelt volna meg az ügy lényegének. Az Örökkévaló homloka elborult. Azt kérdezte magától, vajon ezért teremtette-e a végtelen tengereken ragyogó felkelő napot, a havasok csúcsán csillámló fehérséget, ezért énekelnek-e önfeledten a domboldalról lefutó hegyi patakok, és ezért hullámzik-e a játszi esti szélben az aranyló búzamező?

- Néha azt hiszem - szólalt meg az Isten -, hogy a csillagok soha nem ragyognak olyan fényesen, mint amikor egy útszéli árok sáros vizében tükröződnek vissza.

De a három árny ott állt előtte, és most, miután elmondták szerencsétlen történetüket, önkéntelenül is elégedettség töltötte el szívüket. Keserű volt a küzdelem, de megtették kötelességüket. Az Örökkévaló fújt egyet, mint ahogy az ember ráfúj az égő gyufára, és íme! ott, ahol a három szegény lélek állt... semmi sem volt. Az Örökkévaló megsemmisítette őket.

- Sokszor törtem már a fejemet azon, hogy az emberek miért gondolják, hogy olyan nagy fontosságot tulajdonítok a nemi szabálytalanságoknak - jegyezte meg az Isten. - Ha figyelmesebben olvasnák műveimet, látnák, hogy mindig rokonszenvet éreztem az emberi gyengeség e fajtája iránt.

Majd a még egyre válaszra váró filozófushoz fordult:

- Nem tagadhatja - mondta az Örökkévaló -, hogy ez esetben nagyon szerencsésen egyesítettem mindenhatóságomat és végtelen kegyelmemet.

Fordította Karig Sára

LOUISE

Sosem értettem, hogy Louise miért barátkozik velem. Nem kedvelt, és tudtam, ritkán mulasztja el az alkalmat, hogy hátam mögött, szokott nyájas modorában, valami kellemetlent ne mondjon rólam. Nyílt kijelentéseket sohasem tett, annál sokkal finomabb volt, de egy-egy célzással, sóhajjal vagy egy kis kézlegyintéssel mindig világosan kifejezésre juttatta véleményét. Dicsérő szavai olykor hideg zuhanyként hatottak - ebben nagy mester volt. Igaz, huszonöt évi és már-már meghittnek mondható ismeretség állt mögöttünk, számomra mégis hihetetlennek tűnt, hogy Louise-tól a régi barátság jogán bármit is várni lehessen. Goromba, durva, cinikus és közönséges alaknak tartott. Nem értettem, miért nem választja a kézenfekvő megoldást: miért nem ejt el egyszerűen? Esze ágában sem volt! Ellenkezőleg, nem hagyott békén; hol ebédre, hol meg vacsorára invitált, évente egy-szer-kétszer pedig meghívott, töltsem a hétvégét vidéki házában.

Egyszer aztán mintha rájöttem volna viselkedésének igazi okára: Louise-nak az a nyugtalanító gyanúja támadt, hogy én nem hiszek neki. De ha ez volt ellenszenvének alapja, éppen ezért kereste is a társaságomat; ingerelte a tudat, hogy van valaki, aki nevet rajta. Nem nyughatott, míg be nem látom tévedésemet, míg meg nem hátrálok. Talán megsejtette, hogy az álarc mögé látok, és mivel én voltam az egyedüli, aki nem dőlt be neki, eltökélte magában: a maszkot előbb-utóbb nekem is valódiként kell elfogadnom.

Egészen biztos sosem voltam benne, merő ámítás-e csakugyan, amit ez az asszony művel. Gyakran tűnődtem rajta, vajon saját magát is olyan tökéletesen megtéveszti-e, ahogy elbolondítja az egész világot, vagy szíve mélyén mégis felvillan a humor parányi szikrája? Mert ha így lenne, akkor ugyanaz a vonzerő hajtja felém, amely két gonosztevőt is akaratlanul cinkossá tehet: közös titkunk van, s e titok mindenki más előtt rejtve marad.

Lánykora óta ismertem Louise-t. Gyenge, törékeny teremtés volt akkoriban, nagy szeme bánatosan tekintett a világba. Szülei féltő szeretettel rajongták körül, mert valami gyerekkori betegség - ha jól tudom, skarlát - nagyon megviselte a szívét, és azontúl ugyancsak vigyáznia kellett magára. Mikor Tom Maitland megkérte a kezét, a szülők kétségbeesetten tiltakoztak; meggyőződésük szerint Louise szervezete a házasélettel együttjáró állandó izgalmakhoz nem volt elég erős. Nem éltek azonban túlságosan jómódban, Tom Maitland pedig gazdag volt. Váltig fogadkozott is, hogy a világon mindent megtesz majd Louise-ért. Így aztán a szülők féltve őrzött kincsüket végül mégis Tom gondjaira bízták.

Nagydarab, izmos fickó volt Tom Maitland - igazán jóképű férfi, azonkívül lelkes sportrajongó. Louise-t bálványozta. Szilárd elhatározása volt: mindent elkövet, hogy azt a néhány évet, ami Louise számára a földi életből még hátra van, boldoggá tegye - hiszen ezt a szívbeteg teremtést, sajnos, nem tarthatja meg sokáig. Eddig több sportágban jeleskedett, de most lemondott minderről, nem mintha felesége kívánta volna - az csak örült, hogy férje golfozik vagy vadászni jár -, hanem mert Louise véletlenségből mindig éppen olyankor kapott szívrohamot, amikor egy napra magára akarta hagyni. Ha véleménykülönbségre került sor közöttük, Louise azonnal férjének adott igazat, mert nála engedelmesebb feleséget férfi keresve sem találhatott, szíve azonban cserbenhagyta, és utána egy teljes hétig nyomta az ágyat - szelíden, zokszó nélkül. Csak nem lehetett Tom olyan kegyetlen, hogy ellentmondjon neki! Így hát egy kicsit elvitatkoztak tajta, melyikük adja be a derekát, és Tomnak csak nagy nehezen sikerült végül rávennie Louise-t, hogy a maga akaratát érvényesítse. Egy alkalommal, amikor Louise egy kiránduláson, amelyhez különösen nagy kedve volt, nyolc mérföldet gyalogolt, szóba hoztam Tom Maitland előtt, hogy felesége talán mégis erősebb, mint gondolná az ember. De Tom sóhajtva rázta a fejét.

- Nem, nem, Louise borzasztó gyenge. Végigjártuk a világ legkiválóbb szívspecialistáit, és mind azt mondja hogy Louise élete hajszálon függ. Hanem a lelkiereje legyőzhetetlen.

Elmondta Louise-nak, hogy észrevettem, milyen szívós.

- Megadom én ennek az árát - felelt az asszony szokott panaszos hangján. - Holnapra fél lábbal a sírban leszek.

- Néha az az érzésem, hogy maga egész jó erőben van ha olyasmit csinálhat, amihez kedvet érez - mormoltam.

Már régen észrevettem, hogy hajnali ötig is képes táncolni, ha az estély szórakoztatja; ha viszont unatkozott, mindjárt nagyon betegnek érezte magát, és Tom kénytelen volt korán hazavinni.

Válaszom, attól tartok, nem tetszett neki, mert bár ajka fájdalmas kis mosolyra húzódott, nagy, kék szemében kedvnek nyomát sem láttam.

- Igazán nem várhatja tőlem, hogy holtan essem össze a maga kedvéért - felelte.

Louise túlélte a férjét. Tom egy szép napon halálra hűlt vitorlázás közben, amikor is Louise-nak, hogy ne fázzék, az összes kéznél levő takarókra szüksége volt. Feleségére tekintélyes vagyont, valamint egy leánygyermeket hagyott. Louise vigasztalhatatlan volt. Valóságos csoda, hogy a megrázkódtatást mégis kiheverte. Barátai biztosra vették, hogy hamarosan követi a sírba szegény Tom Maitlandet. Irist, kislányát, előre is szívből sajnálták, hiszen nemsokára árván marad. Louise-t megkettőzött figyelemmel vették körül. Nem engedték, hogy akár a kisujját is mozdítsa, és a világon mindenre vállalkoztak, csak hogy minden gondtól megkíméljék. Igaz, más választásuk nem is volt, mert Louise szíve, mihelyt valami fárasztó vagy kellemetlen tennivaló tűnt fel a láthatáron, nyomban felmondta a szolgálatot, és a szerencsétlen ismét ott állt - fél lábbal a sírban. Mióta nem volt mellette férfi, aki gondját viselje, teljesen tehetetlennek érezte magát, s váltig hangoztatta: nem is tudja, hogyan fogja az ő gyenge egészségi állapota mellett szeretett kislányát felnevelni. Barátai azt kérdezték erre, miért nem megy újra férjhez. Ó, ez a szíve miatt

kizárt dolog, noha persze tudja, hogy drága jó Tomnak ez lett volna a kívánsága, és talán Iris számára is ez a megoldás lenne a legjobb, de hát kinek van kedve egy ilyen nyomorult beteg asszonnyal vesződni? Bármennyire is furcsa, jó néhány fiatalember akadt, aki a fent említett vesződséget készséggel vállalta volna, s így egy évvel Tom halála után Louise engedélyt adott George Hobhouse-nak, hogy az oltár elé vezesse.

George Hobhouse derék, szép szál legény volt, anyagiak terén meg éppen nem állt rosszul. Határtalanul hálás volt a kiváltságért, hogy a törékeny kis teremtésnek gondját viselheti.

- Nem sokáig leszek terhére, úgyis meghalok - mondta neki Louise.

George katona volt, mégpedig buzgó katona, most mégis lemondott tiszti rangjáról. Louise az egészsége érdekében kénytelen volt a telet Monte Carlóban, a nyarat pedig Deauville-ben tölteni. George némi habozás után szánta rá magát, hogy lemond a karrierjéről. Louise eleinte hallani sem akart ilyesmiről, de végül, mint mindig, ezúttal is megadta magát, és George felkészült rá, hogy felesége utolsó éveit a lehető legboldogabbá tegye.

- Most már nem tarthat sokáig - mondta az asszony. - Majd igyekszem minél kevesebb gondot okozni.

A következő két-három év folyamán Louise, beteg szíve ellenére is szerét ejtette, hogy egyetlen pompás estélyt se mulasszon el, szebbnél szebb ruhákat viselt, a játékasztalnál veszedelmes összegekkel dobálózott, táncolt, sőt még flörtölt is holmi magas, karcsú fiatalemberekkel. George Hobhouse-t azonban nem olyan kemény fából faragták, mint Louise első férjét, így aztán néhanapján fel kellett hajtania egy kis szíverősítőt, ha új beosztásában, azaz Louise második férjeként, meg akarta állni a helyét. Nem volt kétséges, hogy a gyakori szíverősítgetésből idővel megrögzött szokás fejlődik, ami a feleségének egyáltalán nem lett volna ínyére, de szerencsére (Louise szerencséjére) kitört a

háború. George ismét bevonult az ezredéhez, három nappal később pedig elesett.

Nagy megrázkódtatás volt ez Louise számára. Mindamellett úgy érezte, hogy ilyen válságos időkben magánérzelmeknek nem szabad szóhoz jutniuk, és ha volt is szívrohama, senki sem hallott róla. Hogy gondolatait más irányba terelje, Monte Carló-i villájában kórházat rendezett be lábadozó tisztek részére. Barátai úgy vélték, nem fogja bírni ezt az erőfeszítést.

- Természetesen előbb-utóbb belehalok - mondta Louise - Ezt én is tudom. De mit számít az? Nekem is meg kell tennem a magamét.

Nem halt bele. Nagyszerűen szórakozott. Egész Franciaországban nem volt népszerűbb katonakórház, mint az övé. Véletlenül összetalálkoztunk Párizsban, a Ritzben. Magas, nagyon csinos, francia fiatalember társaságában ebédelt. A kórházzal kapcsolatos ügyes-bajos dolgokban jár, magyarázta. Elmondta, milyen aranyosak vele a tisztek. Tudják, mennyire gyenge a szervezete, és a világon mindentől megkímélik. Úgy vigyáznak rá, mintha ... mintha mindegyikük a férje lenne. Sóhajtott.

- Szegény George! Ki gondolta volna, hogy én, a rossz szívemmel, túl fogom élni?

- És szegény Tom! - mondtam én.

Nem tudom, miért nem tetszett neki, hogy ezt mondtam. Jól ismert panaszos mosolyával válaszolt, és szép szeme könnyel telt meg.

- Maga mindig úgy beszél, mintha sajnálná tőlem azt a néhány évet, amit talán még megérhetek.

- Erről jut eszembe: a szíve, ugye, sokat javult?

- Sose is javul meg. Ma reggel jártam egy specialistánál, és azt mondta, el kell készülnöm a legrosszabbra.

- Ugyan! Hiszen most már közel húsz éve készül rá, nem?

Mikor a háborúnak vége lett, Louise Londonban telepedett le. Ekkor már túl volt a negyvenen - vékony, törékeny kis asszony

még most is, nagyszemű és sápadt -, de egyetlen nappal sem látszott többnek huszonöt évesnél. Iris, aki közben nagylánnyá serdült, otthagyta az intézetet, és anyjához költözött.

- Ő majd gondot visel rám - mondta Louise. - Persze nem könnyű dolog a magamfajta nagybeteggel élni, de már igazán csak rövid ideig tarthat, és biztos vagyok benne, hogy Iris szívesen teszi.

Iris helyes lány volt. Egész neveltetése annak a jegyében folyt, hogy anyja egészségi állapota válságos. Kisgyerek korában nem volt szabad soha lármáznia. El nem felejtette egy pillanatra sem, hogy édesanyjának a legkisebb izgalom is árt. S bár Louise most hallani sem akart róla, hogy Iris feláldozza magát egy unalmas öregasszony kedvéért, a lány egyszerűen nem hallgatott rá. Itt nincs szó önfeláldozásról, neki csak öröm, ha tehet valamit szegény drága anyjáért, szegény anyja pedig sóhajtva egyezett bele, hogy a lánya mindent megtegyen érte.

- A gyereknek tetszik a gondolat, hogy hasznossá teszi magát - mondta.

- Nem gondolja, hogy Irisnek többet kellene társaságba járnia? - kérdeztem.

- Hiszen én is ezt mondom neki mindig. De nem tudom rávenni, hogy szórakozzék egy kicsit. Pedig, Isten a megmondhatója, én senkitől sem kívánom, hogy áldozatot hozzon értem.

Iris meg, mikor felelősségre vontam, így válaszolt:

- Szegény jó anyám annyira szeretné, ha néha elutaznék a barátnőimhez, vagy estélyekre járnék, de mikor már indulófélben vagyok, mindig hirtelen szívrohamot kap. Így hát inkább otthon maradok.

Hanem egy szép napon szerelmes lett. Egy fiatal barátom, igen jóravaló fiú, kérte feleségül, és Iris igent mondott. Kedveltem a kislányt, és örültem neki, hogy végre alkalma nyílik a maga életét élni. Eddig talán nem is sejtette, hogy ilyesmi is lehetséges. De egyszer a fiatalember kétségbeesve jött hozzám, és közölte, hogy az esküvőt bizonytalan időre elhalasztották. Iris úgy érzi, nem

hagyhatja el az anyját. Nekem, persze, igazán semmi közöm sem volt a dologhoz, de azért megragadtam az első alkalmat, hogy felkeressem Louise-t, és beszéljek vele. Uzsonnaidőben mindig örömmel fogadta barátait, és mostanában, mióta átlépte a negyvenet, főleg festők és írók társaságát kultiválta.

- Szóval, mint hallom, Iris nem megy férjhez - mondtam végre.

- Erről nincs tudomásom. Csak éppen nem megy olyan hamarosan férjhez, ahogy én szerettem volna. Térden állva könyörögtem neki, ne törődjék velem, de kereken kijelentette, hogy nem hagy magamra.

- Mit gondol, nem túlságosan nagy áldozat ez tőle?

- De még mekkora! Persze már csak néhány hónapról lehet szó, de én gyűlölöm a gondolatot, hogy valaki áldozatot hoz értem.

- Drága Louise, maga két férjet már eltemetett, nem látom be, mi akadálya lehet, hogy legalább még kettőt eltemessen.

- Ezt mulatságosnak találja? - kérdezte a lehető legfagyosabban.

- Magának még sosem tűnt fel, hogy ha valamit kedvvel csinál, mindjárt ereje is van hozzá, és a beteg szíve csak olyankor tiltakozik, ha valami untatja?

- Ó, tudom én, nagyon jól tudom, miket gondolt maga mindig is rólam. Ugye, sohasem hitte el, hogy nekem valami bajom van?

Szemrebbenés nélkül viszonoztam a pillantását.

- Soha. Véleményem szerint maga huszonöt év óta egyetlen elképesztő mesével ámítja a világot. Azt hiszem, maga a legönzőbb, legszörnyűbb nő, akit valaha is ismertem. Tönkretette két szerencsétlen embernek az életét, akikhez feleségül ment, és most tönkre akarja tenni a lányáét is.

Nem lepődtem volna meg, ha Louise ekkor szívrohamot kap. Joggal várhattam, hogy szavaimra dühbe gurul. Ehelyett csupán szelíden rám mosolygott.

- Szegény barátom, nemsokára szíve mélyéből fogja bánni, hogy így beszélt hozzám.

- Eltökélt szándéka, hogy Iris annak a fiúnak nem lesz a felesége?

- Könyörögve kértem, menjen hozzá. Tudom, hogy a halálom lesz, azt se bánom. Nem kellek én már senkinek. Csak nyűg vagyok mindenkinek a nyakán.

- Megmondta Irisnek, hogy belehal?

- Ő kényszerített rá, hogy kimondjam.

- Mintha magát valaki is kényszeríthetné olyasmire, amit nem eltökélt szándéka megtenni!

- Iris akár holnap férjhez mehet, ha neki úgy tetszik. Ha belehalok, hát belehalok.

- Hát akkor kockáztassuk meg, jó?

- Semmi szánalmat nem érez irántam?

- Az ember nem képes sajnálni valakit, aki olyan remekül elszórakoztatja, mint maga engem - válaszoltam.

Louise sápadt arcán halványvörös folt jelent meg, s noha tovább mosolygott, szeme keményen, haragosan villant meg.

- Iris egy hónapon belül érjhez megy – mondta – és ha valami történik velem, remélem, maga is, ő is meg tudnak majd bocsátani saját maguknak.

És Louise állta a szavát. Az esküvő napját kitűzték, a gazdag és fényűző kelengyét megrendelték, és szétküldték a meghívókat. Iris és a jóravaló fiatalember ragyogtak a boldogságtól. Az esküvő napján, délelőtt tíz órakor, Louise ismét szívrohamot kapott és – ördöngös asszonya! – nem meghalt?!

Meghalt, megbocsátva Irisnek szelíden, hogy megölte őt.

Fordította Udvarhelyi Hanna

AZ EZREDES FELESÉGE

Két-három évvel a háború kitörése előtt történt. A Peregrine házaspár éppen reggelizett. Magukban voltak, s mégis a hosszú asztal egyik végén ült a férfi, átellenben, a másikon az asszony. A falakról George Peregrine ősei tekintettek le rájuk, ahogyan koruk divatos festői megörökítették őket. A komornyik beadta a reggeli postát. Az ezredes néhány levelet kapott, csupa üzleti levelet, s a *Time* aznapi számát, az asszony, Evie, egy kis csomagot. Az ezredes átfutotta leveleit, majd kinyitotta az újságot és belemélyedt. Mikor befejezték a reggelit, s fölálltak az asztaltól, észrevette, hogy a felesége nem bontotta ki a csomagot.

- Mi van benne? - kérdezte.
- Csak egypár könyv.
- Kibontsam?
- Tessék.

A férfi nem szerette, ha elvágják a spárgát, s így némi szöszmötöléssel inkább kibogozta.

- De. hiszen ez mind ugyanaz - álmélkodott, amikor a csomagot kinyitotta. - Mi a csudának kell hat példány ugyanabból a könyvből? - Belelapozott az egyikbe. Versek. Aztán megnézte a címlapot: E. K. Hamilton: *Rombadőlt piramisok*. Eva Katherine Hamilton, ez a felesége lánykori neve. Meglepett mosollyal bámult rá.

- Maga könyvet írt, Evie? Ilyen nagy kópé maga?

- Nem gondoltam, hogy érdekli magát, de ha óhajt egy példányt...

- Hát tudja, a költészet nem épp az én esetem, de azért kérek egy példányt. El fogom olvasni. Viszem is a dolgozószobámba. Töméntelen sok a dolgom ma délelőtt.

Felmarkolta újságját, leveleit s a könyvet és eltávozott. Dolgozószobája tágas, kényelmes helyiség volt: jókora íróasztal, bőrhuzatos karosszékek, s a falakon vadásztrófeák - ahogy az

ezredes mondogatta. A polcokon kézikönyvek, gazdasági, kertészeti, halászati és vadászati munkák, könyvek a legutóbbi háborúról, amelynek során kitüntették a Katonai Érdemkereszttel és a Különleges Szolgálati Érdeméremmel. Házassága előtt ugyanis a walesi gárdában szolgált. A háború befejeztével visszavonult földbirtokára, s a tágas kúriába költözött, Sheffieldtől vagy húsz mérföldre, amelyet még III. György király idején épített egyik őse. Ezer hold lehetett George Peregrine birtoka, s ügyesen gazdálkodott rajta. Megválasztották békebírónak, s hivatalát lelkiismetetesen látta el. A vadászidényben hetenként kétszer falkavadászatra járt. Jól bánt a puskával és a golfütővel, s bár valamicskével elhagyta már az ötvenet, még mindig kitűnően teniszezett. Joggal vallhatta magát sokoldalú sportembernek.

Jó kiállású férfi volt, bár az utóbbi időben hízásnak indult: magas termetű; göndör, őszülő haja most kezd csak ritkulni a feje búbján, tekintete nyílt, szeme kék; jóképű és napbarnított. Szerette a nyilvános szereplést, elnöke volt mindenféle helyi szervezetnek, s miként osztályához és rangjához illik, oszlopos tagja a Konzervatív Pártnak. Kötelességének tartotta ugyanis törődni a birtokán szolgáló emberek jólétével, s megnyugvással tölthette el az a tudat, hogy Evie gondja a betegek ápolása és a szegények gyámolítása. Apró kórházacskát épített a falu határában, s a maga zsebéből fizette az egyik ápolónő bérét. Jóságának haszonélvezőitől csak annyit kívánt, hogy a községi s az általános választásokon az ő jelöltjére szavazzanak. Jóindulatú ember volt, alantasaival nyájasan bánt, bérlőivel megértően, a szomszéd birtokosokkal pedig közvetlenül. Szívbéli örömmel, de kissé zavartan vette volna tudomásul, ha valakitől azt hallja, hogy vidám, jó cimbora. Mindig ez akart lenni. Nagyobb dicséretre nem vágyott.

Nagy bánatára nem volt gyermeke. Pedig kitűnő apa lett volna, kedves de szigorú, fiait úriemberhez méltó módon neveltetné, természetesen Etonben, megtanítaná halászni, vadászni, lovagolni. Ám így az ezredes vagyona unokaöccsére várt, autóbalesetben

elhunyt bátyjának fiára, aki nem volt éppen rossz gyerek, de messze esett a fájától, biz igen messze, s az a bolond anyja - ha hiszik, ha nem, koedukációs iskolába járatta. Evie sajnálatos csalódást okozott az ezredesnek. Természetesen úrihölgy volt, némi vagyont is hozott magával, s kitűnő háziasszony lévén rendkívül jól vezette a háztartást. A falu népe imádta. Férjhezmenetelekor bájos teremtés volt: a bőre, mint a tejszín, a haja világosbarna; formás, egészséges, jó teniszpartner; érthetetlen, hogy nem született gyereke. Persze, most már hervadásnak indult, hiszen negyvenöt felé járhat: bőre megsápadt, haja elvesztette régi fényét, s karóvékonyra soványodott. Mindig csinosan és rendesen öltözött, de mintha keveset adott volna a külsejére: sem az arcát nem készítette ki, sem az ajkát nem rúzsozta. Ha egy estélyre mégis kicsípte magát, felvillant egykori szépsége, de hétköznap - hát bizony akkot csak olyan nő volt, akit egyszerűen észre sem vesz az ember. Persze, helyes asszony, derék feleség, s nem az ő hibája, hogy meddő, de ez azért mégis kellemetlenül érintette életpárját, aki saját ágyékából eredő örökös után vágyott. Nincs ebben az asszonyban élet, ez a baja. Peregrine föltehetőleg beleszeretett annak idején, amikor feleségül kérte, legalább annyira, amennyire egy házasodni, megállapodni vágyó férfihoz illik, ám idővel rájött, hogy semmi közük sincs egymáshoz. Az asszonyt nem érdekelte a vadászat, a halászat pedig untatta. Természetük kétfelé sodorta őket. Annyival azonban tartozott az ezredes az igazságnak, hogy az asszony sohasem háborgatta. Jelenetet nem rendezett. Veszekedés sohasem esett köztük. Evie úgy látszik rendjénvalónak tartotta, ha az ura a maga útján jár, s nem óhajtott csatlakozni hozzá, mikor a férfi egyszer-másszor Londonba utazott. Az ezredes egy lányhoz járogatott, vagyis hát nem volt az már éppen lány, hiszen testvérek között is elmúlt harmincöt éves, de szőke volt és kéjvágyó, s távirati értesítésre szívesen ment színházba, vacsorázni, utána pedig együtt lehetett tölteni vele az éjszakát. Hát bizony a férfinak, az ép, egészséges férfinak szüksége van egy kis szórakozásra. Az

ezredes agyán átvillant néha, hogy tán Evie is jobb feleség lenne, ha nem volna ilyen derék asszony, de az ilyenfajta gondolatokat maga sem kedvelte, s el is hessegette magától.

George Peregrine elolvasta a *Times-t,* s megértő házastárs lévén becsöngette a komornyikot, és átküldte a lapot Evienek. Aztán megnézte az óráját. Fél tizenegyre járt az idő, s tizenegykor kell egyik bérlőjével tárgyalnia. Maradt egy szabad félórája. - Belenézek Evie könyvébe - mondta magában.

Mosolyogva vette kezébe. Evie egész csomó fennkölt művet őrizgetett a nappali szobájában, olyasmit, ami őt nem érdekelte, de ha az asszony szórakozást talál bennük, neki sem lehet kifogása olvasásuk ellen. Megállapította, hogy ez a kötet mindössze kilencven lapot tartalmaz. Ez csak a javára válik. Ő is osztotta Edgar Allan Poe véleményét, hogy a költemények legyenek rövidek. Ám amint belelapozott a könyvbe, feltűnt neki, hogy Evie némelyik versében a sorok hosszúak, de nem egyformán hosszúak, sőt nem is rímelnek. Ezt már nem szerette. Emlékezett, hogy még kisfiú korában az első osztályban tanult egy verset, amely így kezdődött: *Egy ifjú áll a lángoló hajón …*[22] - később egy másikat, Etonben, az meg így: *Romlás reád, könyörtelen király,*[23] aztán ott volt az *V. Henrik,* felét meg kellett tanulni. Megrökönyödve meredt Evie könyvére.

- Szerintem ez nem költészet - mondotta.

Szerencsére nem volt végig ilyen az egész. A furcsa, hol három-négy, hol tíz-tizenöt szavas sorokból álló versek között elszórtan akadtak kisebb, egészen rövid költemények, egyforma hosszú és hála Istennek, rímelő sorokkal. Némelyikük fölött a *Szonett* cím állt. Kíváncsian megszámolta a sorokat, tizennégy jött ki. Ezeket elolvasta. Rendes verseknek látszottak, csak nem

---

[22] Felicia Dorothea Hemans (1793-1835) Casablanca c. verséből.

[23] Thomas Gray (1716-1771) The Bard (A bárd) c. verséből.

egészen értette, hogy miről szólnak. Ezt ismételgette magában: *Romlás reád, könyörtelen király.*

- Szegény Evie - sóhajtott fel.

Ebben a pillanatban betessékelték a szobába azt a farmert, akit délelőttre várt, s az ezredes lerakta a könyvet, és hellyel kínálta vendégét. Belemerültek a tárgyalásba.

- Elolvastam a könyvét, Evie - mondta később, ebédnél. - Igazán ügyes. Sok pénzébe került a kinyomtatása?

- Nem, szerencsém volt. Elküldtem egy könyvkiadónak, s az elfogadta.

- Versekkel nemigen lehet keresni, drágám - vigasztalta kedvesen a férfi.

- Magam sem hinném. Mit akart magától az imént ez a Bannock?

- Előleget kért, hogy tenyészbikát vehessen. Rendes ember, hajlok arra, hogy adjak neki.

George Peregrine észrevette, hogy Evie nem óhajt a könyvről beszélni, s ő is szívesen tért át más témára. Örömmel látta Evie lánykori nevét a címlapon, mert nem hitte ugyan, hogy a könyvnek híre fut, de büszkén viselte szokatlan nevét, s rossz szemmel nézte volna, ha egy istenverte firkász valamelyik lapban csúfot űz Evie próbálkozásából.

A következő hetekben tapintatosabbnak vélte, ha nem faggatja az asszonyt versírói kirándulása felől, s Evie nem hozta szóba. Mintha szégyenletes baleset lett volna az egész, s hallgatólagos megegyezéssel nem emlegették. De aztán furcsa dolog történt. Az ezredes üzleti ügyben Londonba utazott, s együtt ebédelt Daphnevel. Így hívták azt a lányt, akivel néhány kellemes órát szokott eltölteni a városban.

- Mondd, George - kérdezte a lány -, a te feleséged írta azt a könyvet, amiről mostanában annyit beszélnek?

- Nem tudom, mire gondolsz.

- Hát ismerek egy pasast, egy kritikust. Egyik este elvitt vacsorázni, s volt nála egy könyv. Azt hittem, nekem hozott valami

olvasnivalót, s kérdem: mi az. Azt mondja nem nekem találták ki. Verseskönyv, épp most írt kritikát róla. Hát a vers csakugyan nem az esetem. De azt mondja, csuda sikamlós, csak úgy zabálja a nép. És állati jó.

- Ki írta azt a könyvet? - kérdezte George.

- Egy Hamilton nevű nő. A barátom szerint nem ez az igazi neve, hanem Peregrine. Na, ezen elcsudálkoztam, mondtam, hogy én is ismerek egy Peregrine nevű palit. A mi emberünk ezredes - mondta a barátom - Sheffield mellett él.

- Hányszor kérjelek, hogy ne emlegess engem a barátaid előtt - szólt rá George, s ingerülten vonta össze a szemöldökét.

- Ne izgulj, drágám. Minek nézel engem? Rávágtam, hogy az csak egy másik pasas lehet - mentegetőzött Daphne vihogva. - A mi emberünk afféle megtestesült Hazaffy - mondta a barátom. George megőrizte csípős humorát.

- Te bezzeg találóbbat is mondhatnál rólam - szólt nevetve. - Ha a feleségem könyvet írna, elsőnek én hallanék róla.

- Hát persze.

Daphne nem sokba vette az egész ügyet, s amikor az ezredes másra terelte a szót, meg is feledkezett róla. George sem gondolt rá többet. Semmi az egész, gondolta, az a bolondos kritikus csak ugratta a lányt. Jól elszórakozott azon, hogy Daphne ráharap a sikamlósnak vélt könyvre, s aztán majd nagy csomó, szabálytalan sorba szeletelt zöldségre bukkan.

Az ezredes számos klubnak volt tagja, s úgy gondolta, másnap a St. James Street-i klubban ebédel. El akarta érni a kora délutáni sheffieldi vonatot. Mielőtt az étterembe ment volna, egy pohár sherryvel letelepedett egy kényelmes karosszékbe, s egyszer csak odalépett hozzá egyik régi barátja.

- Hogy vagy, öregem - üdvözölte. - Milyen érzés az, ha valaki egy híresség férje?

George Peregrine rábámult. Mintha barátjának gunyorosan villant volna meg a szeme.

- Nem tudom, miről beszélsz - felelte.

- Ugyan, George. Mindenki tudja, hogy E. K. Hamilton a te feleséged. Verskötetnek ritkán van akkora sikere, mint ennek. Ide figyelj, Henry Dashwood ma velem ebédel. Szívesen megismerkedne veled.

- Ki az ördög az a Henry Dashwood, és miért akar velem megismerkedni?

- Ugyan, kedves pajtás, mit műveltek ti egész álló nap abban a faluban? Henry körülbelül a legjobb kritikus mostanában. Nagyszerű kritikát írt Evie könyvéről. Csak nem akarod azt állítani, hogy a feleséged meg sem mutatta neked?

Mielőtt még George válaszolhatott volna, barátja odaszólított egy férfit. Szálas, sovány ember volt, magas homlokú, szakállas, hosszú orrú, görnyedt, épp az a fajta, akit George már első látásra sem szenvedhetett. Bemutatkoztak egymásnak. Henry Dashwood leült.

- Nincs véletlenül Mrs. Peregrine is Londonban? Nagyon örülnék, ha találkozhatnék vele - mondta.

- Nincs - felelte George mereven. - A feleségem nem szereti Londont. Szívesebben tartózkodik vidéken.

- Kedves levélben válaszolt a kritikámra. Nagyon örültem neki. Tudja, mi kritikusok több rúgást kapunk, mint jó szót. A könyvétől egyszerűen magamonkívül voltam. Oly friss és eredeti, modern és mégsem homályos. Mintha a költőnő a szabad versben ugyanolyan otthonos lenne, mint a klasszikus formákban. - Aztán, mivel kritikus volt, úgy gondolta, kritizálnia is kell. - Néha egy picit félreviszi a füle, de ezt Emily Dickinsonról is el lehetne mondani. Egyik-másik rövid versét akár Landor is írhatta volna.

George Peregrine mindezt üres locsogásnak vette. Ez az ember utálatos széplélek. De azért megőrizte jó modorát, s udvarias köszönetet mondott. Henry Dashwood viszont zavartalanul folytatta mondókáját.

- Ezt a könyvet a minden sorában lüktető szenvedély avatja páratlanná. A mostani fiatal költők jórészt oly vérszegények, hűvösek, szenvedélytelenek, unalmasan intellektuálisak, itt

viszont árad az igazi, mezítelen, földszagú szenvedély, s természetesen az ilyen mély, őszinte érzés mindig tragikus. Ó, kedves ezredes uram, mennyire igaz Heine mondása, hogy a költő súlyos fájdalmát apró dalokká formálja át. Tudja, amint újra meg újra olvastam ezeket a szívet tépő lapokat, Sappho jutott eszembe.

Ezt már George Peregrine is megsokallotta, s fölállt.

- Igazán kedves, hogy ilyen lelkesen beszél a feleségem könyvecskéjéről. Meg vagyok győződve, hogy ő is nagy örömmel hallaná. Sajnos, rohannom kell, ha el akarom érni a vonatot, pedig előtte még enni is szeretnék valamit.

- Istenverte hülye - mondta magában ingerülten, s fölment az étterembe.

Vacsoraidőben érkezett haza, s amikor Evie már lefeküdt, ő visszavonult a dolgozószobába, hogy megkeresse a könyvet. Gondolta, átnézi még egyszer, hogy a tulajdon szemével láthassa, miért kavart föl ekkora port. Nem találta. Evie, úgy látszik elvitte. - Ostobaság - morogta.

Múltkor azt mondta neki, hogy igazán ügyes. Mi egyebet mondhat az ember? Eh, nem számít. Pipára gyújtott, s egy mezőgazdasági lapot olvasgatott, míg el nem álmosodott. Aztán egy hét múlva Sheffieldben akadt dolga. Fölment a klubba villásreggelire. Jóformán végzett is már, amikor betoppant Haverel herceg, a környék legelőkelőbb mágnása, akit persze az ezredes is ismert, de éppen csak egy-két udvarias szót váltottak néha. Nagy meglepetésére a herceg megállt az asztalánál.

- Nagyon sajnáljuk, hogy a felesége nem jöhet el hozzánk víkendre - mondta szívélyesen, bár tartózkodóan. - Csupa helyes ember lesz ott.

George úgy érezte magát, mint akit fejbe vágtak. Ebből arra gondolt, hogy Haverelék Evie-vel együtt víkendre hívták, s az asszony meg sem kérdezte őt, és kitért a meghívás elől. Volt azonban annyi lélekjelenléte, hogy ő is sajnálkozzék.

- Reméljük, majd legközelebb - biccentett kegyesen a herceg és továbbment.

Peregrine ezredes odahaza dühösen kérdezte meg a feleségét:

- Mondja csak, mi ez a Haverel-féle meghívás? És hogy a csudába felelhette azt, hogy nem tudunk elmenni? Idáig sohasem hívtak, pedig náluk van a legjobb vadászterület az egész vidéken.

- Ez nem jutott eszembe. Azt gondoltam, hogy unatkoznék.

- De a hétszentségét, legalább megkérdezte volna, hogy nincs-e kedvem elmenni.

- Igazán sajnálom.

Az ezredes most a szemébe nézett. Volt valami furcsa az asszony arckifejezésében, amit nem egészen értett. Homlokát ráncolva mordult rá:

- Gondolom, engem is hívtak.

Evie halványan elpirult.

- Hát az igazat megvallva magát nem hívták.

- Iszonyú neveletlenség tőlük, hogy magát meghívják, és engem nem.

- Talán azt hitték, hogy ez a társaság nem érdekli magát. Tudja, a hercegnő kedveli az írókat meg az efféléket. Henry Dashwood, a kritikus is ott lesz; valamiért szeretett volna találkozni velem.

- Akkor nagyon rendes dolog volt, hogy nem fogadta el ezt a meghívást, Evie.

- Ez igazán a legkevesebb - felelte mosolyogva az asszony, s rövid habozás után hozzátette: - George, a kiadóim szeretnének valami kis vacsorát rendezni nekem a hónap vége felé, és persze magát is szívesen látják.

- Nem hinném, hogy az nekem való társaság. Ha parancsolja, bekísérem Londonba, aztán majd csak találok vacsorázó partnert.

Daphne.

- Én is arra számítok, hogy unalmas lesz, de ők ragaszkodnak az estélyhez. Másnap pedig az amerikai kiadóm rendez koktélpartit a Claridge-ben. Nagyon örülnék, ha legalább erre eljönne.

- Fenemód unalmasnak ígérkezik, de ha csakugyan ragaszkodik a jelenlétemhez, elmegyek.

- Nagyon kedves lenne magától.

Az ezredest valósággal elszédítette a koktélpartin nyüzsgő rengeteg ember. Némelyikük elég rendesnek látszott, egyik-másik nő tisztességesen kicsípte magát, de a férfiak szörnyűséges alakok voltak. Mindenkinek úgy mutatták be: Peregrine ezredes, E. K. Hamilton férje. A férfiak nemigen tudtak mit szólni, a nők azonban elkezdtek ömlengeni.

- Maga aztán büszke lehet a feleségére. Csodálatos teremtés. Tudja, hogy egy ültő helyemben végigolvastam a könyvét? Egyszerűen nem tudtam letenni. S amikor befejeztem az olvasást, kezdtem elölről, és másodszor is végigolvastam. Egyszerűen odavoltam a gyönyörűségtől.

Az angol kiadó ezzel lépett hozzá:

- Húsz év óta nem volt ekkora sikerünk verseskötettel. Ilyen kritikákat még sohasem láttam.

Az amerikai kiadó így biztatta:

- Telitalálat. Amerikában bombasikere lesz. Majd meglátja.

Az amerikai kiadó nagy csokor orchideát küldött Evienek. Csuda nevetséges, gondolta George. Amint beléptek, az emberek rávetették magukat Eviere, s nyilván körülhízelegték, amire ő kedves mosollyal s egy-két köszönő szóval felelt. Kissé kipirult az izgalomtól, de úgy látszott, nem zavarja a dolog. George ugyan értelmetlen szamárságnak tekintette az egészet, de jóleső érzéssel állapította meg, hogy felesége igen ügyesen vágta ki magát.

„Hát az az egy biztos - gondolta magában -, hogy Evie igazi úrihölgy, s többet ér, mint bárki ebből az egész átkozott pereputtyból."

Fölhajtott jó néhány koktélt. De valami zavarta. Feltűnt neki, hogy bemutatkozáskor némelyik ember furcsa pillantást vet rá, s nem értette, mit jelent ez; egyszer pedig, mikor elsétált egy dívány előtt, ahol két nő üldögélt, az az érzése támadt, mintha ezek róla beszélgettek volna, s amint elhaladt, majdnem bizonyosra vette, hogy összevihogtak.

Nagy kő esett le a szívéről, mikor vége szakadt a koktélpartinak.

A taxiban, hazafelé menet a szállodába, megszólalt Evie:

- Nagyszerűen viselkedett, drágám. Nagy sikert aratott. A lányok egyszerűen rajonganak magáért; megállapították, hogy nagyon csinos férfi.

- Lányok? - vetette oda fanyarul az ezredes. - Csupa vén banya.

- Unatkozott, drágám?

- Halálosan.

Az asszony részvevően szorította meg a kezét.

- Ugye nem haragszik, ha maradunk még egy kicsit, s csak a délutáni vonattal utazunk haza? Délelőtt még el kell intéznem egyet s mást.

- Ahogy parancsolja. Bevásárlás?

- Vásárolnék is ezt-azt, de le kell fényképeztetnem magam. Semmi kedvem hozzá, de a kiadók szerint muszáj. Tudja, Amerika részére.

Az ezredes nem felelt. Csak elgondolkozott. Eszébe villant, hogy az amerikai olvasóközönség meg fog ütődni az egyszerű, fonnyadt kis asszony arcképe láttán, mert ilyen az ő felesége. Mindig az volt a benyomása, hogy ott a ragyogó nőket kedvelik.

Tovább töprengett, s másnap reggel, amint Evie eltávozott, bement a klubjába, föl a könyvtárszobába. Átnézte a *Times* irodalmi mellékletének, a *New Statesman*-nek és a *Spectator*-nak utolsó számait. Talált is mindegyikben kritikát Evie könyvéről. Ha nem olvasott túlzott figyelemmel, akkor is rájöhetett, hogy mindegyik igen kedvezően csengett. Aztán elment a Piccadilly egyik könyvkereskedésébe, ahol máskor is vásárolt. Most már mégiscsak el kell olvasnia ezt az istenverte vacakot, s nem szívesen kérdezné meg az asszonytól, hogy mi történt azzal a példánnyal, amit annak idején kapott tőle. Inkább megveszi. Mielőtt belépett volna a boltba megnézte a kirakatot, s a *Rombadőlt piramisok* valóságos kiállításán akadt meg a szeme. Ostoba cím! Belépett. Egy fiatalember sietett elé, s megkérdezte, mivel szolgálhat.

- Szeretnék egy kicsit körülnézni. - Viszolygott attól, hogy Evie könyvét kérje, s gondolta, magától is ráakad, úgy viszi majd a

kereskedőhöz. De semerre sem találta, s végül mivel a fiatalember ott állt a közelében, óvatosan, csak amúgy mellékesen megkérdezte: - Nincs véletlenül a *Rombadőlt piramisok*-ból egy példány?

- Ma reggel érkezett az új kiadás. Hozok egyet.

A fiú fordult, s már hozta is. Alacsony, tömzsi fiatalember volt, rendetlen, kócos, vörös hajú, szemüveges. A szálas, katonás, jó kiállású George Peregrine valósággal fölébe tornyosult.

- Szóval ez már új kiadás? - kérdezte.

- Igen, kérem. Az ötödik. Úgy elkapkodják, mintha regény volna.

George Peregrine rövid habozás után megkérdezte:

- Mit gondol, miért van ilyen sikere? Mindig azt hallom, hogy senki sem olvas verset.

- Hát tetszik tudni, jó könyv. Magam is olvastam. - Művelt fiú lehetett, bár közönséges akcentussal beszélt, George ösztönszerűen felsőbbséges arckifejezést öltött. - A közönség szereti az ilyen történeteket. Erotikus, de tragikus.

George a homlokát ráncolta. Arra a következtetésre jutott, hogy ez a fickó egy kissé mégiscsak szemtelen. Idáig senki sem említette, hogy valami történet van ebben az istenverte könyvben, s a kritikákból sem hámozott ki semmi effélét. A fiú folytatta:

- Persze ez csak amolyan szalmaláng. Nem tudom, tetszik-e érteni, mire gondolok. Szerintem az írónőt valami személyes élmény inspirálta, mint Housmant a *Shropshire-i legény* esetében. Többet nem is fog írni.

- Mit fizetek? - kérdezte George hűvösen, hogy végét vesse ennek a fecsegésnek. - Nem kell becsomagolni, zsebre teszem.

Nyirkos volt a novemberi reggel, s az ezredes felöltőt viselt.

A pályaudvaron megvette az esti lapokat s a képes újságokat, aztán kényelmesen elhelyezkedtek Evie-vel egy első osztályú fülke két sarkában, szemben egymással és olvastak. Ötkor átmentek teázni az étkezőkocsiba, s egy kicsit beszélgettek. Megérkeztek. Várt rájuk a kocsi, hazahajtottak. Megfürödtek, vacsorához

átöltöztek, vacsora után Evie kijelentette, hogy fáradt, lefekszik. Szokása szerint homlokon csókolta az urát. Az ezredes aztán kiment a hallba, felöltője zsebéből előkotorta Evie könyvét, s bevonult a dolgozószobába, hogy elolvassa. Nehezen olvasott verset, s bár figyelmesen megnézett minden szót, nem alakult ki világos összképe. Kezdte elölről, végigolvasta másodszor is. Olvasás közben egyre kényelmetlenebbül érezte magát, mert volt annyi esze, hogy végül világosan megértette, miről szól az egész. A könyv egyik része szabad versben íródott, a másik szabályos formában, de a benne foglalt történet összefüggött, s átlagos intelligenciával meg lehetett érteni. Egy idősebb férjes asszony s egy fiatalember szenvedélyes szerelmi története volt a könyv. George Peregrine oly könnyen követhette a fejleményeket, mintha egyszerű számtanpéldával kellett volna megbirkóznia.

A könyv első személyben íródott, s kezdődött azzal, hogy az öregedő asszony riadtan döbben rá: a fiatalember beleszeretett. Elhiggye? Ne higgye? Arra gondol, hogy ez talán csak önáltatás. Hirtelen rémülten fedezi föl, hogy ő is szenvedélyesen szereti a fiút. Képtelenség, próbálja meggyőzni önmagát, hiszen a korkülönbség miatt csak boldogtalanság várhat rá, ha enged érzéseinek. Igyekszik meggátolni a döntő szó kimondását, de a fiú egyszer csak szerelmet vall, s őt is vallomásra kényszeríti. Könyörög, hogy szökjék meg vele. Ő azonban nem hagyhatja el férjét, otthonát, s miféle jövő is várhatna az öregedő asszonyra ilyen fiatal férfi mellett? Hogy is számíthatna a szerelem tartósságára? Rimánkodik: szánja meg őt. De a fiú szerelme követelődző. Vágyódik az asszony után, teljes szívéből, s az végül remegve, riadtan, vágyakozva oda is adja magát. Most a rajongó boldogság időszaka következik. Dicsfényben ragyog fel a világ, a hétköznapok unalmas, egyhangú világa. A költőnő tollából áradnak a szerelmi dalok. Magasztalja ifjú szeretőjének férfias szépségét. George mélyen elpirult, mikor a széles mellkas s a karcsú derék magasztalásához ért. Hogy milyen szép a lába, milyen lapos a hasa.

Sikamlós történet, mondotta Daphne barátja. Igaza volt. Undorító.

Aztán szomorú, apróbb versekből a nő panasza csendült ki, hogy mily üres lesz az élet, ha majd a fiú elhagyja, de a befejező felkiáltás itt is a boldogságot hirdeti: érdemes lesz szenvednie azért az időért, amíg a fiú az övé volt. Leírta az együtt töltött hosszú, remegő éjszakákat, s a vágyak elcsitultát, amely egymás karjában álomba ringatta őket. Leírta a kurta, lopott pillanatokat, amikor nem törődve a veszéllyel megadták magukat a rájuk boruló szenvedélynek.

Eleinte úgy látszott, hogy csak néhány hétig tart a viszony, de csodálatos módon egyre nyúlt. Az egyik vers utalt arra, hogy három év telt el közben, s nem lankadt a szívüket eltöltő szerelem. A fiú úgy látszik folyton szökésre ösztökélte távoli, dombra épült olasz faluba, görög szigetre, tuniszi város falai közé, hogy mindig együtt lehessenek, mert egy másik vers így könyörgött: hadd maradjon minden a régiben. Oly esendő ez a boldogság. S talán mert nehezen találkozhattak, ritkán lehettek együtt, szerelmük azért őrizhette meg oly sokáig az első napok varázslatos lángolását. Aztán a fiatalember váratlanul meghalt. Hol, hogy, mikor - George-nak nem sikerült megfejtenie. A fájdalom hosszú, szívettépő kiáltása következett, a keserű bánaté, amelybe nem lehet belenyugodni, a szenvedésé, amelyet el kell titkolni. Jókedvűnek kell látszani, vacsorákat adni, vacsorákra menni, úgy viselkedni, ahogy mindig szokott, pedig életéből kihunyt a fény, s őt meggörnyesztette a gyötrelem. A kötet utolsó darabja négy rövid stancából álló vers, amelyben a költő végül beletörődik a veszteségbe, s megköszöni az emberi sorsot intéző sötét hatalmaknak, hogy ha rövid ideig is, de része lehetett a szerencsétlen emberi lényeknek osztályrészül jutó legnagyobb boldogságban.

Hajnali háromra járt, mikor George Peregrine végül letette a könyvet. Úgy érezte, minden verssor Evie hangján szólalt meg, lépten-nyomon azokra a tőle oly gyakran hallott szólásokra

bukkant, s egy-egy részletet maga is pontosan ismert; semmi kétség: az asszony a saját történetét mondotta el; napnál világosabb, hogy szeretője volt, és hogy a szeretője meghalt. Nem is a harag volt George legerősebb érzése, sem az elszörnyedés vagy a rémület - bár meg is rémült, el is szörnyedt -, hanem az ámulat. Éppoly érthetetlen volt előtte, hogy Evie-nek szerelmi viszonya lehetett, méghozzá ilyen vadul szenvedélyes, mintha életének legszebb pisztrángja, amelyet üveg alatt őrzött a dolgozószoba kandallópárkányán, hirtelen megcsóválta volna a farkát. Most végre felfogta klubtársa gunyoros pillantásának értelmét, rájött, miért látszott úgy, mintha Daphne valami titkos tréfán mulatna, mikor a könyvről beszélt, s hogy a koktélpartin az a két nő min vihogott, amint hátat fordított nekik.

Elöntötte a veríték. Hirtelen megdühödött, s felpattant: most nyomban felkölti Evie-t, és felelősségre vonja. De az ajtóban megtorpant. Végtére miféle bizonyítéka van? Egy könyv. Eszébe ötlött, mit mondott akkor az asszonynak: igazán ügyes. Igaz, hogy akkor nem olvasta el, de azt állította. Szabályos őrültnek látszanék, ha ezt most bevallaná.

- Résen kell lennem - mormogta.

Elhatározta, hogy két-három nap gondolkodási időt ad magának. Akkor dönti el, mit tegyen. Lefeküdt, de sokáig nem tudott elaludni.

- Evie - ismételgette. - Hogy éppen Evie ...

Másnap, mint rendesen, a reggelinél találkoztak. Evie olyan volt, mint máskor, nyugodt, illedelmes, magabiztos középkorú asszony, aki nem próbál a valóságnál fiatalabbnak látszani, akiben nyoma sincs a sex-appeal-nek, mint ahogy az ezredes nevezte. A férfi úgy nézett rá, ahogy évek óta soha. A szokott nyugodt méltóságot látta rajta. Halvány kék szemében semmi zavar. Nyílt homlokán nyoma sincs a bűnnek. Mellékes apróságokról beszélt, mint máskor is.

- Milyen jó itthon, újra falun, a két kimerítő londoni nap után. Mit csinál ma délelőtt?

Érthetetlen.

Harmadnap fölkereste jogtanácsosát. Henry Blane ügyvédje, s egyben régi barátja is volt. Peregrine-ékétől nem messze állt a háza, s évek óta együtt vadásztak hol az egyik hol a másik vadaskertben. Falusi uraságként élt a hét két napján, s a többi nap Sheffieldben buzgólkodott mint ügyvéd. Magas, izmos termete, féktelen modora, joviális nevetése azt sugallta, hogy inkább sportembernek akar látszani s csak mellékesen jogásznak. Pedig agyafúrt róka volt, s nem vetette meg a pénzt.

- Hát téged mi szél hozott, George - harsogta, amint az ezredes belépett az irodájába. - Jól mulattál Londonban? A jövő héten én is fölviszem egypár napra a mamuskát. Hogy van Evie?

- Éppen Evie miatt jöttem hozzád - szólt Peregrin gyanakvó pillantást vetve rá. - Olvastad a könyvét?

A két napi emésztő töprengésben kifinomultak az ezredes érzékei és szemet szúrt neki az ügyvéd arcának apró rezzenése. Mintha hirtelen vigyázzba kapta volna magát.

- Olvastam hát. Nagy siker, mi? Nahát, hogy Evie-ből hirtelen kitört a költő. Vannak még csodák.

George Peregrine majdnem kijött a sodrából.

- Szép kis bolondot csinált belőlem.

- Micsoda buta beszéd, George! Nincs abban semmi rossz, hogy Evie írt egy könyvet. Inkább nagyon is büszke lehetnél rá.

- Ne marháskodj. Saját történetét írta meg. Te is tudod, más is tudja. Gondolom, egyedül én nem tudom, ki volt a szeretője.

- Képzelet is van a világon, öregem. Semmi okod azt hinni, hogy nem költött história az egész.

- Ide figyelj, Henry, ismerjük egymást gyerekkorunk óta. Együtt voltunk jóban, rosszban. Légy hozzám őszinte. Mered a szemembe mondani, hogy ezt az egészet te kitalált történetnek tartod?

Henry Blane nyugtalanul feszengett a széken. Megzavarta az öreg barátjának hangjából kicsendülő szorongás.

- Nincs jogod, hogy ilyesmit kérdezz tőlem. Kérdezd meg Evie-t.

- Nem merem - felelte George, kínos szünet után. - Attól tartok, hogy bevallaná az igazat.

Kényelmetlen csönd támadt.

- Ki volt az a fráter?

Henry Blane nyíltan a szemébe nézett.

- Nem tudom, de ha tudnám, sem árulnám el neked.

- Disznó. Nem látod, milyen helyzetbe kerültem? Azt hiszed, olyan kellemes, ha az embert kiröhögik?

Az ügyvéd cigarettára gyújtott, s néhány pillanatig szótlanul pöfékelt.

- Nem tudom, mit tehetnék az érdekedben - mondotta végül.

- Gondolom, te szoktál magándetektívekkel dolgozni. Szeretném, ha megbíznál egyet, hogy nyomozza ki az egész ügyet.

- Nem valami rendes dolog, öregem, detektívekkel figyeltetni az asszonyt. No és tegyük föl egy pillanatra, hogy Evie-nek csakugyan volt valakivel viszonya: ennek már jó néhány éve, s nem hinném, hogy bármit is ki lehetne nyomozni. Úgy látszik, igen óvatosan csinálták.

- Bánom is én. Bízd a detektívekre. Tudni akarom az igazságot.

- Nem csinálom, George. Ha erre szántad magad, inkább fordulj máshoz. És nézd csak. Mit csinálsz, ha bebizonyosodik, hogy Evie hűtlen volt hozzád? Elég ostoba helyzetbe kerülnél, ha azért válsz el a feleségedtől, mert tíz éve megcsalt.

- Legalább vele tisztázhatom az ügyet.

- Megteheted, de te is éppoly jól tudod, mint én, hogy akkor ott fog hagyni. Ezt akarod?

George boldogtalan pillantást vetett rá.

- Nem tudom. Mindig is fene jó feleség volt. Tökéletesen ellátja a házat, nincs gond a személyzettel, a kerttel csodákat művel, remekül bánik a falusiakkal. De a fene egye meg, az én önérzetem se kutya. Hogy éljek vele tovább, ha tudom, hogy megcsalt?

- Te mindig hű voltál hozzá?

- Hát tudod, többé-kevésbé. Végtére majdnem huszonnégy éves házasok vagyunk, s Evie sohasem volt valami forróvérű asszony.

Az ügyvéd kissé felvonta szemöldökét, de George jobban belehevült a mondókájába, semhogy észrevette volna.

- Nem tagadom, hogy néhanapján elszórakoztam. A férfinak kell az ilyesmi. A nő más.

- Mi ezt csak férfiszemmel tudjuk nézni - mondta Henry Blane, s enyhén elmosolyodott.

- Soha eszembe sem jutott volna Evie-t meggyanúsítani azzal, hogy kirúg a hámból. Hisz olyan finnyás, csöndes teremtés. Mi az ördögnek írta azt a nyavalyás könyvet?

- Gondolom, a megrendítő élmény hatása alatt, s talán megkönnyebbült, hogy így kiönthette, ami a szívét nyomta.

- Hát ha már le kellett írnia, miért nem írta álnéven?

- A leánynevén adta ki. Nyilván azt hitte, elég ennyi, s elég is lett volna, ha a könyvnek nincs ilyen óriási sikere.

George szemben ült az ügyvéddel, közöttük az íróasztal. George arra könyökölt, s állát tenyerébe támasztva, homlokát ráncolva gondolkozott.

- Rohadt dolog, hogy azt sem tudjuk, miféle fráter volt az illető. Még az is kétes, hogy egyáltalán úriember volt-e. Amennyit én tudok róla, akár gazdasági cseléd is lehetett vagy ügyvédbojtár.

Henry Blane uralkodott magán, s nem mosolyodott el, hanem békés, elnéző pillantást vetett barátjára.

- Amennyire Evie-t ismerem, rendes ember lehetett az illető. Abban pedig bizonyos vagyok, hogy nem nálam volt ügyvédbojtár.

- Engem egészen fejbe kólintott - sóhajtotta az ezredes - Azt hittem, szeret a feleségem. De ha ezt a könyvet megírta, gyűlöl.

- Ne képzeld. Nem hinném, hogy Evie bárkit is gyűlölhet.

- Csak nem akarod azt állítani, hogy szeret engem?

- Azt nem.

- Hát akkor mit érez irántam?

Henry Blane hátradőlt forgatható székében, és elgondolkozva nézett George-ra.

- Azt hiszem, közönyt.

Az ezredes megrezzent, elvörösödött.

- Végtére te sem vagy szerelmes belé. Vagy igen?

George Peregrine kitérően válaszolt.

- Nagy csapásnak tartottam a gyerektelenséget, de sohasem éreztettem vele, mekkora csalódást okozott nekem. Mindig kedves voltam hozzá. Az ésszerű határokon belül igyekeztem megtenni a kötelességemet.

Az ügyvéd eltakarta száját, hogy elrejtse az ajkán megrezdülő mosolyt.

- Szörnyen megrázott ez engem - folytatta Peregrine. - A fene egye meg, Evie tíz éve sem volt már gyerek. Isten a tudója, hogy már akkor sem volt éppen szemrevaló. Ronda dolog ez. - Mélyen felsóhajtott. - Te mit tennél az én helyzetemben?

George Peregrine kihúzta magát ültében, mint aki karót nyelt, s oly szigorúan nézett Henry szemébe, mint amikor a szemléken az ezredét vizsgálta.

- Én az ilyesmit nem vehetem félvállról. Nevetség tárgya lettem. Soha többé nem járhatok emelt fővel.

- Ostobaság - vágta oda élesen az ügyvéd, majd barátságosan, kedvesen tette hozzá: - Ide hallgass, öregem! Az az ember meghalt, az egész ügy régen történt. Felejtsd el. Beszélj Evie könyvéről mindenki előtt elragadtatással, mondd azt, hogy büszke vagy a feleségedre. Viselkedj úgy, mint aki mélységcsen megbízik benne, s mint aki tudja, hogy sohasem csalhatták meg. A világ gyorsan forog, az emberek emlékezete pedig kurta. Elfelejtik.

- Én nem felejtek.

- Mind a ketten az élet derekán jártok. Evie valószínűleg sokkal többet jelent neked, mint magad is gondolnád, s nélküle szörnyen magányos lennél. Felejtesz vagy sem, úgy hiszem, nem sokat számít. Hanem azt nem ártana bevésned abba a fafejedbe, hogy Evie többet ér, mint ahogy te valaha is gondoltad.

- A fene az egész ügybe! Most meg úgy beszélsz, mintha én volnék a hibás.

- Nem, téged nem hibáztatlak, csakhogy Evie bűnösségéről sem vagyok meggyőződve. Nem hinném, hogy kívánta volna ezt a

szerelmet. Emlékszel a befejező szakaszokra? Nekem az a benyomásom támadt, hogy megrendítette a fiú halála, de valami különös módon meg is könnyebbült tőle. Mintha mindvégig tudta volna, mily esendő a kettejük kapcsolata. A fiú az első szerelmi föllángolás idején halt meg, és sohasem jött rá, hogy a szerelem ritkán tartós; csak szépségét s üdvét ismerhette meg. A költőt pedig keserű bánatában is megvigasztalta az a gondolat, hogy szerelmese mentesült minden fájdalomtól.

- Ez már kissé magas nekem, öregem. Nagyjából azért értem, hogy mit gondolsz.

George Peregrine szerencsétlenül bámulta a tintatartót az asztalon. Elnémult, s az ügyvéd kíváncsian, de részvéttel nézett rá.

- Fel tudod mérni, mekkora lelki erő kellett ahhoz, hogy a legparányibb jellel se árulja el, mily rettentő boldogtalan volt? - kérdezte kedvesen.

Peregrine ezredes felsóhajtott.

- Össze vagyok törve. Azt hiszem, igazad van: ami elmúlt, elmúlt, s ha zajt csapnék, azzal csak rontanék a dolgon.

- Tehát?

George Peregrine szánalmasan elmosolyodott.

- Megfogadom a tanácsod. Nem csinálok semmit. Hadd higgyenek szerencsétlen hülyének, és vigye el őket az ördög. Az igazat megvallva nem tudom, hogyan boldogulnék Evie nélkül. Hanem egyvalamit soha az életben nem fogok megérteni: mi az istennyilát ehetett Evie-n az a fickó?

Fordította Benedek András

EPIZÓD

Szűkkörű társaság gyűlt össze, mert háziasszonyunk szerette a közös beszélgetést; nyolcnál többen nem ültünk le nála soha vacsorához, de inkább csak hatan, és amikor átmentünk a szalonba, a székek már úgy álltak ott, hogy nem is lehetett volna bizalmas kettesben összebújni egy sarokban és megbontani az együttest. Megérkezve örömmel láttam, hogy mindenkit ismerek. A háziasszonyon kívül még két okos és kedves asszony volt ott, és velem együtt három férfi. Barátom, Ned Preston volt az egyik. Háziasszonyunk elvből nem hívott meg házaspárokat; feszélyezik egymást, mondta, és ha nem akarnak külön-külön eljárni, maradjanak otthon. De mivel vendégeit étellel-itallal jól tartotta, és többnyire érdekes témákról folyt a beszélgetés, meghívását általában szívesen fogadták. Néha szemére vetették, hogy a férjeket gyakrabban hívja meg, mint a feleségeket, de azzal védekezett, hogy erről nem ő tehet, mert a férfiak között több a házas, mint a nők között.

Ned Preston skót volt, jóindulatú, derűs lélek, született mesemondó. Néha ugyan hosszúra nyújtotta történeteit, mert a szószaporításban nem ismert határt, de értett ahhoz, hogy lekösse hallgatói figyelmét. Egyedül élt csekély jövedelméből, ami szerencséjére fedezte szerény szükségleteit, mivel a tüdőbaj olyan fajtájában szenvedett, amellyel még évekig elhúzhatta, de akadályozta abban, hogy kenyeret keressen. Időnként annyira súlyosbodott az állapota, hogy két-három hétig az ágyat kellett őriznie, de azután jobban lett, visszanyerte derűs kedvét, és többet beszélt, mint valaha. Nem hinném, hogy pénzéből futotta volna drága szanatóriumi kezelésre, de nem is tudta volna megszokni az ottani életmódot. Szeretett élni. Ha jól érezte magát, eljárt hazulról, hogy társaságban ebédeljen, vacsorázzon, és szívesen el-üldögélt a késő esti órákig, pipáját szíva, jó néhány pohár whisky mellett. Ha beéri a beteg ember életmódjával, talán még ma is

élne, de ő ezt kevesellte, és ki hibáztatná ezért? Ötvenöt éves korában halt meg, tüdővérzésben; éjszaka kapta, nem sokkal azután, hogy hazaérkezett egy társaságból, amelynek - s erre joggal lehetett volna büszke - ő volt a lelke.

Nedet lázas vitalitás fűtötte (oly sok tüdőbeteg életereje fakad ebből), és egyre valami elfoglaltságot keresett magának, hogy kielégítse tevékenység utáni vágyát. Nem tudom, honnan értesült arról, hogy Wormwood Scrubsban börtönlátogatók híján vannak, de megtetszett neki az ötlet, és felkereste a belügyminisztérium illetékes osztályát, hogy szolgálatait felajánlja. Ezt a munkát nem díjazzák, és bár sokan vállalkoznak rá, részvétből vagy kíváncsiságból, könnyen megunják, vagy rájönnek, hogy túl sok idejüket elveszi, és azután cserbenhagyják a foglyokat, akiknek problémáival, ügyeivel és jövőjével foglalkoztak. A börtönügyi osztály tisztviselői éppen ezért gyanakodva fogadják a jelentkezőket, ha úgy gondolják, hogy nem nagyon kitartóak, és gondosan tájékozódnak a jelölt származása, jelleme és rátermettsége felől. Azután kipróbálják a jelentkezőt, tapintatosan megfigyelik tevékenységét, és ha rossz benyomást kelt, udvariasan megköszönik szolgálatait, és közlik vele, hogy nem tartanak rá többé igényt. De Ned Prestont a szigorú és éles szemű tisztviselő, akivel tárgyalt, megfelelőnek találta minden tekintetben. Ned kezdettől fogva jól boldogult a börtön kormányzójával, őreivel és lakóival egyaránt. Nyoma sem volt benne a kasztszellemnek, és a foglyok, bármi volt is a társadalmi helyzetük azelőtt, fesztelenül érezték magukat a társaságában. Nem prédikált, és nem moralizált. Igaz, hogy életében semmiféle bűnös, sőt még aljas dolgot sem követett el, de a rábízott foglyok bűncselekményeit betegségnek tekintette, akár a maga tüdőbaját, ami nagyon kellemetlen ugyan, de el kell viselnünk, és amin nem segít az sem, ha beszél róla az ember. Wormwood Scrubs a büntetlen előéletű bűnözők börtöne volt, komor, rideg, visszataszító épület. Ned egyszer elvitt magával, és csak úgy borsózott a hátam, amikor kinyitották előttünk a kapukat és beléptünk. A férfiak

munkatermein haladtunk keresztül.

- Ha ismerőst látsz, ne végy róla tudomást - figyelmeztetett Ned. - Rosszul esik nekik.

- Arra is számíthatok, hogy ismerőssel találkozom? - kérdeztem szárazon.

- Sosem tudhatja az ember. Nem lepne meg, ha akadna barátod, aki egyszer rajtavesztett egy fedezet nélküli csekk beváltásánál, vagy kompromittáló helyzetben kapták rajta valamelyik parkban. Csodálkoznál, hogy milyen gyakran akadok össze fickókkal, akik valaha asztalszomszédjaim voltak.

Ned feladatai közé tartozott az is, hogy segítséget nyújtson a raboknak fogságuk első, nehéz napjaiban. Sokszor nagyon megrázza őket a bírósági tárgyalás meg az ítélet; és amikor a börtönbe kerüléskor átesnek a kötelező levetkőzésen, fürdőn, orvosi vizsgálaton és az adatfelvételen, mikor megkapják a rabruhát, a cellába vezetik, és bezárják őket, könnyen összeomlanak. Egyik-másik hisztériásan sír, és van, aki elveszti az étvágyát vagy az álmát. Ned feladata volt bátorságot önteni beléjük, és fesztelen modora, természetes szívélyessége sokszor csodát tett. Meglátogatta a családosok feleségét vagy gyermekeit, ha a foglyok aggódtak értük, és ha rászorultak, még pénzzel is segítette őket. Híreket hozott a foglyoknak a külvilágból, s ezzel segítette át őket azon a szörnyű érzésen, hogy embertársaik közösségéből ki vannak zárva. Elolvasta a sportlapokat, hogy felvilágosítást tudjon adni arról, melyik ló nyert meg valami fontos versenyt, és a bajnok győzött-e a mérkőzésen. Tanácsot adott nekik jövőjüket illetően, és amikor eljött szabadulásuk ideje, kiderítette, milyen munkára alkalmasak, azután rábeszélte a munkáltatókat, adjanak nekik lehetőséget, hogy jóvá tegyék a múltat.

Mivel a bűn iránt mindenki érdeklődik, elkerülhetetlen volt, hogy Ned társaságában előbb vagy utóbb rá ne terelődjék a beszélgetés. Vacsora után került erre sor, amikor - pohárral a kezünkben - kényelmesen ültünk a szalonban.

- Mondd csak, Ned, nem történt mostanában valami érdekes eset Scrubsban? - kérdeztem tőle.

Nem. Alig valami akadt - felelte Ned.

Recsegő, magas hangon beszélt, és a nevetése rekedt kodácsoláshoz hasonlított:

- Meglátogattam ma egy öreg szipirtyót, csuda mulatságos egy asszony volt. A férje betörő. A rendőrség évek óta nyilvántartja, de eddig soha nem tudták rajtacsípni. Mielőtt belevágott volna valami vállalkozásba, a feleségével együtt kifőzték az alibit, és bár háromszor vagy négyszer letartóztatták már, és az ügyét is tárgyalták, a rendőrségnek soha nem sikerült az alibijét felborítani, és mindannyiszor felmentették. Nos, megint letartóztatták nemrégiben, de nem nagyon izgult, mert az alibi, amelyet a feleségével együtt kiagyaltak, tökéletes volt, és azt várta, hogy megint felmentik, mint már annyiszor. De amikor a feleségét tanúként kihallgatták, legnagyobb meglepetésére az asszony nem igazolta az alibijét, őt meg elítélték. Meglátogattam. Nem annyira az bántotta, hogy börtönbe került, inkább azon tépelődött, hogy a felesége miért nem bizonyította az alibijét, és megkért, keressem fel az asszonyt, és kérdezzem meg tőle, mi ütött beléje. Hát el is mentem hozzá, és tudják, mit mondott nekem? Azt mondta: „Hát tudja, uram, úgy történt, hogy olyan szép volt az alibi: nem volt szívem elvesztegetni!"

Mindnyájan nevettünk. A mesélő szereti a hálás közönséget, és Ned Prestont sohasem kellett nógatni a szereplésre. Elmesélt még két vagy három anekdotát. Ezek a történetek mind Ned kedvenc tételét igyekeztek bizonyítani, éspedig hogy abban a rétegben, amelyet - míg csak valamennyien demokraták nem leszünk Angliában - alsóbb néposztálynak nevezünk, sokkal több a szenvedély, a romantika, sokkal kevesebbet adnak a következményekre, mint a jómódú és feltehetően művelt osztályok tagjai, akiket megfélemlít az óvatosság és gúzsba köt az illem.

- Azért mert a munkás nem sokat olvas - folytatta Ned az

érvelését -, és mert nem tudja magát jól kifejezni, azt hiszik, hogy nincs fantáziája. Tévednek. Rendkívül nagy képzelőtehetségű. Azért mert olyan tagbaszakadt, nagyerejű fickó, azt gondolják, hogy egyáltalában nincsenek idegei. Megint csak tévednek. Csupa ideg.

Ezután elmesélt egy történetet, amelyet most a lehető leghűségesebben, de saját szavaimmal mondok el.

... Fred Manson jóképű fickó volt, magas, szép szál, kékszemű fiatalember, vonásai szabályosak, mosolya barátságos, kellemes, de ami feltűnt rajta, annyira, hogy az emberek utánafordultak az utcán, és megbámulták, hullámos, dús, sötétvörös üstöke volt. Talán ez a csodálatos hajkoszorú tette érzékivé a külsejét. Férfiassága szinte bódított, mint valami erős illat. Sűrű szemöldöke csak kissé volt világosabb a hajánál, és szerencséjére az arcbőrét nem csúfították el szeplők, mint a legtöbb vörös hajú emberét; sima volt és olajbarna. Tekintete pedig merész, és amikor mosolygott vagy nevetett - amit ez az életerőtől duzzadó, egészséges fiatalember gyakran megtett -, rendkívül vonzó volt az arca. Fred elmúlt huszonkét éves, és ha ránézett az ember, jólesően gondolta, hogy ez a pompás fickó élvezi az életet. Ezzel a külsővel és mindenekelőtt nyugtalanító érzékiségével persze sikere volt a nőknél. Kedves volt, gyengéd és szenvedélyes, de mérhetetlenül csapodár. Nem mintha éppen cinikus vagy szívtelen lett volna, hiszen jólelkű fiú volt, de valamiképpen hamar megértette múló szeszélyének választottjaival, hogy csak szórakozni akar egy kicsit, semmi mást, és hogy a hűségre képtelen.

Fred postás volt. Brixtonban dolgozott, London egyik sűrűn lakott részében, amely arról nevezetes, hogy több bűnözőnek adott menedéket, mint bármely más külváros, mert a folyó túloldaláról egész éjjel jár erre a villamos, úgyhogy aki a West Enden betör valahová, biztos lehet benne, hogy minden nehézség nélkül hazakerül. Fred szerette a munkáját.

A brixtoni kerület számtalan utcáját apró házak szegélyezték. Lakóik a közelben dolgoztak, de akadtak szép számmal hivatalnokok, kereskedősegédek, meg mindenféle szakmunkások is, akiket munkájuk naponta átvitt a folyón túlra. Fred erős és egészséges volt, örömmel járt utcáról utcára, s hordta a postát. Néha akadt kézbesítendő csomag vagy ajánlott levél, amelynek átvételét igazolni kellett, és akkor embereket is láthatott. Könnyen barátkozott. Akármelyik körzetbe osztották is be, hamarosan megismerte mindenki. Azután megváltozott a beosztása. A piros postaládákat kellett kiürítenie, és tartalmukat a kerület főpostahivatalába bevinnie. Táskája megduzzadt, mire befejezte körútját, de büszkélkedett erejével, és a nehéz terhén csak nevetett.

Egy nap éppen a postaládát ürítette ki az egyik jobbmódú utcában, ahol ikerházak álltak, és már épp becsukta táskáját, amikor egy leány futott oda hozzá.

- Postás bácsi! - kiáltotta. - Vigye el ezt a levelet is, kérem. Nagyon szeretném, ha még a mai postával elmenne.

Fred jóindulatúan mosolygott.

- Hölgyek kedvéért bármit! - felelte, s újra kinyitotta földre tett táskáját.

- Nem zavarnám vele, de nagyon sürgős - jegyezte meg a leány, és átnyújtotta a levelet.

- Kinek szól? A lovagjának? - kajánkodott Fred.

- Az nem tartozik magára.

- Rajta, csak húzza föl az orrát. De annyit mondható az a fickó nem sokat ér. Egy szavát se higgye el!

- Szemtelen! - vetette oda a lány.

- Mondták már mások is.

Levette sapkáját, és beleszántott göndör, vörös hajába. A leánynak kis híján elakadt a lélegzete.

- Hol daueroltatott? - kérdezte kuncogva.

- Megmutatom egyszer, ha akarja.

Hamiskásan nézett le rá, és a tekintetétől a leánynak valami

furcsa érzése támadt a gyomrában.

- Hát mennem kell - mondta a fiatalember. - Ha nem folytatom gyorsan a munkámat, nem tudom, mi lesz ebből az országból!
- Senki se tartóztatja - jegyezte meg a leány hűvösen.
- Ha tudná, mennyire téved - válaszolta a férfi.

Olyan pillantást vetett rá, amitől a leánynak egyszerre a torkában dobogott a szíve, és érezte, hogy a haja tövéig elpirul. Sarkon fordult, és visszafutott a házba. Fred megfigyelte, hogy a postaládától a negyedik házban lakik. Arra vezetett az útja, és amikor odaért a házhoz, felnézett. Látta amint megrándul a tüllfüggöny; tudta, hogy a leány figyeli. Meg volt magával elégedve. A következő napokon mindig felnézett, amikor elment a ház előtt, de nem sikerült a leányt megpillantania. Egy délután véletlenül beleszaladt, amikor az utcájukba ért.

- Jó napot - mondta és megállt.
- Jó napot - felelt a leány, és elpirult.
- Nem láttam mostanában.
- Nem sokat vesztett.
- Azt maga csak hiszi.

A leány csinosabb volt, mint ahogy emlékezett rá, sötét hajú, sötét szemű, elég magas, karcsú, jóalakú, az arcbőre halvány, fogsora hófehér.

- Mi lenne, ha elmennénk egy este moziba?
- Túl biztos a dolgában, nem gondolja?
- Kifizetődik - felelte a fiatalember kedves, szemtelen mosollyal.

A leány nem tudta elfojtani a nevetését.

- Nálam nem.
- Ugyan már. Csak egyszer vagyunk fiatalok.

Olyan vonzó volt a férfi, hogy a leány sehogyan sem tudott foghegyről visszafeleselni.

- Igazán nem lehet. A szüleim nem engednek el idegen fiúval. Tudja, egyetlen gyerek vagyok, és igen nagyra tartanak. És még csak a nevét sem tudom.

- Hát ezen könnyű segíteni. Frednek hívnak. Fred Mansonnak. Nem mondhatná, hogy a barátnőjével megy moziba?

A leányt még soha nem fogta el ilyen érzés. Nem tudta, fájdalom-e vagy gyönyörűség. Furcsán elállt a lélegzete.

- Talán mondhatnám.

Megállapodtak a napban, az időpontban és a helyben. Fred várt rá, és bementek a moziba. De amikor elkezdődött az előadás, és átkarolta a derekát, a leány egyetlen szó nélkül, szemét a mozivászonra szegezve, csöndesen lefejtette magáról a fiú karját. Fred akkor a kezét fogta meg, de a leány elhúzta tőle. A fiú meglepődött. A lányok általában nem így viselkedtek. Minek megy valaki moziba, ha nem azért, hogy egy kicsit flörtöljön? Előadás után hazakísérte. A leány megmondta a nevét. Grace Carternak hívták. Apjának üzlete van a Brixton Roadon, szövetáru kereskedés, négy segédet tart.

- Jól mehet neki - jegyezte meg Fred.

- Nem panaszkodik.

Gracie egyetemi hallgató volt. Ha végez, tanítónő lesz.

- Minek van erre szüksége, mikor egy jólmenő üzlet vár magára?

- Apa nem akarja, hogy bármi közöm is legyen az üzlethez, ha már taníttattak. Azt akarja, hogy előbbre jussak. Érti ugye, hogy gondolom?

A leány apja kifutóként kezdte, azután kereskedősegéd lett egy szövetüzletben, és mivel szorgalmas, becsületes, értelmes volt, végül egy jólmenő kis üzlet tulajdonosa. A siker a fejébe szállt, és nagyralátó terveket szőtt egyetlen gyermeke jövőjéről. Nem akarta, hogy bármi köze is legyen a kereskedelemhez. Reménykedett, hogy egyszer talán diplomás emberhez megy férjhez, vagy legalábbis valakihez, aki a Cityben dolgozik. Akkor ő eladná az üzletet, visszavonulna, és Gracie igazi hölgy lenne.

Amikor az utcájuk sarkára értek, Gracie kezet nyújtott.

- Jobb, ha nem kísér a kapuig - mondta.

- És búcsúcsókot sem kapok?

- Nem.
- Miért?
- Mert nem akarom.
- Ugye eljön megint moziba?
- Azt hiszem, inkább nem.
- Ugyan már!

Hangja olyan forró és vágyakozó volt, hogy a leány úgy érezte, mindjárt összecsuklik a térde.

- Rendesen viselkedik, ha eljövök?

A fiú bólintott.

- Megígéri?
- Úgy éljek.

Megvakarta a feje búbját, amikor a leány otthagyta. Furcsa teremtés. Soha nem találkozott még ilyen lánnyal. Fölényes, annyi szent. De valami izgatta a hangjában. Lágy és meleg hang. Megpróbálta valamihez hasonlítani. Mintha a szavaival csókolná meg az embert. Ez után hangzik, pedig éppen olyan a hangja.

Attól fogva egyszer-kétszer minden héten elmentek moziba. Egy idő múlva a leány megengedte, hogy Fred átkarolja a derekát, és a kezét fogja, de többre soha nem volt kapható.

- Csókolózott már valaha? - kérdezte tőle egyszer.

- Még nem - felelte Grace egyszerűen. - Anyu olyan muris, azt mondja, vigyázni kell, mert a leány könnyen elveszíti a férfi megbecsülését.

- Bármit megadnék érte, ha megcsókolhatnám, Gracie!

- Ne butáskodjon.

- Nem engedi, csak egyetlenegyszer?

A leány a fejét rázta.

- Miért nem?

- Mert túlságosan szeretem - felelte rekedten, és gyorsan bement a házba.

Fred megrémült. Úgy vágyott a leány után, ahogy még soha nem kívánt egy nőt sem. A leány szavai megadták neki a

kegyelemdöfést. Sokat gondolt rá, és úgy várta az együtt töltött estéket, ahogyan semmire sem várt még életében. Először történt meg vele, hogy elhagyta az önbizalma. A leány minden tekintetben felette áll; az apjához csak úgy dől a pénz, a leányt taníttatták, meg minden, és ő csak postás. A következő péntekre beszélték meg a találkozót, és Fred lázas nyugtalansággal várta: félt, hogy a leány nem jön el. Újra és újra elismételte a leány szavait: talán arra célzott, hogy szakítani akar vele? Amikor végre meglátta, amint végigjött az utcán, a megkönnyebbüléstől majdnem sírt. Aznap este nem ölelte át, nem fogta meg a kezét, és amikor hazafelé mentek, egy szót sem szólt.

- Milyen csöndes ma este, Fred - szólt végül Gracie. - Mi baja van?

Néhány lépést mentek, csak azután válaszolt.

- Nem szívesen mondom meg.

Gracie hirtelen megállt, és felnézett rá. Arcán rémület ült.

- Mondja meg, akármi is az - szólt remegő hangon.

- Végem van, nem tehetek róla, annyira magába estem, hogy alig állok a lábamon. Nem tudtam, hogy így is lehet szeretni, ahogy magát szeretem.

- Ó, csak ez az egész? Úgy megijesztett. Attól féltem, azt mondja, hogy megnősül.

- Én? Hát minek tart engem? Magát akarom elvenni.

- Hát mi akadályozza meg benne, maga csacsi?

- Gracie! Komolyan gondolja?

Megölelte és szájon csókolta. A leány nem ellenkezett. Viszonozta a csókját, és Fred érezte, hogy a leány is vágyik rá.

Megbeszélték, hogy Gracie bejelenti szüleinek: eljegyezték egymást, és Fred vasárnap bemutatkozik nekik. Mivel az üzlet szombat este későn zárt, és mire Mr. Carter hazaért, alaposan kimerült, Gracie csak vasárnap ebéd után közölte szüleivel az újságot. George Carter fürge, középmagas férfi volt, zömök és piros arcú, s a jólétben el is hízott. Erősen kopaszodott, és szürke sörtebajusz díszelgett az orra alatt. Mint annyi más munkássorból

fölemelkedett tulaj, igazi rabszolgahajcsár módjára úgy kizsigerelte a segédeit, ahogy csak bírta, a lehető legkisebb bérért. Mindenre kiterjedt a figyelme, és nem hagyott magával packázni, de belátó, sőt jóindulatú volt, ezért nem utálták. Mrs. Carter csöndes, kedves asszony volt, kellemes arcán látszott a hajdani szépség nyoma. Már betöltötték mind a ketten az ötvenet, későn házasodtak össze, csaknem tízévi jegyesség után. Nagyon meglepődtek, amikor Gracie elmondta mondókáját, de a hír nem érte őket kellemetlenül.

- Na nézd csak a ravaszdit - mondta az apja. - Egy pillanatig sem gyanítottam, hogy barátkozol valakivel. No de hát ennek előbb vagy utóbb meg kellett történnie. Hogy hívják a fiatalembert?

- Fred Mansonnak.

- Az egyetemen ismerkedtetek meg?

- Nem. Biztosan már láttátok errefelé. Ő üríti ki a levélszekrényünket. Postás.

- De Gracie - kiáltott fel az anyja -, ezt nem gondolhatod komolyan! Nem mehetsz egy közönséges postáshoz, mikor annyit költöttünk a nevelésedre!

Mr. Carternak egy pillanatig nem jött ki hang a torkán. A szokásosnál is jobban elvörösödött az arca.

- Anyádnak igaza van, lányom - tört ki azután. - Nem alacsonyíthatod le magad! Nevetséges!

- Nem alacsonyítom le magam. Várjatok, amíg megismeritek.

Mrs. Carter sírva fakadt.

- Micsoda lecsúszás! Micsoda szégyen! Soha többé nem járhatok emelt fővel!

- Ugyan anyu, ne beszélj ilyeneket! Fred nagyon rendes fiú, és jó állása van.

- Te ezt nem érted - nyögte az anyja.

- Hogy ismerkedtél meg vele? - szakította félbe Mr. Carter. - Milyen a családja?

- Az apja teherautósofőr a postánál - felelte Gracie dacos hangon.

- Munkáscsalád!

- Mi kifogásotok van ellene? Az apja huszonnégy éve dolgozik a postánál, és nagyon megbecsülik.

Mrs. Carter a zsebkendője csücskét rágta.

- Gracie, szeretnék neked valamit elmondani. Mielőtt mi az apáddal összeházasodtunk, én háztartási alkalmazott voltam. Apád soha nem engedte, hogy elmondjam neked, mert nem akarta, hogy szégyenkezz miattam. Ezért jártunk jegyben olyan sokáig. Az asszonyom megígérte, hogy a végrendeletében megemlékezik rólam, ha a haláláig nála maradok.

- Azzal a pénzzel kezdtem - vágott közbe Mr. Carter. - Anélkül soha nem jutottam volna el idáig. És meg kell mondanom neked, Gracie, hogy anyádnál jobb feleséget egyetlen férfi sem kívánhat magának.

- Én nem végeztem iskolákat - folytatta Mrs. Carter -, de mindig felfelé törekedtem. Életem legbüszkébb pillanata volt, amikor az apád kijelentette, hogy fogadhatok egy lányt, aki segít nekem a háztartásban. Apád azután azt mondta: „Nemsokára szakácsnőt *és* szobalányt is tarthatsz." S beváltotta ígéretét. Most meg te vissza akarsz oda menni, ahonnan én megszabadultam. Az volt a szívem vágya, hogy úriemberhez menj feleségül.

Megint sírva fakadt. Gracie szerette a szüleit, és nem bírta látni, mennyire kétségbeestek.

- Sajnálom, anyu, tudtam, hogy csalódást okozok nektek, de igazán nem tehetek róla, igazán. Olyan nagyon szeretem, olyan szörnyen szeretem Fredet. Biztos vagyok benne, hogy ti is megszeretitek, ha majd megismeritek. Délután sétálni megyünk. Nem hozhatnám haza vacsorára?

Mrs. Carter gondterhelt tekintetet vetett a férjére.

- Nincs ínyemre a dolog - sóhajtott Mr. Carter -, és nincs értelme, hogy úgy tegyek, mintha tetszene nekem ez az egész, de azt hiszem, jobb, ha megismerjük.

A vacsora jobban sikerült, mint várták volna. Fred nem volt félénk, és úgy beszélgetett Gracie szüleivel, mintha egész életében ismerte volna őket. Talán szokatlan volt a számára, hogy szobaleány szolgálja fel az ételt, hogy mahagóni bútorral berendezett szalonban költik el a vacsorát, és utána a szalonban ülnek, amelyben egy hangversenyzongora áll, de nem jött zavarba. Amikor elment, és a Carter házaspár magára maradt, megtárgyalták a vőlegényjelöltet.

- Jóképű, azt senki sem tagadhatja - jegyezte meg Mrs. Carter.
- Szép az, aki szépen él. Nem gondolod, hogy érdekből akarja elvenni?
- Hát azt biztosan tudja, hogy Gracie-re csinos hozomány vár, de kétségtelenül szereti is.
- Miből gondolod?
- Figyeld csak meg, hogyan néz rá!
- Mindenesetre már az is valami.

Végül is a Carrer házaspár beadta a derekát, de csak azzal a feltétellel, hogy a fiatalok addig nem esküsznek meg, amíg Gracie be nem fejezi tanulmányait. Ez még egy évet jelentett, és titokban reménykedtek, hogy azalatt Gracie meggondolja magát. Sokat látták ezután Fredet. Minden vasárnapját náluk töltötte. Lassan meg is szerették. Olyan gondtalan, vidám és élénk volt, és mindenekfölött olyan nyilvánvalóan fülig szerelmes Gracie-be, hogy Mrs. Carter hamarosan behódolt ellenállhatatlan kedvességének, és időjártával Mr. Carter is hajlandó volt elismerni, hogy úgy látszik, egészen derék fickó. Fred és Gracie boldogok voltak. A leány mindennap bement Londonba, az egyetemre, és sokat tanult. Derűs estéket töltöttek együtt. Fred nagyon szép jegygyűrűt adott a leánynak, és gyakran hívta meg színházba és vacsorázni a West Endre. Ha vasárnap szép idő volt, kirándulni vitte Gracie-t, kocsival, amelyet, úgy mondta, egyik barátjától kapott kölcsön. Amikor a leány megkérdezte, honnan van ennyi pénze, csak nevetett, és azt felelte, hogy jó tippet kapott egy

ismerős fickótól valami esélytelen lóra, és nagy halom pénzt nyert. Szüntelenül a kis lakásról beszéltek, amelybe majd esküvő után költöznek, és hogy micsoda öröm lesz berendezkedni. Jobban szerették egymást, mint valaha.

És akkor derült égből lecsapott a villám. Fredet letartóztatták, mert pénzt lopott a levélszekrényből kiszedett levelekből. Sokan meg akarják kímélni magukat a fáradságtól, hogy postautalványt vegyenek, és a bankjegyet egyszerűen a levélbe teszik; könnyű volt megállapítani, melyik levélben van pénz. Fred bíróság elé került, bűnösnek vallotta magát, és kétévi kényszermunkára ítélték. Gracie elment a bírósági tárgyalásra. Az utolsó pillanatig azt remélte, hogy Fred be tudja bizonyítani ártatlanságát. Szörnyen megrémült, amikor Fred bűnösnek vallotta magát. Nem engedték, hogy meglátogassa. A vádlottak padjáról egyenesen a rabszállító kocsira került. Gracie hazament, bezárkózott szobájába, ágyára vetette magát és zokogott. Amikor az apja megjött az üzletből, Mrs. Carter felment leánya szobájába.

- Gracie, le kell jönnöd - szólt. - Apád beszélni akar veled.

Gracie felkelt és lement hozzájuk. Még csak a könnyeit sem törölte le.

- Láttad az újságot? - kérdezte az apja, és odanyújtotta az esti lapot.

Gracie nem felelt.

- Hát ezzel be is fejeztük a dolgot ezzel a fiatalemberrel - folytatta apja szigorúan.

Gracie szülei is megdöbbentek, amikor Fredet letartóztatták, de a leány annyira kétségbeesett, és olyan nagyon hitt abban, hogy minden elrendeződik, hogy nem volt szívük eltiltani őt a fiatalembertől. De most úgy érezték, itt az ideje, hogy tisztázzák a dolgot.

- Szóval innen volt pénze a vacsorákra meg a színházjegyekre. Meg a kocsira. Furcsának tartottam, hogy a barátja éppen vasárnap adja kölcsön a kocsiját, amikor magának is szüksége lenne rá. Bérelte, ugye?

- Azt hiszem - válaszolta a leány szerencsétlenül. - Én minden szavát elhittem.

- Szerencsésen megúsztad, lányom, csak ennyit mondhatok.

- Azt akarta, hogy jól mulassak. Nem akarta, hogy azt higgyem: nem tudja ugyanazt nyújtani nekem, amihez otthon hozzászoktam.

- Sose mentegesd. Tolvaj, és semmi több.

- Bánom is én - mondta a leány makacsul.

- Micsoda? Mit akarsz ezzel mondani?

- Pontosan azt, amit mondtam. Várok rá, és abban a pillanatban, amikor kijön a börtönből, feleségül megyek hozzá.

Mrs. Carter az elszörnyedéstől fulladozva szólalt meg:

- Gracie, ezt nem teheted! Gondolj a szégyenre. És lesz velünk? Mi mindig emelt fővel jártunk az emberek között. Aki lop, az tolvaj, és aki egyszer lopott, az mind lopni fog!

- Ne nevezd tolvajnak - sikoltott Gracie toporzékolva.

- Azért tette, mert szeret engem. Bánom is én, ha tolvaj. Jobban szeretem, mint valaha. Nem tudjátok, hogy mi a szerelem. Tíz évig vártál, amíg férjhezmentél apához, azért, hogy egy öregasszony rád hagyjon valami pénzt. Ez neked szerelem?

- Hagyd ki ebből az anyádat! - rivallt rá Mr. Carter a leányára. Majd hirtelen eszébe jutott valami, és átható tekintetet vetett rá. - Talán *muszáj* férjhezmenned ehhez a fickóhoz?

Gracie elvörösödött dühében.

- Nem. Soha nem volt közöttünk ilyesmi. És nem rajtam múlott, annyi szent. Túlságosan szeretett. Nem akart semmi olyat tenni, amit utólag megbánt volna.

Amikor nyári estéken kirándultak, és a mezőn egymást; átölelve feküdtek, és egybeforrt a szájuk, ugyanúgy vágyott a férfi után, mint az őutána. Tudta, milyen nagyon akarja őt, és kész volt, hogy engedjen neki. De amikor már a végsőkig feszült a húr, a férfi hirtelen felugrott:

- Gyere, sétáljunk egyet.

Ezzel felráncigálta a leányt a földről. Gracie tudta, hogy mire gondol. A férfi várni akart, amíg összeházasodnak. Szerelme olyan gyengéd érzéseket ébresztett benne, amilyet addig soha nem tapasztalt. Nem is értette jóformán, mi van vele, de valami különös érzése volt a leánnyal kapcsolatban; úgy érezte, hogy ha a házasságkötés előtt magáévá teszi, mindent elronthat. És mert Gracie sejtette, hogyan érez a férfi, csak még jobban szerette őt.

- Nem tudom, mi ütött beléd - nyögött fel Mrs. Carter.

- Mindig olyan rendes lány voltál. Soha nem okoztál nekünk gondot.

- Hallgass, mama - szakította félbe Mr. Carter erélyesen. - Egyszer s mindenkorra tisztáznunk kell ezt a dolgot. Le kell mondanod erről a férfiról, érted? Gondolnom kell a társadalmi helyzetemre, és ha azt gondolod, hogy vejemnek fogadok el egy börtöntölteléket, akkor csak gondold meg újra. Elegem van ebből az ostobaságból. Meg kell ígérned, hogy soha többé nem állsz szóba ezzel a fráterral.

- Azt hiszitek, hogy most hagyom ott? Hányszor mondjam még, hogy hozzámegyek feleségül abban a pillanatban, amikor kiszabadul?

- Hát akkor pusztulj a házamból, de minél előbb. Ne is lássalak többé.

- Papa! - kiáltotta Mrs. Carter.

- Fogd be a szád!

- Elmegyek, szívesen - felelte Gracie.

- Szívesen? És miből fogsz megélni?

- Talán nem tudok dolgozni, azt gondoljátok? Payne és Perkinsnél bármikor kapok munkát. Boldogan felvesznek.

- Jaj, Gracie, nem mehetsz el kiszolgálónőnek egy üzletbe! Nem alacsonyodhatsz le ennyire! - nyögte Mrs. Carter.

- Hallgass már el, mama! - kiabálta Mr. Carter, magánkívül a dühtől. - Dolgozni akarsz? Te, aki az életben egy gyufaszálat sem tettél soha keresztbe, és csak sületlenségekkel tömted a fejed az egyetemen? Kiváló ötlet volt anyádtól, hogy taníttassunk! Sok

hasznát veszed majd, amikor órákig talpon fogsz állni, és udvarias, kedves modorban kell egy csomó öreg szipirtyót kiszolgálnod, akik nem győznek kellemetlenkedni neked, csakhogy megmutassák, milyen előkelőek! Képzelem, mennyire örülsz majd, ha az üzletvezető leszid, mert nem vagy elég fürge és ügyes. Jól van, menj csak hozzá a börtöntöltelékedhez. Remélem, tudod, hogy őt is neked kell majd eltartanod. Csak nem hiszed, hogy bárki is munkát ad neki, ilyen múlttal! Pusztulj innen, pusztulj, de azonnal!

Annyira belelovalta magát a dühbe, hogy lihegve zuhant egy székbe. Mrs. Carter rémülten egy pohár vizet töltött neki.

Másnap, amikor apja dolgozni ment és anyja bevásárolt, Gracie elhagyta otthonát, és csak annyi holmit vitt magával, amennyit egy kézitáskába bele tudott gyömöszölni. Payne és Perkins nagy áruház volt a Brixton Roadon, és a jó megjelenésű, kitűnő modorú leány minden nehézség nélkül kapott állást. A női fehérneműosztályra került. Néhány napig a Keresztény Leányszövetség otthonában lakott, azután pedig megegyezett egy leánnyal, akivel együtt dolgozott, hogy közösen vesznek ki szobát.

Ned Preston aznap este látogatta meg Fredet, amikor börtönbe került. Nagyon letört állapotban találta, de csak Gracie miatt. A lopást nem vette szívére.

- Gracie előtt csak nem vallhattam szégyent! A család azt gondolta, nem vagyok elég jó neki. Meg akartam mutatni, hogy én sem vagyok rosszabb náluk. Amikor a West Enden szórakoztunk, nem hívhattam meg őt egy szendvics meg egy korsó sörre a kocsmába, hiszen életében nem járt kocsmában; őt étterembe kellett vinni. Ha az emberek olyan ostobák, hogy pénzt raknak a levélbe, akkor megérdemlik, hogy elvesszen a pénzük.

De meg volt rémülve. Nem bízott abban, hogy Gracie-nek is ez a véleménye.

- Tudnom kell, mi a szándéka. Ha most elhagy, akkor ... hát akkor végem, érti? Akkor végzek magammal, megtalálom a

módját, esküszöm, megölöm magam!

Elmesélte Nednek szerelmük egész történetét.

- Magamévá tehettem volna, nem is egyszer, ha akarom. Úgy vágytam utána, és tudom, hogy ő is vágyott énutánam. De felnéztem rá, érti? Nem olyan, mint a többi lányok. Ezer között csak egy ilyen lány van, higgye el nekem.

Beszélt vég nélkül. Átkozódott és zokogott. Ebből a zavaros szóáradatból egy dolog világosan kiderült. Szenvedélyes, féktelen volt ez a szerelem. Ned megígérte, hogy felkeresi a leányt.

- Mondja meg neki, hogy szeretem, mondja meg, hogy mindent csak azért tettem, mert a legjobbat akartam nyújtani neki, és mondja meg, hogy nem tudok nélküle élni.

Mihelyt időt tudott magának szakítani, Ned Preston ellátogatott Carterék házába, de amikor az ajtót nyitó szobalánynál Gracie után érdeklődött, megtudta, hogy nem lakik már odahaza. Akkor az anyjánál jelentette be magát.

- Bemegyek és megnézem, itthon van-e.

Odaadta a szobalánynak a névjegyét; bízott benne, hogy klubjának a névjegy sarkába nyomott neve Mrs. Carternak eléggé imponál majd ahhoz, hogy fogadja őt. A szobalány az ajtó előtt várakoztatta, de egy-két perc múlva behívta. A ritkán használt, kissé rideg szalonba vezette. Mrs. Carter jó darabig váratta, és amikor végre a névjegyet két ujja közé fogva belépett a szobába, Ned Preston gyanította, azért kellett várnia, mert az asszony illőnek találta, hogy átöltözzék. Ezt a fekete selyemruhát nyilvánvalóan csak kivételes alkalmakkor húzta fel. Ned beszámolt kapcsolatáról a Wormwood Scrubs börtönnel, és közölte, hogy egy Frederick Manson nevű férfi ügyében jött. Mihelyt a nevet kimondta, Mrs. Carter ellenséges magatartást öltött.

- Ne is beszéljen arról az emberről! - kiáltotta. - Tolvaj, semmi egyéb. Mennyi bajt okozott nekünk! Öt évet kellett volna neki adni, legalább ötöt.

- Sajnálom, hogy bajt okozott - mondta Ned. - Talán, ha elmondaná, mi történt, tisztázhatnánk kissé a dolgokat.

Ned Prestonnak igazán megnyerő modora volt. Talán az is befolyásolta Mrs. Cartert, hogy Ned úriember. „Előkelő ember, az látszik" - mondta bizonyára magában az asszony, így azután nem sok idő telt bele, Mrs. Carter elmondta az egész történetet. Annyira felizgatta magát, miközben elmesélte, hogy sírva fakadt.

- És Gracie itthagyott bennünket. Elment hazulról. Nem is tudom, hogy tehetett ilyet! Isten a tudója pedig, mennyire szerettük. Ő volt a szemünk fénye, és a világon bármit megtettünk volna érte. Az apja nem gondolta komolyan, amikor azt mondta, hogy pusztuljon innen. Hiszen ha Gracie nem makacskodott volna annyira! Az apja végül megdühödött, mindig is indulatos ember volt, de őt is ugyanannyira kétségbeejtette, mint engem, amikor kiderült, hogy itthagyott minket. És tudja, hová ment, és mit csinált? Payne és Perkinsnél vállalt állást. Az uram ki nem állhatja őket. Állandóan leszállítják az árakat. Tisztességtelen verseny ez, mindig mondja az uram. És ha arra gondolok, hogy a mi Gracienk egy csomó kiszolgálónővel dolgozik együtt, hát ez rettenetesen megszégyenítő!

Ned gondolatban megjegyezte az áruház nevét. Nem bízott abban, hogy Mrs. Cartertól megkapja Gracie címét.

- Látta a leányát, amióta elköltözött hazulról? - kérdezik tőle.

- Hogyne láttam volna. Tudtam, hogy kapva kapnak egy ilyen jelentkezőn, hiszen olyan kiváló lány, és elmentem az áruházba, és meg is találtam a női fehérneműosztályon. Vártam odakint, amíg bezártak és akkor megszólítottam. Hívtam, jöjjön haza. Megmondtam neki, hogy az apja hajlandó fátyolt borítani a múltra. És tudja, mit válaszolt? Azt mondta, hogy hazajön, ha egy szót sem szólunk Fred ellen, és beleegyezünk, hogy hozzámenjen, mihelyt kijön a börtönből. Persze el kellett mondanom az apjának. Még soha ne láttam őt ilyen állapotban, azt hittem, megüti a guta. Kijrlentette, hogy inkább holtan lássa a lányát, mint hogy ahhoz a börtöntöltelékhez menjen feleségül!

Mrs. Carter megint könnyekben tört ki, és Ned Preston

sürgősen otthagyta. Elment az áruházba, fel a női fehérnemű osztályra, és Gracie Carter után érdeklődött. Megmutatták neki a leányt, és Ned odament hozzá.

- Beszélhetek magával egy percre? Fred Mansontól jövök.

Grace halálsápadt lett. Egy pillanatra úgy látszott, egy szót sem tud kimondani.

- Jöjjön velem, kérem.

Egy fertőtlenítőszerektől bűzlő folyosóra vitte, amely úgy látszik, a toaletthez vezetett. Egyedül voltak. Gracie aggódó arccal bámult a férfira.

- Fred szeretettel üdvözli. Nyugtalan maga miatt. Fél, hogy nagyon boldogtalan. De mindenekelőtt azt szeretné tudni, hogy maga szakít-e vele?

- Én? - kérdezte a leány, szemét elöntötte a könny, de az arcára rajongó kifejezés ült. - Mondja meg neki, hogy nem bánok semmit, ha szeret engem. Mondja meg, hogy akár húsz évig is várnék rá, ha kellene. Mondja csak meg, hogy számolom a napokat, amíg kiszabadui, hogy összeházasodhassunk.

Gracie félt az üzletvezetőnőtől, és néhány percnél többet nem mert munkájától távol tölteni. Sebtében mondta el, mit üzen, és megkérte Nedet, adja át Fred Mansonnak szerelmes üdvözletét. Ned hat óra tájban ért csak el a börtönhöz. A rabok fél hatkor letehetik szerszámaikat, és Fred éppen akkor fejezte be a munkát. Amikor Ned a cellába lépett, Fred elsápadt és az ágyra rogyott, mintha attól félne, hogy nem bírja el a lába. De amikor Ned elmondta neki, amit hallott, megkönnyebbülten fellélegzett. Egy darabig egy szót sem tudott kinyögni.

- Abban a percben, amikor bejött, tudtam, hogy látta őt. Megéreztem Gracie illatát.

Beszívta a levegőt, mintha orrlyukaiban érezné a leány testének illatát, és arcára álarcként ült ki a vágyakozás. Vonásai egyszerre furcsán elmosódtak. Annyira feszélyezett, hogy el kellett fordulnom - mesélte Ned Preston, és röviden, élesen felnevetett jellegzetes modorában. - Fred arcáról a meztelen érzékiség sugár-

zott.

Fred Manson példás fogoly volt. Jól dolgozott, nem volt vele semmi baj. Ned könyveket ajánlott neki, és Fred ki is vette mindet a könyvtárból, de ennél többre nem is jutott velük.

- Valahogy nincs türelmem az olvasáshoz - mondta. - Elkezdek egy könyvet, és akkor Gracie jut az eszembe. Tudja, ha csak úgy közönségesen csókol ... az nagyon kedves, de ha úgy istenigazában megcsókol, annál nincs gyönyörűbb dolog a világon.

Gracie havonként egyszer látogathatta meg Fredet, de találkozásaik - egy üveglap volt köztük, és ott ült a börtönőr - annyira fájdalmasak voltak, hogy néhány látogatás után belátták, jobb lesz, ha a leány nem jön többet. Eltelt egy év. Fred magaviselete alapján számíthatott arra, hogy büntetése egy részét elengedik, és fél év múlva szabadon bocsátják. Gracie minden pennyt félrerakott, amit csak megtakaríthatott a béréből, és amikor közeledett Fred kiszabadulása, hozzálátott, hogy otthont teremtsen. Kibérelt egy házban két szobát, bútort vett részletre. Az egyik szobát, persze, hálószobának rendezte be, a másik nappali és konyha együtt. Régi konyhai tűzhely állt benne eredetileg, azt kidobta, és gáztűzhelyt szereltetett fel. Azt akarta, hogy minden szép, új, tiszta és kényelmes legyen a lakásban. Vidámmá és csinossá szerette volna varázsolni a két kis szobát. De ennek érdekében a legszükségesebben kívül mindenről le kellett mondania. Lefogyott, megsápadt. Ned gyanította, hogy a leány éhezik, és amikor meglátogatta, mindig vitt neki egy doboz csokoládét vagy süteményt, hogy legalább valami ennivalója legyen. Beszámolt Frednek arról, hogy Gracie mit csinál, és a leány megígértette vele, hogy pontosan hírt ad Frednek minden egyes újonnan szerzett bútordarabról. Szerető, sőt, több mint szerető, szenvedélyes üzeneteket vitt az egyiktől a másikig. Ned meg volt győződve arról, hogy Fred a jövőben megbecsüli magát, és beszerezte portásnak egy sok szállodával rendelkező londoni céghez. Jó fizetést ígértek, és valami mellékkeresetre is számíthatott, ha

itt-ott valakinek taxit hív, kocsit keres a vendégeknek. Mihelyt kijön a börtönből, azonnal munkába állhat Gracie kijárta, hogy mindjárt összeházasodhassanak. Fred fogságának tizennyolc hónapja rövidesen véget ér. Gracie lázas izgalomban várta.

Akkor történt, hogy Ned Preston állapota átmenetileg súlyosbodott, és három hétig nem tudott bemenni a börtönbe. Bántotta a dolog, mert nem szívesen hanyagolta el védenceit, és ezért, mihelyt felkelhetett az ágyból, elment Scrubs-ba. A főbörtönőr azzal fogadta, hogy Manson már kérdezősködött utána.

- Azt hiszem, jó lenne, ha bemenne hozzá. Nem tudom mi van vele. Nagyon furcsán viselkedik, amióta nem látogatta meg.

Két hét volt még hátra Fred szabadulásáig. Ned Preston bement Fred cellájába.

- Nos, Fred, hogy van? - kérdezte. - Sajnálom, hogy nem tudtam közben meglátogatni. Beteg voltam és nem jártam Gracie-nél sem. Bizonyára nagy izgalomban van már.

- Hát szeretném, ha meglátogatná.

Olyan mogorva volt, hogy Ned meghökkent. Szokatlan volt, hogy Fred nem szívélyes és udvarias.

- Természetesen elmegyek.

- Azt akarom, mondja meg neki, hogy nem veszem el feleségül.

Ned annyira megdöbbent, hogy egy percig kifejezéstelen tekintettel bámult Fred Mansonra.

- Hogy a csodába gondolja ezt?

- Pontosan úgy, ahogy mondtam.

- Nem hagyhatja cserben. A családja kidobta. Egész idő alatt dolgozott, hogy otthont teremtsen magának. Megkapta a házassági engedélyt, és minden elő van készítve a maga fogadására.

- Nem érdekel. Nem veszem el feleségül.

- De miért, miért, miért?

Ned Preston nem tudott hová lenni az elképedéstől. Fred mogorva arccal egy darabig hallgatott, majd megszólalt.

- Hát megmondom. Tizennyolc hónapig éjjel-nappal csak rágondoltam, és most már torkig vagyok vele.

Amikor Ned Preston idáig ért a történettel, a háziasszony meg a többi vendég hangos nevetésben tört ki. Ned szemmel láthatóan megrökönyödött. Még beszélgettünk azután egy keveset, majd a társaság szétoszlott. Mi ketten Neddel, mivel egyirányban volt az utunk, elsétáltunk a Piccadilly felé. Egy darabig szótlanul mentünk.

- Észrevettem, hogy nem nevettél együtt a többiekkel - jegyezte meg Ned hirtelen.

- Nem tartom nevetségesnek a dolgot.

- Mi a véleményed róla?

- Hát, valahogy megértem Fred Manson lelkiállapotát. A képzelet furcsa dolog, néha kiapad; azt hiszem, miközben szüntelenül a leányra gondolt, kimerített minden érzelmet, amit ez a kapcsolat adhatott, és valószínűleg szó szerint igaz, hogy torkig volt a leánnyal. Túlságosan kifacsarta a citromot, és nem maradt más hátra, mint hogy eldobja a héját.

- Én sem tartottam nevetségesnek. Ezért nem mondtam el nekik a történet végét. Először nem akartam Fred kérését tudomásul venni. Azt gondoltam, csak hisztéria vagy ilyesmi. Két-három nap egymás után meglátogattam. Vitatkoztam vele. Minden lehetőt megtettem. Azt hittem, hogy ha találkozik a leánnyal, minden rendbe jön, de látni sem akarta. Úgy mondta, még a látásától is irtózik. Nem tudtam rábírni, hogy gondolja meg a dolgot. A végén el kellett mennem Gracie-hez, és meg kellett neki mondanom.

Egy darabig hallgatagon mentünk.

- Azon az utálatos, bűzös folyosón beszéltem vele. Látta rögtön, hogy valami baj van, és szörnyen elsápadt. Nem az a fajta leány, aki nagyon kimutatja az érzéseit. Bájos és nemes volt az arca. Nyugalmas. Az ajka megremegett egy kissé, amikor elmondtam neki, és egy percig semmit sem szólt. Amikor megszólalt, egészen

nyugodtan beszélt, mintha ... nos, mintha lekéste volna az autóbuszt, és meg kellene várnia a következőt. Mintha kellemetlen lenne, tudod, de nem olyasmi, ami miatt nagy hűhót csap az ember. „Nem marad más hátra, csak az, hogy kinyissam a gázcsapot" - mondta. És meg is tette.

Fordította Karig Sára

SÁRKÁNY

Ez bizony furcsa történet. Magam sem igen értem, s csak azért vetem papírra, mert titokban abban bízom, hogy ha leírom, talán megvilágosodik bennem, vagy még inkább egy olyan olvasómban, aki alaposabb ismerője nálam az emberi természet rejtelmeinek, s ha rábukkan a megfejtésre, nekem is megmagyarázhatja. Az persze nekem is rögtön eszembe jutott, hogy az egészben van valami freudi. Nos hát, olvastam én Freudot jócskán, követőinek is egy-két könyvét, s amikor a fejembe vettem, hogy megírom ezt a történetet, átlapoztam újra a Modern Könyvtárnak azt a kötetét, amelyben legfontosabb írásait kiadták. Nyögvenyelős feladat volt ez, mert Freud bizony unalmas, szószátyár író, s oly rátartin hajtogatja egyik-másik elmélete eredetiségét, hogy abból kilóg a hiúságnak s a szaktársak iránti féltékenységnek tudóshoz már nem is illő lólába. Elhiszem, hogy jóindulatú, barátságos egyéniség lehetett az öreg, csakhogy ember és író tudvalevően néha igen távolesik egymástól. Az író lehet nyers, fanyar és szigorú, az ember pedig szelíd és lágy, mint egy falat kenyér. No de ez nem ide tartozik. Hiába olvastam újra Freud műveit, történetemre nem derített fényt. Okosabbat nem tehetek, elmondom hát a puszta tényeket.

Elöljáróban hadd szögezzem le, hogy ezt a történetet nem én találtam ki, s szereplői közül nem ismerek senkit. Ned Preston barátom mondta el nekem egyik este, mégpedig azért, mert nem tudta, mitévő legyen, s úgy gondolta, hogy én majd kisegítem valami jó tanáccsal, amiben alaposan tévedett. Egy másik történet során elmondtam már minden tudnivalót Ned Preston felől, s így most ebből elég annyit fölidéznem, hogy Ned barátom ellenőre a Wormwood Scrubs-i börtönnek. Elfoglaltságát hivatásának tekinti, s szívén hordozza a rabok minden ügyét-baját. Vele vacsoráztam a Café Royalban, abban a hosszúkás, alacsony helyiségben, képtelen, de elbűvölő mázolmányaival - ennyi maradt

csak a régi Café Royalból, amit oly szívesen örökítettek meg a festők. Kávéztunk, iddogáltunk, s noha Nedet eltiltotta az orvos a dohányzástól, hosszú, finom Havannákat szívtunk.

- Furcsa fickóval kerültem most össze Scrubsban - mondta kisvártatva -, s itt süllyedjek el, ha tudom, mit csináljak vele.

- Miért ül az illető? - kérdeztem.

- Elhagyta a feleségét, s a bíróság megítélt bizonyos összegű tartásdíjat, de ő megmakacsolta magát, és nem fizet. Én már annyit verekedtem vele, hogy majd belekékültem. Mondtam: maga alatt vágja a fát. Ő meg: hogy inkább halálig penészedik a börtönben, de nem fizet egy fityinget sem. Mondom: csak nem hagyja az asszonyt éhen veszni? S erre csak annyit vet oda: miért ne? Másként épeszű, nincs vele semmi baj, rendesen dolgozik, elégedettnek látszik, s jóízűen elszórakozik azzal a gondolattal, hogy milyen pokoli rossz sora lehet most a feleségének.

- Miért haragszik rá?

- Mert az asszony összetörte a sárkányát.

- Mit csinált?! - kiáltottam föl.

- Amit mondtam. Összetörte a sárkányát. S ez az ember azt hajtogatja, hogy ezt ítéletnapig sem bocsátja meg neki.

- Akkor bolond.

- Szó sincs róla. Teljesen épeszű, elég értelmes, rendes fickó.

Herbert Sunbury a neve, s az anyja igen kifinomult lélek, nem tűrte, hogy Herb vagy Bertie néven becézzék. Az ő fia Herbert, ahogy a férje is Samuel, nem pedig Sam. Mrs. Sunbury a Beatrice névre hallgatott, s amikor Mr. Sunbury eljegyzésük után Beának merészelte szólítani, határozottan toppantott:

- Beatrice-nek kereszteltek - jelentette ki -, mindig is Beatrice voltam, s az maradok neked is, meg mindenkinek, bármennyire szívemhez nőtt is az illető.

Alacsony termetű, de kemény, erélyes és izmos asszony volt, bőre fakó, vonásai élesek, szabályosak, szeme két apró gyöngyszem. Jól ápolt, s éveihez képest gyanúsan fekete haját, amióta kontyba tudta tűzni, olyanformán fésülte, mint Viktória

királynő lányai, s azóta sem változtatott rajta. Lehet, hogy eredeti hajszínét valami mesterkedéssel őrizte meg, de ezzel már ki is merültek a világi hiúságnak tett engedmények. Nemhogy arcfestéket vagy ajakrúzst használt volna, de még arra sem vetemedett, hogy az orrát bepúderezze. Mindig jó anyagból készült fekete ruhát viselt, a szomszédos kis varrónő varrta meg, valami alkalmatos és illendő szabásminta szerint, tekintet nélkül a divatra. Egyetlen ékszert hordott: vékony aranyláncon lógó kis aranykeresztet.

Samuel Sunbury sem nőtt nagyra. Sovány volt és vékonydongájú, akár a felesége, vörhenyes haja pedig annyira megritkult, hogy féloldalt hosszúra kellett növesztenie, úgy fésülhette át nagy gonddal kopasz feje búbján. Vizenyős kék szeme volt, petyhüdt arca. Egy ügyvédi irodában írnokoskodott, s kifutófiúból a maga erejéből küzdötte föl magát erre a tiszteletre méltó polcra. Főnöke Mr. Sunburynek szólította, s néha rábízta a jelentéktelenebb ügyfeleket. Samuel Sunbury huszonnégy éve reggelenként mindig ugyanazzal a vonattal utazott a Citybe - nem számítva persze a vasárnapokat és kétheti szabadságát, amelyet a tengerparton töltött - esténként pedig ugyanazzal a vonattal tért haza a külvárosi házba. Takarosan öltözött; a hivatalban csíkos, szürke nadrágot hordott, fekete zakót, keménykalapot, otthon viszont papucsot húzott, s fölvette régi, kifényesedett fekete kabátját, amely kikopott már az irodai használatból. Vasárnap aztán zsakettben, keménykalapban indult, feleségével együtt, abba a templomba, ahova jártak. Így mutatta ki, hogy megbecsüli a pihenés napját, s egyszersmind tiltakozik az efféle istentelenek ellen, akik ilyenkor bicikliznek, vagy az utcán csatangolnak, míg ki nem nyit a kocsma. A Sunbury házaspár elvi ellensége volt az italnak, de Samuel cipóból, vajból, egy pohár tejből álló egyszerű hétköznapi ebédjét Beatrice vasárnaponként jó falatokkal pótolta, marhasülttel és yorkshire-i pudinggal, sőt még ahhoz is ragaszkodott, hogy ura egészségi okokból felhörpintsen egy pohár bort. Az asszony a világért sem tűrt volna meg szeszes italt a házban,

a férfi surrant hát ki a sarki kocsmába egy literes kancsóval a reggeli istentisztelet után. Mivel pedig ökör iszik magában, a társaság kedvéért az asszony is felhajtott ilyenkor egy pohárral.

Sunburyéket egyetlen fiúval áldotta meg az Isten, és igazán nem rajtuk múlt, hogy Herberten kívül több gyermekük nem született. De hát így történt, s ők bálványozták ezt az egyet. Aranyos csöppség volt, később jóképű fiúvá cseperedett. Mrs. Sunbur féltő gonddal nevelgette. Megtanította, hogy egyenesen üljön az asztalnál, és ne rakja föl a könyökét, meg arra is, hogy úrigyerek hogyan fogja a kést-villát. Megtanította, hogyan tartsa el kisujját a csészétől, ha teát iszik, s mikor a gyerek megkérdezte, mire jó ez, az asszony így válaszolt:

- Ne okoskodj. Ennek ez a rendje. Ebből látszik, hogy tudod az illemet.

Herbert nőtt, a rendes időben beíratták az iskolába. Mrs. Sunbury szíve elszorult, mert idáig soha sem engedte fiát a többi gyerekkel játszani az utcán.

- A rossz környezet elrontja a jó modort - mondogatta. - Mindig beérem a magam társaságával, s ezentúl is beérem ennyivel.

Férjhezmenetele óta ugyanabban a házban lakott, mégis gondosan ügyelt arra, hogy a szomszédokat távoltartsa magától.

- Erről a londoni népségről nem lehet tudni, hogy ki miféle - hajtogatta. - Odanyújtod a kisujjad, s mire észbe kapnál, úgy összegabalyodtál a csőcselékkel, hogy soha meg nem szabadulsz tőle.

Nem volt ínyére, hogy Herbert a községi iskolában kénytelen együtt járni egy sereg közönséges fiúval, s óva intette:

- Kövesd a példámat, Herbert: érd be a magad társaságával, s a többiekkel csak annyit foglalkozz, amennyit muszáj.

Herbert azonban igen ügyesen érvényesült az iskolában. Jól tanult, hiszen nem volt buta gyerek. Kitűnő bizonyítványokat vitt haza. Kiderült, hogy jó érzéke van a számoláshoz.

- Ha így áll a dolog - jelentette ki Samuel Sunbury -, menjen

könyvelőnek. A jó könyvelő bármikor talál jó állást.

Ilyenformán eldőlt, mi legyen Herbertből. Aztán megnőtt.

- Nahát, Herbert - álmélkodott az anyja -, egykettőre olyan nagy leszel, mint az apád.

Mire elvégezte az iskolát, majd fél fejjel magasabb volt nála, s amikor megállapodott, megütötte az öt láb tíz hüvelyket.

- A lehető legjobb termet - bizonygatta az anyja. - Nem magas, nem is alacsony.

Herbert jóvágású fiatalemberré serdült: örökölte anyja szabályos vonásait, fekete haját, s az apja kék szemét. Sápadt volt ugyan, de a bőre sima, hibátlan. Samuel Sunbury beszerezte ahhoz a számvevőséghez, amely félévenként ellenőrizte az ő irodájuk számadásait, s a fiú, bár alig töltötte még be a huszonegyet, máris csinos heti fizetést vihetett haza. Az anyja visszaadott neki egy fontot az ebédekre meg zsebpénzre, a többit pedig Herbert nevében a takarékba rakosgatta, szűkösebb napokra.

Amikor Herbert huszonegyedik születésnapján a házaspár lefeküdt - itt közbevetőleg el kell mondanom, hogy Mrs. Sunbury nem lefeküdni szokott, hanem visszavonulni, Mr. Sunbury viszont, aki nem volt ilyen finom lélek, mindig ezzel indult: „Na, gyerünk a tollasbálba" - nos, amikor a házaspár lefeküdt, megszólalt az asszony:

- Sokan nem is tudják, mekkora a szerencséjük, de én, hála Istennek, tudom. Senkinek sincs ilyen remek fia, mint ez a mi Herbertünk. Jóformán sohasem betegeskedett, nem is kellett aggódnom miatta soha. Ebből látszik, hogy akit jól nevelnek, abban meg lehet bízni. Na de hogy huszonegy éves lett... alig akarom elhinni!

- Bizony. S mire észbe kapunk, már meg is nősül és itthagy minket.

- Ugyan, minek nősülne meg? - horkant föl Mrs. Sunbury. - Nagyon jól megvan idehaza. Te csak ne tégy bolhát a fülébe, Samuel, mert össze találunk különbözni, s azt igazán nem szeretném. Még hogy megnősül! Több esze van annál. Tudja ő azt,

milyen jó sora van itthon. Van ennek a Herbertnek magához való esze.

Mr. Sunbury elnémult. Jó ideje rájött, hogy hiába felesel asszonnyal, úgyis ő marad alul. Mrs. Sunbury folytatta:

- Nem helyeslem a nősülést, amíg ki nem alakult a férfi gondolkodásmódja. És a férfi gondolkodásmódja harminc, harmincöt éves korára alakul ki.

- Örült az ajándékoknak - mondta Mr. Sunbury, hogy másra terelje a szót.

- Örülhetett is - felelte az asszony, még mindig ingerülten.

Csakugyan kitettek magukért. Mr. Sunbury világító számlapos ezüst órával ajándékozta meg a fiút, Mrs. Sunbury pedig egy sárkánnyal. Persze ez már nem az első sárkány volt. Az elsőt hétéves korában vette neki, mégpedig a következőképpen: volt a házuk közelében egy nagy rét, szép időben minden szombat délután oda vitte sétálni Mrs. Sunbury a férjét és a fiát. Azzal érvelt, hogy Samuelnek jót tesz egy szippantás friss levegő az egész heti kuksolás után abban a dohos irodában. Sok ember jött-ment a réten, de mivel Mrs. Sunbury mindig beérte saját társaságával, igyekezett kitérni az útjukból.

- Mama, nézd csak aztat a sárkányt! - kiáltott föl Herbert egy szép napon.

Friss szellő fújdogált, s egy csomó apróbb-nagyobb sárkány úszott a levegőben.

- *Azt* a sárkányt, Herbert, nem aztat - igazította ki Mrs. Sunbury.

- Nem akarod megnézni, honnét eregetik? - kérdezte az apja.

- De igen, papa.

A rét közepén dombocska emelkedett, s amint odaértek, látták, hogy fiúk, lányok, sőt felnőttek is rohannak le a domboldalon, úgy fognak szelet, s indítják el a sárkányt. Ha az indítás nem sikerült, a sárkány földre pottyant, de ha minden jól ment, fölszállt, s mind magasabbra emelkedett, ahogy a gazdája engedte utána a zsineget. Herbert elbűvölten bámulta.

- Mama, úgy szeretnék én is egy sárkányt! - kiáltotta.

Azt már megtanulta, hogy ha kíván valamit, ajánlatos elsőnek anyjához fordulni.

- Minek az? - kérdezte Mrs. Sunbury.
- Fereszteni, mama!

- Tyű, de éles az eszed, még megvágod magad! - szólt rá az anyja.

A házaspár mosolygó pillantást váltott a kisfiú feje fölött. Nahát, hogy sárkányt szeretne! Ez a tökmag, alig látszik ki a földből.

- Ha jó leszel, és fogat mosol minden reggel és nekem még csak szólnom sem kell, akkor lehet, hogy a Mikulás sárkányt hoz neked karácsonyra.

Karácsony hamarosan elérkezett, és a Mikulás elhozta Herbertnek az első sárkányt. A fiú eleinte nem volt túlságosan ügyes az eregetésben, apjának kellett lerohannia a dombon, felröpíteni a sárkányt. Aprócska jószág volt, Herbert mégis megborzongott, mikor látta, hogy fönn úszik a levegőben, s érezte, hogy a zsineg a kezét rángatja. Azontúl szombaton délutánonként, mihelyt apja hazatért a Cityből, Herbert addig nyaggatta a szüleit, míg ki nem vitték a rétre. Hamarosan kitanulta az eregetést, s a Sunbury házaspár büszkén dagadó szívvel nézhette a dombtetőről, amint a gyerek lefut, a sárkány szelet fog, s a zsineg mind hosszabbra nyúlik a markából.

Az eregetés Herbert szenvedélyévé vált, s ahogy nőtt, anyja egyre nagyobb sárkányokat vásárolt neki. A fiú mind jobban kiismerte a széljárást, s olyan mutatványokat csinált a sárkánnyal, hogy az ember alig hitt a szemének. Mások is jártak a rétre sárkányt ereszteni, nemcsak a gyerekek, hanem felnőttek is, s mivel az embereket a közös szenvedély magától értetődően összehozza, Mrs. Sunbury egyszer csak azon kapta magát, hogy zárkózottsága ellenére maga is, férje is, fia is szóba elegyedik mindenféle népséggel. Összeméricskélték sárkányukat a másokéval, kérkedtek azzal, hogy melyiké mit tud. Herbert később, tizenhat éves korában néha kihívta valamelyik

vetélytársát. Ilyenkor addig manipulált, míg szél iránt az ellenfél sárkánya elé kormányozta a magáét, hadd sodródjék össze a két zsineg, s akkor egy hirtelen rántással a földre kényszerítette az ellenséget. Időközben Mr. Sunburyre is átragadt a fia szenvedélye, s egy menetre gyakran kikunyorálta kezéből a madzagot. Furcsa látvány lehetett, amint csíkos nadrágban, fekete zakóban, keménykalapban rohant lefelé a dombon. Mrs. Sunbury megfontoltan ügetett mögötte, és amikor a sárkány fölszállt, kivette a férje kezéből a zsineget, s leste, amint emelkedik fölfelé a levegőégbe. A család szemében a hét fénypontja lett a szombat délután; már reggel, amikor Mr. Sunbury és Herbert elindult hazulról a Citybe tartó vonathoz, mindenekelőtt az eget vizsgálták, hogy vajon jó eregető idő ígérkezik-e. A szeles napokat szerették a legjobban, mert ilyenkor bizonytalan a széljárás, s ügyességüket ez teszi a legjobban próbára. Hétközben is erről tárgyaltak minden este. Az ő; sárkányuknál kisebbeket lenéztek, a nagyobbakat irigyelték. Olyan hevesen és gunyorosan vitatkoztak a többi sárkányeresztő teljesítményeiről, mint ökölvívók vagy futballisták a vetélytársaikról. Az volt a szívük vágya, hogy az ő sárkányuk legyen a legnagyobb, s az szálljon a legmagasabbra. Régen lemondtak már a madzagról, hiszen az a sárkány, amelyet Herbert huszonegyedik születésnapjára kapott, hét láb hosszú volt, s ehhez zongorahúrt használtak, amely egy dobról tekeredett le. Herbertet azonban ez már nem elégítette ki. Hallott valamit harangozni arról, hogy valaki föltalált egy doboz-forma sárkányt, s ez az ötlet nyomban foglalkoztatni kezdte. Úgy gondolta, ilyesmit ő is összehozhatna, s mivel értett egy kicsit a rajzoláshoz, nekiült és megtervezte. Amikor elkészült a kis modell, kipróbálta egyik délután, de nem boldogult vele. Makacs fiú volt, nem nyugodott bele a vereségbe. Valami hiba csúszott a számításba, s rajta állt, hogy kiköszörülje a csorbát.

Aztán beütött a szerencsétlenség. Herbert kezdett eljárogatni hazulról vacsora után. Ezt Mrs. Sunbury rossz szemmel nézte, de az ura vitába szállt vele. Végtére a fiú betöltötte a huszonkettőt,

megunhatta már az örökös otthonülést. Ha egyszer kedve szottyan sétálni vagy moziba menni, attól még nem dől össze a világ. Herbert azonban beleszeretett valakibe. Egyik szombat este, mikor a remekül sikerült sárkányeresztés után éppen vacsoráztak, derült égből lecsapott a villám. Herbert hirtelen megszólalt:

- Meghívtam egy lányt holnap teára. Nem baj, mama?

- Micsináltál? - álmélkodott Mrs. Sunbury, egy pillanatra még a nyelvhelyességről is megfeledkezve.

- Jól hallottad.

- És szabad érdeklődnöm, kicsoda az illető, és hogyan ismerkedtél meg vele?

- Bevan a neve, Betty Bevan, s egy esős szombat délután ismerkedtem meg vele a moziban. Egész véletlenül. Ott ült mellettem, és leejtette a táskáját. Én fölvettem, ő megköszönte, és persze elkezdtünk beszélgetni.

- Csak nem dőltél be egy ilyen ócska trükknek. Még hogy leejtette a táskáját!

- Nagyon tévedsz, mama, Betty igazán helyes lány, sőt nagyon jól nevelt.

- És mikor történt ez?

- Vagy három hónapja.

- Három hónapja találkoztatok, és most hívod meg teára?

- No persze közben is találkozgattunk. Mindjárt előadás után megkérdeztem, nem volna-e kedve moziba jönni velem kedd este, amire azt felelte: maga sem tudja még, talán eljön, talán nem. Végül is eljött.

- Persze hogy el. Előre megjósolhattam volna.

- Attól fogva együtt jártunk moziba, körülbelül hetenként kétszer.

- Szóval ezért jártál el hazulról olyan gyakran.

- Ezért. De igazán nem akarom őt rád erőszakolni. Ha nem látod szívesen, majd azt mondom neki, hogy megfájdult a fejed, s elmegyünk másfelé.

- Mama szívesen látja őt teára - szólt közbe Mr. Sunbury. -

Ugye szívesen látod, drágám? Annyi az egész, hogy anyád ki nem állhatja az idegeneket. Sohasem szerette őket.

- Mert beérem a magam társaságával - mondta Mrs. Sunbury komoran. - És mi a foglalkozása?

- Gépírónő a Cityben, és otthon lakik, ha ugyan azt otthonnak lehet nevezni. Tudod, az anyja meghalt, az apja másodszor is megnősült, van három gyerekük, és Betty nem tud kijönni a mostohájával. Folyton civakodnak, ahogy meséli.

Mrs. Sunbury látványos uzsonnát készített. Leszedte a mütyürkéket a nappali szoba kis asztaláról, amelyet sohasem használtak, s arra terítette a teásabroszt. Elővette a porcelán étkészletet és az ezüst kanalakat, amit ugyancsak nem használtak, sütött kalácsot, süteményt, és vékonyra szeletelt vajas kenyeret kent.

- Hadd lássa az a lány, hogy nem vagyunk mi akármiféle népek - magyarázta élete párjának.

Herbert elment Miss Bevanért, Mr. Sunbury pedig a kapuban várta őket, nehogy Herbert az ebédlőbe vezesse a lányt, mert máskor ott szoktak étkezni és üldögélni. Herbert meglepődve pillantott a teásasztalra, mikor a fiatal hölgyet a nappaliba tessékelte.

- Mama, ez itt Betty - mondta.

- Miss Bevan, ha jól értem - igazította ki Mrs. Sunbury.

- Az hát. De csak tessék engem Bettynek szólítani.

- Ahhoz még talán túl rövid ideje ismerjük egymást - felelte Mrs. Sunbury leereszkedő mosollyal. - Foglaljon helyet, Miss Bevan.

Elég különös, vagy tán nem is oly különös, hogy Betty Bevan olyanforma teremtés volt, mint amilyen Mrs. Sunbury lehetett az ő korában. Ugyanolyan éles vonásai voltak, ugyanolyan apró, gyöngyszerű szeme, csak ő rúzsozta az ajkát, halványan kikészítette az arcát, kurtára vágott fekete haját pedig daueroltatta. Mrs. Sunbury mindezt egyetlen pillantással fölmérte, s fillérre fölbecsülte, mibe kerülhetett Betty divatos

műselyemruhája, különlegesen magas sarkú cipője, sikkes kalapja. A nagyon is rövid szoknya alól jócskán elővillant a testszínű harisnya. Mrs. Sunburynek nem tetszett sem a festék, sem a ruházat, s egy pillanat alatt megutálta a lányt, de fejébe vette, hogy úrihölgyhöz illő módon fog viselkedni. Mivel pedig ehhez kitűnően értett, kezdetben igen jól ment minden. Kitöltötte a teát, és Herberthez fordult, hogy kínálja meg a vendéget.

- Samuel drágám, kérdezd meg Miss Bevant, hogy vajas kenyeret óhajt-e vagy kalácsot.

- Vegyen mind a kettőből - adta körbe Samuel mind a két tálat, s a maga faragatlan módján hozzátette: - Szeretem, ha az emberek jóízűen falatoznak.

Betty gyámoltalanul kirakott egy vajas kenyeret és egy szelet kalácsot a csészealjra, míg Mrs. Sunbury nyájasan csevegett az időjárásról. Nagy elégtétellel látta, hogy Betty egyre feszélyezettebben érzi magát. Aztán fölvágta a süteményt, s egy jókora darabot tukmált rá a vendégre. Betty beleharapott, s ahogy visszatette volna a tányérkára, a tészta a földre pottyant.

- Jaj, de röstellem - mentegetőzött a lány és felszedte. Nem tesz semmit - szólt Mrs. Sunbury -, vágok egy másik darabot.

- Ne tessék fáradni, nem vagyok kényes. Tiszta a padló.

- Remélem, hogy tiszta - felelte Mrs. Sunbury fanyar mosollyal -, mégsem jutna eszembe, hogy olyan tortával traktáljam magát, amely a földre esett. Hozd csak ide Herbert, a tortát, adok egy darabot Miss Bevannak.

- Köszönöm, Mrs. Sunbury, nem kérek többet. Igazán nem.

- Sajnálom, hogy nem ízlik a tésztám. Pedig külön magának sütöttem. - Beleharapott. - Nekem ízlik.

- Dehogynem ízlik, Mrs. Sunbury. A sütemény remek, csak én nem vagyok éhes.

Teát sem kért másodszor, s Mrs. Sunbury azt is észrevette, mily boldog a lány, hogy végre megszabadulhat csészéjétől. „Ezek nyilván a konyhában esznek" - állapította meg magában. Aztán Herbert cigarettára gyújtott.

- Adj egy bagót, Herb - kunyorált Betty -, majd meghalok egy cigiért.

Mrs. Sunbury ki nem állhatta a dohányzó nőket, de épp csak a szemöldökét vonta föl egy kissé.

- Mi inkább Herbertnek szólítjuk őt, Miss Bevan - jelentette ki.

Betty sem esett a feje lágyára, s rájött, hogy Mrs. Sunbury igyekszik minden úton-módon borsot törni az orra alá. Most úgy gondolja, rajta a sor, hogy visszaadja neki a kölcsönt.

- Tudom - felelte. - Mikor bevallotta, hogy Herbertnek hívják, alig bírtam visszafojtani a nevetést. Nahát, hogy valakit Herbertnek hívjanak! Ettől meg lehet pukkadni.

- Sajnálom, hogy magának nem tetszik a fiam keresztneve. Szerintem nagyon jó hangzású név. De gondolom, minden attól függ, milyen néposztály szemszögéből nézi az ember.

Herbert sürgősen közbelépett.

- Az irodában Bertnek szólítanak, mama.

- Akkor csak annyit mondhatok, hogy azok ott igen közönséges emberek.

Mrs. Sunbury méltóságteljes hallgatásba burkolózott, s a beszélgetést Mr. Sunbury és Herbert folytatta, már amennyire folytatta. Mrs. Sunbury elégedetten vette tudomásul, hogy Miss Bevan megsértődött. Azt is észrevette, hogy a lány legszívesebben kereket oldana már, de nem tudja, hogyan állhatna föl. Eltökélte magában, hogy nem segít rajta. Végül maga Herbert intézkedett.

- No, Betty, azt hiszem, ideje, hogy induljunk - mondta. - Hazakísérlek.

- Máris mennie kell? - sajnálkozott Mrs. Sunbury és fölállt. - Igazán örültem a szerencsének.

- Csinos kis jószág - kockáztatta meg Mr. Sunbury, mikor a fiatalok eltávoztak.

- Csinos az eszed tokja. Ez? Csupa kence-fence. Nekem elhiheted: másképp nézne ki, ha megmosná a képét, és nem volna így kidauerolva. Közönséges egy perszóna, éktelenül közönséges.

Herbert egy óra múlva ért haza. Dühösen kérdezte:

- Mondd anyám, mi jutott eszedbe, hogy így bánj ezzel a szegény lánnyal? Szégyelltem magam miattad.

- Anyáddal mersz így beszélni? - fortyant föl az asszony.

- Nem kellett volna ilyen nőt hozni a házamba. Ilyen közönséges perszónát!

Mrs. Sunbury nemcsak a nyelvhelyesség szabályai ellen vétett, de dühbe gurult, és még az előkelő hanghordozásról is megfeledkezett. Herbert azonban rá se hederített.

- Betty azt mondta, hogy így még soha életében nem sértették meg. Alig tudtam lecsillapítani.

- Nahát, legföljebb nem teszi be ide többet a lábát. Kimondom én kereken.

- Gondolod? Hát vedd tudomásul, hogy eljegyeztük egymást és ehhez tartsd magad.

Mrs. Sunburynek elállt a lélegzete.

- Eljegyezted?

- Igenis, el. Régóta terveztem, de ma este annyira kiborult, s én úgy megsajnáltam, hogy megkértem a kezét. Mondhatom, alig tudtam rávenni.

- Megőrültél! - sikított Mrs. Sunbury. - Megőrültél!

Parázs vita kerekedett. Mrs. Sunbury s a fia beleadott apait, anyait, s amikor szegény Samuel megpróbált közbelépni, durván letorkolta mind a kettő. Végül Herbert kirohant a szobából, ki a házból, Mrs. Sunbury pedig dühében sírva fakadt.

Másnap senki sem hozta szóba a történteket. Mrs. Sunbury hűvös udvariassággal szólt Herberthez, az meg mogorván hallgatott. Vacsora után eltávozott hazulról. Szombaton bejelentette szüleinek, hogy délutánra programja van, nem mehet ki velük a rétre.

- Majd csak elboldogulunk nélküled is - jelentette ki komoran Mrs. Sunbury.

Közeledett a rendes évi szabadság, amikor két hetet a tengerparton szoktak tölteni. Herne Bay volt a rendes helyük, mert Mrs. Sunbury szerint ott igen úri a közönség, s ők évek óta

mindig ugyanott béreltek szállást. Egyik este Herbert odavetette a szüleinek, amúgy mellékesen:

- Egyúttal azt is megírhatnád, mama, hogy én az idén nem veszem igénybe a szobát. Összeházasodunk Bettyvel, s a mésesheteket Southendben töltjük.

Egy pillanatra halotti csend támadt a szobában.

- Nem hamarkodtad el egy kissé ezt a dolgot, Herbert? - kérdezte Mr. Sunbury zavarodottan.

- Hát Bettynek fölmondták az állását, munka nélkül maradt, s úgy gondoltuk, az a legjobb, ha nyomban összeházasodunk. Kibéreltünk két szobát a Dabney Streeten, kivesszük a pénzemet a takarékból, és abból majd berendezkedünk.

Mrs. Sunbury egy árva szót sem szólt. Halálosan elsápadt, a keskeny arcán csurogni kezdett a könny.

- Ugyan, mama, ne vedd úgy a szívedre - vigasztalta Herbert. - Az embernek egyszer mégiscsak meg kell házasodnia. Én sem lennék itt, ha papa el nem vett volna téged feleségül.

Mrs. Sunbury türelmetlen mozdulattal törölte le könnyeit.

- Nem apád vett el engem, hanem én mentem hozzá. Tudtam, hogy tisztességes és megbízható. Tudtam, hogy jó férj és apa lesz. Nem is kellett soha megbánnom elhatározásomat, valamint neki sem az övét. Így van, Samuel?

- De mennyire, hogy így, Beatrice - vágta rá gyorsan az ura.

- Te is megszereted majd Bettyt, ha jobban megismered. Helyes lány, igazán helyes. Meglátod, mennyi közös vonás van bennetek. Adj neki alkalmat, hogy megmutassa.

- Amíg én élek, az a lány ide be nem teszi a lábát.

- Ez őrület, mama. Minden maradna a régiben, ha te egy kis belátással lennél. Úgy gondolom, akkor szombat délutánonként megint kijárhatnánk a rétre, mint régen. Most még, a jegyesség alatt ez nem megy. Egyelőre nem érti, mi a jó a sárkányeresztésben, de majd csak megbarátkozik a gondolattal, s ha egyszer összeházasodtunk, minden jóra fordul. Megint eljárhatnék sárkányt ereszteni veled, meg a papával, elvégre ez az

ésszerű.

- Úgy?! Hát vedd tudomásul, hogy ha azt a nőt feleségül veszed, az én sárkányomat ugyan nem eregeted többé. Azt én a háztartási pénzből vettem, az az enyém, nem is adtam neked soha.

- Jó, tartsd meg magadnak. Betty szerint ez úgyis gyereknek való játék, s szégyellhetem magam, hogy érett ésszel sárkányt eregetek.

Fölpattant, s megint dühösen rontott ki a házból. Két hét múlva megnősült. Mrs. Sunbury nem ment el az esküvőre, s az urát sem engedte el. Elutaztak nyaralni, aztán hazatértek. Kezdték elölről a megszokott életrendet. Szombat délután kettesben járogattak ki a rétre, s eresztették föl a hatalmas sárkányt. Mrs. Sunbury sohasem emlegette a fiát. Elhatározta, hogy nem bocsát meg neki. De Mr. Sunbury reggelenként gyakran találkozott vele a vonaton, amelyen mindketten bejártak a városba, s ha sikerült ugyanabba a kocsiba kerülniük, elbeszélgettek egy kicsit. Egyik reggel Mr. Sunbury fölpillantott az égre és megjegyezte:

- Ma jó idő van az eregetéshez.

- Ti még kijártok mamával?

- Na hallod! Anyád olyan ügyes már, mint jómagam. Látnád csak, amint föltűzi a szoknyáját, és leszalad a dombon! Szavamra, nem is hittem volna, hogy ilyesmire képes. Futni még nálam is gyorsabban fut.

- Ugyan, apa, ne tréfálj.

- Nem értelek, Herbert, miért nem veszel magadnak egy sárkányt. Mindig ügyesen bántál vele.

- De még mennyire. Egyszer szóba is hoztam, de tudod, milyenek a nők. Betty azzal állt elő, hogy az én koromban, meg tudom is én, mi minden. Persze, gyerek-sárkány nekem sem kellene már, a nagy pedig sokba kerül. Amikor elkezdtük a berendezkedést, Betty kijelentette, hogy jobban járunk, ha a legjobb holmit vesszük meg részletre, s így aztán egy részletfizetésre árusító boltban vásároltunk. Most itt a havi részlet, a lakbér ... na, a végén alig marad annyi pénzünk, amennyi a

háztartásra kell. Állítólag két ember is kijön annyi pénzből, mint egy, hát én nem ezt tapasztalom.

- Betty nem dolgozik?

- Nem. Azt hajtogatja, eleget húzta az igát, mint mondani szokás, s most, hogy férjhez ment, szeretne kissé föllélegezni, meg aztán persze takarítani, főzni is kell valakinek.

Így tartott ez egy fél évig, s akkor aztán egy szombat délután, mikor a Sunbury házaspár szokása szerint kint járt a réten, Mrs. Sunbury egyszer csak odaszólt az urának:

- Észrevetted, Samuel?

- Ha Herbertre gondolsz, igen. Csak azért nem említettem neked, mert nem akartalak fölizgatni.

- Ne szólj hozzá. Tégy úgy, mintha nem vennéd észre.

Herbert a bámészkodók között álldogált. Meg sem próbált szóba elegyedni a szüleivel, de Mrs. Sunbury észrevette, hogy tágra nyílt szemmel folyton a nagy sárkányt bámulja, amelyet ő is oly gyakran fölereszteti azelőtt. Hűvösre fordult az idő, s a Sunbury házaspár hazatért. Az asszony arcán kaján mosoly villant meg.

- Kíváncsi vagyok, eljön-e jövő szombaton - tűnődött Samuel.

- Ha nem átallanék fogadni, megkockáztatnék egy hatost, Samuel, hogy eljön. Vártam én már ezt régóta.

- Vártad?

- Kezdettől fogva tudtam, hogy nem bírja ki sokáig nélküle.

Mrs. Sunburynek igaza volt. Herbert megjelent a réten a következő szombaton, s azontúl minden szombat délután, ha szép idő volt. Nem szóltak egymáshoz. Herbert ácsorgott, nézelődött egy darabig, aztán odébb állt. Így ment ez egy pár hétig, míg egyszer Sunburyék valami meglepetéssel nem hozakodtak elő. Nem azt a nagy sárkányt vitték ki, amelyet Hetbert is eregetett valamikor, hanem egy újat, egy kis doboz-sárkányt, amely az ő régi rajza és modellje nyomán készült. Herbertnek feltűnt, mily nagy érdeklődést kelt ez a többi sárkányeregető szemében: körülvették, s Mrs. Sunbury szapora szóval magyarázkodott. Amikor Samuel először futott le vele a dombról, az alkotmány nem szállt magasba,

hanem szerencsétlenül a földre huppant, Herbert meg ökölbe szorította kezét, és fogát csikorgatta. Nem tudva elviselni a kudarcot, Mr. Sunbury újra fölmászott a dombocskára, s másodszor a doboz-sárkány fölszállt a levegőbe. A körbenállók megtapsolták. Mr. Sunbury egy idő után bevonta a sárkányt, s visszatért vele a dombra. Mrs. Sunbury odalépett a fiához:

- Nem akarod kipróbálni, Herbert?

A fiúnak elállt a lélegzete.

- De igen, mama, szeretném.

- Ez még csak kis példány, mert állítólag ki kell tanulni a fortélyait. Nem úgy mozog, mint a régi fajta. De már megkaptuk a nagynak a leírását, s az, ha ért hozzá az ember, és ha a jó széljárás, állítólag két mérföld magasra is fölszáll.

Mr. Sunbury odaért hozzájuk.

- Samuel, Herbert szeretné kipróbálni a sárkányt.

Mr. Sunbury jóleső mosollyal adta át neki, Herbert pedig kalapját anyja kezébe nyomva, lerohant a dombról. A sárkány gyönyörűen szökkent a levegőbe, s ahogy emelkedett, Herbert szívét ujjongó érzés járta át. Nagyszerű volt látni, amint ez az apró fekete jószág oly lágyan ível a magasba, s miközben ezt figyelte, a nagy sárkányra gondolt, amelyet most csináltatnak az öregek. Azt ugyan nem fogják tudni kezelni. Két mérföld magasra, mondta mama. Tyűha!

- Hazajöhetnél egy csésze teára, Herbert - biztatta Mrs. Sunbury -, s akkor megmutatnánk a rajzot, amely alapján az új sárkányunkat csinálják majd. Talán neked is lesz valami ötleted, te is beleszólhatnál a dologba.

Herbert habozott. Bettytől azzal vált el, hogy csak fordul egyet. Az asszony nem sejtette, hogy újabban minden héten kijár a rétre, s most majd nem győzi várni. De nem állhatott ellen a kísértésnek.

- Nem bánom, elmehetek - mondta.

Uzsonna után megnézte a leírást. Óriásinak ígérkezett ez a sárkány, soha nem látott alkatrészeivel, és temérdek pénzbe kerül majd.

Ezt ugyan nem tudjátok majd egyedül fölereszteni - jegyezte meg.

- Próba, szerencse!

- Nem akarnátok, hogy esetleg eleinte segítsek? - puhatolózott Herbert.

- Nem is olyan rossz ötlet - felelte Mrs. Sunbury.

Herbert későn vetődött haza, jóval később, mint számította, s Betty sértődötten fogadta.

- Ugyan merre kódorogtál, Herb? Már azt hittem, odavesztél. Tönkremegy a vacsora, és különben is.

- Találkoztam egy-két ismerőssel, velük beszélgettem. Betty éles pillantást vetett rá, de nem válaszolt. Duzzogott. Vacsora után Herbert azt ajánlotta, hogy menjenek moziba, de az asszony nem volt hajlandó.

- Ha akarsz, eredj - mondta. - Nekem nincs kedvem.

Herbert a következő szombaton újra kiment a rétre, s anyja megint átengedte neki a sárkányt. Azóta megrendelték az újat, s remélték, hogy három héten belül megkapják. Nemsokára aztán odaszólt az anyja: - Itt van Elizabeth.

- Betty?

- Utánad leskelődik.

Herbert megrémült, de aztán határozottságot színlelt.

- Hadd leskelődjék. Bánom is én.

Mégis idegesítette a dolog, s nem ment teázni a szülőkkel. Egyenest haza tartott. Betty már várta.

- Szóval ők voltak az ismerősök, akikkel beszélgettél. Jó ideje gyanakodtam, miért sétálgatsz te szombat délutánonként, míg hirtelen rá nem jöttem a nyitjára. Sárkányt eregetsz, felnőtt férfi létedre. Szégyellhetned magad.

- Törődöm is a véleményeddel! Én szeretek sárkányt eregetni, s ha neked nem tetszik, fújd föl magad.

- Nem tűröm, kimondom kereken. Csak nem hagyom, hogy bolondot csinálj magadból?

- Gyerekkorom óta sárkányt eregettem minden szombat

délután, s fogok is eregetni, amíg nekem úgy tetszik.

- Így akar elszakítani minket az a vén bestia. Jól kiismertem. Ha férfi volnál, szóba sem állnál vele azok után, ahogy velem bánt.

- Meg ne halljam, hogy így beszélsz az anyámról! Jogom találkozni vele, ahányszor csak akarok.

Órákon át veszekedtek. Betty sikított. Herbert üvöltözött. Idáig is akadt egy-két apró nézeteltérés köztük, mert nyakas teremtés volt mind a kettő, de most vesztek össze először, amúgy istenigazában. Egész vasárnap nem szóltak egymáshoz, s bár a hét folyamán külsőleg helyreállt a béke, szívük mélyén ott lappangott a harag. A következő két szombaton történetesen zuhogott. Betty mosolygott magában a szakadó eső láttán, de Herbert, ha bosszankodott is, nem mutatta. A veszekedés emléke elhomályosult. Két szobában laktak, egy ágyban háltak, s így óhatatlanul egyetértettek abban, hogy nézeteltérésekre legjobb fátyolt borítani. Betty kezét-lábát törte az ő Herbjéért, s miután adott egy kis ízelítőt a mérgéből, úgy gondolta, férjének is megjön a jobbik esze, belátja az igazát: ő sem tűrheti, hogy bárki a fejére nőjön. Herbert a maga módján jó férj volt, rendes és gavalléros a pénzügyekben. Ha Betty időt nyer, visszaédesgeti magához.

De a kéthetes esőzés után kiderült az ég.

- Holnapra jó eregető idő ígérkezik - mondta Mr. Sunbury, mikor a reggeli vonatra várva találkozott a fiával. - Megérkezett az új sárkány.

- Megérkezett?!

- Anyád azt mondogatja, hogy mi persze örülünk, ha eljössz segíteni, de senkinek nincs joga férj és feleség közé éket verni. Ha attól tartasz, hogy Betty nagy ramazurit csap, úgy gondolom, jobb lenne otthon maradnod. Megismerkedtünk a réten egy fiatal fickóval, aki valósággal bolondja ennek a sárkánynak, s nagyon bizonykodott, hogy ha valaki, hát ő föl tudja ereszteni.

Herbertet szíven szúrta a féltékenység.

- Csak nem hagyjátok, hogy idegen nyúljon a sárkányunkhoz? Számíthattok rám.

- Aludj csak rá egyet, Herbert, s ha nem jönnél, azt is megértjük.

- Ott leszek - jelentette ki Herbert.

Másnap, amint hazaért a Cityből, levetette a kimenő ruhát, munkanadrágba, ócska kabátba bújt. Betty benézett a hálószobába és megkérdezte:

- Mit csinálsz?

- Átöltözöm - felelte vidáman. Olyan izgatott volt, hogy nem fojthatta magába a titkot. - Megérkezett az új sárkányuk, s én fogom felröpíteni.

- Azt már nem - tiltakozott Betty. - Nem engedem.

- Ne bolondozz, Betty. Mondom, hogy felröpítem, s ha neked nem tetszik, tegyél róla.

- Én pedig nem engedlek és kész.

Becsukta az ajtót, elébe állt. Szeme villámlott, fogát összeszorította. Betty apró termetű volt, Herbert magas, erős férfi. Megfogta az asszonyt két karjánál, de Betty jól bokán rúgta.

- Azt akarod, hogy szájon vágjalak?

- Ha elmész, akár vissza se gyere! - kiáltotta Betty.

Herbert megfogta, s bár az asszony kézzel-lábbal kapálózott, az ágyra lökte és kiment.

A kis doboz-sárkány keltette izgalom semmi volt ahhoz képest, ahogy az újat fogadták a réten. Csakhogy nehéz volt bánni vele, s bár kifulladásig futottak vele és más lelkes sárkányeresztők is segédkeztek, Herbert mégsem tudta fölereszteni.

- Annyi baj legyen - mondta. - Hamarosan rájövünk a trükkjére. Annyi az egész, hogy ma rossz a széljárás.

A szülőkkel ment teázni, s megtárgyalták a dolgokat, történteket, mint azelőtt régen. Húzta, halogatta a hazamenetelt, mert gondolni sem akart rá, milyen jelenetet rendez majd Betty. Mégis, mikor Mrs. Sunbury kiment a konyhába vacsorát készíteni, Herbert kénytelen-kelletlen elindult hazafelé. Betty újságot olvasott, s fölpillantott belépő urára.

- A holmid össze van csomagolva - vetette oda.

- A micsodám?

- Hallhattad. Azt mondtam, hogy ha elmész, vissza se gyere. Csak akkor nem jutott eszembe a holmid. Mindent összecsomagoltam. Ott van az egész a hálószobában.

Herbert egy pillanatig meghökkenten bámult a feleségére. Az úgy tett, mintha megint olvasásba merülne. Herbertnek nagy kedve támadt jól elnáspángolni az asszonyt.

- Jó, legyen úgy, ahogy kívánod - mondta.

Belépett a hálóba. Betty bőröndbe rakta a ruhákat, csomagolópapírba csomagolta a többit. Herbert fölkapta a táskát, másik kezébe a csomagot, szó nélkül átsétált a nappalin, ki a házból. Hazaballagott az anyjához, becsöngetett. Mrs. Sunbury nyitott ajtót.

- Hazajöttem, mama.

- Csakugyan, Herbert? Készen vár a szobád. Gyere be, rakd le a holmid. Épp most ültünk a vacsorához. - Bementek az ebédlőbe. - Samuel, Herbert hazajött. Hozz hamar egy üveg sört.

Vacsora közben s az est folyamán Herbert elmesélte, hogyan különböztek össze Bettyvel.

- Jól van, Herbert, ezen is szerencsésen túlestél - mondta Mrs. Sunbury, mikor a fiú befejezte mondókáját. - Megmondtam én, hogy az a lány nem hozzád való. Közönséges perszóna, roppant közönséges, te pedig kitűnő nevelést kaptál.

Herbertnek jólesett saját ágyában hálni, a régi, megszokott ágyban, borotválatlanul és mosdatlanul jönni le vasárnap a reggelihez, s úgy olvasgatni az újságot.

- Ma nem megyünk templomba - jelentette ki Mrs. Sunbury. - Herbert nagyon fel van dúlva. Ma egy kicsit eleresztjük magunkat.

A hét folyamán sokat beszélgettek a sárkányról, és Betty-ről is jó sokat. Találgatták, mihez kezd most majd az asszony.

- Megpróbál visszaszerezni téged - vélte Mrs. Sunbury.

- Arra ugyan várhat, hogy én visszamenjek.

- Gondoskodnod kell a megélhetéséről - mondta az apja.

- Miért kellene? - kiáltotta Mrs. Sunbury. - Az a nő tőrbe csalta,

úgy vétette el magát, most meg kiforgatta az otthonából, amelyet Herbert rendezett be neki.

- Amíg békén hagy, megadom neki, ami jár.

Herbert napról napra jobban érezte magát, szinte úgy, mintha soha sem mozdult volna ki hazulról, s elnyugodott, mint a kutya a vackán. Kellemes érzés volt, hogy anyja keféli a ruháját, stoppolja a harisnyáit, s a kedvenc ételeit főzi. Betty szakácsnői tudománya hajítófát sem ért. Eleinte szórakoztató volt, hogy úgy étkeznek, mint valami kiránduláson, de a főztjébe belekóstolni sem volt érdemes, s Herbert nem jutott túl anyja elvein: a legjobb konzervnél is jobb a friss étel. Amint meglátta a lazackonzervet, menten émelyegni kezdett tőle. Örült, hogy itt tágasabb a lakás, mozogni is lehet benne, nem kell szorongani a két szűk szobában, különösen hogy az egyikben még főznek is!

- Akkor követtem el életem legnagyobb baklövését, mama, amikor elmentem hazulról - jelentette ki egyszer.

- Tudom, Herbert, de most már hazakerültél, és nem lenne értelme valaha is elmenned innét.

Herbert pénteken kapta meg a fizetését, s aznap este, alig hogy befejezték a vacsorát, megszólalt a kapucsengő.

- Ő az - állapították meg egyszerre mind a hárman.

Herbert elsápadt. Anyja gyors pillantást vetett rá.

- Bízd rám - mondta. - Majd én beszélek vele.

Kaput nyitott. Betty állt a küszöbön. Megpróbált behatolni, de Mrs. Sunbury útját szegte.

- Herbbel akarok beszélni.

- Nem lehet. Elment.

- Nem ment el. Láttam, mikor apjával együtt hazaérkezett, s azóta nem lépett ki a házból.

- Hát nem óhajt magával találkozni, s ha maga okvetetlenkedni próbál, rendőrt hívok.

- A heti pénzemet akarom megkapni.

- Egyéb se kellett magának tőle. - Mrs. Sunbury előhúzta az erszényét. - Tessék, itt van harmincöt shilling.

- Harmincöt? Csak a lakbér heti tizenkét shilling.

- Ezentúl ennyit kap. Herbertnek itt is meg kell fizetnie az ellátást.

- Aztán ott a bútorrészlet.

- Lesz rá gondunk, mihelyt eljön az ideje. Kell a pénz, vagy nem kell?

Betty zavartan, boldogtalanul, leforrázva álldogált, nem tudta, mitévő legyen. Mrs. Sunbury a markába nyomta a pénzt, és becsukta a kaput az orra előtt. Azzal visszatért az ebédlőbe.

- Ezt elintéztem - mondta.

A csengő ismét megszólalt, aztán újra meg újra, de hogy nem mozdultak, az is elhallgatott. Betty bizonyára elkotródott.

Másnap szép időre ébredtek, kedvezett a szél sebessége, s Herbert két-három sikertelen próbálkozás után rájött a nagy doboz-sárkány fölbocsátásának fortélyára. Fölívelt a levegőbe, mind magasabbra, ahogy Herbert utánaengedte a húrt.

- Kutya legyek, ha nem ment föl legalább egy mérföldre, ha ugyan nem kettőre - kiáltotta anyjának.

Ilyen izgalmat soha életében nem érzett még.

Eltelt néhány hét. Közösen kiagyaltak egy levelet, amelyben Herbert megírta, hogy Betty minden szombat reggel postautalványon megkapja a harmincöt shillinget, ha nem nyaggatja sem őt, sem a család más tagjait, kifizetik idejében az esedékes bútorrészletet is. Mrs. Sunbury berzenkedett ugyan, de az ura most az egyszer a sarkára állt, s Herbert egyetértett vele, hogy így van rendjén a dolog. Herbert időközben kitanulmányozta az új sárkány minden csínját-bínját, s nagyszerű mutatványokat hajtott végre vele. Nem izgatta többé a versengés a többi sárkányeresztővel. Kinőtt már közülük. A szombat délután volt dicsőségének fénypontja. Sütkérezett a bámészkodók csodálatában, szívből élvezte a kevésbé szerencsés vetélytársak irigységét. Hanem egyik este, amikor apjával együtt hazafelé tartott az állomásról, útját állta Betty.

- Szervusz, Herb - köszönt rá.

- Szervusz.

- Szeretnék négyszemközt beszélni a férjemmel, Mr. Sunbury.

- Nem mondhatsz nekem olyat, hogy apám ne hallhatná - vetette oda Herbert mogorván.

Betty habozott. Mr. Sunbury izgett-mozgott. Nem tudta, menjen-e, maradjon-e.

- Így is jó - törődött bele az asszony. - Szeretném, ha hazajönnél, Herb. Nem gondoltam én azt komolyan, amikor összecsomagoltam a holmidat. Csak rád akartam ijeszteni. Ideges voltam. Megbántam már az egészet. Butaság összeveszni egy sárkány miatt.

- Én pedig nem megyek vissza hozzád. Soha olyan jót nem tettél velem, mint amikor kidobtál.

Betty arcán csorogni kezdtek a könnyek.

- De én szeretlek, Herb. Ha eregetni akarod azt a nagy, buta sárkányt, hát eregesd. Azt se bánom, csak gyere vissza.

- Sajnálom, kár a fáradságért. Rájöttem, hol van nekem jó dolgom, s egész életemre elegem van a házasságból. Gyerünk, papa.

Gyorsan odébb álltak, s Betty meg sem próbált a nyomukba szegődni. Következő vasárnap elmentek a templomba, majd ebéd után Herbert benézett a szeneskamrába, ahol a sárkányt tartotta. Nem tudott sokáig meglenni nélküle, úgy odavolt érte. A következő pillanatban falfehéren rohant ki, fejszével a kezében.

- Összetörte. Ezzel törte össze.

Az öregek megrökönyödve hördültek föl, s a kamrába siettek. Herbert igazat mondott. A sárkány, a drága, új sárkány ott hevert összetörve. Valaki vadul nekieshetett a fejszével, fáját darabokra tépte, gombolyítóját ízekre szaggatta.

- Ezt csak ő tehette, míg mi templomban voltunk. Kileste, mikor megyünk el, akkor osont be.

- De hogy juthatott be? - tudakolta Mrs. Sunbury.

- Nekem két kulcsom volt. Mikor hazajöttem, feltűnt, hogy az egyik hiányzik, de álmomban sem gondoltam semmi rosszra.

- Nem állithatod teljes bizonyossággal, hogy ő a tettes. Akad a réten egy pár kölyök, akit majd megesz a sárga irigység, azoktól kitelik ilyesmi.

- Jó, majd kiderül egykettőre - mormogta Herbert. - Elmegyek Bettyhez, s megkérdem, ő járt-e itt. Ha ő csinálta, megölöm.

Haragja oly ijesztő volt, hogy Mrs. Sunbury megriadt.

- És felköttetnéd magad gyilkosságért? Nem, Herbert, nem engedlek el. Menjen el a papa, s majd ha ő visszajött, akkor döntsük el, hogy mit tegyünk.

- Ez a helyes beszéd. Engedd, hogy én menjek, Herbert. Nagy nehezen tudták csak meggyőzni, de végül Mr. Sunbury ment el. Vissza is jött egy félóra múlva.

- Ő volt az, bizony. Nyíltan bevallotta. Még büszkélkedett is vele. Felháborító szavait nem akarom megismételni, a velejük annyi, hogy féltékenykedett a sárkányra. Szerinte Herbert jobban szerette a sárkányt, mint őt, ezért törte össze. Ezerszer is összetörné, ha úgy adódnék.

- Áldott szerencséje, hogy ezt nem nekem mondta. Kitekertem volna a nyakát, még ha utána felkötnek, akkor is. No, hát ezentúl nem kap tőlem egy fityinget sem és kész.

- Be fog pörölni - figyelmeztette az apja.

- Csak pöröljön.

- Jövő héten esedékes a bútorrészlet, Herbert - mondta Mrs. Sunbury. - Én a te helyedben nem fizetném ki.

- Akkor elszállítják a bútort - magyarázta Samuel -, s elvész az a pénz is, amit Herbert idáig fizetett érte.

- Hát aztán? - vonogatta vállát az aszony. - Ezt is megengedheti magának. Egyszer s mindenkorra lerázta azt a nőt, mi visszakaptuk a fiunkat, s ez itt a fontos.

- Fütyülök a pénzre - jelentette ki Herbert. - Előre látom, milyen képet vág majd Betty, amikor elviszik a bútort. Az volt neki a mindene. Hát még a zongora! Azzal volt csak igazán nagyra.

Ilyenformán következő pénteken nem adta föl Betty heti járandóságát, s amikor az asszony továbbította neki a bútorüzlet

felszólítását, hogy eddig meg eddig fizesse be az esedékes részletet, mert másként elviszik a bútort, Herbert visszaírt, mondván, hogy anyagi helyzete nem teszi lehetővé a fizetést, s a bútort a cég rendelkezésére bocsátja. Betty most már arra fanyalodott, hogy várjon rá a vonatnál, s mivel Herbert nem állt szóba vele, hangos átkokat szórva kísérte végig az utcán. Esténként ellátogatott a házhoz, s addig csöngetett, míg Sunburyék már azt hitték, megőrülnek tőle; az öregek csak üggyel-bajjal gátolhatták meg Herbertet, hogy ki ne menjen, s alaposan el ne páholja a feleségét. Egyszer követ vágott a nappali szoba ablakába, s betörte. Gyalázkodó, trágár leveleződlapokat írogatott Herbertnek az irodába. Végül fölkereste a bíróságot, és panaszt emelt férje ellen, mert elhagyta, és nem gondoskodik megélhetéséről. Herbertet beidézték. Mindketten kiteregették a magukét, s ha a bíró furcsállotta is a történetet, nem adta jelét. Megpróbálta kibékíteni a házaspárt, de Herbert tiltakozott az ellen, hogy visszatérjen a feleségéhez. A bíró elrendelte, hogy fizessen Bettynek heti huszonöt shillinget. Herbert kijelentette, hogy nem hajlandó fizetni.

- Akkor pedig ülni fog - szögezte le a bíró.

Herbert azonban komolyan vette, amit mondott. Betty panaszára ismét törvény elé idézték, s a bíró megkérdezte, miért nem engedelmeskedett az ítéletnek.

- Megmondtam, hogy nem fizetek neki, s nem is vagyok hajlandó, mivel összetörte a sárkányomat. Ha börtönre ítélnek, inkább vállalom a börtönt.

Most már a bíró is komolyra fogta a szót.

- Fiatalember, ez ostoba beszéd - mondotta. - Adok heti gondolkodási időt a megítélt összeg kifizetésére, de ha tovább esztelenkedik, letartóztatják, s addig ülhet, amíg meg nem jön az esze.

Herbert nem fizetett, s így került ismeretségbe Ned Preston barátommal, aki aztán nekem is elmondta a történetet.

- No, mit szólsz hozzá? - kérdezte Ned, amikor a história végére ért. - Tudod, ez a Betty nem valami elvetemült lány. Többször is találkoztam vele, s nincs semmi baja, csak esztelenül féltékeny Herbert sárkányára. A fiú sem tökkelütött. Sőt, eszesebb az átlagnál. Mit gondolsz, mi lehet abban a sárkányeresztésben, ami így megőrjíti ezt a szerencsétlent?

- Nem tudom - válaszoltam. Egy darabig gondolkoztam. Az igazat megvallva, nem is konyítok a sárkányeresztéshez. Talán hatalmasnak érzi magát, amint elnézi a felhőkbe emelkedő sárkányt, talán úgy érzi, az elemek urává válik, amikor látszólag megfékezi akaratával a levegőég szeleit. Lehet, hogy valami nyakatekert okoskodással azonosítja önmagát a magasba szárnyaló sárkánnyal, s így ő is mintha kiszabadulna az élet egyhangúságából. Lehet, hogy valami homályos, zavaros módon a sárkányban látja a szabadság, a kaland eszményét. És aztán, tudod, ha valakit egyszer megfertőzött ez az eszmény, nincs a világnak olyan orvosa, nincs olyan sebésze, aki meggyógyíthatná. De mindez merő képzelődés, sőt merem állítani, buta locsogás. Úgy hiszem, te is okosabban tennéd, ha olyasvalakinek adnád föl ezt a leckét, aki nálam jóval többet ért az emberi állat lélektanához.

Fordította Benedek András

TÉLI UTAZÁS

Erdmann kapitány alig ismerte Miss Reidet, amíg a „Friedrich Weber" Haitiba nem ért. Miss Reid Plymouth-ban szállt hajóra, de a kapitány útközben számos utast vett fel, franciákat, belgákat és haitibelieket. Többen közülük már régebben is vele utaztak, Miss Reid pedig a főgépész asztalánál ült.

A „Friedrich Weber" teherszállító hajó, rendszeresen közlekedett Hamburg és a colombói partvidéken fekvő Cartagena között, és útja során Nyugat-India több szigetét érintette. A hajó Németországból foszfátot és cementet szállított, hazafelé kávét és épületfát vitt, de tulajdonosai, a Weber Testvérek, szívesen térítették el eredeti útirányától, ha valami érdemleges rakomány adódott. A „Friedrich Weber" kész volt szarvasmarhát, öszvért és burgonyát is szállítani, s bármi mást, ami akárcsak parányi tisztességes haszonnal kecsegtetett. Utasokat is vitt. Volt hat utasfülkéje a felső fedélzeten, és alul is hat. Fényűző kényelemre nem számíthatott az ember, de a koszt jó volt, házias és bőséges, a viteldíj pedig olcsó. A körutazás kilenc hétig tartott, és Miss Reidnek mindössze negyvenöt fontjába került. Már előre örült, nemcsak annak, hogy sok érdekes, történelmi vonatkozású helyet láthat majd, hanem hogy útközben egész sereg új ismerettel gazdagíthatja szellemét.

Az ügynök figyelmeztette, hogy a haiti Port au Prince-ig meg kell osztania kabinját egy másik nővel. Miss Reid nem bánta, szerette a társaságot, és amikor a hajópincér közölte, hogy útitársnőjét Madame Bollinnek hívják, rögtön az ötlött eszébe, milyen jó alkalom lesz ez francia tudásának némi felfrissítésére. Az sem hozta ki különösebben a sodrából, hogy kiderült: Madame Bollin - szénfekete. A dolgokat úgy kell venni, ahogy vannak, mondta magának, elvégre mindnyájan Isten teremtményei vagyunk. Miss Reid jól bírta a tengert, ami korántsem meglepő, ha meggondoljuk, hogy nagyapja tengerésztiszt volt; de néhány

viharos nap után szép idő jött, s a derék hölgy igen rövid idő alatt megismerkedett összes útitársával. Minden társaságba könnyen beleilleszkedett. Részben ezért is ment jól az üzlete: Nyugat-Anglia egy fölkapott és szép kirándulóhelyén volt teázója, s mindig akadt kedves mosolya, szíves szava, amivel a betérő vendégeket fogadja; télen bezárta az üzletet, és legalábbis az utóbbi négy évben, hajóutazásokat tett. Oly érdekes emberekkel kerül össze az ember - mondogatta -, és hát a jó pap is holtig tanul. Igaz, hogy a „Friedrich Weber" utasai nem voltak annyira „jobbfajta" emberek, mint akikkel előző évben a földközi-tengeri útján összekerült, és bár egyikük-másikuk viselkedése az étkezésnél némileg felháborította, igyekezett mindenben meglátni a jót, és úgy venni őket, amilyenek. Nagyon szeretett olvasni, és boldog volt, amikor a hajó könyvtárát végigböngészve megtalálta benne Phillips Oppenheim, Edgar Wallace és Agatha Christie egész sereg könyvét; de mert annyian voltak itt, akikkel el-beszélgethetett, nem jutott ideje olvasásra, úgy döntött hát, hogy a könyveket félreteszi, amíg Haitinál kiürül a hajó.

- Végtére is - mondta - az ember fontosabb az irodalomnál.

Miss Reid mindig kellemes társalgó hírében állt, és elégedetten állapíthatta meg magáról, hogy a sok-sok nap alatt, amit a tengeren töltöttek, egyetlenegyszer sem engedte az asztalnál a társalgást ellanyhulni. Tudta, hogyan kell szóra bírni az embereket, és valami ügyes megjegyzéssel sikerült mindig életet lehelnie egy már-már kifulladó témába, vagy ha nem, újabb lendületet adott a társalgásnak. Barátnője, Miss Price, a boldogult campdeni lelkész lánya, aki Plymouth-ban élt, és kikísérte a hajóhoz, gyakran mondotta neki:

- Tudod, Venetia, az eszed, akár egy férfié. Te aztán mindig fején találod a szöget.

- Hát tudod, szerintem, ha mindenki iránt érdeklődünk, mi is érdekesek leszünk - felelte szerényen Miss Reid -, gyakorlat teszi a mestert, és nekem hihetetlen képességem van arra, hogy ne

sajnáljam a fáradságot, ami Dickens szerint maga a zsenialitás.

Miss Reidet valójában nem hívták Venetiának, becsületes neve Alice volt, de nem tetszett neki, és már fiatal lány korában ezt a költői hangzású nevet vette fel, mert úgy érezte: sokkal jobban illik egyéniségéhez.

Miss Reid rengeteg érdekes beszélgetést folytatott útitársaival, és őszintén fájt a szíve, amikor a hajó végül is Port au Prince-be érkezett, és az utolsó útitársak is partra szálltak. A „Friedrich Weber" két napig vesztegelt ott, és ezalatt a hölgy megtekintette a várost és környékét. Amikor újra elindult a hajó, ő volt az egyetlen utas. A „Friedrich Weber" körüljárta a sziget partvidékét és meg-megállt egy-egy kikötőben, hogy szállítmányt rakjon ki vagy vegyen fel.

- Remélem, nem feszélyezi majd, hogy egyedül maradt ennyi férfi közt - mondta szívélyesen a kapitány, amikor ebédhez ültek.

Miss Reidet a kapitány jobbjára ültették; az első kormányos, a főgépész és az orvos ült még az asztalánál.

- Nagyvilági nő vagyok, kapitány úr. Szilárd hitem, ha egy hölgy: hölgy, az urak urak maradnak.

- Mi csak faragatlan tengerészek vagyunk, asszonyom, ne várjon tőlünk sokat.

- A durva külső olykor arany szívet takar, kedves kapitány - felelte Miss Reid.

A kapitány alacsony, tömzsi ember volt, feje és vörös arca simára borotvált. Fehér tengerészzubbonyának gallérját csak az étkezések idejére gombolta be a nyakánál, máskor kilátszott szőrös melle. Joviális fickó volt. Beszélni csak bömbölve tudott. Miss Reid hamisítatlan különcnek tartotta, de volt benne annyi humorérzék, hogy elnézzen egy s mást az öreg tengeri rókának, ő, mármint Miss Reid tartotta kezében a társalgás fonalát. Sok mindent megtudott Haitiről az úton, és még többet az ott töltött két nap alatt, de tudta, hogy a férfiak jobban szeretnek beszélni, mint más szavait hallgatni, így hát egész sereg kérdéssel ostromolta őket, amelyekre már eleve tudta a választ; meglepő

csak az volt, hogy ők maguk nem tudták. Végül is úgyszólván kényszerítve érezte magát, hogy valóságos kis előadást tartson nekik, és mire az ebédet - vagy ahogy ők a maguk fura módján nevezték: a „Mittagessen"-t elköltötték, rengeteg érdekes tájékoztatással gazdagította őket a Haiti Köztársaság történetéről és gazdasági helyzetéről, megoldásra váró problémáiról és jövendő kilátásairól. Lassan beszélt, kifinomult, előkelő hangon, szókincse igen bőséges volt.

Estére kelve egy kis kikötőbe futottak be, ahol háromszáz zsák kávét kellett felvenniök, és a hajózási vállalat ügynöke feljött a hajóra. A kapitány meghívta vacsorára, és koktélt rendelt. Éppen hozta a pincér, amikor Miss Reid lebegett be a szalonba, megfontolt, elegáns és magabiztos mozdulatokkal. Szívesen hangoztatta, hogy már a járása is elárulja a nőről, hogy vajon igazi hölgy-e vagy sem. A kapitány bemutatta neki az ügynököt, és Miss Reid leült.

- Mit isznak az urak? - kérdezte.
- Koktélt. Iszik egyet, Miss Reid?
- Örömest.

Megitta és a kapitány kissé meghökkenve kérdezte, kíván-e még egyet.

- Még egyet? No jó, csak épp a társaság kedvéért.

Az ügynök, akinek bőre sokkal fehérebb volt egyesekénél, viszont jóval sötétebb másokénál, Haiti egyik hajdani németországi követének fia volt, évekig élt Berlinben, és jól beszélt németül. Nyilvánvalóan annak köszönhette, hogy egy német hajózási vállalat alkalmazta. Ez elegendő ok volt arra, hogy Miss Reid vacsora közben ezerféle dolgot meséljen el egy régebbi Rajna menti utazásáról. Később ő, az ügynök, a kapitány, a doktor és a kormányos letelepedett egy asztal köré és sörözgetett. Miss Reid nem mulaszthatta el, hogy ki ne kérdezze az ügynököt. Nyilván az a körülmény, hogy épp kávét rakodtak be, sugallta neki, hogy az ügynök bizonyára felettébb szeretné tudni, hogyan termelik a teát

Ceylon szigetén, mert igen, egyik hajóútja során Ceylonban is járt; az a körülmény viszont, hogy az ügynök apja diplomata volt, kétségtelenné tette, hogy nagy érdeklődéssel viseltetik az angol királyi család iránt. Igen kellemes estéje volt. Mikor végül nyugovóra tért, mert soha az életben eszébe nem jutott volna azt mondani: megy lefeküdni, így szólt önmagához:

- Semmi kétség, nagy iskola az utazás.

Tény és való: élmény volt magára maradnia ennyi férfival. Hogy nevetnek majd az otthoniak, ha hazaérkezve mindent elmesél nekik! Mondogatják is majd: ilyen dolgok csak Venetiával történnek meg. Mosolygott, amint a kapitányt, dörgő hangján énekelni hallotta fenn a fedélzeten. A németek oly muzikálisak! Furcsa szokása volt a kapitánynak, hogy kurta lábszáraival peckesen fel-alá sétálva Wagner-melódiákat dalolt, saját gyártmányú szövegre. Most épp a Tannhäuserből énekelt (azt a bájos dalocskát az esthajnalcsillagról), de Miss Reid, nem tudván németül, legfeljebb kíváncsian tűnődhetett magában, micsoda lehetetlen szöveggel énekli a dallamot. Még szerencse!

,,Ó, hogy unom e nőt, hogy unom e nőt, ha így megy tovább, megölöm őt." Aztán átcsapott Siegfried harcias dallamába: „Unom e nőt, unom e nőt, unom e nőt, s a tengerbe hajítom őt!"

Hát az már szentigaz, hogy Miss Reid maga volt a leggyilkosabb, legdermesztőbb, leggyötrelmesebb unalom. Szüntelen egyhangúsággal beszélt, és semmi értelme sem volt félbeszakítani, mert akkor meg elejéről kezdte az egészet. Olthatatlan tudásszomj gyötörte, és nem eshetett az asztalnál olyan véletlen megjegyzés, hogy megszámlálhatatlan kérdést ne tett volna fel vele kapcsolatban. Éjszaka élénk álmai voltak, és ezeket tűrhetetlenül hosszú lére eresztve mesélte el. Nem volt olyan dolog, amiről ne lett volna valami untató mondanivalója. Minden alkalomra készen állott holmi elcsépelt frázissal. Úgy fején találta mindig a közhelyet, mint a kalapács a szeget. A legnyilvánvalóbb dologba is úgy ugrott fejest, akár a bohóc, amikor a cirkuszi mutatvány közben átszökken a karikán. A hallgatás nem feszélyezte. Nem

csoda, hogy ezek a szegény férfiak itt, távol a családi tűzhelytől, kicsiny gyermeklábak topogásától, méghozzá most, karácsony közeledtén, lehangoltak: a hölgy megkétszerezte hát erőfeszítéseit, hogy érdeklődést keltsen bennük, mulattassa őket. Elszánt elhatározása volt, hogy egy kis napsugarat lop egyhangú életükbe. Mert a dologban az volt a legszörnyűbb, hogy Miss Reid jót akart. Nemcsak ő maga érezte jól magát a hajón, hanem azon volt, hogy valamennyiük ideje kellemesen teljék. Szentül hitte, hogy ezek is úgy szeretik őt, ahogy ő szereti őket. Úgy érezte: megteszi a magáét, hogy az együttlét minél szórakoztatóbb legyen, és naivul boldog volt abban a hitében, hogy ez sikerült neki. Ezerféle történetet mesélt barátnőjéről, Miss Price-ról, és hogy hányszor mondta neki: „Venetia, a te társaságodban még egy unalmas pillanata sem lehet senkinek." A kapitány kötelessége volt udvariasan bánni az utasokkal, és bármily szívesen rászólt volna, hogy fogja be végre azt a nagy száját, nem tehette, de jól tudta: még ha kimondhatná is, ami a szívét nyomja, nem vinné rá a lélek, hogy megbántsa Miss Reidet. Szózuhatagának semmi sem vethetett gátat. Ellenállhatatlan volt, akár valami természeti erő. Egyszer kétségbeesésükben németül kezdtek beszélni a férfiak, de Miss Reid azonnal megálljt parancsolt.

- Nem tűröm, hogy olyasmit beszéljenek a társaságomban, amit nem értek. Inkább használják ki a jószerencséjüket, hogy itt vagyok, és gyakorolják angol nyelvtudásukat.

- Szakmai dolgokról beszéltünk, csak untatnánk önt, Miss Reid - mondta a kapitány.

- Engem semmi sem untat. Ezért állíthatom magamról is, és remélem, nem tartanak önhittnek, hogy én sem untatok senkit. Engem minden érdekel. Az ember sohasem tudhatja, mikor veszi hasznát akár a legcsekélyebb ismeretnek.

A doktor szárazon mosolygott:

- A kapitány csak ötölt-hatolt, Miss Reid, az igazság az, hogy elmesélt egy történetet, amely nem való olyan hölgy fülének, aki ...

khm ... hajadon.

- Lehet, hogy hölgy vagyok, és hajadon vagyok, de nagyvilági nő is vagyok. Nem várhatom el tengerészektől, hogy szentek legyenek. Előttem mindig nyíltan beszélhet, kapitány úr, nem fog megbotránkoztatni. Most pedig szeretném hallani azt a történetet.

Az orvos hatvanéves lehetett, gyér, szürke haja volt, őszülő bajsza, apró, csillogóan kék szeme. Hallgatag, keserű ember, és Miss Reid bármennyire igyekezett is belevonni a társalgásba, majdnem lehetetlen volt egy szót is kicsikarni belőle. De nem egykönnyen adta fel a harcot, és mikor egy délelőtt megpillantotta a doktort, ahogy ott ült a fedélzeten, könyvvel a kezében, odavitte székét a doktorhoz, és leült mellé.

- Szeret olvasni, doktor úr? - kérdezte derűsen.
- Szeretek.
- Hát bizony, a könyv a legjobb barát. No és feltételezem, hogy mint minden német, maga is muzikális.
- Szeretem a zenét.
- Én is. Abban a pillanatban, ahogy magát megláttam, azt gondoltam: csak okos ember lehet.

Az orvos futó pillantást vetett rá, és ajkát biggyesztve tovább olvasott. Ám ez egyáltalán nem zavarta Miss Reidet.

- De hát persze, olvasni mindig lehet. Én a magam részéről többre becsülöm a kellemes társalgást akármilyen jó könyvnél. Maga nem?
- Nem.
- Hát ez igazán roppant érdekes. És mondja csak, miért nem?
- Nem tudom.
- Ez igazán nagyon különös. Igaz, végül mindig rájövök, hogy az emberi szív kifürkészhetetlen. Tudja, engem rémesen érdekelnek az emberek. Szeretem az orvosokat, ők annyi mindent tudnak az emberi természetről, de azért én is mesélhetnék egyet és mást, ami még magát is meglepné. Ha valakinek, mint nekem, teaszalonja van, alaposan kiismerheti az embereket, de persze csak úgy, ha nyitva tartja a szemét.

- Bocsásson meg, Miss Reid, egy betegemhez kell mennem.

- Akárhogy is, megtörtem a jeget - gondolta a hölgy, amint a doktor eltávozott. - Azt hiszem, csak félénk egy kicsit.

De egy-két nap múlva a doktor rosszul érezte magát. Valami belső baja volt, amely gyakran alkalmatlankodott, de már megszokta, és nem szívesen beszélt róla. Ha rájött a roham, csak azt kívánta, hagyják békén. Kabinja kicsiny és fülledt volt, így a fedélzetre telepedett egy nyugszékbe, és behunyt szemmel feküdt. Miss Reid fel-alá járt, hogy elvégezze félórás egészségügyi sétáját, amelyet sem reggel, sem este el nem mulasztott. A doktor azt hitte, ha alvást színlel, nem fogja zavarni. De mikor már egy féltucatszor elsétált mellette, a hölgy hirtelen megállt vele szemben, és teljes csöndben ott maradt. A doktor, bár csukva tartotta szemét, tudta, hogy őt nézi.

- Segítségére lehetek valamiben, doktor úr? - kérdezte Miss Reid.

Az orvos felrezzent. - Miért? Minek?

Rápillantott, és látta, hogy a szeme csupa aggodalom.

- Nagyon betegnek látszik.

- Erős fájdalmaim vannak.

- Tudom, látom. Tehetek valamit?

- Nem, majd elmúlik.

Miss Reid egy pillanatig habozott, aztán elment. De rövidesen vissza is tért.

- Látom, kényelmetlenül fekszik. Kihoztam magának a kispárnámat, minden utamra magammal viszem. Engedje meg, hogy a feje alá tegyem.

A doktor e pillanatban túl rosszul volt, semhogy tiltakozhatott volna. A hölgy gyengéden felemelte fejét, és alátette a puha párnát. Hűs, lágy kezével végigsimította a doktor homlokát.

- Szegénykém - mondta -, tudom, milyenek az orvosok. Feláldozzák magukat a betegeikért, de önmagukkal nem törődnek.

Otthagyta, de csakhamar visszatért, székével és szatyrával. A

doktor, amint meglátta, elgyötörten megrázkódott.

- Most nem engedem, hogy beszéljen, csak ide ülök maga mellé és kötögetek. Mikor nem érzi jól magát az ember, úgy hiszem, némi vigaszt nyújt számára, ha baráti szem vigyázza a pihenését.

Leült, szatyrából egy megkezdett sált húzott elő, és kezében szorgosan cikázni kezdtek a kötőtűk. Egy árva szót sem szólt. És hogy hogy nem, a doktort megnyugtatta a társasága. A hajón még csak észre sem vette senki, hogy beteg, elhagyottnak érezte magát, és ennek a bosszantó szörnyetegnek részvéte jólesett neki. Lecsillapította, hogy ott látta csöndben dolgozni maga mellett, és hamarosan elszunnyadt. Amikor felébredt, Miss Reid még mindig kötött. Rámosolygott a doktorra, de nem szólt. A doktor fájdalmai már megszűntek, és sokkal jobban érezte magát. Nem ment le a szalonba, csak késő délután. A kapitányt, és Hans Krausét, a kormányost találta ott sörözés közben.

- Üljön le, doktor - mondta a kapitány -, épp haditanácsot tartunk. Tudja, hogy holnapután Szilveszter?

- Persze hogy tudom.

A szilvesztereste jelentős ünnepi esemény a német ember életében, és a hajó személyzete nagy örömmel várta. Egész úton magukkal cipelték a Németországból hozott karácsonyfát.

- Ma ebédnél Miss Reid beszédesebb volt, mint valaha. Hans és én elhatároztuk, hogy tenni kell valamit.

- Délelőtt két óra hosszat szótlanul ült mellettem. Valószínűleg ezt az elvesztegetett időt akarta behozni.

- Épp elég baj, hogy otthontól, családtól távol van az ember, pláne ilyentájt. Élvezni akarjuk a szilveszterestét, de ha nem csinálunk valamit Miss Reiddel, akkor lőttek az egésznek.

- Kutyát se ér az este, ha velünk lesz - mondta a kormányos. - Kétszer kettő négy, olyan biztos, hogy elrontja az esténket.

- Hogy az ördögbe akar megszabadulni tőle, hacsak a tengerbe nem hajítjuk? - mosolygott a doktor. - Nem is olyan rossz lélek az öreglány; csak éppen szerető kellene neki.

- Az ő korában? - kiáltotta Hans Krause.

- Éppen az ő korában! Ez a szertelen fecsegés, a szenvedélyes érdeklődés, a szüntelen kérdezősködés, minden, amit csak csinál, nem egyéb, mint követelőző szüzességének megannyi jele. Ha szeretője akadna, az lecsillapítaná. Zajló idegei elpihennének. Legalább egy órája lenne életének, amelyben igazán éli. Az a mélységes kielégülés, amelyet egész fizikai léte követel, áthatná nekibőszült beszéd-idegközpontjait, és nekünk nyugtunk lenne.

Sohasem lehetett tudni, mennyire gondolja komolyan a doktor, amit mond, és mikor űz tréfát más rovására. A kapitány kék szeme azonban pajkosan hunyorított.

- Jól van, doktor, bízom a diagnosztikai képességeiben. A javasolt gyógymódot nyilvánvalóan érdemes kipróbálni, és mivel maga agglegény, világos, hogy magára vár az alkalmazása.

- Bocsánat, kapitány, nekem hivatásbeli kötelességem orvosságot előírni azoknak, akik ezen a hajón pácienseim, de nem kötelességem az orvosságot személyesen beadni nekik. Mellesleg, hatvanéves vagyok.

- Én nős ember vagyok, és felnőtt gyermekeim vannak - mondta a kapitány -, öreg vagyok, elhízott, asztmás, tőlem tehát igazán nem várható el, hogy eleget tegyek az ilyen feladatnak. A természet a férj és családapa szerepét szánta nekem, nem a szeretőét.

- Ilyen esetekben a fiatalság igen lényeges, a kellemes külső pedig előnyös - mondotta nyomatékosan a doktor.

A kapitány öklével az asztalra csapott.

- Maga Hansra gondol! Tökéletesen igaza van. Hans fogja megtenni!

A kormányos talpra ugrott.

- Én?! Soha!

- Hans, te szép szál gyerek vagy, jóképű, erős, mint az oroszlán, merész és fiatal. Még huszonhárom napunk van, amíg Hamburgba érünk, nem hagyhatod cserben hűséges vén kapitányodat ilyen nehéz helyzetben, sem jó barátodat, a doktort.

- Nem, kapitány úr, ezt ne kívánja tőlem. Még egy esztendeje sincs, hogy megnősültem, és szeretem a feleségemet. Alig várom már, hogy otthon legyek Hamburgban. A feleségem majd eleped utánam, ahogy én is utána. Nem akarom megcsalni, főként Miss Reiddel nem.

- Miss Reid nem is olyan megvetendő - mondta a doktor.

- Egyesek még csinosnak is mondanák - szólt a kapitány.

És valóban, ha az ember vonásról vonásra vizsgálgatta Miss Reidet, egyáltalán nem volt csúnyának mondható. Tény és való, hogy hosszú, butácska arca volt, de nagy barna szeme és sűrű szempillái; rövidre nyírt barna haja tetszetős hullámokban hullt a nyakára; arcbőre elég szép volt, alakja pedig sem túl kövér, sem túl sovány. Korához képest fiatalos is volt, és ha azt állította volna magáról, hogy negyvenéves, bárki hajlandó lett volna elhinni. Csak az szólt el-e, hogy jelentéktelen és idegesítő.

- Hát igazán el kell viselnem még huszonhárom szörnyű napon át ennek az unalmas nőnek a locsogását? Hát igazán válaszolnom kell még huszonhárom szörnyű napon át ostoba kérdéseire, és hallgatnom hülye megjegyzéseit? Nekem, öregembernek, szó nélkül kell tűrnöm, hogy ennek az elviselhetetlen szűznek kéretlen társasága tönkretegye a szilveszter estémet, amelynek már jó előre úgy örültem? És minden csak azért, mert senki sem akad, aki egy kis lovagiasságot, egy kis emberi jóságot, a könyörületesség egy parányi szikráját tanúsítaná egy magányos nő iránt! El fogom süllyeszteni a hajót.

- Még mindig ott van a rádiós - szólt Hans.

A kapitány nagyot ordított.

- Ó, Hans, hogy támadjon fel poraiból, és adja rád áldását mind a tízezer kölni szűz! Pincér! - üvöltött. - Mondd meg a rádiósnak, hogy hívatom.

A rádiós belépett a szalonba, és elegánsan összecsapta bokáját. A három férfi szótlanul nézte. A rádiós nyugtalan kíváncsisággal várta, mit követhetett el, miért akarják most legorombítani. Középtermetűnél magasabb volt, széles vállú, keskeny csípőjű,

egyenes tartású és karcsú; napbarnított finom arcbőrét mintha sohasem érintette volna a borotva, nagy, szinte meglepően kék szeme volt és hullámos arany sörénye. Tökéletes példánya a germán ifjúnak, annyira csupa élet, hogy még ha nem állt is az ember közvetlen közelében, érezni kellett életereje melegét.

- Tökéletes árja - mondta a kapitány -, ez kétségtelen. Hány éves vagy?

- Huszonegy, uram.

- Nős?

- Nem, uram.

- Vőlegény?

A rádiós kuncogott egyet. Megnyerően fiús kedvesség volt a nevetésében.

- Nem, uram.

- Tudod, hogy van a hajón egy női utasunk?

- Tudom, uram.

- Ismered?

- Köszönök neki, ha a fedélzeten látom.

A kapitány felöltötte leghivatalosabb modorát. Máskor oly jókedvűen csillogó szeme most szigorú volt, és mély zengésű hangja parancsoló színt öltött.

- Habár ez teherszállító hajó és nagyértékű rakomány viszünk, utast is szállítunk, ha akad, és üzleti tevékenységünknek ezt az ágát a hajózási társaság nagy gonddal igyekszik fejleszteni. Utasításom van arra, hogy minden lehetőt elkövessek utasaink kényelmének és kellemes utazásának elősegítésére. Miss Reidnek szeretőre van szüksége. A doktor és én arra a következtetésre jutottunk, hogy te igen alkalmas vagy Miss Reid követelményeinek kielégítésére.

- Én, uram?

A rádiós mélyen elpirult, és vihogni kezdett, de rögtön összeszedte magát, amint a szemben ülő három férfi merev arcába nézett.

- De hiszen a hölgy az anyám lehetne.

- A te korodban ez nem számít. Miss Reid igen előkelő bölgy, és kapcsolata van Anglia legnagyobb családjaival. Ha németnek születik, legalábbis grófnő volna. Hogy éppen téged választottunk ki erre a felelősségteljes tisztségre, az olyan megtiszteltetés, amelyet nagyon is meg kellene becsülnöd. Továbbá angol nyelvtudásod is erősen sántít, és ez kitűnő alkalom lesz, hogy javíts rajta.

- Ez mindenesetre megfontolandó - mondta a rádiós -, tudom, gyakorlatra van szükségem.

- Ritkán adódik úgy az életben, hogy az élvezet szellemi fejlődéssel párosul, és csak gratulálhatsz magadnak, hogy ilyen szerencse ért.

- De ha kérdeznem szabad, uram, miért akar Miss Reid szeretőt?

Úgy látszik, régi angol szokás, hogy olyan magasrangú nők, akiknek nincs férjük, az évnek ebben a szakában egy szerető férfi öleléseinek vessék alá magukat. A hajózási társaság megkívánja, hogy Miss Reid ugyanolyan bánásmódban részesüljön, mintha angol hajón utazna, és bízunk benne, ha meg lesz elégedve, arisztokrata kapcsolatai révén sok barátját rábeszélheti majd, hogy vállalatunk hajóin utazzék.

- Kérem, uram, mentsen fel ez alól.

-Amit mondtam, nem kérés, hanem parancs. Ön ma este tizenegy órakor jelentkezik Miss Reid kabinjában.

- És mit csináljak, ha már ott leszek?

- Mit csináljon? - mennydörgött a kapitány. – Viselkedjék természetesen!

Kézlegyintéssel elbocsátotta. A rádiós szalutált és távozott.

- Most pedig igyunk még egy pohár sört - mondta a kapitány.

Este, vacsoránál Miss Reid elemében volt. Beszédes volt. Dévaj volt. Előkelő volt. Egyetlen elcsépelt közhelyet, egyetlen megkopott frázist ki nem hagyott. Ezerféle ostoba kérdéssel bombázta őket. A kapitány arca egyre vörösebbre váltott, ahogy

próbálta visszafojtani dühét; úgy érezte, nem képes továbbra is udvarias maradni vele, és ha a doktor orvossága nem használ, egyszer megfeledkezik magáról, és odamondogat neki, de alaposan.

„Elvesztem az állásomat - gondolta -, de azt hiszem, megérné."

Másnap már asztalnál ültek, mikor Miss Reid ebédhez jött.

- Holnap szilveszternapja - mondta vidáman. Pontosan ezt a kijelentést várták tőle. Aztán így folytatta:

- No és mit csináltak egész délelőtt?

Miután mindennap pontosan ugyanazt csinálták, és ezt jól tudta ő is, kérdése dühítő volt. Teljes kudarc, gondolta keserűen a kapitány, és jól megmondta a magáét a doktornak.

- Csak semmi német beszéd, kérem - mondta Miss Reid hamiskásan -, tudják, hogy ezt nem tűröm; maga pedig, kapitány, miért vet olyan savanyú pillantást szegény doktorra? Hiszen tudják, karácsony ideje van: békesség a földön a jóakaratú embereknek. Már oly izgatottan várom a holnapi estét, és lesz-e gyertya a karácsonyfán?

- Persze hogy lesz.

- Óriási! Mindig mondom, hogy a karácsonyfa gyertya nélkül nem is karácsonyfa. Jaj, ha tudnák, milyen furcsa élményem volt az éjszaka. Egyáltalán nem értem az egészet!

Döbbent csend. Mind meredten bámultak Miss Reidre. Most az egyszer szinte csüggtek az ajkán.

- Igen - folytatta a maga egyhangú, kényeskedő módján -, az elmúlt éjszaka, épp nyugodni tértem, amikor kopogtattak az ajtómon. „Ki az?" szóltam ki. „A rádiós", hangzott a felelet. „Mit óhajt?" kérdeztem. „Beszélhetnék önnel?" kérdezte ő.

A férfiak feszült figyelemmel hallgatták.

- „Jó, jó, csak a pongyolámat kapom magamra, mondtam, és ajtót nyitok." Egyszóval magamra kaptam a pongyolámat, és ajtót nyitottam. A rádiós így szólt: „Bocsásson meg, Miss, nem akar rádióüzenetet feladni?" Bizony, kissé furcsállottam, hogy ebben a

késői órában azzal a kérdéssel jön, nem akarok-e rádióüzenetet feladni, hát csak az arcába nevettem, mert az egész dolog csiklandozta a humorérzékemet, ha ugyan értik, mire gondolok, viszont nem akartam megbántani, és csak annyit mondtam: „Nagyon köszönöm, de nem szándékozom rádióüzenetet feladni." ő ott állt az ajtó előtt, és olyan fura képe volt, mintha rettenetes zavarban volna, mire én azt mondtam: „Jó éjt, szép álmokat" - és bezártam az ajtót.

- Ostoba fráter! - kiáltotta a kapitány.

- Fiatal még, Miss Reid - szólt közbe a doktor -, az egész csak túlbuzgóság volt. Én úgy gondolom, hogy a fiú azt hitte, ön újévi üdvözletet kíván küldeni a barátainak, és lehetővé akarta önnek tenni, hogy a kedvezményes díjszabással éljen.

- Ó, egyáltalán nem haragudtam. Szeretem az ilyen kis furcsaságokat, amik utazás közben történnek az emberrel. Jól elszórakoztatnak.

Amint az ebéd véget ért, és Miss Reid otthagyta őket, a kapitány a rádiósért küldött.

- Te hülye, mi a mennydörgős ménkűnek kérdezted az éjszaka Miss Reidtől, nem akar-e rádióüzenetet feladni?

- Uram, ön azt mondta nekem, viselkedjem természetesen. Én rádiós vagyok, tehát azt tartom természetesnek, hogy megkérdezzem tőle, nem akar-e rádióüzenetet feladni. Nem tudtam, mi mást mondjak.

- Nagy isten! - ordított a kapitány. - Amikor Siegfried megpillantotta a sziklán fekvő Brünhildát, és így kiáltott: *Das ist kein Mann* (a kapitány énekelte a szavakat, és hangában gyönyörködve még két-háromszor megismételte a mondatot, csak aztán folytatta:) ... akkor Siegfried talán azt kérdezte az álmából felriadt Brünhildától, nem kíván-e rádióüzenetet küldeni a kedves papájának, miszerint felébredt hosszú alvásából, és ezt tudtára óhajtja adni?

- A legtiszteletteljesebben felhívom figyelmét arra a körülményre, hogy Brünhilda Siegfried nagynénje volt. Miss Reid

azonban teljesen idegen számomra.

- Siegfried nem sokat törődött azzal, hogy Brünhilda a nagynénje. Csak annyit tudott, hogy gyönyörű és védtelen nő, nyilvánvalóan jó családból, és azt tette, amit minden más úriember tett volna a helyében. Te fiatal vagy, jóképű a kisujjad hegyéig árja, és Németország becsülete van a kezedben.

- Rendben van, uram. Minden tőlem telhetőt megteszek.

Ezen az éjszakán újra kopogtattak Miss Reid ajtaján.

- Ki az?

- A rádiós. Rádiótáviratom van az ön számára.

- Az én számomra? - a hölgy meglepődött, de hirtelen eszébe jutott, hogy talán egyik útitársa, aki Haitiban kiszállt, küld újévi üdvözletet. „Milyen kedvesek is az emberek", gondolta. - Ágyban vagyok, tegye le az ajtó elé!

- Választ várnak. Tíz szó előre fizetve.

Akkor hát mégsem lehet újévi üdvözlet. Megállt a szívverése. Másról nem lehet szó, csak arról, hogy leégett az üzlete. Kiugrott az ágyból.

- Csúsztassa be a rádiótáviratot az ajtó alatt, megírom a választ, és ugyanúgy visszajuttatom.

A borítékot bedugták az ajtó alatt, és amikor megjelent a szőnyegen, valahogy csakugyan baljóslatúnak látszott. A szavak elmosódtak Miss Reid szeme előtt, és egy percig szemüvegét sem találta. Ez állt a táviratban:

Boldog újévet. Stop. Békesség a földön a jóakaratú embereknek. Stop. Ön gyönyörű szép. Stop. Szeretem. Stop. Beszélnem kell önnel. Stop. Aláírás: a rádiós.

Miss Reid kétszer is elolvasta. Aztán lassan levette szemüvegét, és egy sál alá rejtette. Ajtót nyitott.

- Jöjjön be - mondta.

Másnap, Szilveszter napján a tisztek jókedvűen és kissé érzelmesen ültek ebédhez. A pincérek fenyő és fagyöngy hiányában trópusi kúszónövényekkel díszítették fel a szalont, és az

asztalon ott állt a karácsonyfa, tele gyertyákkal: ezeket majd vacsoránál gyújtják meg. Miss Reid csak akkor jelent meg, mikor a tisztek már asztalnál ültek, és amikor jó reggelttel üdvözölték, nem szólt, csak biccentett. A férfiak kíváncsian nézték. Jól evett, de egyetlen szót sem ejtett. Hallgatása rejtélyes volt. Végül a kapitány nem bírta tovább és megszólalt:

- Milyen csendes ma, Miss Reid.
- Gondolkozom - jegyezte meg.
- És nem mondaná el nekünk, miről gondolkozik? - kérdezte a doktor incselkedőn.

A hölgy hűvös, valósággal fölényes pillantást vetett a doktorra.

- Jobb szeretem magamban tartani a gondolataimat, doktor úr. Kérnék még egy kicsit abból a vagdalthúsból, nagyon jó étvágyam támadt.

Áldott csendben fejezték be az étkezést. A kapitány megkönnyebbülten sóhajtott fel. Erre való az étkezés, nem is csevegésre. Ebéd után a kapitány a doktorhoz lépett, és megszorította a kezét.

- Valami történt, doktor.
- Történt. Mintha kicserélték volna.
- De így marad-e?
- Reméljük a legjobbakat.

Az esti ünnepségre Miss Reid estélyi ruhát öltött, nagyon diszkrét fekete ruhát, keblén műrózsákkal, és hosszú jade utánzatú gyöngysort viselt. A villanyt eloltották, és a karácsonyfán meggyújtották a gyertyákat. Kissé olyan volt az egész, mintha templomban lettek volna. Az alacsonyabb rangú tisztek is a szalonban vacsoráztak ez alkalommal, és nagyon elegánsan hatottak fehér egyenruhájukban. A pincérek a hajózási társaság költségére pezsgőt szolgáltak fel, majd vacsora után bólét. Durranó cukorkák robbantak. Gramofonkísérettel dalokat énekeltek, a *Deutschland, Deutschland über alles*-t, az *Alt Heidelberg*-et és az *Auld Lang Syne*-t. Teli tüdőből harsogták a melódiákat, a kapitány hangja túlzengte a többiét, és az énekbe

belevegyült Miss Reid kellemes alt hangja is. A doktor észrevette, hogy Miss Reid pillantása néha megpihen a rádióson, és némi kis zavart olvasott ki belőle.

- Jóképű fickó, ugye? - mondta a doktor.

Miss Reid hozzá fordult, és hűvösen kérdezte.

- Kicsoda?

- A rádiós. Azt hittem, őt nézi.

- Melyik az?

„Ó, asszonyi álnokság!" - morogta magában a doktor, de mosolyogva felelte:

- Ott ül a főgépész mellett.

- Ó, persze, persze, csak most ismerem meg. Szerintem a férfi külseje nem minden. Sokkal, de sokkal jobban érdekelnek egy férfi észbeli képességei, mint az, hogy csinos-e?

- Úgy - mondta a doktor.

Valamennyien becsíptek kissé, beleértve Miss Reidet is, ő azonban nem vesztette el méltóságát, és legjobb modorával kívánt nekik jó éjt.

- Nagyon kellemes estém volt. Sohasem felejtem el szilveszterestémet egy német hajón. Igen érdekes volt. Valóságos élmény.

Biztos léptekkel ment az ajtóhoz, és ez valóságos kis diadalnak számított, hiszen egész este ivott a többiekkel együtt.

Másnap kissé bágyadtak voltak valamennyien. Mikor a kapitány, a kormányos, a doktor és a főgépész ebédelni mentek, Miss Reidet már az asztalnál találták. Minden teríték mellett rózsaszínű szalaggal átkötött kis csomag feküdt, ezzel a felírással: *Boldog újévet!*

A négy férfi kérdő pillantást vetett Miss Reidre.

Mindnyájan olyan kedvesek voltak hozzám, gondoltam, örömmel adnék maguknak valami kis emléket. De hát Port au Prince-ben nem volt nagy választék, így ne várjanak sokat.

A kapitány két gyökérpipát kapott, a doktor fél tucat selyem

zsebkendőt, a kormányos cigarettatárcát, a főgépész két nyakkendőt. Megebédeltek, és Miss Reid pihenni tért kabinjába. A tisztek zavartan néztek egymásra. A kormányos ide-oda forgatta a cigarettatárcát.

- Kissé szégyellem magam - mondta végül.

A kapitány mintha valamin töprengett volna, és világosan látszott, hogy ő is kicsit kényelmetlenül érzi magát.

- Talán mégsem kellett volna csúfot űzni Miss Reidből - mondta -, kedves, öreg teremtés, és nem gazdag: a keresetéből él. Közel száz márkájába kerülhettek ezek az ajándékok. Már-már azt kívánom, bárcsak békén hagytuk volna.

A doktor vállat vont.

- Maga akarta, hogy elhallgasson, és én elhallgattattam.

- Egy szó, mint száz, semmi bajunk sem esett volna, ha még három hétig hallgatjuk a fecsegését - mondta a kormányos.

- Nyugtalanít - fűzte hozzá a kapitány. - Úgy érzem, a hallgatása nem jelent jót.

Az imént ebédnél Miss Reid alig szólt egy szót. Mintha nem is hallotta volna, amit a többiek beszélnek.

- Nem gondolja, doktor, hogy meg kellene kérdeznie tőle, jól van-e? - kérdezte a kapitány.

- Persze hogy jól van. Eszik, mint a farkas. Részletesebb felvilágosításért forduljanak inkább a rádióshoz.

- Ha nem tudná, doktor, én igen finom érzésű ember vagyok.

- Én se vagyok vadállat - mondta a doktor.

Az utazás hátralevő napjaiban szinte felháborítóan kényeztették a férfiak Miss Reidet. Kíméletesen bántak vele, mintha hosszú és veszedelmes betegségből lábadozna. Bár az étvágya kitűnő volt, új meg új ételekkel igyekeztek a kedvében járni. A doktor bort hozatott, és ragaszkodott hozzá, hogy a hölgy megossza vele a palack tartalmát. Dominóztak vele. Sakkoztak vele. Bridzseltek vele. Bevonták társalgásukba. De kétségtelen volt, hogy Miss Reid, bár udvariasan fogadta figyelmességüket, visszavonult önmagába. Mintha bizonyos megvetésfélével nézte volna őket; majdnem azt

hihette volna az ember, hogy őket is, meg azon való buzgalmukat, hogy minél szeretetreméltóbbak legyenek, jólesően nevetségesnek tekinti. Ha nem szóltak hozzá, jóformán ki sem nyitotta a száját. Detektívregényeket olvasott, este meg a fedélzeten ült, és nézte a csillagokat. Élte a maga életét. Aztán lassan végéhez ért az utazás. Egy csöndes szürke napon végighajóztak az Angol Csatornán; megpillantották a szárazföldet. Miss Reid összecsomagolta bőröndjét. Délután két órakor kikötöttek Plymouth-ban. A kapitány, a kormányos és a doktor elbúcsúzott tőle.

- Na, Miss Reid - mondta a kapitány a maga joviális módján -, sajnáljuk, hogy elveszítjük, de maga biztosan boldog, hogy hazaért.

- Olyan kedvesek voltak hozzám valamennyien; nem is tudom, mivel érdemeltem meg. Nagyon boldog voltam a hajón. Sohasem felejtem el magukat.

Reszketett a hangja, mosolyogni próbált, de ajka meg-megremegett, és könnyek folytak végig az arcán. A kapitány mélyen elvörösödött. Félszegen mosolygott.

- Megengedi, hogy megcsókoljam, Miss Reid?

A hölgy fél fejjel magasabb volt nála. Lehajolt hát, és a kapitány jobbról-balról cuppanós csókot nyomott nedves orcájára. Miss Reid a kormányos és a doktor felé fordult. Mindketten megcsókolták.

- Micsoda vén bolond vagyok én - mondta -, mindenki olyan aranyos ...

Megtörölte szemét, és lassan, a magas, kecses, kissé lehetetlen módján lefelé lépdelt a hajólépcsőn. A kapitány erősen pislogott. Miss Reid leért a rakpartra, felnézett a hajóra, és integetett valakinek a fedélzeten.

- Kinek integet? - kérdezte a kapitány.

- A rádiósnak.

Miss Price már várta barátnőjét a rakparton. Amikor túljutottak a vámon és megszabadultak Miss Reid súlyos poggyászától, Miss

Price-hoz mentek, és megittak egy korai csésze teát. Miss Reid vonatja csak öt órakor indult. Miss Price-nek rengeteg mondanivalója volt.

- No de hát az már mégsem járja, hogy folyvást én beszélek, amikor te most érkeztél haza. Már előre örültem, mennyi mindent fogsz mesélni az utazásodról.

- Sajnos, nincs sok mesélnivalóm.

- Ugyan, ezt el sem hiszem. Talán nem sikerült jól az utazásod?

- De igen, nagyon jól sikerült. Igazán kellemes volt.

- És nem bántad, hogy annyi némettel kellett együtt lenned?

- Hát az bizonyos, hogy mások, mint az angolok. Meg kell szokni a viselkedésüket. Tudod, néha olyasmit is csinálnak, amit... szóval amit angol ember soha meg nem tenne. De én mindig azt mondom: úgy kell vennünk a dolgokat, ahogy vannak.

- Mire gondolsz?

Miss Reid nyugodtan nézett barátnőjére. Hosszú, butácska arcán derűs szelídség ült, és Miss Price nem vette észre, amint szeme furcsán, pajkosan megcsillan.

- Csupa semmiségre. Néhány furcsa, váratlan, kedves dologra. Mindig mondtam, hogy a legjobb iskola: az utazás.

Fordította Fóthy János

TARTALOM

Eső (Rain)
(Nagy Péter)
Kerti mulatság (Before the Party)
(Réz Ádám)
Jane
(Vásárhelyi Miklós)
Kerek tucat (The Round Dozen)
(Vályi Nagy Ervin)
Az ihlet (The Creative Impulse)
(Réz Ádám)
A harag kelyhe (The Vessel of Wrath)
(Szíjgyártó László)
Az üzletrontók (The Closed Shop)
(Réz Ádám)
A mosóteknő (The Wash-Tub)
(Vásárhelyi Miklós)
A romantikus ifjú hölgy (The Romantic Young Lady)
(Fóthy János)
Látszat és valóság (Appearance and Reality)
(Fóthy János)
Mr. Mindentudó (Mr. Know-All)
(Vályi Nagy Ervin)
Villásreggeli (The Luncheon)
(Udvarhelyi Hanna)
Az ítélőszék (The Judgement Seat)
(Karig Sára)
Louise
(Udvarhelyi Hanna)
Az ezredes felesége (The Colonel's Lady)
(Benedek András)

Epizód (Episode)
(Karig Sára)
A sárkány (The Kite)
(Benedek András)
Téli utazás (Winter Cruise)
(Fóthy János)